

รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

STRATEGIES TO SOLVE PEOPLE'S POVERTY SUSTAINABLE WITH
THE POWER HOUSE – TEMPLE – GOVERNMENT OF BANMAI
SUBDISTRICT, ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MAHARAT
DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE.

พนัด ด้วงติลี

เชิดชัย สีลสมปโนโน

สำราญ ศรีคำมูล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

STRATEGIES TO SOLVE PEOPLE'S POVERTY SUSTAINABLE WITH
THE POWER HOUSE – TEMPLE – GOVERNMENT OF BANMAI
SUBDISTRICT, ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MAHARAT
DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE.

พนัด ต้วงตีสี
เชิดชัย สีลสมปโน
สำราญ ศรีคำมูล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพมี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนจากบ้าน จำนวน 17 คน 2) ตัวแทนจากวัด จำนวน 5 รูป 3) ตัวแทนจากหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t-test)

ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รองลงมา ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางสังคม และน้อยที่สุด คือปัจจัยนโยบายของรัฐ

2. กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติ 3) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน 4) การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน 5) การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ 6) การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ 7) การจัดทำ Logistics ครั้วชุมชนเพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ 8) การสร้างครั้วกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครั้วกลาง 9) การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล 10) การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชน

3. ผลการประเมินการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) จุดแข็ง คือ ช่วยให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น 2) จุดอ่อน คือ ประชาชนต่อต้านกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร 3) โอกาส คือ สามารถพัฒนาต่อยอดได้ 4) อุปสรรค คือ ประชาชนไม่เข้าใจกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. การแก้ไขปัญหาความยากจน 3. พลังบวร

ABSTRACT

The purposes of this study were to study 1) To study the factors affecting the poverty problem of people in the area of Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 2) To create Strategies to Solve People's Poverty Sustainable with the Power House -Temple – Government of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 3) To evaluate the implementation of Strategies to Solve People's Poverty Sustainable with the Power House - Temple – Government of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research methodologies were quantitative research and qualitative research. The sample group used in the quantitative research consisted of 400 people. The sample groups used in the qualitative research have three groups. 1) representative from home 17 populations. 2) representative from temple 5 populations. 3) representative from government 5 populations, by cluster sampling. The tool used in quantitative research was a questionnaire. Tools used in qualitative research was an interview. The quantitative data were analyzed by software package. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of research found that :

1. The results of the quantitative research found that the factors affecting the poverty problem of people in the area of Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province as a whole were at a moderate level. When considering each aspect, it was found to be at a moderate level in all 5 areas, arranged in order of average from highest to lowest. First are economic factors, followed by personal factors. Psychological factors Social factors and least is a factor of government policy.

2. Strategies to Solve People's Poverty Sustainable with the Power House -Temple – Government of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were 1) Philosophy of sufficiency economy. 2) Exploring in-depth information in every dimension. 3) Defining the target group clearly. 4) Adding knowledge by going on study tours. 5) Promoting additional careers to increase income. 6) Product marketing promotion. 7) Creating community kitchen logistics for the welfare of the elderly. 8) Creating a FDA standard central kitchen, 1 subdistrict, 1 central kitchen. 9) Development of local food to global food. 10) Development of One Subdistrict, One Team, OTOP Community.

3. Evaluation of the implementation of the strategy for solving people's poverty issues sustainably with the power House-Temple-Government by the Banmai Subdistrict Administrative Organization, Maharat District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. They were 1) the strength or advantage is that it stimulates the community to gain experience in analyzing the poverty problem in the community itself, making them more aware of themselves. 2) Weaknesses or disadvantages are that people still have opposing attitudes and lack of continuity in leadership. Strategies for solving people's poverty problems sustainably with the power of implementation. 3) Opportunity : This strategy has a possibility of being developed further. 4) Obstacles are the fact that some people still do not have access to the process of solving people's poverty problems sustainably with the power of Buddhism.

Keyword : 1. Strategies 2. Solve Poverty problem 3. Power House-Temple-Government

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากศาสตราจารย์ ดร. สิริชัย อติศักดิ์วัฒนา, ดร. สุชาติ เมืองแก้วและรองศาสตราจารย์ ดร. ศรีสักดิ์ สุนทรไชย ซึ่งได้ให้คำแนะนำประเด็นต่าง ๆ ในการวิจัยและชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม อันเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา รวมทั้งแนวทางการแก้ไขงานให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณประชาชนในตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล ตอบแบบสอบถามและเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยขอระลึกถึงและขอบพระคุณในความเมตตากรุณาของท่านเหล่านี้ตลอดไป ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่มีอากล่าวนามได้หมด ณ ที่นี้ ที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหลายอันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่พระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาต่าง ๆ ตลอดจนทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธ์ ต้วงตีสี่
หัวหน้าโครงการวิจัย
20 มีนาคม พ.ศ. 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1

1.2	วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3	สมมติฐานการวิจัย	3
1.4	ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5	นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.6	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2	แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1	แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์	7
2.2	แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจน	41
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับพลังบรร	90
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ	93
2.5	แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่	95
2.6	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	95
2.7	สรุปกรอบแนวความคิด	102
3	วิธีดำเนินการวิจัย	104
3.1	ขั้นตอนของการวิจัย	104
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	104
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	105
3.4	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	106
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล	107
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	108
3.7	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
4.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	110
4.2	ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	113

4.3 การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	119
4.4 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	126
4.5 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	139
4.6 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	164
4.7 องค์ความรู้ใหม่	167
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	173
5.1 สรุปผลการวิจัย	173
5.2 อภิปรายผล	179
5.3 ข้อเสนอแนะ	186
บรรณานุกรม	189
ภาคผนวก	204
ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม	205
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	207
ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์	217
ภาคผนวก ง. แบบประเมินผลกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	221
ภาคผนวก จ. ใ้ผ่านจริยธรรมและการวิจัยในคน	224
ประวัตินักวิจัย	226

ตารางที่	หน้า
2.1 ตาราง SWOT	40
2.2 สรุปแนวคิดหลักการและความหมายของนักวิชาการที่อ้างอิงในเรื่อง “บวร”	91
4.1 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	110
4.2 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	111
4.3 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส	111
4.4 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา	111
4.5 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ	112
4.6 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	112
4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม	113
4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	114
4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	115
4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	116
4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	117
4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยนโยบายของรัฐที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	118
4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม	119

- 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน
ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมอาชีพ 120

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ	121
4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพ	122
4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์	123
4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ	124
4.19 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนกับกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของ ประชาชนด้วยพลังบวร	163

สารบัญรูปรภาพ

รูปรภาพที่	หน้า
2.1 ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์	10
2.2 ขั้นตอนการจัดประชุมและปฏิบัติการตามกระบวนการ A-I-C ระยะเวลา 2 วัน	28
2.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการ	30
2.4 วัฏจักรความยากจน	43
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	103
4.1 กระบวนการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร	139
4.2 PEDAPCCDD Model กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	167

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้สัดส่วนคนจนทั้งคนจนในชนบทและคนจนในเมือง ทั้งในและนอกภาคการเกษตร มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว จาก 4.7 ล้านคน เป็น 9.7 ล้านคนในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2563 ทำให้รัฐบาลต้องพยายามหาแนวทางการขจัดความยากจนอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาความยากจนจากวิกฤติ COVID-19 รวมถึงเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต นโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาได้มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินงานตามโครงการและมาตรการที่สำคัญเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมหลายโครงการและหลายมาตรการ เช่น 1)โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2)มาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนนำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ 3)การสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของประชาชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน 4) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้โดยการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนกู้ยืมเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ 5)การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการสุขภาพ 6) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร 7)การให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสในสังคม เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563 : 6) แต่การแก้ไขปัญหาคความยากจนของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการแก้ไขปัญหาคแบบแนวตั้งโดยภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาคดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคของตนเอง (เสนห์ จามริก และคณะ, 2543 : 18)

ในช่วงที่ผ่านมาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นประจำปี พ.ศ.2564 (ประยูร รัตนเสนีย์, 2564 : 12) จากผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงลึกระดับชุมชนประสบความสำเร็จโดยการน้อมนำเอาหลักการ “บวร” มาปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานพระราชดำริเอาไว้ว่า “หลักการ “บวร” คือ การให้บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใย ยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่อดีตที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างสันติสุขมาช้านาน มาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชนในลักษณะ 3 ประสาน เพื่อร่วมมือบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน คือ 1) สถาบันครอบครัว (บ้าน) ซึ่งประกอบด้วย ชาวบ้านและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน 2) สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และกลุ่มหรือชมรมทางศาสนา ซึ่งในความหมายในเชิงกว้างอาจจะหมายถึงองค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ด้วย 3) สถาบันการศึกษา/ราชการ (โรงเรียน ราชการ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ คณะครู นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยและองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐในชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ หลัก “บวร” จึงหมายถึงการนำสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจแก้ปัญหาตนเองและชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิดสร้างและบริหารจัดการชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ”(องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2565 : 2) และสอดคล้องกับพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2562 ว่า “เราจะสืบสานรักษาและต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” สะท้อนถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการทรงงานเพื่อจะสืบสานรักษาและต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556 : 63-64) และสอดคล้องกับมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562 นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีข้อสั่งการมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำหลักการ “บวร” ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาทใกล้ชิดชีวิตจิตใจของคนไทยไปขับเคลื่อนและดำเนินการเพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนการดำเนินงานร่วมกันพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ ส่งผลให้สังคมมีคุณธรรมมีความรักสามัคคี มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562 : 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงลึกระดับชุมชนด้วยการน้อมนำเอาหลักการ “บวร” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร มาปฏิบัติโดยให้สถาบันในชุมชนทั้ง

3 สถาบัน ประกอบ บ้าน วัด และราชการ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ดังนี้ 1) สถาบันครอบครัว (บ้าน) ซึ่งประกอบด้วย ชาวบ้านและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา จากวัดวิหารธรรมาราม และพระเถระผู้ใหญ่ ประกอบด้วย สมเด็จพระวันรัต จากวัดบวรนิเวศ และสมเด็จพระธีรญาณมุนี จากวัดเทพศิรินทราวาส 3) สถาบันการศึกษาราชการ (โรงเรียน ราชการ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ คณะครู นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ในโรงเรียนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่และหน่วยงานภาครัฐในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาสังคมหมู่บ้าน สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนเชิงลึกระดับชุมชน โดยการร่วมมือกันสร้างวัดขึ้นใหม่ที่วัดวิหารธรรมาราม เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ผู้ก่อตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุต จากผลการดำเนินการโครงการดังกล่าวทำให้เกิดตลาดหลวงปู่ทวดรอบ ๆ โครงการและเป็นแหล่งค้าขายสินค้าชุมชน สินค้าโอท็อปจากพี่น้องประชาชนในชุมชนช่วยให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2565 : 3)

ในช่วงที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จในการน้อมนำเอาหลักการ “บวร” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน จากปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ และเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาค่าความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.2 เพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.3 เพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

พลังบวรสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อย่างยั่งยืน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,092 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน

ส่วนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจากบ้าน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 1) กำนันตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน และ 3) ตัวแทนประชาคมหมู่บ้านจาก 4 หมู่บ้าน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 4 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 4 และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจากวัด จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย พระสงฆ์จากวัดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 1 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 1 คน

ส่วนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจากบ้าน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 1) กำนันตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน และ 3) ตัวแทนประชาคมหมู่บ้านจาก 4 หมู่บ้าน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 4 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 4 และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจากวัด จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย พระสงฆ์จากวัดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 1 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย ได้แก่ ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2566

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์ ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความยากจน หมายถึง สภาวะที่บุคคลไม่สามารถครอบครองหรือได้รับการจัดสรรทรัพยากรให้ทัดเทียมคนอื่น จึงทำให้รายได้หรือปัจจัยในการดำรงชีพมีอยู่น้อย ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในช่วงเวลานั้น ให้เกิดความอดอยาก ขาดแคลน ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเองได้ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ จึงทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถจะบำรุงรักษาสุขภาพ และชีวิตของตนเองได้

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุอันนำมาซึ่งความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางจิตลักษณะ ปัจจัยทางนโยบายภาครัฐ

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษาในครั้ง นี้ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิก จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพ จำนวนสมาชิกที่พึ่งพิง

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สภาพทางสังคมที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษาในครั้ง นี้ ได้แก่ ศาสนา เชื้อชาติ เขตการปกครอง การคมนาคม ลักษณะชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพทางเศรษฐกิจที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษา ในครั้งนี้ ได้แก่ ขนาดที่ดินการเกษตร รูปแบบการเกษตร แหล่งน้ำการเกษตร ทรัพย์สินของครัวเรือน เงินออมของครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน

ปัจจัยทางจิตวิทยา หมายถึง สภาพทางจิตวิทยาที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษาใน ครั้งนี้ ได้แก่ ทักษะคิดต่อการทำงาน การขอความช่วยเหลือ การยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร การขอ การเปลี่ยนแปลง ทักษะคิดต่อการกู้ยืม

ปัจจัยนโยบายของรัฐ หมายถึง นโยบายของรัฐที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษาใน ครั้งนี้ เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและโครงการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชน คนยากจนระดับฐานรากในชนบทเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการ เช่น โครงการเราชนะ โครงการ ม.33 เรารักกัน โครงการคนละครึ่ง โครงการยิ่งใช้ยิ่งได้ โครงการเยียวยาผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและ กลุ่มผู้ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ โครงการสินเชื่อสู้ภัยโควิด-19 และโครงการ SFIs พักชำระหนี้ ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย เป็นต้น

การสร้างกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของ ประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์

กลยุทธ์ หมายถึง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติ 3) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน 4) การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน 5) การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ 6) การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ 7) การจัดทำ Logistics ครั้วชุมชนเพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ 8) การสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง 9) การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล 10) การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อป

การประเมิน หมายถึง การประเมินการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) จุดแข็งหรือข้อดี 2) จุดอ่อนหรือข้อเสีย 3) โอกาส และ 4) อุปสรรค

พลังบวร หมายถึง การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ มาผนึกกำลังกันเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.6.2 ได้กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.6.3 ได้ผลประเมินการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาคาความยากจน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพลังบวร
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

2.1.1 ความหมายของกลยุทธ์

ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ได้นำแนวคิดเรื่องกลยุทธ์มาใช้ในองค์กรเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางและภารกิจขององค์กรให้ชัดเจน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการจัดการกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่มีความไม่แน่นอนสูง ปัจจัยภายนอกที่มีอยู่ในวิสัยที่ควบคุมได้และผู้ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์นั้นจำเป็นต้องคาดคะเนการเคลื่อนที่กับตัวแปรหลัก ๆ ตัวแปรนั้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยี ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545 : 3) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง การพิจารณาจุดมุ่งหมาย ภารกิจ วัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวขององค์การยอมรับการปฏิบัติการและการจัดทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้น ดังนั้น วัตถุประสงค์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 2) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งขั้นหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ถ้าเป็นการรบ หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการต่อสู้ที่ต้องใช้กลอุบายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ

ทรงพล ตูละทา (2546 : 2) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่ดีมีหลายแนวทางและทางเลือกที่สอดคล้องกับสถานการณ์และนำไปสู่การบรรลุยุทธศาสตร์

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2547 : 5) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจเพื่อพิจารณาหาโอกาสและภัยอันตราย ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของบริษัทเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง

ณัฐจพันธ์ เขจรพันธ์ (2547 : 82) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุความต้องการเชิงกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งมักจะเป็นความอยู่รอด ความสามารถในการแข่งขันศักยภาพในการดำเนินงานและการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์การ

เสกสรร สารสีสด(2565 : 1)กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การหาแนวทางให้องค์กรสามารถเอาชนะคู่แข่งชั้นอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่

รังสรรค์ เลิศในสัตย์(2548 : 2)กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง ความชำนาญในการดำเนินการหรือจัดวางแผนงานที่เกี่ยวข้องกับกำลังและทรัพยากรในอันที่จะกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์ หรือได้รับผลสำเร็จหรือชัยชนะตามที่มุ่งหมายไว้

ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์ (2548 : 12) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง เป็นการดีที่จะบอกว่าอะไรเป็นกลยุทธ์หรือเป็นแผนของกลยุทธ์อย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับว่าผลประโยชน์ที่ได้รับมาจากสินค้าหรือมาจากการบริการ ถ้ามาจากสินค้าเพียงอย่างเดียวโดยปราศจากคุณค่าทางด้านบริการก็จัดว่าเป็นสินค้าแต่ถ้าผลประโยชน์มาจากการบริการไม่มีส่วนประกอบของสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง

จักร ดิงศภักดิ์ (2549 : 58) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้กันแพร่หลายมากในกิจการด้านการทหาร ในด้านการศึกการสงคราม ในด้านการเมืองระหว่างประเทศและโดยเฉพาะในการบริหารในวงการธุรกิจเอกชนนั้นประสบความสำเร็จสูงมากก้าวหน้าและเป็นที่กล่าวขวัญถึงกันมาก ปัจจุบันนี้การวางแผนกลยุทธ์ได้แพร่หลายเข้ามาในวงการต่าง ๆ และในวงการราชการมากขึ้น แต่คำที่นิยมใช้และที่ได้รับการยอมรับกันในวงการราชการส่วนใหญ่นิยมเรียกว่าแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นการวางแผนที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่แน่ชัด มีการวิเคราะห์อนาคตและคิดเชิงการแข่งขันที่ต้องการระบบการทำงานที่มีความสามารถในการปรับตัวสูง สำหรับการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ต้องการระบบการทำงานที่คล่องตัวต้องการดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงในการนำสู่เป้าหมายในอนาคต สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพื่อความอยู่รอดและความก้าวหน้าขององค์การของหน่วยงาน หรือของธุรกิจของตนในอนาคต การวางแผนกลยุทธ์หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์นี้มีส่วนเป็นอย่างมากต่อการสร้างความเป็นผู้นำหรือในการสร้างภาพลักษณ์ที่แสดงถึงจุดเด่นของหน่วยงานขององค์การหรือของธุรกิจในการวางแผนกลยุทธ์นั้นจะมีการกำหนดเป้าหมายรวมขององค์การ สำหรับการทำงานในอนาคตที่เรียกว่าวิสัยทัศน์ มีการคิดในเชิงรุก มุ่งเอาดี

เอาเด่น เอาก้าวหน้า ก้าวไกล มุ่งเอาชนะ เอาความยิ่งใหญ่เน้นคุณภาพ เอาความเป็นเลิศ มีถ้อยคำสำคัญที่จะได้พบเห็นที่มีการกล่าวถึงกันมากในแวดวงการบริหารจัดการและการวางแผนกลยุทธ์ และที่มักจะได้ยินอยู่เสมอ ๆ เช่น การมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ คิดกว้าง มองไกล มองไปข้างหน้า วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในอนาคต รู้จุดแข็ง-จุดอ่อน และสถานการณ์ขององค์การ รู้จักเลือก แล้วมุ่งความพยายามสู่โอกาสนั้นสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างวิสัยทัศน์มีกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์การอย่างชัดเจน ไม่ติดขัดกับปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาในระบบปัจจุบัน ปรับระบบและการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคตว่าเป็นบริการ

กรมการพัฒนาชุมชน (2550 : 75) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง แนวทางหรือการต่าง ๆ ที่จะนำองค์การไปสู่การบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับแนวโน้มที่สำคัญที่ได้ระบุไว้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายในขององค์การด้วย

ณัฐพันธุ์ เจริญนนท์ (2552 : 16) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง รูปแบบหรือแผนการที่มุ่งสร้างองค์การให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันเหนือคู่แข่งจากความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์โดยการมุ่งเน้นไปที่แผนการในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553 : 2) กล่าวไว้ว่ากลยุทธ์มีความหมายเหมือนคำว่า ยุทธศาสตร์ ใช้ครั้งแรกในวงการที่เกี่ยวข้องกับการรบมาจากภาษาอังกฤษว่า Strategy ใช้ครั้งแรกในวงการทหารและการทำสงคราม หมายถึง ศิลปะในการวางแผนยุทธศาสตร์และการบัญชาการรบเพื่อการเอาชนะศัตรูมีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า Strategos หมายถึงการบัญชาการกองทัพ (Generalship) ด้วยจุดหมายต้องการพิชิตศัตรู

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฎ์ และคณะ (2554 : 24) กล่าวถึงลักษณะกลยุทธ์ 10 ประการ ได้แก่ 1) เป้าหมายที่กำหนดขึ้นในกลยุทธ์อยู่ในระดับที่จะบรรลุถึงได้ 2) นโยบายตลอดจนวิถีทางในทางปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้ในกลยุทธ์นั้นครอบคลุมทุก ๆ เป้าหมายและเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน 3) กลยุทธ์ที่พัฒนาได้ใช้ประโยชน์จากโอกาส 4) กลยุทธ์ที่พัฒนาได้กำหนดขึ้นเหมาะสมกับการปรับตัวกับความเสี่ยงหรืออุปสรรคภายนอก 5) เป้าหมายวิถีทางเพื่อบรรลุเป้าหมายเหมาะสมกับการปรับตัวกับความเสี่ยงหรืออุปสรรค 6) เป้าหมายวิถีทางมีความเหมาะสมกับกำลังความสามารถหลัก 7) เป้าหมายวิถีทางมีความเหมาะสมกับจุดแข็งและแนวโน้มความน่าสนใจในอนาคต 8) เป้าหมายวิถีทางมีความสอดคล้องกับทัศนคติค่านิยมและความเชื่อของผู้นำองค์กร ตลอดจนผู้รับผิดชอบระดับผู้นำ 9) ผู้รับผิดชอบระดับผู้นำและผู้ปฏิบัติที่สำคัญมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในยุทธศาสตร์เป้าหมายวิถีทางอุปสรรคภายนอกเหมาะสมกับการปรับตัวกับความเสี่ยงหรืออุปสรรค และ 10) โครงสร้างการจัดการและบริการมีการปรับให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนด

ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา (2557 : 50) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ กล่าวได้ว่ากลยุทธ์กำหนดขึ้นจากการ

พิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรและสภาพแวดล้อมภายในองค์กรหรือจากแบบ in Taman (SWOT Model = Strengths and Weaknesses Opportunities and Threats) การกำหนดกลยุทธ์นั้นควรใส่ใจกับทัศนคติและค่านิยมในการบริหารรวมทั้งต้องให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพิจารณา กำหนดกลยุทธ์

จากความหมายของกลยุทธ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อพิจารณาหาโอกาส และภัยอันตราย ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน และจุดแข็ง เพื่อตัดสินใจกำหนดภารกิจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจการ ทั้งระยะสั้นและระยะยาวภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นการกำหนดขึ้นอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีหลายแนวทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์โดยมุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ จนนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในระยะยาว ดังนั้น กลยุทธ์จึงหมายถึงวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเป็นรูปแบบของการกระทำให้เกิดความชำนาญที่มีเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่ก้าวไปข้างหน้าในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และจินตนา บุญบงการ (2548 : 16-18) กล่าวว่ากลยุทธ์มีความสำคัญต่อองค์กร 4 ประการ ดังต่อไปนี้

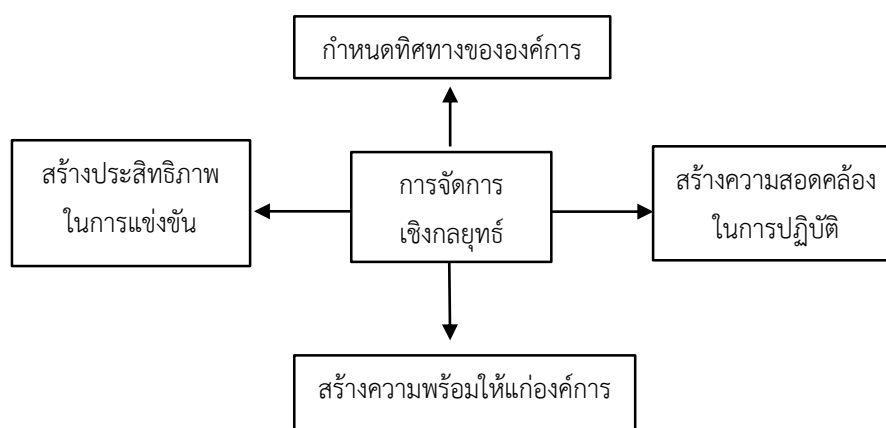
1. กำหนดทิศทางขององค์กร (Set Direction) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติ (Harmony) การจัดการเชิงกลยุทธ์ให้ความสนใจกับการกำหนด การประยุกต์ การตรวจสอบและการควบคุม กลยุทธ์ขององค์กรในฐานะระบบที่ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญต่าง ๆ รวมเข้าด้วยกัน แนวคิดนี้ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินงานเป็นเอกภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

3. สร้างความพร้อมให้แก่องค์กร (Provide Readiness) การศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการกำหนดกลยุทธ์ ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้จัดการในส่วนต่าง ๆ และสมาชิกขององค์กร เกิดความสนใจในภาพรวมและศักยภาพของธุรกิจ ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมที่มีต่อองค์กรเกิดขึ้น ทำให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายของสถานการณ์

4. สร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน (Improve Competitive Efficiency) การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้บริหาร ขณะเดียวกันก็ช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพแก่สมาชิก ตลอดจนช่วยสร้างความเข้าใจและแนวทางรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและคู่แข่ง ประการสำคัญการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในภาพรวมความต้องการขององค์กรและความสามารถในปัจจุบันขององค์กรจึงทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานและเป้าหมายซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างเหมาะสมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปภาพที่ 2.1 แสดงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์

พิบูล ทีปะปาล (2548 : 24) กล่าวว่าไว้ว่ากลยุทธ์มีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้เข้าใจวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ของบริษัทที่ชัดเจนยิ่งขึ้น 2) ทำให้รู้ว่าควรจะมุ่งเน้นในเรื่องใดบ้างที่มีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ และ 3) ทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2546 : 152) กล่าวว่าไว้ว่ากลยุทธ์มีความสำคัญมากเพราะกลยุทธ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวตามที่ต้องการและเกี่ยวข้องกับภาระดำเนินงานสำหรับอนาคตและเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งองค์กร

ณัฐนันท์ เขจรนันท์ (2548 : 29) กล่าวว่าไว้ว่ากลยุทธ์มีความสำคัญเพราะกลยุทธ์จะสร้างความได้เปรียบผ่านฐานด้านทรัพยากรและสร้างความเหนือกว่าบนฐานแห่งความรู้

ยุภา รักไทยและสุภาวดี วิทยะประพันธ์ (2544 : คำนำ) กล่าวว่ากลยุทธ์มีความสำคัญ เพราะกลยุทธ์เป็นหัวใจที่ทุกองค์การต้องกำหนดเพื่อความอยู่รอดและก้าวสู่ความเจริญรุ่งเรือง

สุภาพร พิศาลบุตร (2543 : 98) กล่าวว่ากลยุทธ์มีความสำคัญเพราะกลยุทธ์เป็นพื้นฐานของทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผนหรือเป็นวิธีการโดยรวมที่บุคคลหรือองค์กรต้องทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบให้การดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในมากที่สุด เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วิชิต อุ๋อัน (2546 : 136) ได้อธิบายความสำคัญของการจัดทำกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

1. การจัดทำกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

2. การจัดทำกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับมีความเป็นตัวเอามากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์กร โดยองค์กรและเพื่อองค์กร ไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยเหนือสั่งการ

3. การจัดทำกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารภาครัฐในปัจจุบันและสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้เตรียมออกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ

4. การจัดทำกลยุทธ์ เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัด จัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณ โดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

5. การจัดทำกลยุทธ์ เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ที่ได้มาจากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ ที่ไม่ผูกติดอยู่กับปัญหาเก่าในอดีต ไม่เอาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรและงบประมาณมาเป็นข้ออ้าง ดังนั้น การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนแบบท้าทายความสามารถ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ได้ด้วยตนเองจึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

จากความสำคัญของกลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่ากลยุทธ์มีความสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผนโดยรวมที่องค์กรต้องทำขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานและกำหนดทิศทางขององค์กร ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคตของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวทั้งองค์กรเพื่อ

ความอยู่รอดและก้าวสู่ความเจริญรุ่งเรือง สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันสร้างความพร้อมให้แก่องค์กร ทำให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน ช่วยให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างเหมาะสมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เข้าใจวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ของธุรกิจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รู้ว่าควรจะมีมุ่งเน้นเรื่องใดบ้างที่สำคัญจะช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นสร้างความได้เปรียบด้านทรัพยากรและสร้างความเหนือกว่าบนฐานแห่งความรู้

2.1.3 ส่วนประกอบของกลยุทธ์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539 : 101) กล่าวว่าส่วนประกอบของกลยุทธ์มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ขอบเขต เป็นอาณาเขตที่ผลิตภัณฑ์มีการเสนอขาย มีการปฏิบัติการให้บริการตลาดหรือมีความสัมพันธ์กับผู้ขาย ปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นขอบเขตภายในกลยุทธ์ 2) ความสามารถที่แตกต่าง การเหนือกว่าทางการแข่งขันหรือความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์ในทักษะเฉพาะอย่าง เช่น การให้บริการลูกค้าหรือการผลิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับขอบเขตที่กำหนดเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ความสามารถนี้จะมีช่วงเวลายาว 3) การจัดทรัพยากร เป็นวิธีการที่องค์การจัดแบ่งทรัพยากรมนุษย์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเงินและทรัพยากรข้อมูล การกระจายทรัพยากรขึ้นอยู่กับขอบเขตของกลยุทธ์และความสามารถที่แตกต่างซึ่งใช้ในการแข่งขัน และ 4) การร่วมมือ เป็นวิธีการซึ่งส่วนต่าง ๆ ขององค์การจะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมุ่งที่ผลิตภัณฑ์ซึ่งผลิตร่วมกันจะให้ความสะดวกผู้บริหารสามารถลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง

จักร ดิงศภักดิ์ (2549 : 4) กล่าวไว้ว่าส่วนประกอบของกลยุทธ์ ได้แก่

1. บุคลากรและสิ่งจูงใจ ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงจนถึงพนักงานต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกลยุทธ์บุคลากรมีทักษะเพียงพอที่จะปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) บุคลากรมีเจตคติในทางส่งเสริมและสนับสนุนต่อกลยุทธ์ 2) มีทรัพยากรเพียงพอเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กิจกรรมสนับสนุน ความสำเร็จของกลยุทธ์ที่เกิดจากแรงเสริมของกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกันที่มีต่อกลยุทธ์โดยรวม ความสามารถในการแข่งขันของ Southwest เกิดจากการที่มีกิจกรรมอันเหมาะสมที่สามารถเสริมแรงกิจกรรมอันอื่น ๆ

3. การจัดโครงสร้างองค์กร เป็นกลยุทธ์ในยุคทศวรรษใหม่นี้ต้องการจัดรูปแบบกองทัพใหม่ แทนการใช้รูปแบบการจัดทัพเดิม ๆ

4. วัฒนธรรมขององค์กรและของผู้นำ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่จะต้องให้ความสนใจในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เนื่องจากจะเป็นแรงเสริมต่อกลยุทธ์และการดำเนินงานในแต่ละวันตามกลยุทธ์นั้น ๆ วัฒนธรรม หมายถึง ค่านิยม คุณค่าธรรมเนียมปฏิบัติและรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร

สรุป ส่วนประกอบของกลยุทธ์ ได้แก่ 1) ขอบเขต 2) ความสามารถที่แตกต่าง 3) การจัดทรัพยากร 4) การร่วมมือ 5) บุคลากรและสิ่งจูงใจ 6) กิจกรรมสนับสนุน 7) การจัดโครงสร้างองค์กร 8) วัฒนธรรมขององค์กรและของผู้นำ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในเรื่องนี้มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะช่วยให้ผู้การแก้ไขปัญหาความยากจนให้ประสบความสำเร็จ

2.1.4 การสร้างกลยุทธ์

สำหรับวิธีการในการสร้างกลยุทธ์มีหลายวิธี ดังนี้

1. การสัมภาษณ์

1.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์เอาไว้ ดังนี้

วันชัย วัฒนศัพท์ (2542 : 182) ได้กล่าวไว้ว่าประชาชนอาจจะให้ข้อมูลข่าวสารในลักษณะของการพูดคุยกันตัวต่อตัวมากกว่าในเวทีสาธารณะ ในขณะที่การสัมภาษณ์ทุกคนในชุมชนนั้นเป็นไปได้ การใช้เวลาสองสามวันอาจมีผลประโยชน์เพียงพอที่จะสัมภาษณ์คนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มแกนนำทุกกลุ่ม รวมทั้งแกนนำที่อยู่ในละแวกบ้าน แม้ว่าการสัมภาษณ์อาจจะไม่ได้เป็นลักษณะของการสุ่มตัวอย่าง

1.2 ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์มีประเภทและลักษณะแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมาย ธรรมชาติและขอบเขตของการสัมภาษณ์ อาจแบ่งการสัมภาษณ์เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยสัมภาษณ์ทีละคน ซักถามกันจนเป็นที่พอใจแล้วจึงสัมภาษณ์คนอื่นต่อไป การสัมภาษณ์แบบนี้ผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์จะมีความเป็นอิสระและเป็นส่วนตัวมาก

2. การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Group Interview) เป็นการสัมภาษณ์พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ครั้งละหลาย ๆ คน อาจเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กก็ได้ ทุกคนตอบคำถามเดียวกันหมด ฉะนั้น คำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์บางคนจึงอาจถูกชักนำจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์คนอื่นได้

3. การสัมภาษณ์แบบใช้ผู้สัมภาษณ์คนเดียวกับผู้สัมภาษณ์หลายคน (Single and Panel Interview) การสัมภาษณ์จะให้ผลดีควรใช้ผู้สัมภาษณ์คนเดียว สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้สัมภาษณ์ ทุกคน เพราะไม่เกิดความแตกต่างกันระหว่างผู้สัมภาษณ์ การใช้ผู้สัมภาษณ์เพียงคนเดียวมักจะเสียเวลานาน อาจมีเหตุการณ์บางอย่าง ทำให้ข้อมูลเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้น ในทางปฏิบัติจึงนิยมใช้การสัมภาษณ์แบบมีผู้สัมภาษณ์หลายคนช่วยกันสัมภาษณ์ จะทำให้รวบรวมข้อมูลได้เร็วขึ้น แต่จะต้องมีการคัดเลือกผู้สัมภาษณ์และฝึกอบรมเพื่อทำความเข้าใจและตกลงหลักเกณฑ์

ร่วมกันก่อน ส่วนการสัมภาษณ์แบบผู้สัมภาษณ์หลายคนอีกลักษณะหนึ่งเป็นแบบ Panel นั้นเป็นการใช้ผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้มีความรู้ทางด้านต่าง ๆ กัน สัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์หรือตัวอย่างคนเดียวพร้อมกันซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับแบบไม่มีโครงสร้าง (Structured & Unstructured Interview)

4.1 การสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐาน (Standardized Interview) เป็นแบบที่มีการเตรียมการ มีแผนการสัมภาษณ์และการบริหารการสัมภาษณ์จัดเตรียมไว้ อย่างค่อนข้างแน่นอนเป็นการล่วงหน้า การสัมภาษณ์เป็นมาตรฐานและเป็นทางการมาก ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะตอบคำถามเดียวกันและถามคำถามก่อนหลังเรียงตามลำดับเหมือนกัน

4.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐานน้อย (Less Standardized Interview) นั้น การสัมภาษณ์จะยืดหยุ่น เปิดกว้างไม่เป็นทางการมากนักจะถามอะไรก่อนหลังก็ได้ รวมทั้งไม่จำเป็นต้องถามคำถามเหมือนกันทุกคนก็ได้ ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการถามและสามารถปรับเปลี่ยนการซักถามให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนได้

5. การสัมภาษณ์แบบกำหนดคำตอบล่วงหน้ากับไม่กำหนดคำตอบล่วงหน้า (Directive and Non – Directive Interview)

5.1 การสัมภาษณ์แบบกำหนดคำตอบไว้ให้สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์เลือกตอบ เช่น ใช่ ไม่ใช่ เคย ไม่เคย หรือแบบที่มีคำตอบให้เลือก เป็นต้น

5.2 การสัมภาษณ์แบบไม่กำหนดคำตอบล่วงหน้า แบบนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบได้ตามความพอใจอย่างอิสระจะตอบอย่างไรก็ได้ ผู้สัมภาษณ์จะปล่อยให้ผู้ให้สัมภาษณ์พูดและแสดงพฤติกรรมอย่างเสรี

6. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual Depth Interview) เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้วจะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่าง ๆ

สุมิตร สุวรรณ (2549 : 1-3) ได้กล่าวถึงการสัมภาษณ์ (Interview) ว่าการสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ มีหลายประเภทอาจแบ่งได้ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว โดยปกติ นักวิจัยเชิงคุณภาพมักจะไม่ใช่วิธีการนี้เป็นหลัก เพราะไม่ได้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอ โดยเฉพาะในแง่ของวัฒนธรรม ความหมายและความรู้สึกนึกคิด

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์ โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) การตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมาและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจง เพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (Eavesdropping) จากคำสนทนาของผู้อื่นโดยผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเองก็เป็นเทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง ตลอดจนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนาประมาณ 8 - 12 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน

การสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์

2. การสนทนากลุ่ม

2.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดังนี้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค (2549 : 1) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงโดยมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง ละเอียดลึกซึ่ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6 - 10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

สุรียา วีรวงศ์ (2545 : 10) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ปรับจากข้อดีของการพูดคุยตามธรรมชาติมาเป็นวิธีการสัมภาษณ์และการเลียนแบบการพูดคุยตามธรรมชาติโดยมีขั้นตอนของการดำเนินการ คือ

1. กำหนดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. กำหนดเวลาสนทนา
3. กำหนดสถานที่สนทนา

4. กำหนดหัวข้อสนทนา

5. สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองแบบธรรมชาติ

นางพรรณ พิริยานุพงศ์ (2546 : 129) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง วิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กันอย่างกว้างขวางมากในวงการธุรกิจ โดยเฉพาะในการวิจัยตลาด เพื่อการพัฒนาและการทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพราะเป็นวิธีการศึกษาที่ผู้ศึกษาจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ ยังสามารถศึกษาได้ในระยะเวลาอันสั้น ใช้การลงทุนต่ำและข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษายังสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งสมมติฐานเพื่อใช้ในการวิจัยแบบสำรวจในโอกาสต่อไป

ชาย โปธิสิตา (2547 : 208) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง กลุ่มคนที่ถูกจัดขึ้นมาเพื่อการสนทนาหรืออภิปรายกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเจาะจงเพื่อจะหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็นสำหรับตอบคำถามของการวิจัย โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการสนทนากลุ่มที่เจาะจงเช่นนั้นก็เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุด ตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในวงสนทนา

สุวิมล คาวานิช (2548 : 344) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประโยชน์ต่อการระบุความต้องการจำเป็นเนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม สนทนาสามารถแสดงความคิดเห็นความรู้สึกจากสภาพที่เป็นอยู่ได้อย่างเต็มที่และสามารถแสดงความรู้สึกออกมาในด้านคำพูด ท่าทาง สีหน้าได้โดยตรง ข้อมูลที่ได้จึงมีความหลากหลายและลึกซึ้ง ค่าใช้จ่ายไม่ยุ่งยากในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การสนทนาสร้างบรรยากาศที่ดีในการสนทนากลุ่มและมีความยืดหยุ่นสูงในทางปฏิบัติ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549 : 129) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ 6 – 12 คน ในเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจ โดยสมาชิกกลุ่มให้ความเห็นต่อนโยบาย แผนงาน กิจกรรมต่าง ๆ และความต้องการด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อสำรวจความคิดเห็นทัศนคติและค้นหาคำตอบที่ดีสำหรับประกอบการตัดสินใจดำเนินการ

ทวีศักดิ์ นพเกษร (2548 : 153) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดเล็ก 6 - 10 คน อภิปรายโต้ตอบแสดงความคิดเห็นเล่าเรื่องประสบการณ์ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนากำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองและระหว่างสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

สายัณห์ ปิกวงศ์ (2549 : 84) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง กระบวนการสนทนาหรืออภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นในเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจตั้งแต่ 6-12 คน

โดยมีการรักษาบรรยากาศในการสนทนาแบบเป็นกันเอง มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกที่เข้าร่วมและมีผู้ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา ผู้ทำหน้าที่ประสานงานทั่วไปและผู้ทำหน้าที่บันทึกข้อมูล ทั้งมีการเตรียมคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่โดยมีการรักษาเวลาที่เหมาะสม สุดท้ายจะต้องมีการสรุปบทเรียนทุกครั้งพร้อมมีการประเมินผลหลังจากการจัดสนทนากลุ่มและมีการบันทึกเป็นองค์ความรู้ไว้ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไปได้

สรุปได้ว่าการสนทนากลุ่ม หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ 6-12 คน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็นสำหรับตอบคำถามของการวิจัยในเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจ โดยมีการเตรียมคำถามประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ตามความต้องการ ความคาดหวังได้อย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการสนทนากลุ่มที่เจาะจงเช่นนั้นก็เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในวงสนทนา โดยมีการรักษาเวลาที่เหมาะสม และจะต้องมีการสรุปบทเรียนทุกครั้งพร้อมมีการประเมินผลหลังจากการจัดสนทนากลุ่มและมีการบันทึกเป็นองค์ความรู้ไว้ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

2.2 องค์ประกอบของการสนทนากลุ่ม

องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การจัดสนทนากลุ่มได้ประสบความสำเร็จ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1. บุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนของกลุ่มให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกคนอย่างทั่วถึงและสรุปประเด็นอย่างเป็นระบบได้ในลักษณะมีข้อมูลหลักฐานความคิดและสรุปรวมประเด็นของทุกคนเป็นภาพรวมได้อย่างถูกต้อง ถ้าสามารถพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้จะดีต้องเป็นผู้มีบุคลิกดีสุภาพอ่อนน้อม มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้รู้ความต้องการและวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นในและครั้งเป็นอย่างดี

1.2 ผู้ประสานงานทั่วไปจะเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไปในขั้นเตรียมการการจัดสนทนากลุ่ม เช่น เตรียมสถานที่ จัดสถานที่ บันทึกเสียง ประสานงานเรื่องอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเดินทาง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 ผู้บันทึกการสนทนา จะต้องรู้วิธีการทำอย่างไรจึงจะจดบันทึกได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะจะต้องจดบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาด้วย หากใช้สื่อที่เป็นกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ไว้เขียนประเด็นการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนให้รับรู้และติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดจะทำให้มีสมาชิกและแนวโน้มต่อการสนทนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คือ ผู้นำธรรมชาติผู้สนใจปัญหาและแนวทางแก้ไข ผู้นำทางการของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ บางกรณีอาจจัดเป็นกลุ่ม ๆ ที่เกี่ยวข้องเฉพาะเป็นครั้ง ๆ เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

2. แผนปฏิบัติการสนทนากลุ่มและคำถาม/ประเด็นการสนทนา

2.1 แผนปฏิบัติการสนทนากลุ่ม ควรจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้า ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง จัดลำดับของประเด็นหัวข้อในการสนทนา อุปกรณ์หรือสื่อที่จะใช้ประกอบ ระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นเนื้อหาโดยย่อ และผู้รับผิดชอบต้องระบุว่าใครจะเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มในขั้นตอนไหนหรือประเด็นไหนอย่างไร ควรระบุให้ชัดเจน

2.2 คำถาม/ประเด็นการสนทนา การสนทนากลุ่มเป็นการอภิปรายกันของคนที่เจาะจงเลือกมาโดยเฉพาะ ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มควรเตรียมคำถามหรือประเด็นการสนทนา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด คำถามปลายเปิดเหล่านี้สร้างมาจากประเด็นศึกษาที่กำหนดขึ้นมาจากการสนทนากลุ่ม ควรจะมีคำถามหรือประเด็นสำหรับการอภิปรายจำนวนไม่มากประมาณ 5-6 ประเด็นคำถามก็น่าจะเพียงพอ เนื่องจากคำถามปลายเปิดข้อหนึ่ง ๆ อาจจะก่อให้เกิดคำถามต่อเนื่องตามมาได้อีกจำนวนหนึ่งคำถามหรือประเด็นต่อเนื่องเหล่านี้มักเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ดังนั้นแนวทางการสนทนาที่มี 3-4 ประเด็นศึกษาจึงจะมีคำถามได้ประมาณ 20-25 ประเด็น แต่ละประเด็นอาจจะมีคำถามติดพันอีกจำนวนหนึ่ง การสนทนากลุ่มที่มีคำถามจำนวนมากขนาดนี้อาจใช้เวลาในการสนทนาไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง

3. อุปกรณ์สนาม

อุปกรณ์สนามที่ควรเตรียมสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่

3.1 เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สำหรับบันทึกเสียงขณะสนทนากลุ่มกล้องถ่ายรูปใช้เก็บภาพขณะสนทนากลุ่ม

3.2 สมุดบันทึก ดินสอ ปากกาเคมี กระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ และกาวหนั่งไก่

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ควรจัดเตรียมแบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มไว้ด้วยโดยมีการสอบถามจากผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มอาชีพ เพื่อให้ได้ตัวแทนในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งซึ่งจะต้องดำเนินการสำรวจก่อนการสนทนากลุ่ม

5. สิ่งเสริมสร้างบรรยากาศ เช่น เครื่องดื่มน้ำสมุนไพร ผลไม้ สิ่งดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการสนทนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

6. ของสมนาคุณแก่ผู้ร่วมสนทนา เพื่อไม่เป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เข้าร่วมสนทนาแม้จะเป็นสิ่งที่เล็กน้อย แต่ในทางจิตวิทยาแล้วเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ

การแสดงออกซึ่งควรมีน้ำใจของผู้ที่ทำการสนทนาและไม่ละเลยความเป็นจริงของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมสนทนากลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเดินทาง ค่าอาหารและน้ำดื่มระหว่างการเดินทาง

7. สถานที่และระยะเวลา อาจจะเป็นบ้าน ศาลาวัด ใต้ร่มไม้ ที่มีอากาศถ่ายเท ได้สะดวก ห่างไกลจากความพลุกพล่าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสิทธิในเรื่องต่าง ๆ ที่กำลังสนทนากลุ่มส่วนระยะเวลาในการสนทนาโดยทั่วไปควรไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อ 1 กลุ่ม

2.3 ขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่ม

เมื่อเตรียมการวางแผนปฏิบัติการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายและเตรียมแนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่มพร้อมได้เลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มพร้อมแล้วงานขั้นต่อไปก็คือการลงนามจัดการสนทนากลุ่ม ในขั้นนี้มีงานหลัก ๆ ที่ต้องทำสองอย่าง คือ 1) เลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นกลุ่มสำหรับจัดการสนทนาและ 2) ดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. การเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา

การเลือกผู้ที่จะมาเป็นกลุ่มสำหรับจัดการสนทนาจะเริ่มจากการกำหนดว่าเราจะหาคนที่มีลักษณะตรงตามที่ต้องการ ซึ่งวางแผนเอาไว้ก่อนแล้วตามขนาดของกลุ่มที่ต้องการ โดยทั่ว ๆ ไปควรประมาณ 6-12 คน เพราะหัวข้อบางหัวข้อที่ยากหรือไม่น่าสนใจสำหรับผู้สนทนาในกลุ่มจะทำให้ผู้ดำเนินการสนทนาไม่สามารถจุดประเด็นที่เรงเร้าให้เกิดการสนทนาได้อย่างมีรสชาติและปฏิริยาโต้ตอบกันในระหว่างผู้สนทนาเองก็จะแสดงออกได้เต็มที่ ถ้าหากเกิน 12 คนแล้วผู้เข้าร่วมการสนทนาทุกคนก็จะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเอง และเป็นการยากแก่ผู้ดำเนินการสนทนาในการที่จะชักนำให้กลุ่มนั้นหันเหเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการ

2. การดำเนินการสนทนากลุ่ม

2.1 การเลือกสถานที่จัดการสนทนา เนื่องจากสถานที่และสิ่งแวดล้อมในการจัดการสนทนากลุ่มมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของข้อมูล ควรจัดการสนทนากลุ่มในสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ได้แก่ ที่ที่ไม่พลุกพล่านไปด้วยผู้คน ไม่มีเสียงรบกวน ไม่มีสิ่งอื่นที่จะดึงความสนใจของผู้ร่วมการสนทนา อากาศถ่ายเทได้ดี สถานที่ควรเป็นที่ผู้ร่วมสนทนา รู้สึกสบายไม่แปลกแยกและมีสมาธิในการสนทนา

2.2 การสร้างบรรยากาศ ผู้ดำเนินการสนทนาและทีมงาน ซึ่งประกอบด้วยผู้ประสานงาน ผู้จัดบันทึก จะต้องสร้างบรรยากาศแบบเป็นกันเองและบอกจุดประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มให้ทราบด้วยและต้องจัดการนั่งให้เป็นรูปตัวยูหรือรูปวงกลม ซึ่งจัดตำแหน่งที่ผู้ดำเนินการสนทนาสามารถสบตากับทุกคนได้โดยสะดวกไม่นั่งเบียดกันเกินไปและทุกคนควรจะนั่งอยู่ในรัศมีที่มีเครื่องบันทึกเสียงจะสามารถจับเสียงเขาได้ชัดเจนทั้งนี้ต้องจัดให้ทุกคนได้นั่งในที่ที่เหมาะสม

2.3 ก่อนเริ่มต้นการสนทนา ผู้ดำเนินการหรือผู้ประสานงานหรือผู้จัดบันทึก ควรทำผังที่นั่งพร้อมด้วยชื่อของทุกคน เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินการสนทนา เครื่องบันทึกเสียง

จะต้องเตรียมให้พร้อม บางกรณีผู้วิจัยต้องถ่ายวีดิทัศน์ด้วย เพื่อใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มระหว่างการสนทนาจะต้องไม่ให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วมออกไปจากการสนทนา มิฉะนั้นควรจะหลีกเลี่ยงโดยใช้การสังเกตแทนจะดีกว่า

2.4 การสนทนาจะเริ่มด้วยการแนะนำตัวสั้น ๆ ทั้งจากฝ่ายที่ผู้ดำเนินการและผู้ร่วมสนทนาทุกคน ในเบื้องต้นนี้ ผู้ดำเนินการสนทนาควรกล่าวขอบคุณที่ทุกคนสละเวลามาให้ความร่วมมือ จากนั้นจึงบอกถึงวัตถุประสงค์ของการสนทนาเพียงสั้น ๆ สิ่งที่ต้องเน้นในตอนเริ่มต้นนี้คือการชี้แจงให้ชัดว่าผู้ดำเนินการสนทนาต้องการรับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ของทุกคนในกลุ่มเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาและขอให้ทุกคนพูดอย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง แม้ความคิดเห็นนั้นจะไม่ตรงกับของคนอื่นก็ตาม ความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกจะไม่มีการตีค่าว่าถูกหรือผิด ผู้ดำเนินการต้องการทราบเพียงความคิดเห็นและประสบการณ์ตามความเป็นจริงของแต่ละคน ไม่คำนึงถึงเรื่องถูกผิด ขอให้ทุกคนพูดตามความคิดของตนและโต้ตอบกับคนอื่นในกลุ่มอย่างเปิดเผย ประเด็นตรงนี้ก็คือนักดำเนินการสนทนาควรกระตุ้นให้ทุกคนมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ตั้งแต่ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาหลักของการสนทนานั้นเอง ควรตระหนักไว้เสมอว่าการสนทนาในกลุ่มไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะหาข้อสรุปอย่างเป็นเอกฉันท์ของประเด็นที่ทำการสนทนา ดังนั้น ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมในวงสนทนามีการโต้ตอบกันให้มากที่สุด เพราะการที่ผู้ร่วมวงสนทนาได้โต้ตอบอย่างเป็นธรรมชาตินั้นเป็นทั้งสีสันและข้อได้เปรียบของวิธีการนี้

3. การตั้งคำถาม

ควรเริ่มการสนทนาด้วยคำถามทั่ว ๆ ไปหรือคำถามอ่อนเครื่อง ซึ่งควรจะเตรียมไว้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคำถามและควรอ่อนเครื่องด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักของการสนทนาเพื่อให้สามารถต่อเข้าสู่ประเด็นหลักของการสนทนาได้อย่างราบรื่น วิธีการคำถามสำหรับการสนทนาในกลุ่มที่ดีที่สุดไม่ใช่คำถามแบบเดียวกับการสัมภาษณ์ นั่นคือไม่ใช่การถามผู้ร่วมสนทนาเป็นรายคน แต่ควรเป็นการยกประเด็นขึ้นมาเพื่อให้ทุกคนในกลุ่มรับลูกไปถกกันต่อประเด็นที่ยกขึ้นมาครั้งแรก ควรเป็นประเด็นกว้าง ๆ ก่อนและประเด็นเดียวกันนี้อาจจะต้องตามด้วยคำถามเพื่อซักต่ออีกหลายคำถาม การถามต่อมีจุดมุ่งหมายหลักสองประการ ประการแรก คือ ซักเพื่อได้รายละเอียดของเรื่องเพื่อทราบเหตุผลและคำอธิบายเพิ่มเติม ประการที่สอง คือ ซักเพื่อหาข้อมูลจากแนวคิดหรือมุมมองที่ต่างออกไปของเรื่องนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ควรระวังที่จะไม่ให้การซักมีลักษณะเป็นการชี้นำไปสู่คำตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง

4. กลวิธีในการซัก

กลวิธีในการซักก็เป็นเรื่องที่สำคัญ โดยปกติการซักก็คือการถามคำถาม ต่อเนื่องประเภทถูกตดิพันที่มุ่งเจาะหาข้อมูลลึกลงไป คำถามควรสั้นและเรียบเรียงอย่างสุภาพเพราะถ้าคำถามซักไม่ได้ถามอย่างระมัดระวังเท่าที่ควร อาจทำให้ผู้ตอบรู้สึกถูกรุกรมมากเกินไปหรือเกิด

ความรู้สึกที่ไม่ดี เพราะฉะนั้น จึงต้องอาศัยศิลปะในการถามพอสสมควร ควรตระหนักว่าบางทีความเจ็บหรือเพียงสบตาก็อาจจะเป็นกลวิธีการชักที่ดี ผู้ดำเนินการสนทนาที่ฉลาดจึงควรใช้ความเจ็บสลายตาและสีหน้าให้เป็นประโยชน์ควรดำเนินการสนทนาไปตามลำดับ ประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ในแนวคำถาม แต่เรื่องนี้ก็ยืดหยุ่นได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ดำเนินการสนทนาวางแผนที่จะให้การสนทนาเป็นแบบมีโครงสร้างอย่างเคร่งครัดมากน้อยเพียงใดและจะกำหนดบทบาทของตนว่าควรจะไปควบคุมการสนทนาให้ดำเนินไปตามทิศทางที่ต้องการมากเพียงใด ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องมีการปรับกลวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมตามสถานการณ์ในกลุ่มนั้น ๆ กลวิธีบางอย่างที่ใช้ได้ดีกับกลุ่มหนึ่งอาจจะไม่ได้ผลเลยเมื่อใช้อีกกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการยากที่จะหาสูตรสำเร็จของกลวิธีในการดำเนินการสนทนากลุ่ม

สรุป การสนทนากลุ่มเป็นการนั่งสนทนากันเป็นกลุ่ม ระหว่างการสนทนานั้นจะประกอบไปด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ซึ่งจะเป็นผู้คอยจุดประเด็นการสนทนา สร้างบรรยากาศการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันอย่างเป็นธรรมชาติและกล้าแสดงความคิดหรือเล่าประสบการณ์ให้คนอื่นฟัง การที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีการโต้ตอบกันในรูปของการอภิปรายถกเถียงในประเด็นที่เป็นหัวข้อสนทนานั้น นอกจากผู้ดำเนินการสนทนาแล้วยังมีทีมงาน ได้แก่ ผู้ประสานงานเป็นผู้คอยช่วยเหลือทั่วไปในขั้นตอนเตรียมการจัดการสนทนากลุ่มให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และยังมีทีมงานที่สำคัญอีกท่านหนึ่งคือผู้จัดบันทึกข้อมูลการสนทนา จะต้องทำหน้าที่จัดบันทึกข้อมูลโดยเขียนประเด็นการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนให้รับรู้และติดตามประเด็นอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการจัดบันทึกบรรยากาศการมีส่วนร่วมของกลุ่มไว้ด้วย

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

3.1 ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการเอาไว้ ดังนี้
ประชุม โพลีกูล (2539 : 92-93) กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 10-25 คน ซึ่งมีความสนใจหรือปัญหาที่จะต้องร่วมแก้ไขได้มาพบปรึกษาหารือ ศึกษาค้นคว้าหรือวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานหรือเพื่อให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2546 : 19-21) กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการประชุมกันอีกแบบหนึ่งที่ใช้กันมากในบริษัท ในวงการธุรกิจอุตสาหกรรมและในองค์กรต่าง ๆ เนื่องจากการประชุมแบบนี้จะต้องมีการฝึกปฏิบัติ สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมเป็นหลักสำคัญ การประชุมแบบนี้ปกติแล้วจะมีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมจำนวนไม่มาก คือ มักจะมีจำนวนแต่เพียงพอเหมาะกับผู้อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการฝึกปฏิบัติการในเรื่องที่จัดประชุมขึ้น ๆ ขึ้น เนื่องจากเน้นการฝึกปฏิบัติ

พัชรี สีโรรส (2546 : 5-36) กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นการประชุมที่เป็นทางการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงร่วมกันแล้วทุกคนต้องยอมรับผลที่ได้นั้น มีผู้นำการประชุมเพื่อเอื้อให้เกิดกระบวนการประชุมที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างทั่วถึงในสถานการณ์ที่เหมาะสม คือ ทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การศึกษาทางเลือก การประเมินทางเลือกและการเลือกทางเลือก

3.2 วิธีดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 กำหนดหัวข้อหรือประเด็นที่จะประชุมว่าเรื่องอะไร

1.2 กำหนดประเด็นหรือเป้าหมายของการประชุมให้ชัดเจนว่าต้องการอะไร
อย่างน้อยเพียงใด เช่น ต้องการจะให้ข้อสรุป ดังนี้

1.2.1 ขั้นตอนของการจะดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

1.2.2 ใ้มิติของการลำดับความสำคัญ

1.2.3 แผนปฏิบัติการที่ควรจะเป็น

1.2.4 การประเมินความเสี่ยงของโครงการหรือกิจกรรม

1.2.5 การค้นหาปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

1.3 วางแผนการประชุม สถานที่ วัน เวลา วิธีการ ขั้นตอน การดำเนินการประชุม ข้อมูลที่จะต้องใช้เวลาจะใช้รูปแบบการนำเสนอข้อมูลอย่างไรให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 ผู้เข้าร่วมประชุม ต้องกำหนดล่วงหน้าว่าเรื่องที่จะดำเนินการนี้จะกระทบกับคนกลุ่มใดบ้าง อย่างไร กลุ่มผู้ห่วงใยผู้สนใจ ต้องให้มีตัวแทนของคนทุกกลุ่มและผู้สนใจเข้าร่วมประชุมโดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ให้มีทั้งเพศชายและหญิง มีทั้งผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ

1.5 ต้องประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึงโดยทางสื่อทั้งวิทยุ หนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น ติดโปสเตอร์ให้ทั่วถึงเป็นการกระตุ้นทั้งผู้สนใจและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ

1.5.1 ส่งจดหมายหรือติดต่อเชิญตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ หรือผู้สนใจในพื้นที่
นั้นโดยตรง

1.5.2 ในการประชาสัมพันธ์หรือการเชิญต้องเน้นว่าการประชุมนี้รับจำนวนจำกัด และกำหนดวันสิ้นสุดการแจ้งความจำนงที่จะเข้าร่วมประชุม เพื่อผู้จัดการจะได้กำหนดแผนการบริหารจัดการได้ แต่ต้องเตรียมการด้วยหากมีผู้มาร่วมเกินกว่าที่เตรียมไว้ (อาจจัดเป็นหลายกลุ่ม/หลายเวทีหลายครั้ง)

1.6 เตรียมคณะทำงาน สำหรับเป็นผู้นำการประชุมหรือผู้อำนวยการกลุ่ม เพื่อเอื้อให้เกิดกระบวนการประชุมกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำไปสู่ข้อสรุปของการประชุม

1.7 กำหนดขั้นตอน รูปแบบกิจกรรม ที่เคารพและกระตุ้นให้ผู้เข้าประชุมมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่เนื้อหาหรือเป้าหมายที่ต้องการ

1.8 เตรียมวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะประชุม

1.9 เตรียมการประเมินผล

2. ขั้นตอนดำเนินการ

2.1 สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมและผู้จัดวิทยากรและร่วมกันสร้างกติกาในการประชุมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของการประชุม

2.2 ให้ทุกคนได้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการประชุมและที่น่าจะเกิดขึ้นจากการประชุมครั้งนี้

2.3 นำเสนอข้อมูลที่จำเป็นและเสนอหัวข้อ/ประเด็นย่อยที่ต้องการให้อภิปราย

2.4 กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ทั่วถึงและเท่าเทียมด้วยความเคารพในข้อคิดเห็นของทุกคน ผู้นำการประชุมต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้เข้าประชุมไม่ว่าเขาจะมาเองด้วยความสนใจหรือเป็นตัวแทนของกลุ่ม

2.5 ถ้าความเห็นหรือข้อเสนอแนะใด ๆ ทั้งของบุคคลหรือของกลุ่มต้องได้รับการบันทึกอย่างเปิดเผย เช่น บันทึกลงแผ่นพลิกแล้วปิดไว้ที่ผนังห้องเพื่อให้ผู้เข้าประชุมตรวจสอบได้ว่าถูกต้องไม่ถูกบิดเบือน ถ้าจะมีการแก้ไขข้อเสนอแนะหรือข้อสรุปใดจะต้องเป็นความเห็นจากกลุ่มผู้เข้าประชุม เพื่อให้มั่นใจว่าข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะนั้นเป็นเรื่องของผู้เข้าประชุมจริง ไม่มีการบิดเบือนไปตามจุดยืนของผู้จัด

2.6 ประเด็นที่ซับซ้อนหรือต้องการข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะที่ชัดเจนอาจแบ่งกลุ่มย่อย 5 - 6 คน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนและผลการประชุมกลุ่มย่อยต้องนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ให้ได้มีความเห็นการประชุมร่วมกันทั้งหมด (การแบ่งกลุ่มย่อยอาจแบ่งสมาชิกเป็นคนในกลุ่มเดียวกันหรือคละกันก็ได้แล้วแต่ประเด็นที่ต้องการ)

2.7 ผู้นำการประชุมต้องสังเกต เข้าใจสถานการณ์และแก้ไขความอึดอัด ความไม่สบายใจหรือความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในที่ประชุมและพร้อมจะยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการบางอย่าง

2.8 ผู้นำการประชุมต้องกระตือรือร้น แสดงความจริงใจและยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

2.9 จัดหมวดหมู่ของข้อคิดเห็น จัดทำเป็นข้อสรุป ข้อเสนอแนะแล้วให้ผู้เข้าประชุมตรวจสอบจนยอมรับว่าถูกต้อง

2.10 ข้อสรุปดังกล่าวในข้อใด ควรส่งสำเนาไปให้ทุกคนที่เข้าร่วมการประชุมด้วย

3. ชั้นประเมินผล

3.1 ประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมเพื่อคิดว่าผู้เข้าประชุมบรรลุผลอะไรบ้างและพอใจเพียงใด จะตรงกับที่ผู้จัดคาดหวังหรือไม่

3.2 อาจติดตามประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการประชุมแล้ว 1-2 วัน เพื่อติดตามดูประเด็นอื่นที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการประชุม เพราะหากเกิดความประทับใจในทางไม่ดีขึ้นโดยไม่ได้ติดตามแก้ไขทันที จะกลายเป็นความไม่พอใจในวงกว้าง และเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานได้

3.3 สถานการณ์ที่เหมาะสมกับการใช้

1. ใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นการระบุปัญหาการศึกษาทางเลือก การประเมินทางเลือก และการเลือกทางเลือก

2. ควรจัดขึ้นก่อนจัดทำประชาพิจารณ์อย่างเป็นทางการแต่ถ้ามีประเด็นที่ต้องการคำตอบที่ชัดเจนในภายหลังก็สามารถจัดประชุมเชิงปฏิบัติการได้ตามที่จำเป็นทุกขั้นตอน

3. ต้องการผลการประชุมที่ชัดเจนนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่ให้แสดงความคิดเห็นแล้วผ่านไป

4. ใช้กับประเด็นหัวข้อที่มีความซับซ้อน

5. ต้องการทำความเข้าใจกับชุมชนและประชาชนที่สนใจจะมีส่วนร่วม

6. เมื่อมีประเด็นเฉพาะที่ต้องการพูดคุยแลกเปลี่ยนในรายละเอียดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน

3.4 ประโยชน์ของเทคนิค

1. เป็นการเลือกกลุ่มเฉพาะที่เกี่ยวข้องและสนใจได้ดี

2. เป็นการประชุมที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา และจะมีผลให้ได้รับการยอมรับสูงด้วย

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการให้ข้อมูลกับสาธารณะได้มากกว่า

4. ทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง

5. ทำให้เข้าถึงความคิดของผู้นำ กลุ่มสนใจและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เชื่อถือได้

6. ข้อเสนอที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการไตร่ตรองและนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้

7. ใช้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

8. ใช้ทบทวนแผนหรือการพัฒนาแผนการปฏิบัติงานหรือพัฒนาทางออกซึ่งเป็นทางเลือกเฉพาะปัญหา

3.5 ข้อจำกัดของเทคนิค

1. การกระจายของข้อมูลอาจไม่ค่อยดี

2. มีตัวแทนกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มการเมืองเข้าแทรกแซงง่าย

3. ไม่สะดวก จัดเวลาที่เหมาะสมได้ยากเพราะสมาชิกที่มาร่วมประชุมต้องเสียสละเวลาให้ตรงกันทุกคน

4. ค่าใช้จ่ายสูง

5. ใช้เวลาเตรียมการมาก

6. ถ้าผู้เข้าร่วมประชุมมีความหลากหลาย บางคนมีฐานะ ยศ ชั้น ตำแหน่งในสังคมอาจครอบงำทางความคิดของคนกลุ่มอื่น ๆ ได้ หากผู้นำประชุมไม่ชำนาญในการนำประชุมข้อมูลอาจเบี่ยงเบนตามผู้นำการประชุม

7. ข้อมูลอาจเบี่ยงเบนตามผู้นำการประชุมเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เทคนิคประสบความสำเร็จ

สถานที่ ควรใช้สถานที่ในพื้นที่เป็นกลางให้ห่างจากสถานที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย สถานที่นั้นควรจะถูกวางขวางและเหมาะสมกับรูปแบบของการประชุมและการจัดที่นั่งประชุม ซึ่งควรจัดเป็นรูปครึ่งวงกลมหรือดีที่สุด คือ การนั่งเป็นรูปวงกลมเพราะจะเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วมประชุม ทำให้เกิดการประสานสายตากับผู้อื่นและรู้สึกถึงความเท่าเทียมกันแล้วจะทำให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

วันเวลา ต้องนัดวัน เวลา ที่สะดวกต่อผู้เข้าร่วมประชุมเป็นหลัก เช่น วันหยุดงานหรือช่วงเวลาเย็น เวลากลางคืนและต้องถือเอาความสะดวกของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเป็นรอง

กลุ่มเป้าหมายต้องตรวจสอบว่าผู้เข้าร่วมประชุมต้องเป็นตัวแทนของคนทุกกลุ่มในชุมชนรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมด้วย

3.6 ผู้นำประชุม

1. ต้องมีความเข้าใจและผ่านการฝึกฝนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง

3. ต้องมีความยืดหยุ่นที่จะเปลี่ยนแปลงกติกาการประชุมได้ตามความเหมาะสม

4. เข้าใจบทบาทตัวเองว่าเป็นผู้กำกับกระบวนการมีส่วนร่วมไม่ใช่ผู้กำกับหรือชี้นำเนื้อหา ถ้าต้องการมีผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังพูดคุยก็ต้องหาวิทยากรอื่นไม่ใช่ผู้นำการประชุมเป็นผู้รู้และนำเสนอเรื่องนั่นเอง

5. ดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย เอื้อให้เกิดกระบวนการประชุมที่มีความเท่าเทียมกัน หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นของตน

6. ต้องไม่แสดงความเป็นผู้นำการประชุมที่เป็นเผด็จการเพราะจะทำให้ผู้เข้าประชุมมีความรู้สึกไม่พอใจหรือรู้สึกว่าถูกคุกคาม ถูกกดดันหรือรู้สึกว่าผู้จัดประชุมมีคำตอบอยู่แล้ว จะทำให้การประชุมล้มเหลว

3.7 การจัดข้า

จัดข้าได้ตามที่เห็นว่าจำเป็นหรือเหมาะสมตามจำนวนกลุ่มผู้สนใจหรือตามประเด็นที่ต้องการข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.8 ผลลัพธ์และสิ่งที่ดำเนินการต่อเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนี้แล้วจะทำให้ได้

1. เกิดความเข้าใจที่ตรงระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกับประชาชนในชุมชน
2. สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่างโครงการหรือกิจกรรมกับชุมชน
3. ได้ข้อสรุป ข้อเสนอแนะ ตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ได้ข้อตกลง ทางเลือก การจัดลำดับความสำคัญตามที่ต้องการ
5. ได้แนวทางเพื่อไปสู่การปฏิบัติจากชุมชนเอง

สรุป การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นลักษณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงร่วมกันในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมการประชุม ตั้งแต่การระบุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การศึกษาทางเลือก การประเมินทางเลือก และการเลือกทางเลือก โดยต้องมีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น

4. กระบวนการ A-I-C

4.1 ความสำคัญของกระบวนการ A-I-C

การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเปิดโอกาสให้บุคคลและผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น กระบวนการ A-I-C จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและ

การตัดสินใจ ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับ ความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาชุมชนจึงเกิดความต่อเนื่องและก่อให้เกิดความสำเร็จสูงจากประสบการณ์ในการพัฒนามีข้อสรุปที่ได้จากการนำเอากระบวนการประชุมนี้มาใช้ ดังนี้

1. กระบวนการ A-I-C ช่วยให้ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

2. การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ประชาชน โดยเฉพาะผู้รู้ กลุ่มคนจน ผู้ด้อย โอกาส ผู้หญิงและเยาวชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดสรรทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการรวมพลังเชิงสร้างสรรค์

3. ประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทั้งกิจกรรม โครงการผลของการพัฒนาและความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดควมมีพลังรู้ถึงศักยภาพในการพึ่งตนเอง

4. องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเรียนรู้ที่จะเข้าร่วมมือกันในการพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง

นับได้ว่ากระบวนการ A-I-C ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ มีส่วนร่วมและเสริมพลังของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนากระบวนการ A-I-C เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัดและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาทางเลือกเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพราะกระบวนการ A-I-C มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A)

คือ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบลในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนา

ว่าต้องการอย่างไร

โดยการวาดภาพมีความสำคัญ คือ

(1) การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการคิดวิเคราะห์จนสรุปมาเป็นภาพและช่วยให้ผู้ไม่ถนัดในการเขียนสามารถสื่อสารได้

(2) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูดเพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนและกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูดให้มีโอกาสนำเสนอ

(3) การรวมภาพของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่มจะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุมและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

(4) จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุขและเป็นกันเอง ในบางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมมักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากรกระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเกมต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรม กลุ่มหรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเองหรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบไม่ชอบมาใช้ อุปกรณ์หรือเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I)

คือขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการวิธีการและค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมโครงการโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภาพพึงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมโครงการ

(1) กิจกรรมหรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย

(2) กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือหรือการสนับสนุน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่

(3) กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เองต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C)

คือยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการโดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม คือ

(1) รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน

(2) กิจกรรม โครงการที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานหรือสนับสนุนชุมชน

(3) รายชื่อกิจกรรมโครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากรและ ประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

4.2 ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การประชุม A-I-C ประสบความสำเร็จได้

1. การจัดประชุมกระบวนการ A-I-C เน้นความเป็นกระบวนการจะดำเนินการ ข้ามขั้นตอนหรือสลับขั้นตอน ไม่ได้เน้นการระดมความคิดและสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันให้ ความสำคัญกับการตัดสินใจ การกำหนดอนาคตร่วมกันและเน้นการสร้างพลังความคิดวิเคราะห์และ เสนอทางเลือกในการพัฒนาและพลังความรัก ความเอื้ออาทร การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร อันเป็น พลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

2. การศึกษาและเตรียมชุมชน

2.1 การศึกษาชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชนหรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ การทราบความสามารถ ศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพึ่งตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ เป็นข้อเท็จจริงในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้งกลวิธีที่เหมาะสมใน การแก้ไขปัญหาและการประสานความร่วมมือ

2.2 การเตรียมชุมชนเพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนเข้าใจและส่ง ผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่มเข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการพิจารณาเพื่อกระจายโอกาสให้ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กลุ่มสตรี เด็ก คนจน ผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

3. วิทยากรกระบวนการที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C มีประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าสามารถ ไกล่เกลี่ยหรือมีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งที่เหมาะสมในกรณีที่น่าจะเกิดขึ้นโดยสามารถทำ หน้าที่

3.1 เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุมและสรุปผล

3.2 สร้างบรรยากาศในการประชุมเพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วม ประชุม

3.3 ควบคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตาม กระบวนการ

3.4 สรุปรูปร่างที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุมโดยไม่สอดแทรกความเห็นหรือทัศนคติของตนเองลงไป

3.5 ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเกิดความต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ผู้ดำเนินการประชุมต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติให้ได้

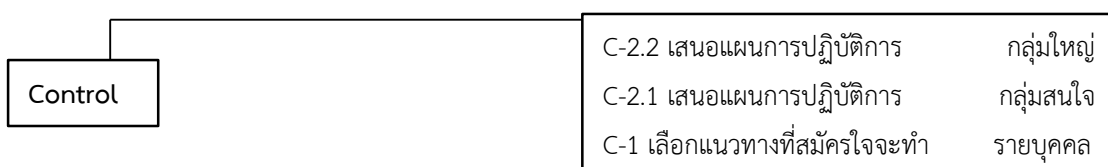
3.6 วิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้จัดการประชุมอาจมีเพียงคนเดียวก็ได้เป็นผู้นำการประชุม ซึ่งจะมีข้อดีคือกระบวนการประชุมเป็นเอกภาพมากกว่าแต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยากาศการประชุมน่าจะจัดคณะมาช่วยโดยแบ่งหน้าที่เป็น

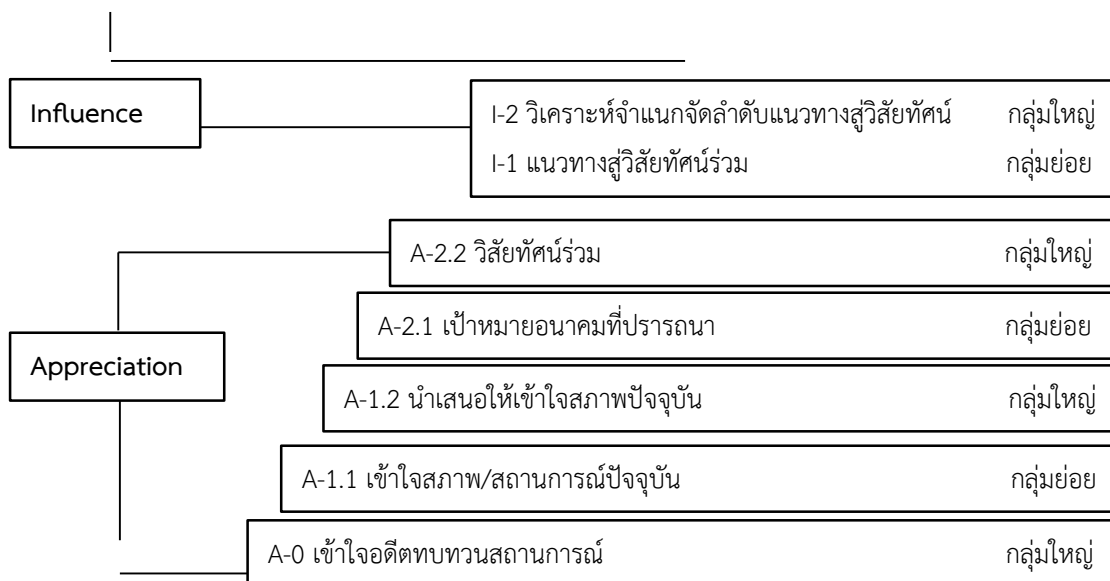
1. ผู้จัดการประชุมดูแลอำนวยความสะดวก ได้แก่ การลงทะเบียนอาหาร เครื่องดื่ม
2. ผู้นำการประชุม
3. ผู้จัดการกิจกรรมเกมส์ สร้างบรรยากาศเพื่อการละลายพฤติกรรมคลายเครียดและการนำเข้าสู่ขั้นตอนแต่ละขั้นตอน
4. ผู้เตรียมวัสดุอุปกรณ์จะต้องทำความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการให้ตรงกันสอดรับกัน

4.3 รายละเอียดขั้นตอนกระบวนการ A-I-C กับประสบการณ์ที่นำไปใช้

ขั้นเตรียมการ ได้แก่

1. การศึกษาชุมชนเพื่อให้ทราบประวัติการพัฒนาโครงสร้างทางสังคม ปัจจัยพื้นฐานแหล่งทรัพยากรของหมู่บ้านโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่แล้วในรายงานการสำรวจของราชการ การพูดคุยกับชุมชน
2. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ประมาณ 30-50 คน โดยการสอบถามกลุ่มต่าง ๆ และผู้นำของหมู่บ้าน
3. การชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อผู้นำและกรรมการหมู่บ้านและขอความเห็นในการจัดการประชุมให้สะดวกราบรื่นทุกฝ่าย
4. การเตรียมตัวของผู้นำการประชุมเพื่อดำเนินการประชุมให้ราบรื่น
5. การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องเขียน การจดบันทึกต่าง ๆ

รูปภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการจัดประชุมและปฏิบัติการตามกระบวนการ A-I-C ระยะเวลา 2 วัน

Appreciation (วันที่ 1 ของการประชุม)

A-0 ความเป็นมาจากอดีต เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน การทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมาจะช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพปัจจุบันและอนาคตชัดเจนขึ้น วิทยากรผู้รู้ร่วมให้ประสบการณ์เพิ่มเติมซึ่งกิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กระบวนการ A-1

A-1.1 สภาพสถานการณ์ปัจจุบัน (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยวาดภาพลงบนแผ่นกระดาษจากมุมมองของตนเอง กลุ่มย่อยอาจใช้กล่อมเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้หญิงล้วน กลุ่มผู้ชายล้วน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มข้าราชการให้เวลาวาดภาพประมาณ 10-15 นาที

2. สมาชิกแต่ละคนเล่าภาพของตน สมาชิกคนอื่นตั้งใจฟังและสอบถามได้แต่ไม่มีการวิพากษ์เพื่อเปิดโอกาสให้รับฟังรับรู้จดจำข้อมูลประสบการณ์ความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเต็มที่

3. ทุกคนนำภาพของตัวเองมารวมบนกระดาษแผ่นใหญ่และช่วยกันเติมให้เป็นภาพรวมเพียงภาพเดียวของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและยอมรับความคิดซึ่งกันและกัน วิทยากรพยายามกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันวาดภาพ

A-1.2 นำเสนอความเข้าใจสภาพปัจจุบัน (30 นาที)

ผู้แทนกลุ่มนำเสนออภิปรายความหมายภาพรวมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอื่นจะซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม วิทยากรควรช่วยตั้งคำถามเพื่อให้การอธิบายชัดเจนขึ้น

A-2.1 เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยวาดภาพจินตนาการถึงสภาพชุมชน สภาพที่ตนเองอยากเห็นในอนาคตให้เวลาวาดภาพ 10-15 นาที (เขียนแผนที่ความคิด-Mind Map)
2. แต่ละคนเล่าถึงภาพของตนแล้วจึงนำภาพของทุกคนมารวมกันเป็นภาพเดียว โดยช่วยกันต่อเติมให้เป็นภาพเดียวของกลุ่มที่สมบูรณ์
3. นำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่มโดยให้ผู้แทนกลุ่มคนใหม่นำเสนอ

A-2.2 วิสัยทัศน์ร่วม (75 นาที)

1. วิทยากรนำภาพของทุกกลุ่มมาให้กลุ่มพิจารณาเลือกภาพใดภาพหนึ่งเพื่อต่อเติมให้เป็นภาพตัวแทนของอนาคตที่ต้องการของกลุ่มทุก ๆ กลุ่ม
2. คัดเลือกอาสาสมัครช่วยกันเพิ่มเติมภาพ สมาชิกชวนกันบอกความต้องการเพิ่มเติม การรวมภาพของทุกกลุ่มให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นขั้นตอนสำคัญที่จำเป็นเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้สร้างทิศทางไปสู่อนาคต ร่วมกันเป็นภาพเดียวกัน รู้สึกเป็นเจ้าของความคิดร่วมกัน วิทยากรกระตุ้นให้แต่ละคนในใจไว้ว่าถ้าจะให้เป็นอย่างจริงตามภาพจะทำอย่างไรบ้าง

Influence (วันที่ 2 ของการประชุม)

I-1 แนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วม (90 นาที)

1. วิทยากรทบทวนวิสัยทัศน์ร่วม (Vision) และให้โอกาสสมาชิกปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ (เสนอด้วย Mind Map แดกแขนงเพิ่มเติมได้)
2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยเขียนแนวทางกิจกรรมลักษณะโครงการบนแผ่นกระดาษเพื่อให้เสนอให้กลุ่มย่อยพิจารณาให้เวลาคิดส่วนตัว 10-15 นาที
3. แต่ละคนนำเสนอแนวทางโดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นประโยชน์ (แต่ละคนเสนอ Mental Model ด้วย Mind Map)
4. รวบรวมข้อเสนอแต่ละคนจัดเป็นหมวดหมู่โดยต้องเป็นแนวทางที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นข้อเสนอของกลุ่ม
5. ผู้แทนกลุ่มนำเสนอสมาชิกถามซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

I-2 วิเคราะห์ จำแนกและจัดลำดับพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วม (75 นาที)

1. พิจารณาแนวทางกิจกรรมแต่ละข้อโดยจัดลำดับความสำคัญความต้องการการเกื้อหนุนจากองค์กรใดที่เห็นว่าสำคัญและควรคำนึงถึงความสำเร็จในการปฏิบัติ

2. ผู้แทนกลุ่มคัดเลือก จัดกิจกรรมไว้เป็นประเภทโดยรวมกิจกรรมที่เหมือนกันไว้ด้วยกันและจัดประเภทกิจกรรมที่สมาชิกทำตัวเอง กิจกรรมที่ร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น กิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากองค์กรนอกท้องถิ่น

3. เมื่อแยกประเภทแล้วแต่ละคนพิจารณาว่าหากมีทรัพยากรจำกัดจะเลือกโครงการใดที่คิดว่าสำคัญที่สุด 3-5 กิจกรรม โดยเขียนลำดับบนกระดาษแล้ว รวมคะแนนกิจกรรมที่ได้คะแนนมากที่สุดให้เป็นลำดับหนึ่ง

Control

C-1 เลือกแนวทาง/กิจกรรมที่จะทำ(30 นาที)

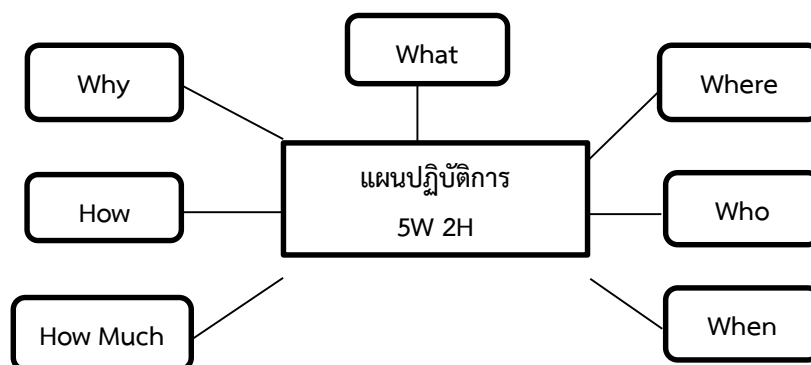
1. กิจกรรมที่สามารถทำได้เอง สมาชิกตัดสินใจเลือกที่จะทำโดยลงชื่อในกระดาษของแต่ละกิจกรรม แบ่งกลุ่มย่อยตามกิจกรรมที่สมาชิกลงชื่อไว้

2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับองค์กรอื่น ๆ สมาชิกร่วมกันเสนอมอบหมายให้บุคคลหรือกลุ่มดำเนินการประสาน ติดตามหรือยื่นข้อเสนอ

C-2.1 ทำแผนปฏิบัติการ (120 นาที)

1. จัดทำแผนปฏิบัติการที่ทำได้เองโดยนำแนวทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำแนกกลุ่มไว้แล้วมาทำแผนปฏิบัติการโดยตอบคำถาม ดังนี้

- 1.1 ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
- 1.2 ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับเกิดขึ้น)
- 1.3 ทำอย่างไร (กิจกรรม วิธีดำเนินการ)
- 1.4 ต้องใช้ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณเท่าใด
- 1.5 ทำที่ไหน (สถานที่ที่จะดำเนินโครงการ)
- 1.6 ทำเมื่อไร (วันเวลาที่ดำเนินโครงการ)
- 1.7 ใครบ้างจะช่วยทำ
- 1.8 ใครรับผิดชอบ (ดูแลประสานงาน)

รูปภาพที่ 2.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

2. กิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรอื่นนำมาทำแผนโดยตอบ

คำถาม ดังนี้

- 2.1 ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
- 2.2 ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ/เกิดขึ้น)
- 2.3 ประสานงานกับหน่วยงานอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร
- 2.4 ใครเป็นผู้ประสานงานติดตามความก้าวหน้า

ตัวอย่างหัวข้อเขียนแผนปฏิบัติ

1. ชื่อโครงการ (ทำอะไร)
2. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องทำ)
3. วัตถุประสงค์ (ทำเพื่อให้ได้อะไร)
4. เป้าหมาย (ผลที่หวัง)
5. วิธีดำเนินการ (ทำอย่างไร)
6. กำหนดเวลา (ทำเมื่อไร ถึงเมื่อไร)
7. ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงิน (ใช้เงินเท่าไร จากไหนบ้าง)
8. ประเมินการรายรับ ถ้ามี (คาดว่าจะมีรายได้เท่าไร)
9. ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นคนสำคัญที่รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้)
10. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครบ้างต้องมาร่วมมือจึงจะสำเร็จ)

C-2.2 เสนอแผนปฏิบัติการ(30 นาที)

1. นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรม
2. อภิปรายเพิ่มเติม ดำเนินงาน มอบหมายงาน กำหนดวัน เวลาและสถานที่

ขั้นสุดท้าย คือ การเตรียมการเพื่อเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานขอรับการสนับสนุนหรือส่งเสริมและเข้าร่วมพัฒนา

การประยุกต์ใช้ Mind Map ในกระบวนการ AIC สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้กับทุกขั้นตอนทั้งในส่วนของผู้ที่เป็นวิทยากรกระบวนการและสำหรับการระดมความคิดเห็นและการนำเสนอภาพฝันหรือจินตนาการของแต่ละคนที่เข้าร่วมเวที Mind Map จะช่วยลดความขัดแย้งในระหว่างการประชุม เนื่องจาก Mind Map ทุกคนจะสนใจ การเขียนแผนที่ความคิดร่วมกัน รวมทั้งจะช่วยกันระดมข้อมูลให้ได้มากที่สุด (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 10-15)

4.4 ข้อดีของกระบวนการ AIC

1. เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจและลงมือกระทำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันปรับปรุง
2. สร้างการยอมรับและความรู้สึกเป็นเจ้าของของต่องานที่ทำร่วมกัน
3. การทำกระบวนการใช้ระยะเวลาสั้นได้ข้อมูลเร็วสามารถวางแผนงานได้ทันที
4. ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจริงเพราะเป็นมุมมองของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง
5. ได้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมเกือบทุกปัญหา
6. เป็นกระบวนการที่ครบวงจรตั้งแต่ศึกษาปัญหาไปจนถึงกำหนดโครงการแก้ไขปัญหา
7. เป็นกระบวนการที่สร้างพลังให้กลุ่มเป้าหมายเพราะผลลัพธ์ที่ได้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง

สรุป ข้อดีของกระบวนการ AIC ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของต่องาน ได้ร่วมในการคิด การตัดสินใจและการลงมือกระทำอย่างเสมอภาค ใช้ระยะเวลาสั้นได้เป็นข้อมูลจริงครอบคลุมเกือบทุกปัญหา

4.5 คุณสมบัติของวิทยากร AIC

1. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะทำการอบรมเป็นอย่างดีมีทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น สมาชิกในกลุ่มมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจการใช้เหตุผล การใช้ข้อมูลที่ถูกต้องประกอบการตัดสินใจให้ความสำคัญและยอมรับในตัวผู้เข้าร่วมกระบวนการ ใช้ความยืดหยุ่นความเสมอภาคเป็นหลักในการแก้ปัญหา
2. มีเทคนิคในการสื่อสารเป็นผู้ฟังที่ดี มีความไวต่อการรับรู้ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้
3. ไม่ทำตนเป็นผู้รู้เพียงคนเดียว มีความเต็มใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้จากสมาชิกของกลุ่ม
4. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความละเอียดอ่อน ช่างสังเกต
5. มีการเตรียมการอย่างรอบคอบทุกขั้นตอน ชักซ้อมความพร้อมของทีมตั้งแต่การเตรียมข้อมูล กิจกรรม ชุมชน สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น
6. มีมนุษยสัมพันธ์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ใจเย็น สามารถปรับตัวเข้ากับทีมและผู้เข้ารับการอบรมที่อาจมีบุคลิกและการแสดงออกที่แตกต่างกัน ระมัดระวังการพูดและการกระทำไม่ให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกสะเทือนใจ
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ใจกว้าง ยอมรับคำแนะนำและนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม
8. เชื่อมมั่นในศักยภาพผู้อื่น

สรุป คุณสมบัติของวิทยากร AIC เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการกลุ่ม เป็นผู้ฟังที่ดี เรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกของกลุ่ม มีความละเอียดอ่อน รอบคอบ ช่างสังเกต อารมณ์ที่ดี ใจเย็น ไม่ชี้หน้า

4.6 บทบาทหน้าที่ของวิทยากร

ศึกษาแนวคิดขั้นตอนของกระบวนการ AIC มีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในกระบวนการ เข้าใจบริบทของชุมชนเป็นอย่างดี รู้ว่าควรจะชักชวนใครมาร่วมกระบวนการ โดยอาจพิจารณาจากความพร้อม ความสามารถ ความเสียสละ ความตั้งใจหรือการมีเวลาให้กับการทำงานในชุมชนองค์กรได้หรืออาจเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรต่าง ๆ เช่น ครู อาจารย์ ฝ่ายกิจกรรมของโรงเรียน หัวหน้าชั้นเรียน ตัวแทนของกลุ่ม แม่บ้าน เป็นต้น ซึ่งตัวแทนเหล่านี้จะเป็นแกนนำของการดำเนินการในกลุ่มนั้น ๆ ต่อไป

1. วางแผนเตรียมการจัดอบรมโดยใช้กระบวนการ AIC ในการจัดอบรมอาจจัดได้หลายครั้งขึ้นอยู่กับความต้องการหรือปัญหาของหน่วยงานนั้น ๆ และหากมีการจัดหลายครั้งควรมีการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการจัดกระบวนการในแต่ละครั้งเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการดูพัฒนาการทางด้านความคิดและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมกระบวนการด้วย

2. บทบาทในการช่วยประสานงานภายในชุมชนองค์กรและระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่น

3. บทบาทในการกระตุ้นทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกันให้มากที่สุด

4. บทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้กำลังใจให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับบทบาทของวิทยากรในช่วงระหว่างการจัดกระบวนการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามประเมินผล AIC นั้นวิทยากรจะมี AI บทบาทมากที่สุด ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระดมสมอง A (Appreciation) และบทบาทจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเข้าสู่กระบวนการ I (Influence) และ C (Control) ซึ่งจะสลับบทบาทกับผู้เข้าร่วมการอบรมที่จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากขั้นตอนกระบวนการระดมสมอง (A) จนถึงขั้นตอนการ

4.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบวนการ AIC

1. ก่อนการดำเนินการจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การคัดเลือกชุมชน องค์กรที่มีความพร้อมแกนนำที่มีความตั้งใจในการทำงานและเห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อชุมชน/องค์กร

2) ทีมวิทยากรต้องมีความเข้าใจกระบวนการ AIC เป็นอย่างดีและสามารถดำเนินการตามกระบวนการ AIC ได้ในทุกขั้นตอน สามารถประสานงานร่วมกันได้อย่างไหลลื่นและมีการประชุมเตรียมการและซักซ้อมกิจกรรมก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่กระบวนการจริง

2. ระหว่างดำเนินการจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) เน้นการสร้างควมมีส่วนร่วม ความเสมอภาคให้อิสระทางความคิดในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง

2) ทีมวิทยากรต้องเคารพความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม ไม่ชี้นำไม่ครอบงำหรือตัดสินความถูกผิด พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือกระตุ้นเมื่อเห็นว่ากลุ่มไม่มีความก้าวหน้าโดยใช้คำถามเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอน

3) สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ทำความตกลงกับผู้เข้าร่วมกระบวนการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และควรรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน

4) เน้นการใช้เหตุผลของกันและกัน

5) ต้องทำกระบวนการ AIC ให้ครบทั้ง 3 ขั้นตอนไม่สามารถตัดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งออกได้

6) ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดทำกระบวนการ AIC ไม่ควรเกิน 3 วัน

3. ภายหลังการดำเนินการ

1) มีการประเมินอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน โดยทีมวิทยากรอาจมีการประชุมกลุ่มย่อยภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละวัน เพื่อประเมินหาข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการบันทึกข้อมูล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

2) ควรฝึกผู้เข้ารับการอบรมให้เป็นผู้จัดบันทึก ให้เป็นผู้ที่สามารถบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

สรุป ความสำเร็จของการบวนการ AIC ต้องเห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อชุมชน ให้ความช่วยเหลือกระตุ้นเมื่อเห็นว่ากลุ่มไม่มีความก้าวหน้า สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร มีการประเมินอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน สามารถบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

4.8 วิธีดำเนินงานของ AIC

อรพินท์ สพอชคชัย (อ้างถึงในศิริโรตม์ พรหมวิหาร, 2551 : 34) ได้กล่าวถึงกระบวนการ AIC ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาซึ่งมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างการเรียนรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นรับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน (A_1)

2) การกำหนดอนาคตของชุมชนว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด
(A₂)

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง 4₂ และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการหาผลเพื่อความสำเร็จตามความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมแห่งเป็น 2 ช่วง คือ

1) การคิดโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเอง กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอกและกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถของจากภาครัฐโดยผ่านตำบล

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) คือ การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงาน ซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนนี้โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ

2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน

กระบวนการสร้างพลังร่วมในการทำงานร่วมกันของคนหลายฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพแทนของคนหลายฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะเกิดประสิทธิผลเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยในการดึงพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้วในกลุ่มองค์กรหน่วยงานตัวบุคคล ฯลฯ ซึ่งต้องการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยการยึดหลักของความเมตตาคนอื่นได้นั้นต้องรับฟังคนอื่นด้วยความอดทนยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกับตน ดังนั้น A (Appreciation) จะทำให้เกิดพลังแห่งความดีถ้าใครมีมากหรือได้ถึงขั้นจะถือได้ว่าเป็นผู้ที่บรรลุการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development) และคน ๆ นั้นจะมีความสุขมากซึ่งเมื่อคนที่เข้ามาด้วยกันทำกิจกรรมโดยมีความรักความเมตตาต่อกันแล้วก็จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกัน ซึ่งก็คือ I (Influence) จะทำให้เกิดพลังร่วมของสติปัญญาเพราะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง (Interactive Learning Through Action) กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดความความยั่งยืนได้นั้นต้องการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งจะทำให้ทุกคนตระหนักในความรับผิดชอบและควบคุมตนเอง คือ C (Control) ซึ่งไปสู่การกระทำที่เป็นความต้องการร่วมกันนั่นเอง

ประเวศ วะสี (2557 : 10) อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติของกระบวนการเอไอซี (AIC) ไว้ดังนี้

1. มีการสร้างทีมงานวิทยากรหรือผู้ประสานงานที่เข้าใจเทคนิค AIC

2. ต้องรู้ว่าใครมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในระบบที่กำลังจะทำงานต้องกำหนดรู้ว่าใคร (กลุ่มหรือองค์กรใด) บ้างที่จะมีส่วนได้ส่วนเสียหรือให้ผลดีผลร้ายกับระบบที่กำลังคิดปรับปรุง

3. ร่วมวางแผนโดยเชิญผู้แทนของทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียมาวางแผนร่วมกันในการวางแผนร่วมกันนี้มี 3 ช่วง คือ

ก. ช่วงซาบซึ้งคุณค่า (Appreciation) สร้างนโยบายผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้พูดถึงระบบและความคิดหรือจินตนาการของแต่ละคนว่าอยากเห็นสิ่งที่ดีงามอะไรเกิดขึ้น (ถ้ากลุ่มใหญ่ไปให้แบ่งเป็นกลุ่มเล็กลง) โดยมีกติกาว่าห้ามวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่คนอื่นให้ความเห็น แต่ละคนต้องเคารพและเห็นคุณค่าในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดอิสรภาพหลุดจากความบีบคั้น จากความกลัวและไม่กล้าแสดงออก จากนั้นนำสิ่งที่ทุกคนพูดมาร้อยเรียงเป็นนโยบายของระบบ ซึ่งคนในระบบช่วยกันสร้างขึ้นไม่ใช่ในนโยบายที่ผู้เชี่ยวชาญ 2-3 คนช่วยกันสร้างขึ้นมาเป็นนโยบายที่ดีในระบบได้คิดหรือฝันร่วมกัน ซึ่งเป็นพันธกรรมที่มีพลังที่คนในระบบจะช่วยกันทำให้เป็นจริงโดยในช่วงนี้อาจให้แต่ละคนเขียนความคิดหรือจินตนาการออกมาเป็นภาพแล้วเอาติดไว้ข้างฝาหรือขอบกระดานการเรียนและการเห็นภาพเป็นการกระตุ้นสมองซีกว่ากันว่าด้วยสุนทรียะความรักการเห็นคุณค่าซึ่งเป็นการรวมคนเข้ามาหากันได้

ข. ช่วงปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (Influence) สร้างแผนกลวิธีในช่วงแรก ทุกคนมีอิสรภาพเต็มที่ คือ มีจินตนาการได้เต็มที่ แต่ในความเป็นจริงนั้นมีข้อจำกัด กลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ มีผลกระทบต่อกัน (Influence) ทั้งทางบวกและทางลบ ในช่วงสองนี้เป็นการทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดที่จะทำให้อิทธิพลต่อกันนำไปสู่การสร้างสรรค์ ในช่วงนี้แบ่งกลุ่มย่อยเหมือนกันแต่กลุ่มไม่ละปะปนกันเท่าในช่วงแรก แต่เป็นกลุ่มตามงานหรือตามความถนัดมากขึ้น สมาชิกในกลุ่มพูดหรือเขียนรูปว่าถ้าจะให้สิ่งที่ช่วยกันเกิดได้ในช่วงแรกเป็นความจริงจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งในการคิดว่าจะต้องทำอะไรบ้างนี้จะมีข้อจำกัดและไม่อิสระเท่าในช่วงแรก เพราะรู้ว่าอะไรได้ อะไรไม่ได้ เมื่อได้รายการสิ่งที่ควรทำออกมาว่ามีอย่างอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้ก็คือแผนกลวิธี (Strategies) การที่สมาชิกได้ผ่านช่วงแรก คือ การเห็นคุณค่าของระบบทั้งหมดมาก่อนที่จะทำงานในช่วงที่สองนี้จะมีพลังมากในการคิดทำกลวิธี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มรู้ว่าต้องการทำอะไร หรือไม่ต้องอะไร และสิ่งที่พูดออกไปอย่างเปิดเผยได้กลายเป็นพันธะทางสังคมที่จะต้องทำตามที่ตกลงไว้ หลังจากช่วงนี้ การมีการเสนอคณะทำงานกลุ่มหนึ่งโดยเลือกมาจากสมาชิกคณะทำงาน เพื่อไปตรวจตราเรียบเรียงสิ่งที่ตกลงกันไว้ทั้งนโยบายและแผนกลวิธีและส่งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย ถ้ามีอะไรต้องค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมที่จัดทำให้เรียบร้อยซึ่งจะทำให้เห็นนโยบายและแผนกลวิธีที่ดี

ค. ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) หมายถึง การแปลแผนวิธีไปสู่แผนปฏิบัติการลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติ แต่ละกลุ่มหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องไปทำ

แผนปฏิบัติโดยมีตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมด้วย ในการกระทำดังกล่าวจะเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยกลุ่มหรือสถาบันในระบบการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี ทั้งนี้ทุกกลุ่มได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกันได้ มีการร่วมอุดมการณ์หรือคุณค่าด้วยกัน ค้นพบปัจจัยร่วมจากการมีชีวิตและการทำงานด้วยกัน ค้นพบว่าแต่ละคนมีทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีร่วมกันเพื่อบรรลุสิ่งที่ต้องการร่วมกันและเป็นการให้สัญญาต่อสาธารณะถึงพันธะสัญญาที่จะลงมือกระทำในสิ่งที่เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกัน กระบวนการ AIC มีการใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา มีการใช้ทั้งธรรมชาติวิทยาศาสตร์และการบริหารจัดการ กล่าวคือใช้วิธีการอันเป็นองค์รวม (Holistic Method) สำหรับสิ่งที่มีความเป็นองค์รวม (Holism) การรับฟังคนอื่นและเห็นคุณค่าของคนอื่นต้องการ ธรรมชาติ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โสรัจจะ ซึ่งมุทิตา ก็คือ Appreciation นั่นเอง เมื่อใช้มากจะทำให้เกิดความสุขและพลังสร้างสรรค์ในองค์กร

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2563:35) ได้จัดขั้นตอนกระบวนการ AIC เป็นวัฏจักร 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเข้าใจสถานการณ์และการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นจริงร่วมกันด้วยความเป็นมิตร ความปรารถนาดีพร้อมทั้งให้เกียรติและให้ความเคารพซึ่งกันและกัน แล้วร่วมกันกำหนดเป้าหมายหรือสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคต ซึ่งจะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมีความพอใจ

2. การคิดค้นวิธีการสำคัญซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ได้แก่ การร่วมกันใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ความรวม การใช้ปัญญา การใช้ปรัชญาในลักษณะปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนและผสมผสานโดยไม่ยึดติดอยู่กับฐานความคิด กรอบความคิด แนวทางหรือวิธีการที่คุ้นเคยอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิธีการสำคัญที่จะทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงสุดในบรรลุเป้าหมายซึ่งได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

3. การกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ คือ การนำวิธีการที่สำคัญที่คิดค้นและตกลงร่วมกันได้ แล้วนำมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ ซึ่งระบุชัดเจนว่าจะทำอะไรเพื่อให้ได้ผลอะไร หลักการและเหตุผลอย่างไร มีรายละเอียดการดำเนินงานอย่างไร มีกำหนดเวลาอย่างไร ต้องใช้ทรัพยากรอย่างไร ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคืออะไร อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและวิธีป้องกันแก้ไขเป็นอย่างไร

4. การนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติจริง คือ การปฏิบัติตามรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการนั่นเอง โดยอาจยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามควรแก่สถานการณ์ ซึ่งย่อมกันแปรได้และอาจไม่ตรงกับที่คาดคะเนไว้ในขณะที่ทำแผน

5. การศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแล้วนำมาประกอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุงงานหรือภารกิจให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการทำความเข้าใจสถานการณ์ จากประสบการณ์จริงเพื่อนำมาประกอบการพิจารณากำหนดเป้าหมายและคิดค้นวิธีการสำคัญ ทำเป็นแผนปฏิบัติการแล้วนำไปปฏิบัติจริงต่อไป

สรุป กระบวนการทำงานร่วมกันของภาคประชาชน โดยให้ขั้นตอน A ทำการ วิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบันว่ามีปัญหาอะไรและการกำหนดอนาคตของชุมชนว่า ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด ขั้นตอน I คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้การพัฒนาบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มเกษตรกร ขั้นตอน C การนำเอา โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มให้ประชาชนรับผิดชอบต่อโครงการนั้น

5. การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Model)

SWOT เป็นชื่อมาจากอักษรต้นของคำว่า Strength Weakness Opportunity Threat ความมุ่งหมายของการวิเคราะห์ SWOT คือ การสร้างความสอดคล้องระหว่างจุดแข็งและ จุดอ่อนกับโอกาสและอุปสรรค เราสามารถใช้ตาราง SWOT เพื่อกระบวนการสร้างความสอดคล้องนี้ได้ แบ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก (Internal Environment) ได้แก่ ปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่แสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อน (Strength and weakness) สำหรับนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

5.1 ความหมายของการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก

สมยศ นาวิการ (2544 : 42) ให้ความหมายของการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) ไว้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง การดำเนินงานในบริษัท สามารถกระทำได้ดี บริษัทจะต้องวิเคราะห์การดำเนินงานภายใน เช่น การบริหาร การเงิน การตลาด การผลิตและการวิจัย และพัฒนา เพื่อการพิจารณาถึงจุดแข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้เป็นระยะ บริษัทหรือองค์กรที่ จะบรรลุความสำเร็จจะกำหนดแนวทางการให้บริการขององค์กรที่ใช้ประโยชน์จากจุดแข็งจากการ ดำเนินงานภายในเหล่านี้อยู่เสมอ

จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง การดำเนินงานภายในที่บริษัทไม่สามารถ กระทำได้ดี การดำเนินงานภายในเหล่านี้ เช่น การบริหาร การเงิน การตลาด การผลิต และการวิจัยและ พัฒนา จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กร องค์กรจะต้องกำหนดแนวทางในการบริหารที่ สามารถลดล้างหรือปรับปรุงจุดอ่อนของการดำเนินงานภายในเหล่านี้ให้ดีขึ้น

โอกาส (Opportunities) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินงานขององค์กร องค์กรจะต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและการแข่งขันอยู่เป็นระยะ เพื่อการแสวงหาประโยชน์จาก

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกเหล่านี้ การพัฒนาของคอมพิวเตอร์และไบโอเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของประชากร การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติพนักงาน และการแข่งขันจากต่างประเทศที่รุนแรงขึ้น จะเป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมภายนอก ที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อาจจะทำให้ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปที่อาจจะทำให้ผลิตภัณฑ์ บริการและแนวทางการให้บริการขององค์กรต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

อุปสรรค (Threats) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินงานขององค์กรสภาพแวดล้อมภายนอกเหล่านี้ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และการแข่งขัน เป็นต้น ความไม่สงบภายในตะวันออกกลาง ความไม่สงบภายในประเทศสหรัฐอเมริกา ความเข้มแข็งของคู่แข่ง อัตราดอกเบี้ยและราคาน้ำมันที่สูงขึ้นล้วนแต่เป็นการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งสิ้น

5.2 ความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

เสนาะ ตีเยาว์ (2545 : 5860) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเอาไว้ ดังนี้

1. ความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจะทำให้รู้ว่าจุดแข็งที่จะต้องเสริมสร้างให้มีความมากขึ้นและจุดอ่อนให้เหลือน้อยที่สุดสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ ความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลมี 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร หมายถึง ความสามารถในการบริหารทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ประการที่สอง แนวทางสนามการแข่งขันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่ยึดถือต่อกันมาในการแข่งขัน คือ ต้นทุนแรงงาน การมีเงินทุนที่เพียงพอ การเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญต่อการควบคุมการตลาด

ประการที่สาม สภาพแวดล้อมภายในเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับลูกค้า คุณค่าที่ให้กับลูกค้า หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานที่จัดให้ลูกค้าในรูปของสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าเต็มใจ

ประการที่สี่ ในกรณีที่สภาพแวดล้อมภายนอกไม่แน่นอนหรือไม่ชัดเจนว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น การตัดสินใจโดยพิจารณาจากปัจจัยภายในจะสร้างความมั่นใจในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้และมีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ความสำเร็จและความล้มเหลว การกำหนดกลยุทธ์เกิดจากการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นสำคัญ หากสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพปัจจุบันก็จะอยู่ได้

2. ความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในแนวทางเดียวกันสภาพแวดล้อมภายในนั้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอก มีขอบเขตกว้างขวางและอยู่เหนือการควบคุม ส่งผลทั้งในทางบวกและในทางลบและสามารถเชื่อมต่อระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกกับการกำหนดกลยุทธ์เพราะสภาพแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคได้เกิดขึ้นเมื่อได้เปรียบจากสภาพแวดล้อมภายนอกแล้วนำมาใช้กำหนดกลยุทธ์และนำกลยุทธ์ไปใช้ เช่น เมื่อคนสูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นทำให้ธุรกิจดูแลสุขภาพขยายตัวมากขึ้น อุปสรรคเกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นอันตรายต่อการอยู่รอดและอัตราสินค้า เช่น อัตราดอกเบี้ยในตลาดที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อการขยายตัวและผลกำไรของธุรกิจที่ขายสินค้าขนาดใหญ่ เช่น บ้านและรถยนต์ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างเดียวกันกระทบต่อบริษัท แต่ละบริษัทแตกต่างกัน แม้บริษัทเหล่านั้นอยู่ในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมเดียวกัน ตัวอย่างคืออุตสาหกรรมการบินของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1989 สายการบินใหญ่ ๆ ของสหรัฐอเมริกาขาดทุนนับพันล้านเหรียญสหรัฐ แต่มีเพียงสายการบินเดียวที่ได้กำไรคือบริษัท Southwest Airlines เท่านั้นที่ได้กำไรความสำเร็จของบริษัททางด้านบริการต่อผู้โดยสารยึดถือความมีอารมณ์ขันและการเห็นประโยชน์ของลูกค้าให้ความสำคัญกับเส้นทางบินระยะสั้น ให้ผู้โดยสารมาซื้อตั๋วที่หน้าประตูทางขึ้น อาหารที่บริการ มีเพียงถั่วและขนมปังกรอบเท่านั้น

สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างเดียวกันส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมแต่ละอย่างแตกต่างกัน บางอุตสาหกรรมได้ประโยชน์ เช่น การที่คนเรียนรู้และตื่นตัวในเรื่องของสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกายทำให้อุตสาหกรรมประเภทอุปกรณ์การออกกำลังกาย อุปกรณ์เครื่องกีฬาเฟื่องฟู ขณะเดียวกันร้านอาหารที่ขายอาหาร ประเภทอาหารจานด่วนเนื้อและผลิตภัณฑ์นมเนยกลับมียอดขายที่ตกต่ำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลกระทบต่อกรอบหรือขอบเขตของการแข่งขันระหว่างธุรกิจ การแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายวัตถุดิบกับผู้ผลิตเดิม ผู้ขายพยายามขายในราคาสูงและผู้ซื้อก็พยายามกดราคาให้ต่ำลงก็เปลี่ยนมาเป็นหุ้นส่วนกันหรือบริษัทที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันที่เคยเป็นคู่แข่งกันก็เปลี่ยนมาเป็นพันธมิตรหรือผู้ค้าร่วมกัน การขายสินค้าที่เคยเน้นคุณภาพก็เปลี่ยนเป็นเน้นการบริการและเทคโนโลยี การสั่งซื้อขายสินค้าที่เคยเน้นสถานที่ก็เปลี่ยนเป็นการซื้อขายทางคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า E-Commerce หรือ E-business เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมบางอย่างยากที่จะคาดคะเนได้ถูกต้อง แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมบางอย่างคาดคะเนได้ง่ายและค่อนข้างถูกต้องสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจยากที่จะคาดคะเน เช่น ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อหรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศคาดคะเนได้ยาก แต่สภาพแวดล้อมบางอย่างคาดคะเนได้ง่าย เช่น การเปลี่ยนแปลงประชากรศาสตร์ อายุของประชากร วัฒนธรรม เชื้อชาติหรือระดับรายได้ของประชากรสามารถคาดคะเนได้ง่ายและค่อนข้างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม แม้จะคาดคะเนได้ แต่เรื่องการนำกลยุทธ์ไปใช้บางครั้งก็ยากที่จะทำได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างเดียวกัน ส่งผลกระทบต่อธุรกิจเดียวในแต่ละประเทศแตกต่างกัน ไม่ว่าสภาพแวดล้อมภายนอกนั้นจะเป็นปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ วัฒนธรรม จารีตประเพณีหรือเทคโนโลยีจะกระทบต่อธุรกิจไม่เหมือนกันในแต่ละประเทศ เช่น ปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อบริษัทในประเทศไนจีเรีย มากกว่าบริษัทที่ทำธุรกิจอย่างเดียวกันในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น เป็นข้อควรระวังสำหรับผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในบริษัทนานาชาติที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก

5.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก

สมยศ นาวิการ (2544 : 43) กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ 3 ประการ

1. วิเคราะห์ SWOT จะให้ขอบเขตที่มีเหตุผลเพื่อการประเมินฐานะปัจจุบันและอนาคตขององค์กรแก่ผู้บริหาร
2. ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกขององค์กรที่เหมาะสมกับสถานการณ์บนรากฐานของการวิเคราะห์ SWOT ได้เป็นอย่างดี
3. การวิเคราะห์ SWOT เป็นระยะจะช่วยให้ผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในขององค์กรอยู่ตลอดเวลา

ตาราง SWOT จะถูกสร้างขึ้นมาโดยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค นักวิเคราะห์กลยุทธ์จะเปรียบเทียบแต่ละข้อเพื่อการค้นหาความสอดคล้อง กระบวนการเช่นนี้จะสร้างการเทียบเคียงขึ้นมาสี่ประเภทเพื่อการพิจารณากลยุทธ์ทางเลือกได้

ตารางที่ 2.1 ตาราง SWOT

ตาราง SWOT	โอกาส ทะเลสาบหลายแห่งภายในพื้นที่การใช้	อุปสรรค การแข่งขันเข้มแข็ง
------------	--	-------------------------------

	จ่ายเพื่อการพักผ่อนเพิ่มขึ้น	ลูกค้าต้องการแบบลำเรือที่แตกต่างออกไป
จุดแข็ง คุณภาพของสินค้า การช่วยเหลือของรัฐ บุคลากร	S/O S - คุณภาพของสินค้า O - การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนเพิ่มขึ้น	S/T S- คุณภาพของสินค้า T- การแข่งขันเข้มแข็ง
จุดอ่อน สินค้าใหม่ไม่มีทักษะ ทางการตลาดไม่ดี ฐานะการเงินอ่อนแอ	W/O W - สินค้าใหม่ไม่มี O - การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนเพิ่มขึ้น	W/T W - สินค้าใหม่ไม่มี T – ลูกค้าต้องการแบบลำเรือที่แตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างแสดงตารางSWOT ของบริษัท A

S/O จะเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบจุดแข็งและโอกาส บริษัทควรจะใช้จุดแข็งของพวกเขาแสวงหาประโยชน์จากโอกาส ดังนั้น บริษัท A จะต้องเทียบเคียงคุณภาพของสินค้ากับการใช้เวลาพักผ่อนที่เพิ่มสูงขึ้นและการมุ่งตลาดที่มีรายได้สูง

S/T จะเกิดขึ้นจากการเทียบเคียงระหว่างจุดแข็งและอุปสรรค บริษัทควรจะใช้จุดแข็งเพื่อการหลีกเลี่ยงหรืออุปสรรค บริษัท A สามารถเทียบเคียงการแข่งขันที่เข้มแข็งกับคุณภาพของสินค้าได้และการมุ่งคุณภาพดั้งเดิมของสินค้าของพวกเขา

W/O จะเกิดขึ้นจากการเทียบเคียงระหว่างจุดอ่อนและโอกาส บริษัทพยายามจะเอาชนะจุดอ่อนของพวกเขาด้วยการแสวงหาประโยชน์จากบริษัท A อาจจะต้องเทียบเคียงการใช้เวลาพักผ่อนมากขึ้นกับการไม่มีสินค้าใหม่และการมุ่งผลิตสินค้าใหม่เพื่อการพักผ่อน

W/T จะเกิดขึ้นจากการเทียบเคียงระหว่างจุดอ่อนและอุปสรรค บริษัทจะพยายามลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงการคุกคามให้น้อยที่สุด ด้วยการใช้กลยุทธ์การตั้งรับ บริษัท A อาจจะต้องเทียบเคียงลูกค้าต้องการแบบลำเรือบดที่แตกต่างกันออกไปกับการไม่มีสินค้าใหม่และการพิจารณาว่าจ้างนักออกแบบลำเรือบดที่มีความเชี่ยวชาญ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์มีหลายวิธี สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เป็นเครื่องมือในการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาเกี่ยวปัญหาความยากจนในลำดับต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจน

ความยากจนเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับคนจนหรือคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าคนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกัน ความยากจนมีมาตั้งแต่อดีต แต่ในอดีตสังคมเกษตรแบบดั้งเดิมที่คนส่วนใหญ่ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เป็นสัดส่วนสูงนั้น คนในหมู่บ้านไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมากนัก คนส่วนใหญ่มีมาตรฐานการดำรงชีพที่พออยู่พอกินใกล้เคียงกัน โดยที่พวกเขาไม่ค่อยจำเป็นต้องซื้อขายหรือใช้เงิน คนที่ถูกจัดว่ายากจนในสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่จะมาจากความต้อโอกาสทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น มาจากชาติพันธุ์หรือภูมิหลังทางสังคมที่คนมองว่าเป็นพวกด้อย ไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับหรือกลายเป็นคนยากจนชัดเจนในสถานการณ์บางอย่าง เช่น เกิดมาพิการหรือได้รับภัยพิบัติต่างๆ เป็นหม้าย แก่ชราไม่มีลูกหลานเลี้ยงดู ฯลฯ มากกว่าเป็นเพราะว่าเขาเกิดมาและอยู่ในชนชั้นที่ยากจน ความยากจนในลักษณะเปรียบเทียบในสังคมเกษตรแบบเดิมมักไม่ใช่ปัญหาใหญ่ เนื่องจากบางชุมชนที่ค่อนข้างมีความเสมอภาคกันและไม่ได้มีปัญหาคนจน (สนิรัช แก้วมี, 2550: 17-29) หรือไม่มีแนวคิดเรื่องความยากจนนี้มาก่อนเลยด้วยซ้ำจากกรอบแนวคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกอธิบายว่าประเทศสังคมเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นประเทศยากจนและถ้าหลังที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาเศรษฐกิจตามแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก ประเทศเหล่านี้จึงจะก้าวพ้นความยากจนและถ้าหลัง ไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งแบบเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมได้ แต่ถ้าไม่ใช่กรอบแนวคิดที่มองความยากจนในเรื่องรายได้ต่ำหรือความไม่ทันสมัยจะทำให้การมองความยากจนเป็นตัวแบ่งแยกทางสังคม ความยากจนจึงเป็นปัญหาสำคัญของสังคมเกษตรกรรมเป็นอุปสรรคใหญ่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้เท่าเทียมกับสังคมเมือง

2.2.1 ความหมายปัญหาความยากจน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของปัญหาความยากจนเอาไว้ดังนี้

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2565 : 1) กล่าวว่าปัญหาความยากจน หมายถึง ปัญหาของแต่ละบุคคลที่มีรายได้ไม่เท่ากัน เพราะผลมาจากนโยบายพัฒนาประเทศ ที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจซึ่งอยู่ภายใต้การครอบงำจากประเทศมหาอำนาจและนำทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่ใช้ในการดำรงชีวิตจึงทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเองได้เหมือนในอดีตทำให้กลายเป็นคนจน

รังสรรค์ ณะพรพันธ์ (2565 : 1) กล่าวว่าปัญหาความยากจน หมายถึง ปรากฎการณ์สัมพันธ์ซึ่งเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่ทัดเทียมกัน ภายใต้ทุนนิยมที่มีส่วนเสริมสร้างให้เป็นปัญหาร้ายแรง ดังนั้น ในแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน คือ การกระจายอำนาจทางการเมืองอย่างทัดเทียมกัน ควรเน้นความเป็นธรรมในการพัฒนาทางด้านภาคเกษตรและการพัฒนาแบบรัฐสวัสดิการ เป็นการรวมกลุ่มของประเทศโลกที่สามเพื่อต่อรองกับประเทศที่มีความมั่งคั่งกว่า

วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร (2542 : 105) กล่าวว่าปัญหาความยากจน หมายถึง การขาดแคลนทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดแก่ผู้ใดแล้วย่อมก่อให้เกิดความบกพร่องและไม่สามารถจะดำรงความเป็นอยู่ในเศรษฐกิจของตนให้อยู่ในระดับเดียวกับคนอื่น ๆ ในหมู่หรือกลุ่มที่ตนอยู่ร่วมนั้นได้ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้นั้นไม่สามารถจะใช้ประสิทธิภาพทั้งทางกายและทางสมองให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

เสน่ห์ จามริกและคณะ (2543 : 18) กล่าวว่าปัญหาความยากจน หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างสังคมและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง 40-50 ปี มีการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อไปในทางของคนที่มีฐานะดีกว่าจึงทำให้คนจนเสียเปรียบและก็ไม่ใช่เรื่องของคุณสมบัติส่วนตัวที่บางคนจนเพราะไม่ยอมทำได้ยากดีไม่ขยันเหมือนคนในยุคอดีต

สุพัตรา สุภาพ (2546 : 97) กล่าวว่าปัญหาความยากจน หมายถึง สภาพของการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจนสรุปได้ว่าปัญหาความยากจนคือสภาวะที่บุคคลไม่สามารถครอบครองหรือได้รับการจัดสรรทรัพยากรให้ทัดเทียมคนอื่น จึงทำให้รายได้หรือปัจจัยในการดำรงชีพที่มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในช่วงเวลานั้นให้เกิดความอดอยาก ขาดแคลน ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเองได้ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ จึงทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถจะบำรุงรักษาสุขภาพและชีวิตของตนเองได้

2.2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความยากจน

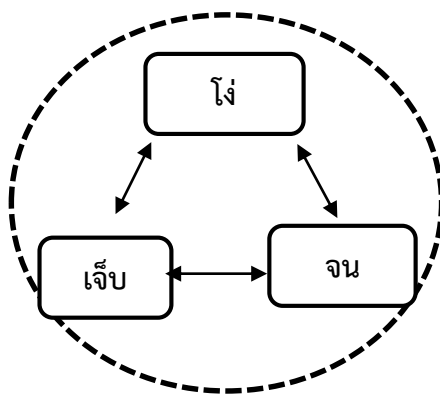
ถ้ามองความยากจนทางเศรษฐกิจคือการมีรายได้ที่ต่ำกว่ารายจ่ายที่ต้องใช้เพื่อการดำรงชีพ ความไม่มีสมรรถนะทางเศรษฐกิจกับความยากจน คือ การมีรายได้ที่ต่ำ ส่วนความยากจนที่มีใช้รายได้ที่กล่าวถึงความด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยเกียรติและศักดิ์ศรี ความยากจนทางรายได้และความยากจนที่มีใช้รายได้ จึงเป็นความยากจนหรือความด้อยค่าของประชาชนในสังคม

บุญกิจ ว่องไวกิจไพศาล (2551 : 251-252) ได้อธิบายถึงแนวความคิดว่ามีแนวความคิดของความยากจนในบทความต่าง ๆ มี 3 ประการ คือ 1) การเสียโอกาสอย่างสมบูรณ์ ความยากจนหรือการเสียโอกาสอย่างสมบูรณ์เป็นแนวคิดที่มีการตั้งมาตรฐานต่ำสุดของการครองชีพที่แท้จริงขึ้น ถ้ามีรายได้ต่ำกว่าระดับดังกล่าวจะถูกถือว่าเป็นคนจน เส้นความยากจนอย่างสมบูรณ์ที่ถูกกำหนดเป็นตัวเงิน จึงมีความจำเป็นที่จะปรับปรุงเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา แนวความคิดแบบสมบูรณ์นี้ เป็นคำจำกัดความที่แบ่งอย่างชัดเจนที่สุดถึงความยากจน 2) การเสียโอกาสที่กำหนดทางประเพณีหรือทางสังคม ความยากจนบนมาตรฐานทางสังคมในเวลาและสถานที่ที่กำหนด คำจำกัดความยากจนทางสังคม มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ความยากจนที่ถูกกำหนดทางสังคมคือการแสดงถึงสิ่งที่ประชากรทั่วไปคิดอยู่ในใจเมื่อกล่าวถึงความจน แต่คำจำกัดความในลักษณะที่ผันแปรไปตามสถานที่และเวลา ทำให้การเปรียบเทียบระหว่างเวลาและประเทศยากขึ้นและมีความ

นำเชื่อก่อน้อยลงจึงไม่ใช่มาตรฐานที่ดีที่จะวัดความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังทำให้ยุ่งยากในการสำรวจและเก็บข้อมูล และ 3) ฐานะทางเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบ (relative economic position) ความยากจนโดยเปรียบเทียบ ซึ่งหมายถึงเงื่อนไขของส่วนของประชากรที่ยากจนที่สุด ความยากจนโดยเปรียบเทียบที่แท้จริงแล้วก็มุ่งสนใจอยู่กับการกระจายของรายได้และการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มให้กับบุคคล จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยพบว่ามีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ดังนี้

1. ทฤษฎีวัฏจักรแห่งความยากจน(The Vicious Circle of Poverty)

ความยากจนเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยเฉพาะการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องประสบพบเจอกับจุดบอดในการพัฒนาหรือกับดักความยากจนที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ความยากจนโดยตัวของมันเองเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดหรือต่อย้ำปัญหาความยากจนในประเทศ โดยทำให้เกิดวงจรหรือวัฏจักรของความยากจนที่ไม่อาจหลุดพ้นได้ ทั้งนี้โดยเกิดขึ้นทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน เนื่องจากความยากจนหรือความมีรายได้น้อยทำให้ประชาชนไม่มีอำนาจซื้อ ขนาดตลาดจึงแคบเกินกว่าที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนขึ้น การลงทุนที่น้อยเกินไปมีผลให้ผลิตภาพต่ำ ได้ผลผลิตต่ำ ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพเป็นวงจรอุบาทว์ โง่-จน-เจ็บ เช่นนี้ตลอดไปกลายเป็นวัฏจักรแห่งความยากจน

รูปภาพที่ 2.4 วัฏจักรความยากจน

ที่มา: อัญชลี มีมุข (2546:44)

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2550 : 52-59) กล่าวไว้ว่า วัฏจักรความยากจน เป็นวิธีหนึ่งในการอธิบายสาเหตุที่ทำให้คนในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ซึ่งวัฏจักรแห่งความยากจนจะอธิบายความสัมพันธ์จากความยากจนที่คนในประเทศเหล่านี้เป็นอยู่เป็นเหตุเบื้องต้นและผลที่เกิดขึ้นตามมานั้นได้กลับมาเป็นสาเหตุให้เกิดความยากจนอีกครั้งหนึ่งเป็นวัฏจักรจากสาเหตุเบื้องต้น คือ การมีรายได้ที่แท้จริงต่ำหรือมีความยากจนทำให้การออมมีน้อยและประชาชนไม่มีอำนาจซื้อมากเพียงพอที่จะทำให้หน่วยธุรกิจขยายการลงทุน การสะสมทุนจึงมีน้อย ทำให้มีกำลังการผลิตอยู่ในระดับต่ำ เมื่อผลผลิตสินค้าได้น้อยประชาชนจึงมีรายได้น้อยและยากจนต่อไป เป็นวัฏจักรแบบนี้ไม่รู้จบ จนกว่าจะมีเงินทุนจากภายนอกเข้าไปช่วยเพิ่มกำลังการผลิต วัฏจักรแห่งความยากจนจึงจะหมดไป หากมองความแตกต่างของแนวคิดระหว่างความยากจน คือ ความไม่มีสมรรถนะกับความยากจนที่มีรายได้ที่ต่ำ แม้แนวคิดไม่มีความสอดคล้องต่อกันเนื่องจากรายได้เป็นวิถีทางไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะ เมื่อบุคคลได้รับการเพิ่มขีดความสามารถหรือสมรรถนะในการรู้จักกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ย่อมถือว่าเป็นการขยายหรือเพิ่มพูนขีดความสามารถให้บุคคลนั้น เป็นผู้สามารถประกอบกิจการที่ก่อให้เกิดรายได้สูงขึ้นได้ในที่นี้จะพยายามเชื่อมโยงระหว่างการเพิ่มขีดความสามารถไปสู่การมีพลังในการแสวงหารายได้ เพราะการเพิ่มขีดความสามารถหรือสมรรถนะต่อการเพิ่มพูนรายได้จะทำให้ลดความยากจนของบุคคลได้ ซึ่งไม่ได้หมายความว่า การเพิ่มขีดความสามารถจะต้องทำให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้รับการบริการสาธารณสุข เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยตรง แต่บุคคลจะต้องมีขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและหลุดพ้นจากความยากจนในเชิงระดับรายได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลที่ยากจนยิ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและบริการสาธารณสุขมากยิ่งขึ้นเท่าใด บุคคลผู้นั้นยังมีศักยภาพและโอกาสที่ดีในการชนะความยากจนได้

2. ทฤษฎีระบบเศรษฐกิจทวิลักษณ์ (Dual Economy)

ฐิติมา วัฒนจิ่ง (2556 : 6-7) กล่าวไว้ว่า ความยากจนที่เกิดจากการพัฒนาที่มุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองและชนบทภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ความแตกต่างกันทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (dual economy) คือ ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะบางหรือหลายอย่างในสังคมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในบางส่วนหนึ่งของสังคม ลักษณะความแตกต่างหรือทวิลักษณ์ดังกล่าว ได้แก่ ทวิลักษณ์ทางสังคม ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบททวิลักษณ์ทางเทคนิค ระหว่างเทคนิคสมัยใหม่และเทคนิคแบบดั้งเดิมทวิลักษณ์ในระหว่างภูมิภาค ระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม เป็นต้น สาเหตุความยากจนจากลักษณะเฉพาะของระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ของประเทศกำลังพัฒนามีส่วนก่อให้เกิดความยากจน

วรชัย ทองไทย (2557 : 11) อธิบายไว้ว่าระบบเศรษฐกิจในประเทศเหล่านั้นจะประกอบด้วย ภาคเศรษฐกิจดั้งเดิมหรือภาคเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยีล้าหลัง ผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงานภาคเกษตรที่มีค่าเช่าใกล้เคียงศูนย์ ทั้งนี้เนื่องมาจากมีแรงงานส่วนเกินในภาคเศรษฐกิจดั้งเดิม ในขณะที่อีกภาคเศรษฐกิจหนึ่งเป็นภาคทันสมัยหรือภาคอุตสาหกรรมรวมถึงระบบพาณิชย์กรรม ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย มีผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงานสูงและไม่มีการว่างงานในภาคเศรษฐกิจนี้ กระบวนการในการเติบโตของรายได้ของแรงงานและการขยายตัวของผลผลิตสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเศรษฐกิจดั้งเดิมไปสู่ภาคเศรษฐกิจทันสมัย แต่ถ้าแรงงานในภาคเศรษฐกิจดั้งเดิมไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ อันเนื่องมาจากต้นทุนในการเคลื่อนย้ายสูง ทั้งในส่วนของต้นทุนในการขนส่งเคลื่อนย้ายต้นทุนการลงทุนมนุษย์รวมไปถึงต้นทุนทางด้านจิตใจที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอาศัยจะทำให้แรงงานยังคงเหลืออยู่ในภาคเกษตรจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้รายรับเฉลี่ยต่อหัวต่ำจนอยู่ในระดับที่ยากจนได้ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในตอนแรกเริ่มของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบใหม่ แต่เมื่อมีการพัฒนาไประยะหนึ่งแล้ว การกระจายรายได้หรือความเหลื่อมล้ำก็จะดีขึ้นเอง เสมือนเป็นรูปประฆังคว่ำ ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างมากในเวลานั้นและทำให้ความยากจนกลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในสังคม แต่ต่อมาได้เกิดคำถามขึ้นว่าความเป็นธรรมของการกระจายรายได้เป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้หรือไม่และจะต้องใช้เวลานานเท่าไรกันไม่ต่างจากประเทศไทยที่พบว่าความยากจนสัมบูรณ์อาจจะค่อย ๆ ดีขึ้นอย่างช้า ๆ แต่ความเหลื่อมล้ำซึ่งบ่งบอกถึงความยากจนสัมพัทธ์นั้นไม่ได้มีแนวโน้มที่ดีขึ้นเลย แม้ความคิดเห็นจำนวนมากจะเห็นด้วยกับการลดความยากจนลงในสังคม แต่แนวทางการแก้ไขปัญหายังไม่อาจเห็นพ้องกันทั้งหมด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2555 : 89-91) กล่าวไว้ว่าการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาและการขยายตัวของทวีลักษณะในระบบเศรษฐกิจว่าเกิดขึ้นเนื่องจากการเปิดประเทศและการที่ประเทศพยายามใช้มาตรการโดยมุ่งเน้นที่จะชักจูงให้ประชาชนหันเข้าสู่แนวชีวิตแบบใหม่ ในกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดชนชั้นผู้นำใหม่ซึ่งหลอมหรือดูดซับแนวชีวิตแบบตะวันตกได้ดี แต่ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่จะไม่ปรับตัวหรือยอมรับชีวิตแนวใหม่ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างหรือความไม่ลงรอยกันในสังคมขึ้น ความแตกต่างในระดับการพัฒนาหรือการขยายตัวของส่วนต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทุนแรงงานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากส่วนของเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าไปสู่ส่วนของระบบเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าหรือเจริญกว่าภูมิภาคที่ด้อยกว่าจะมีศักยภาพหรือความสามารถในการพัฒนาลดลง นั่นคือการขยายตัวของภูมิภาคหนึ่งส่งผลย้อนกลับในทางลบไปสู่ภูมิภาคหนึ่ง ผลคือความแตกต่างจะมีมากขึ้นและทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือปัจจัยการผลิตออกจากภูมิภาคที่พัฒนาน้อยกว่าเป็นวงจรเช่นนี้เรื่อยไป การพัฒนาในระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้ เพราะภาคเกษตรหรือภาคเศรษฐกิจพอเลี้ยงตัว มีอุปทาน

แรงงานที่จะสามารถนำมาใช้ในการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างไม่จำกัด การนำเอาแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตรมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดส่วนเกินในระบบเศรษฐกิจที่สามารถขยายการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ อย่างไม่สิ้นสุด ทำให้เกิดกลุ่มแนวคิดการพัฒนาตามมา 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มวิพากษ์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความเชื่อว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่เพียงแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้เท่านั้น แต่ยังสร้างปัญหาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ให้มีปัญหามากขึ้นอีกด้วย ที่สรุปว่าการพัฒนาทำให้เกิดเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นในระยะแรก แต่กลับไม่พบข้อมูลยืนยันว่าการกระจายรายได้จะดีขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ข้อเสนอแนะทางนโยบายก็คือรัฐบาลต้องหันมาสนใจประเด็นการกระจายรายได้ให้เป็นธรรมยิ่งขึ้นโดยไม่ใช่ว่าเน้นที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว เช่น กระบวนการทางภาษี เพื่อปรับปรุงแบบการบริโภคและการลงทุนให้กระจายไปสู่คนจนจริง ๆ

2. กลุ่มวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำทางนโยบาย เชื่อว่าความยากจนเกิดจากการแยกกันอย่างชัดเจนระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม เพราะคนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมในชนบทแต่ภาคอุตสาหกรรมกระจุกตัวอยู่ในเมือง อีกทั้งภาคเกษตรยังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินนโยบายของรัฐ เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศมุ่งไปที่การทำให้เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก ขณะที่การกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทกลับไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากยังขาดปัจจัยพื้นฐาน รวมทั้งการสนับสนุนอุตสาหกรรมผ่านนโยบายภาษีนำเข้าก่อให้เกิดการบิดเบือนราคาที่แท้จริงของสินค้าภายในประเทศและส่งผลกับการกระจายรายได้ อีกต่อหนึ่ง เช่น ภาคอุตสาหกรรมมักได้รับการคุ้มครองทางด้านภาษี ขณะที่ภาคเกษตรได้รับการคุ้มครองน้อยมาก แนวคิดของกลุ่มนี้มีความเด่นชัดในเรื่องที่เชื่อว่าการพัฒนาทำให้อุตสาหกรรมเจริญขึ้นและเป็นก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางนโยบายด้วย

จากความยากจนที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นผลมาจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะด้านทำให้เกิดความแตกต่างกันของสังคมเมืองและชนบทตามทฤษฎีระบบเศรษฐกิจทวิลักษณ์ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในภาคการเกษตรประสบกับปัญหาความยากจนด้วย

3. ทฤษฎีการบริโภคของเคนส์

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2549 : 104) กล่าวไว้ว่าทฤษฎีนิยามในความหมายของการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเสรีเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดการแข่งขันชิงทรัพยากร ทำให้ผู้ที่อ่อนแอกว่าเป็นผู้แพ้ทางเศรษฐกิจต้องพบเจอกับความยากจนอดคัดัดขัดสน ทฤษฎีแบบบริโภคนิยมเป็นแนวคิดทฤษฎีของ John Maynard Keynes ทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ กล่าวว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการกำหนดรายจ่ายเพื่อการบริโภค ดังนั้น เมื่อสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ

คงที่ฟังก์ชันการบริโภคจึงขึ้นอยู่กับรายได้ที่ใช้จ่ายได้แต่เพียงอย่างเดียว การบริโภคในแต่ละช่วงเวลาไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในช่วงเวลานั้นเพียงช่วงเวลาเดียวแต่ขึ้นอยู่กับรายได้ที่ได้รับในปัจจุบันและในอนาคตและขึ้นอยู่กับภาระที่จะเผื่อรายได้ไว้สำหรับการบริโภคในอนาคตขนาดไหนด้วย ลักษณะสำคัญของทฤษฎีการบริโภคของ Keynes คือ ระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคแปรผันตรงกับระดับรายได้ที่ใช้จ่ายได้ หมายความว่าเมื่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้เพิ่มขึ้นระดับการบริโภคจะสูงขึ้นด้วย แม้ว่าระดับรายจ่ายจะมีค่าเท่ากับศูนย์หรือผู้บริโภคไม่มีรายได้เลยโดยธรรมชาติแล้วผู้บริโภคก็ยังคงต้องมีการบริโภคอยู่ระดับหนึ่ง ปริมาณเงินในรูปความต้องการถือเงินที่มีความเห็นว่าคุณจะถือเงินจำนวนหนึ่งเพื่อความสะดวกในการใช้จ่ายและเพื่อมิให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องแต่ตามแนวความคิดของเคนส์นั้นเห็นว่าเงินมิได้มีบทบาทเพียงตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้นแต่เงินยังเป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งซึ่งได้แก่หุ้นกู้หรือพันธบัตร การที่ประชาชนจะเลือกการถือเงินกับการถือพันธบัตรนั้นมีปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดนั่นคือระดับรายได้และอัตราดอกเบี้ยกล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงความต้องการถือเงินของประชาชนจะน้อย เพราะประชาชนจะเลือกถือหลักทรัพย์มากกว่าหรือในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำลงความต้องการถือเงินของประชาชนจะมากขึ้นเพราะประชาชนจะเลือกที่จะถือหลักทรัพย์น้อยลง เคนส์ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บุคคลต้องการถือเงินไว้ 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ความต้องการถือเงินเพื่อกรณีฉุกเฉินและความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร

วันรักร์ มิ่งมณีนาคิน (2551 : 67) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริโภคตามรายได้สมบูรณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดของ John Maynard Keynes ที่ว่าด้วยการบริโภคและการลงทุนโดยการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิที่สามารถใช้จ่ายได้จริงหรือรายได้ที่ใช้จ่ายได้ กล่าวคือบุคคลจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้สุทธิที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหากบุคคลมีรายได้สุทธิที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงลดลง บุคคลนั้นจะมีระดับการใช้จ่ายเพื่อบริโภคลดลง ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สมบูรณ์มีสรุปสาระสำคัญว่าจากการวิเคราะห์ตามกฎจิตวิทยาขั้นพื้นฐานบวกกับการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ พบว่า โดยทั่วไปบุคคลจะบริโภคเพิ่มขึ้นต่อเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นและยังค้นพบอีกว่าเมื่อระดับรายได้ของบุคคลสูงขึ้นบุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้ลดลงแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าระดับรายได้ต่ำลงบุคคลกลับจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้สูง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะ ณ ระดับรายได้ต่ำนั้น การจัดการปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวย่อมมีความสำคัญและจำเป็นเหนือกว่าการออม แสดงว่าบุคคลจะออมมากขึ้นก็ต่อเมื่อตัวเองและครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานได้รับการบำบัดอย่างเพียงพอแล้วเท่านั้น อัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์ของการถือเงิน (demand for money) และอุปทานของเงิน (supply for money) ในระบบเศรษฐกิจด้านอุปสงค์ต่อการถือเงินนั้น เคนส์ ได้แบ่งความต้องการถือเงินสดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ความ

ต้องการถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายประจำวัน ความต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉินและความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2549 : 105) กล่าวไว้ว่าเนื่องจากการพัฒนาในกระแสนิยมที่ก่อให้เกิดภาวะรวยกระจุกจนกระจายหรืออีกนัยหนึ่งคือยิ่งพัฒนาความยากจนก็ยิ่งรุนแรงขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ทิศทางการพัฒนาประเทศและการวางแผนระดับชาติจากส่วนกลางก็ไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างและมีความหลากหลายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม อีกทั้งโครงการส่วนใหญ่ยังแก้ปัญหาแบบแยกส่วนและขาดการประสานเชื่อมโยงโครงการเข้าด้วยกันจึงทำให้แม้ว่ารายได้ของประชาชนจะลดลงแต่ความจำเป็นในการบริโภคกลับมีราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จำเป็นต้องใช้จ่ายสูงขึ้นทั้งที่รายได้ลดลงก่อให้เกิดความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นทั้งที่ไม่มีความจำเป็น ความแตกต่างของความยากจนระหว่างรายได้ต่ำกับสมรรถนะขีดความสามารถที่ต่ำจะผันแปรไปตามความแตกต่างของชุมชน ครอบครัวและบุคคล ซึ่งตัวแปรความแตกต่างนี้มีส่วนสำคัญในการประเมินการช่วยเหลือความยากจนจากภาครัฐและภาคประชาชนในการขจัดความไม่เสมอภาคหรือความยากจนโดยการมองจากการกำหนดนโยบาย นอกจากทฤษฎีหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความยากจนโดยตรงแล้วนี้

ฉลาด จันทรสมบัติ, และคนอื่น ๆ (2555 : 6-8) ได้อธิบายและเสนอการวิเคราะห์ความยากจนตามหลักคิดหรือรากฐานมาจากทฤษฎี 3 กลุ่มทฤษฎี ได้แก่ ความยากจนของทฤษฎีกระแสหลัก ความยากจนของทฤษฎีคุณธรรมและความยากจนของทฤษฎีวิพากษ์มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของทฤษฎีกระแสหลัก (Mainstream Theory) มองว่าความยากจนมีสาเหตุมาจากสาเหตุความขาดแคลนการศึกษา ความขาดแคลนทักษะหรือความชำนาญความขาดแคลนการจ้างงานหรือการมีงานทำและความขี้เกียจ เมื่อบุคคลขาดแคลนเช่นนี้ก็นำไปสู่การขาดแคลนของประเทศ วิธีการแก้ไขความยากจนของทฤษฎีกระแสหลัก คือ การเสริมสิ่งที่ขาดให้สมบูรณ์โดยจัดการศึกษาให้ทั่วถึง อบรมเสริมทักษะและความชำนาญ ส่งคนไปเรียนต่างประเทศให้ได้ทักษะและเทคโนโลยี เพิ่มการจ้างงานให้สูงขึ้น ขยายการลงทุนและอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การวิเคราะห์ของทฤษฎีกระแสหลัก มองความยากจนว่ามาจากปัจเจกบุคคล ขาดการศึกษา ทักษะ ความขี้เกียจและไม่มีงานทำ เข้าทำนอง โง่จน เจ็บ ไร้อาชีพ จึงต้องการการแก้ไขโดยรัฐต้องจัดการศึกษาให้ทั่วถึง เสริมสร้างทักษะวิชาชีพและเพิ่มการจ้างงาน

2. ความยากจนของทฤษฎีคุณธรรม (Moral Theory) มองว่ามนุษย์ยังประดิษฐ์เครื่องมือใหม่ๆ เพื่อนำเอาธรรมชาติมาตอบสนองความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์จึงเบียดเบียนธรรมชาติจนก่อให้เกิดมลภาวะต่าง ๆ ความขาดแคลนทรัพยากร การเสียสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การยึดมั่นถือมั่นในวัตถุที่เป็นตัวกระตุ้นและเพิ่มพูนตัณหาความอยากของมนุษย์ การให้

มูลค่าสินค้าเน้นการบริโภค มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดสิ่งต่าง ๆ ในสังคมเกิดภาวะเอารัดเอาเปรียบกันจนเพิ่มช่องว่างคนรวยกับคนยากจน วิธีการแก้ไขความยากจนของทฤษฎีคุณธรรมคือการพัฒนาจากแบบง่ายไปสู่ความสมบูรณ์อย่างเหมาะสม ระบบเศรษฐกิจเอื้อต่อเป้าหมายการพัฒนาและศักยภาพความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ปัญญา ความริเริ่มความประณีตใช้แรงงานและเทคโนโลยีระดับกลางเน้นโครงการขนาดเล็กโดยชุมชนเพื่อพึ่งตนเองใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความระมัดระวังเพียงพอเพื่อดำรงชีวิตอยู่รอด การวิเคราะห์ของทฤษฎีคุณธรรมจึงเป็นการมองความยากจนไปที่ปัจเจกบุคคลและมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการลด ละเลิก อบรมและการบริโภคนิยมทางวัตถุจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ตัวบุคคลให้ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พัฒนาทักษะตนเองโดยการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาด่าง ๆ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ

3. ความยากจนตามทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) มองว่าความยากจนมาจากแบบวิธีการผลิตที่มีลักษณะขูดรีดทางชนชั้น โดยสินค้าเกษตรมีราคาถูกลงและมักถูกกำหนดและบีบคั้นโดยกลไกตลาดโลก พวกเขาต้องดิ้นรนอยู่ต่างประเทศ นายทุนเอาเงินไปไว้ต่างประเทศ ประเทศจึงขาดศักยภาพการติดต่อสัมพันธ์กันในโลกจึงมุ่งเอากำไรไปจากประเทศยากจน การไม่มีปัจจัยการผลิต การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การสูญเสียที่ดิน การพัฒนาอุตสาหกรรมกับการเกษตรไม่สมดุลกันเกิดการว่างงานและลักษณะอาณานิคมภายในประเทศที่คนยากจนพึ่งคนร่ำรวย วิธีการแก้ไขความยากจนของทฤษฎีวิพากษ์ คือ การจัดความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ขูดรีดกระจายความเป็นธรรมสร้างเครือข่ายการผลิตที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน การวิเคราะห์ทางทฤษฎีวิพากษ์แตกต่างออกไปจากทฤษฎีกระแสหลักและทฤษฎีคุณธรรมที่มองปัจเจกบุคคลโดยทฤษฎีวิพากษ์มองไปที่โครงสร้างการผลิตที่ถูกกดขี่ขูดรีด ทรัพยากรบุคคลของชุมชนถูกดึงไปรับใช้ภายนอก การพัฒนาก็ไม่เป็นธรรมต้องแก้ไขใหม่โดยวัดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรมให้มีการกระจายความเป็นธรรม เพราะมีเครือข่ายการผลิตที่เกื้อหนุนกันจึงเป็นการวิเคราะห์ความยากจนเชิงโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจมากกว่าจะมองที่ปัจเจกบุคคล

2.2.3 สาเหตุของความยากจน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาถึงสาเหตุของความยากจนไว้หลากหลาย ดังนี้

อิเดซ จันทราเดช (2546) ได้ศึกษาพบสาเหตุของความยากจน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสังคม

1) ลักษณะทางครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีขนาดใหญ่ หัวหน้าครอบครัวมีความรู้ น้อยมีทักษะการทำมาหากินน้อย สมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษาและขาดทักษะในการทำมาหากิน สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ เช่น พิกัดหรือเจ็บไขได้ป่วย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการประกอบ อาชีพและหารายได้ ดังนั้น ครอบครัวที่มีองค์ประกอบเหล่านี้มักเป็นครอบครัวที่ยากจน

2) การศึกษาที่ต่ำและขาดทักษะในการประกอบอาชีพคนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ มีความรู้ น้อย มีทักษะในการประกอบอาชีพน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ สูงขึ้นและสร้างทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพ จึงทำให้คนจนขาดโอกาสในการมีงานทำและ รายได้ที่ดี

3) การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คนยากจนโดยเฉพาะคนจนในชนบทและ ท้องถิ่นห่างไกล มักขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการขาดข้อมูลข่าวสารด้านราคาผลผลิต เทคโนโลยีการผลิต ความต้องการผลผลิตของ ท้องตลาดและสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลต่อผลผลิต การขาดข้อมูลข่าวสาร ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อ การผลิตสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องตลาดหรือเกิดความผิดพลาดในกระบวนการ ตัดสินใจอันนำไปสู่ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ

4) ทักษะและกระบวนการทางสังคมต่อคนจนเป็นไปในทางลบ คนจนมักถูกละเลย และถูกกีดกันจากสังคมจึงขาดโอกาสการมีส่วนร่วมทางสังคม ขาดอำนาจในการต่อรองและขาดโอกาส ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง คนจนจึงต้องตกอยู่ในสภาวะยากจนต่อไป

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1) นโยบายการพัฒนาที่ผ่านมาขาดความสมดุล การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลา ที่ผ่านมาเกือบ 40 ปี มุ่งเน้นความเจริญเติบโตเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมที่พึ่งพิง วัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศรวมทั้งอาศัยฐานทรัพยากรและแรงงานภาคชนบทโดยไม่ คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ควรซึ่งเป็นสาเหตุทำให้มี การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นจากการผลิตเพื่อการยังชีพในครัวเรือน เป็นการผลิตเพื่อการค้า อันนำไปสู่ปัญหาการทำลายฐานทรัพยากรท้องถิ่นและความล้มเหลวของเกษตรกรในการทำมาหากิน ทำให้เกษตรกรจำนวนมากต้องอยู่ในสภาวะยากจนและมีสภาพเป็นแรงงานรับจ้าง

2) ความเหลื่อมล้ำของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมที่ไม่ เท่าเทียมกัน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เขตชนบทยังคงมีความล้าหลังและเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ระหว่างชนบทเมืองระหว่างภูมิภาคและเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคน ในสังคม

3) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติมีผลต่อความอยู่ดีกินดีและช่องทางหากินของคนจน ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้นำทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้และทรัพยากรน้ำไปใช้อย่างต่อเนื่อง ขาดความระมัดระวังและไม่มีการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอและเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาในระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่สาเหตุที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและการขาดแคลนที่ดินทำกิน

4) การขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อของธนาคารและสถาบันการเงินทั้งภาครัฐและเอกชนยังเป็นอุปสรรคที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อในระบบได้อย่างทั่วถึงจึงต้องอาศัยสินเชื่อระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงทำให้คนจนไม่สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้ต้องตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจน

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

1) กลไกทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีได้ปรับแก้ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เช่น กลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

2) การแก้ไขปัญหาความยากจนในเมืองและชนบทมีลักษณะแยกส่วนการบริหารจัดการ ภาครัฐยังขาดความสัมพันธ์ระหว่างแผนงาน แผนเงิน แผนคนและขาดความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ทำให้การบริหารจัดการที่ยึดหลักพื้นที่ ภารกิจและการมีส่วนร่วมไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

3) การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาความยากจนภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง การดำเนินการแก้ไขปัญหาความมีลักษณะเป็นรายสาขาและเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่องโดยมุ่งเน้นให้การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการช่วยเหลือแก่คนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมมากกว่ามุ่งแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานเชิงโครงสร้าง

4. ปัจจัยส่วนบุคคล

บุคคลที่มีความบกพร่องหรือความอ่อนแอทางร่างกาย สมอง อารมณ์และอุปนิสัย เป็นต้น จนไม่อาจทำหน้าที่หรือดำรงตนอย่างเป็นปกติเช่นผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะในหน้าที่การงานและการดูแลตนเองจึงเสมือนหนึ่งเป็นพวกรักษาวิวัฒนาการทางสังคม (Social Pathology) ย่อมมีชีวิตรที่ขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจหรือมีปัญหาอื่น ๆ ประกอบด้วย

1. ด้านกายภาพ

1) ความบกพร่องจากพันธุกรรม (Heredity) จึงทำให้บุคคลมีความผิดปกติทางกายหรือจิตใจมาแต่กำเนิด เช่น ทูพพลภาพทางร่างกาย ความผิดปกติทางสมองเป็นปัญหาอ่อน ๆ ฯลฯ เมื่อมีสมรรถภาพทางกายและจิตใจต่ำกว่าคนปกติจึงเกิดความอ่อนแอในการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป

2) ความเจ็บป่วย (Sickness) และการประสบอุบัติเหตุทำให้ร่างกายสูญเสียความสามารถในการทำงานจนต้องพักงานหรือออกจากงาน

3) ความเกียจคร้านเฉื่อยชา (Slothfulness) หรืออุปนิสัยที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงานอื่น ๆ เช่น พกรักความสะอาดสบาย พวกไม่อดทนหรือสู้งาน พวกที่มีอุปนิสัยเป็นปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ คนดังกล่าวนี้จะประสบภาวะตงงาน ไม่มีงานทำไม่ทำงานหรือเลือกที่จะเป็นขอทานก็มี

4) วัยหรืออายุที่ไม่ส่งเสริมการทำงาน (Age) แรงงานเด็กและคนชรามักถูกระบุว่าเป็นแรงงานด้อยคุณภาพ จึงต้องกลายเป็นแรงงานราคาถูกในตลาดแรงงาน เช่น เด็กต้องเร่ขายของตามถนน เด็กทำยารถ เด็กปั้มน้ำมัน ส่วนคนชราต้องตงงานเพราะเสื่อมสมรรถภาพ ฯลฯ

1.2 ด้านการศึกษา

1) รัฐไม่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรมีโอกาสเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมอาชีพได้ทั่วถึง และไม่อาจพัฒนาแรงงานให้ทันต่อความต้องการของตลาดแรงงานโดยเฉพาะวิชาชีพทางอุตสาหกรรม (Uneducated or Inadequate Education) เพราะข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐในประเทศกำลังพัฒนา ประชากรส่วนมากจึงขาดโอกาสและมีคุณภาพงานต่ำในประเทศไทย พ.ศ. 2541 อัตราการไม่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 25.3 และอุดมศึกษา ร้อยละ 72.7 มีการขาดแคลนกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะวิศวกรช่างเทคนิคและช่างฝีมืออย่างมากโดยเฉพาะวิศวกรไม่น้อยกว่า 5,000 คน

2) การออกจากสถานศึกษากลางคันหรือมีการศึกษาไม่เพียงพอ บุคคลกลุ่มหนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของตน จึงไม่อาจพัฒนาแรงงานของตนได้ดี ดังเช่นคนหนุ่มสาวอเมริกันต้องออกจากสถานศึกษากลางคันถึงประมาณหนึ่งในสี่ของทั้งหมด แล้วกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือใน พ.ศ. 2538 เช่นเดียวกับประเทศไทย

บุญเสริม บุญเจริญผล (2547 : 11) กล่าวไว้ว่าความยากจนเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ

1. สาเหตุประกอบภายนอกชีวิตหรือสาเหตุชั่วคราว (Supplementary Causes)

2. สาเหตุที่แท้จริงภายในชีวิตหรือสาเหตุถาวร (Necessary Causes)

ผู้ที่ประสบกับสาเหตุประกอบภายนอกชีวิต (ซึ่งเป็นเพียงสาเหตุชั่วคราว) ถ้าเขาไม่มีสาเหตุภายในที่แท้จริงซึ่งเป็นสาเหตุถาวร เขาก็จะยากจนเพียงชั่วคราว เมื่อสิ่งแวดล้อมภายนอกดีขึ้นเขาก็พ้นจากความยากจน แต่สำหรับผู้ที่มีสาเหตุความยากจนที่แท้จริงเป็นคุณสมบัติประจำตัวของเขา

เขาจะต้องยากจนอยู่อย่างนั้นอย่างถาวร สาเหตุของความยากจนส่วนบุคคล จากสาเหตุที่สำคัญน้อยที่สุดถึงสาเหตุที่สำคัญมากที่สุดจากภายนอกเข้าสู่ภายใน

สาเหตุที่ 1 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ผู้ที่อยู่ในธรรมชาติที่เกื้อกูลต่อการทำมาหากิน ย่อมมีโอกาสรอดพ้นจากความยากจน เพราะการทำมาหากินสะดวก เช่น ดินดี ฝนดีไม่แห้งแล้ง มีน้ำจืด ไม่หนาวจัด ไม่ร้อนจัด ไม่มีภัยจากน้ำท่วม ไม่มีภัยจากแผ่นดินไหว ไม่มีภัยจากพายุ มีแร่ธาตุในดิน ตรงข้ามกับคนในบางท้องถิ่น เช่น อินเดียบางส่วน เอธิโอเปียที่ฝนแล้ง จัดการทำมาหากินลำบากมากจะมีคนอดอยากล้มตายมาก ตรงข้ามกับประเทศไทยประชาชนสามารถผลิตอาหารได้ง่าย เพียงโยนเมล็ดพืชลงดินแล้วให้น้ำตามสมควรหรือให้น้ำธรรมชาติหล่อเลี้ยง พืชก็เกิดขึ้นเลี้ยงชีวิตได้ คนไทยย่อมมีชีวิตอยู่ในสภาพที่ดีกว่าแต่คนไทยส่วนหนึ่งก็ยังยากจนเพราะเขายังมีปัจจัยยากจนอื่น ๆ อีก

สาเหตุที่ 2 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ การเมือง หากการเมืองในประเทศนั้นไม่ดี คือ ผู้มีอำนาจเข้มแข็งประชาชน ปล่อยให้ประชาชนเข้าไม่ถึงปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน ทรัพยากรอื่น ๆ ผูกขาดช่องทางทำมาหากินกันในบรรดาพรรคพวกของผู้มีอำนาจหรือเกิดสงครามกลางเมือง สงครามศาสนา สงครามล้างเผ่าพันธุ์ สาเหตุทางการเมืองจะทำความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ มากกว่าสภาพธรรมชาติที่ไม่ดีเพราะมักเกิดขึ้นรุนแรงและยาวนานไม่มีฤดูกาล ตัวอย่างเช่น ความยากจนของประชาชนในประเทศคอมมิวนิสต์ทุกประเทศ (รวมทั้งประเทศที่มีชื่อเป็นประชาธิปไตยหรือชื่อเป็นประชาชนซึ่งแท้จริงคือประเทศที่มีการเมืองเป็นเผด็จการสังคมนิยมแต่อ้างตัวเองว่าเป็นประชาธิปไตยหรืออ้างว่าประชาชนเป็นใหญ่) ในประเทศที่ปกครองแบบเผด็จการที่โหดร้ายและประเทศที่ดูเหมือนว่าเป็นประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งแต่เป็นการเลือกตั้งจากพรรคของคนรวย ประชาชนไม่ได้เป็นผู้ตั้งพรรค ประชาชนไม่ได้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย ไม่ใช่พรรคของประชาชนอย่างแท้จริง การเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศได้มาจากการซื้อเสียงหรือหลอกกว่าจะให้อำิสสินจ้าง หากเป็นเช่นนี้ก็ไม่ช่วยให้ประชาชนที่ยากจนได้พ้นจากสภาพเดิมส่วนผู้ที่เป็นพรรคพวกของนักการเมืองก็จะมีฐานะดีขึ้น ผู้ประสบปัญหาการเมืองอาจไม่ยากจนไปตลอด เพราะสภาพการเมืองที่เลวร้ายก็มีวันหมดไปได้ ความยากจนเฉพาะตัวของประชาชนก็หมดไปได้หรือเขาอาจรู้จักปรับตัวให้พ้นความอดอยากขาดแคลนได้ในขณะที่การเมืองเลวร้าย

สาเหตุที่ 3 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ ศาสนา ประเพณี ศาสนาและประเพณีเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของสังคม สามารถชักจูงให้เกิดความเชื่อ แม้เรามักกล่าวกันว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีซึ่งไม่เป็นความจริงเสมอไป เช่น บางศาสนาสอนให้คนมีชนชั้นฐานะแตกต่างกันโดยกำเนิด คนที่อยู่ในชนชั้นต่ำจะต้องยอมเสียเปรียบแก่คนชั้นสูง เพศหญิงต่ำต้อยกว่าเพศชาย เชื่อว่าการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ฉะนั้นหญิงในครอบครัวที่มีสามีเป็นคนด้อยคุณภาพก็จำใจต้องยากจนตลอดไป ภรรยาไม่มีส่วนแก้ปัญหาความยากจนของครอบครัว ถ้าเชื่อว่าการยากจนเป็นสภาวะที่

พระเจ้ากำหนดจะไปเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ถ้าพระเจ้าเห็นสมควรก็จะมีฐานะดีขึ้นเอง บางศาสนาก็ดำเนินการศึกษาของสตรี ทำให้สตรีหมดโอกาสทางเศรษฐกิจ ถ้าศาสนาหรือประเพณีสอนให้เชื่ออย่างนี้ ครอบครัวก็ไม่มีโอกาสแก้ปัญหาความยากจน ปล่อยให้จนอยู่อย่างนั้นหรือประเพณีระบบกงสีที่ให้พี่ชายคนโตเป็นผู้บริหารกิจการของตระกูล หากพี่ชายคนโตเป็นคนเสเพล น้องทุกคนก็ต้องพลอยเดือดร้อนยากจนไปด้วยทั้งครอบครัว หรือลัทธิบางลัทธิของบางศาสนาบังคับให้สมาชิกหาเงินเข้าวัดให้มากที่สุด สมาชิกก็จะไปชักชวนให้ญาติพี่น้องบริจาคเงินมากเกินสมควรทำให้ฐานะทางเงินเลวลงได้ พ่อค้ายิวจำนวนหนึ่งเชื่อว่าต้องสร้างความร่ำรวยให้ได้ไม่ว่าจะถูกต้องตามจริยธรรมหรือไม่ จึงกล้าเอาเปรียบคนอื่นให้เดือดร้อนยากจนโดยรู้สึกว่าเป็นความชอบธรรมของตนที่จะทำเช่นนั้นได้ ผู้ที่ถูกครอบศาสนาหรือลัทธิของศาสนาที่ไม่ดีและความเชื่อที่ไม่ดีครอบงำยอมทำให้ยากจนได้

สาเหตุที่ 4 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ โอกาส (ช่องทาง) ในอาชีพจะเรียกว่าโอกาส หรือช่องทางก็คืออย่างเดียวกันนั่นเอง เช่น โอกาสที่จะได้รับการศึกษา โอกาสที่จะได้ฝึกเรียนรู้ การประกอบอาชีพ โอกาสการตลาดที่จะได้ขายผลผลิตของตน เป็นต้น ผู้ที่ด้อยโอกาสในอาชีพยอมยากจน จนกว่าโอกาสจะเปิดขึ้นสำหรับเขา เช่น เกษตรกรไทยมีโอกาสน้อยที่จะนำผลผลิตของตนไปขายให้ผู้บริโภค เพราะเขาไม่มียานพาหนะที่จะอาศัยขนส่งสินค้า ไม่มีตลาดที่วางจำหน่าย ทำให้เขาต้องขายผลผลิตในราคาต่ำ โดยผู้บริโภคต้องซื้อในราคาสูง เช่น เกษตรกรขายมะพร้าวอ่อนจากสวน ผลละ 1.50 บาท แต่ผู้บริโภคที่กรุงเทพฯ ซื้อมะพร้าวอ่อนอย่างเดียวกันผลละ 5.00 - 10.00 บาท ยังมีตัวอย่างอื่น ๆ อีกมาก เช่น เด็กในจังหวัดห่างไกลกรุงเทพฯ มีโอกาสได้รับการศึกษาดีไม่เท่าเด็กในกรุงเทพฯ เมื่อโตขึ้นจึงด้อยโอกาสในเรื่องอาชีพกว่าคนที่เติบโตในกรุงเทพฯ คนที่มีความรู้ในการทำมาหากินแต่ขาดโอกาสช่องทางก็มีทางยากจนได้

สาเหตุที่ 5 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ผู้ที่ไม่มีวิชาชีพคือผู้ที่ไม่ฝึกฝนหาความรู้เรื่องการทำมาหากิน ย่อมทำมาหากินไม่เป็น ย่อมด้อยความสามารถในการทำมาหากินก็หาทรัพย์ได้ลำบาก บางคนเกิดในสกุลร่ำรวยแต่ไม่เคยรับการฝึกฝนให้ทำงานรับผิดชอบในการทำงานก็ทำมาหากินไม่เป็นในที่สุดก็ถึงความยากจนไม่เร็วก็ช้า บางคนไม่มีความสามารถในการทำมาหากิน แต่คิดว่าตนมีความสามารถก็มีเงินมาลงทุนจำนวนมาก ในที่สุดก็ขาดทุน ถ้าเป็นเงินจำนวนมากเกินฐานะก็ทำให้ยากจนลงได้ การศึกษาให้มีความรู้ในเรื่องการทำมาหากินทำให้พ้นจากความยากจนได้ ความรู้ในการทำมาหากิน ประกอบด้วย ความรู้ในการผลิตและการขายหรือความรู้ในเรื่องการทำงานและรู้จักหางานที่ดีทำ เป็นปัจจัยจำเป็นที่ทำให้พ้นจากความยากจน

สาเหตุที่ 6 ที่ทำให้เกิดความยากจน คือ คุณภาพของจิตใจ เป็นคุณภาพของความรู้สึกนึกคิดที่ก่อให้เกิดความเจริญในชีวิต ปัจจัยเรื่องนี้เป็นปัจจัยชี้ขาด (Necessary Cause) แต่น่าเสียดายที่มีผู้สนใจน้อยมาก แม้ปัจจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้ง 5 ประการจะสมบูรณ์เหมาะสม แต่ใครคนหนึ่งมี

คุณภาพของจิตใจไม่ดีคนนั้นก็ต้องยากจนและเป็นการยากจนถาวรที่ไม่มีทางดีขึ้นได้ แม้การแก้ไขความรู้สึคนึกคิดจะเป็นไปได้บ้างแต่ก็ยากมากเพราะต้องใช้ความพยายามสูง

วิทยา เจียรพันธุ์ (2549 : 49) ได้กล่าวว่าสาเหตุของความยากจนมาจากสาเหตุภายในตัวบุคคล เช่น การมีที่ดินทำกินน้อย มีภาระการเลี้ยงดูสูง การศึกษาน้อย เป็นต้น ส่วนสาเหตุภายนอกคือ นโยบายของรัฐที่ไม่สมดุล ระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจน เป็นต้น ดังนั้น จึงมีแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน คือ การส่งเสริมนโยบายให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส การจัดสวัสดิการโดยชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนรวมทั้งการเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนนั้นได้เน้นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ฐิติมา วัฒนจิ่ง (2556 : 6) อธิบายว่าสาเหตุของความยากจนสามารถแบ่งได้เป็นสองแนวทาง คือ

1. สาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้การมีปัญห สุขภาพและการมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ประกอบกับการมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุภายในบุคคลที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนจนได้

2. สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐที่เน้นพัฒนาเมืองมากกว่าพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาชนบทที่เน้นแต่ทุนทางกายภาพโดยขาดการส่งเสริมทุนทางสังคม เน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร เน้นการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการพาณิชย์โดยไม่ได้คำนึงถึงความยั่งยืน เน้นเป้าหมายการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ เน้นการเปิดประเทศมากเกินไป ในขณะที่ยังไม่มีมาตรการรองรับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่ดีพอ กระบวนการทางกฎหมายที่เป็นตัวสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมและระบบราชการไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจน ทั้งในแง่ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนและล่าช้า รวมไปถึงความซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่าง ๆ ในขั้นตอนการปฏิบัติการ ตลอดจนความไม่สอดคล้องกันของแผนงานและงบประมาณในระดับต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยหลักจากภายนอกที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาความยากจนและซ้ำเติมคนจนมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556ข : 7-19) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนมี 2 แนวทางหลัก คือ การศึกษาโดยใช้วิธีทางสถิติ (multivariate analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในสภาพการณ์ยากจนและการประเมินสาเหตุความยากจนแบบมีส่วนร่วม (participatory poverty assessment) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนที่

ยากจนและด้วยโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุความยากจนที่คนในชุมชนประสบอยู่ ผลการศึกษาทั้งสองแบบมีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจน คือ กลุ่มแรกจะเป็นตัวแปรที่เป็นลักษณะในเชิงบุคคล อาทิ เพศและอายุของผู้นำครอบครัวและสมาชิกในครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน อาชีพของผู้นำครอบครัวและสมาชิก พื้นที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนา สมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาต่ำ ขาดโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ขาดความสามารถในการประกอบอาชีพ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน ความแปรปรวนของราคาผลผลิต วิกฤตเศรษฐกิจและภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยปัจจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความยากจนในประเทศไทยในปัจจุบัน สรุปได้ว่า

1. อาชีพของผู้นำครอบครัว เมื่อแยกประเภทของอาชีพออกเป็น 6 ประเภท พบว่าอาชีพที่มีแนวโน้มจะเพิ่มโอกาสการตกเป็นคนจน ได้แก่ การประมงและการป่าไม้และเกษตรกรรม ในขณะที่ผู้ประกอบอาชีพบริการเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่น่าจะเป็นคนจนมากที่สุด ตามด้วยกลุ่มผู้ประกอบอาชีพค้าขาย อุตสาหกรรมและก่อสร้าง เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรแล้ว พบว่า ปริมาณการถือครองที่ทำกินเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อโอกาสตกเป็นคนจนของเกษตรกร มีเพียงเกษตรกรรายใหญ่ผู้มีที่ทำกินตั้งแต่ 40 ไร่ขึ้นไปเท่านั้น ที่ไม่น่าจะตกเป็นคนจน ซึ่งในทางตรงกันข้ามกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ผู้มีที่ทำกินน้อยกว่า 10 ไร่ เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนมากที่สุด ตามด้วยกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกินของตนเองและกลุ่มเกษตรกรขนาดกลางผู้มีที่ทำกินตั้งแต่ 10 ไร่ถึง 39 ไร่

2. เพศของผู้นำครอบครัว ผู้อาศัยในครอบครัวที่ผู้นำเป็นเพศหญิงไม่ได้มีโอกาสตกเป็นคนจนเพิ่มขึ้นตามที่มักเข้าใจกัน ในทางตรงกันข้ามสมาชิกในครอบครัวที่มีผู้นำเพศหญิงกลับมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนน้อยกว่าครอบครัวที่มีผู้นำเพศชาย เนื่องจากการที่ครัวเรือนที่มีผู้นำเพศหญิงมักเป็นครัวเรือนที่ผู้นำเพศชายได้ไปประกอบอาชีพยังสถานที่อื่น ซึ่งมักส่งเงินบางส่วนกลับไปยังครอบครัวที่ภูมิลำเนาเดิมของตนและเป็นเหตุให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวดังกล่าวอาจอยู่เหนือระดับเส้นความยากจนจึงมักไม่ถูกจัดเป็นคนจน

3. อายุของผู้นำครอบครัว โดยทั่วไปแล้วอายุของผู้นำครอบครัวมีส่วนเพิ่มความเสี่ยงต่อโอกาสตกเป็นคนจนของสมาชิกในครอบครัว อันน่าจะเป็นผลจากศักยภาพในการหารายได้ของผู้นำครอบครัวซึ่งมักลดลงเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น

4. ที่อยู่อาศัย แม้กลุ่มคนจนส่วนใหญ่ของประเทศจะกระจุกตัวอยู่ในภาคชนบท ผลจากการประมาณการ พบว่า การอาศัยอยู่ในเมืองมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งหลังจากที่ได้ควบคุมอิทธิพลจากปัจจัยตัวอื่น ๆ เช่น การศึกษาของคนในเมืองที่มักสูงกว่าคนในชนบทหรืออาชีพของคนในเมืองที่มักเป็นอาชีพค้าขายหรือรับจ้างไม่ใช่อาชีพเกษตรกรรมเช่นคนส่วนใหญ่ในชนบทให้คงที่แล้ว

5. ขนาดของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนมีส่วนเพิ่มความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นคนหนึ่งจะเพิ่มความเสี่ยงของการตกเป็นคนจนให้กับสมาชิกทุกคนในครัวเรือน อาจเป็นเพราะสมาชิกที่เพิ่มขึ้นมักอยู่ในวัยเด็ก ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพที่สามารถหารายได้ได้ตามควรจึงเป็นการเพิ่มสัดส่วนจำนวนผู้ที่ไม่สามารถหารายได้ในครอบครัวต่อจำนวนผู้มีรายได้และก่อให้เกิดภาระทางการเงินแก่สมาชิกคนอื่นในที่สุด

6. อายุของสมาชิกในครอบครัว หากสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปีเพิ่มขึ้นจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจน ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ผู้อยู่ในช่วงอายุนี้อย่างไม่สามารถหารายได้มากนักและเป็นภาระทางการเงินแก่สมาชิกคนอื่นในครอบครัว ในส่วนของครัวเรือนที่มีสัดส่วนสมาชิกอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ค่อนข้างมากจะลดความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสัดส่วนของสมาชิกผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้น จะช่วยลดความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนได้มากที่สุดผล ที่ได้ในเชิงประจักษ์ดังกล่าวอาจตรงข้ามกับสามัญสำนึกโดยทั่วไป

7. เพศของสมาชิกในครอบครัว สัดส่วนของสมาชิกเพศหญิงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นจะมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงต่อการตกเป็นคนจนได้ค่อนข้างมาก อันน่าจะเป็นผลจากการที่เพศหญิงสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานบางประเภทได้ง่ายกว่าเพศชายและมักให้ค่าตอบแทนสูงกว่าอาชีพเกษตรกรรมในเขตชนบท

8. การศึกษา ยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการลดความเสี่ยงต่อโอกาสตกเป็นคนจนจากการประมาณการ พบว่า เมื่อเทียบกับผู้ไม่ได้รับการศึกษาใด ๆ เลย หากสมาชิกในครอบครัวได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาจะช่วยลดความเสี่ยงต่อความยากจนและการศึกษาในระดับที่สูงยิ่งขึ้นจะช่วยลดความเสี่ยงต่อความยากจนได้มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะช่วยลดความเสี่ยงได้มาก ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการลดความยากจนสูงสุด

9. การเข้าถึงบริการสาธารณสุข เป็นเครื่องชี้วัดระดับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของครัวเรือนประการหนึ่ง ได้แก่ สัดส่วนของเตียงในโรงพยาบาลต่อประชากร 1,000 คนในจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ เป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวน่าจะเป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์ที่มักเกิดขึ้น โดยทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นสาเหตุที่แท้จริงของความยากจน เนื่องจากสถานพยาบาลขนาดใหญ่ มักตั้งอยู่ในจังหวัดขนาดใหญ่ ซึ่งประชาชนในตัวจังหวัดมักมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าในจังหวัดเล็กผู้ที่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ง่ายจึงมักมีความเสี่ยงต่อโอกาสตกเป็นคนจนน้อยกว่าผู้ที่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ยาก

10. การเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จากการที่คนจนจำนวนมากกระจุกตัวอยู่ในภาคเกษตร การเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อ

โอกาสตกเป็นคนจน โดยจากการศึกษาพบว่าหากสัดส่วนหมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดเพิ่มขึ้นจะเพิ่มความเสี่ยงในการตกเป็นคนจนของสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่

11. การเข้าถึงระบบคมนาคม เป็นปัจจัยสำคัญต่อโอกาสการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอื่น ๆ โอกาสในการได้รับการศึกษาและการเพิ่มรายได้จากการขายสินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตได้จากการศึกษาพบว่าหากสัดส่วนหมู่บ้านที่มีระบบคมนาคมต่ำมากเพิ่มขึ้นในจังหวัดหนึ่งจะเพิ่มความเสี่ยงในการตกเป็นคนจนของสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้น

12. เขตพื้นที่การพัฒนางบประมาณต่อประชากรในจังหวัดที่อาศัย งบประมาณต่อประชากรรายจังหวัดเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบที่สำคัญต่อโอกาสตกเป็นคนจนของบุคคลและการขยายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อประชากรในจังหวัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจเมื่อพิจารณาจากการขยายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อประชากรในจังหวัดที่ครัวเรือนนั้นอาศัยอยู่ มีส่วนสำคัญในการลดความเสี่ยงในการเป็นคนจนของสมาชิกในครัวเรือน

สมบุรณ์ ศิริประชัย, นิธินันท์ วิศเวศวรร, และศุภชัย ศรีสุชาติ (2547 : 94-142) ที่ได้สรุปสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความยากจนว่ามีสาเหตุ 4 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขาดแคลนทรัพยากรที่จะก่อให้เกิดรายได้ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ทุน ทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะหามาซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ด้วย ผลก็คือครอบครัวที่ยากจนมักต้องเผชิญกับความยากจนถาวร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ขนาดของที่ดินทำกินพบว่า ถ้าให้ประชากรในชนบทมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น 1% จะสามารถลดโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะยากจนได้ประมาณ 0.1% โอกาสการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย ความเสี่ยงของการตกอยู่ในภาวะความยากจนจะลดลงถึง 66-74% เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลยและถ้าได้รับการศึกษาไปถึงระดับมหาวิทยาลัย โอกาสจะลดลงไปอีกถึง 90% และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คือ ภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่จัดว่ายากจนเพิ่มขึ้น

2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างประชากรคือครอบครัวที่มีขนาดใหญ่จะมีโอกาสตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้ ถ้าครอบครัวมีขนาดเท่ากัน ครอบครัวที่มีสัดส่วนของผู้ใหญ่มากกว่าจะเสี่ยงต่อภาวะความยากจนน้อยกว่า

3. ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ คือ การมีที่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะมีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มขึ้นถึง 56% ในขณะที่ถ้าที่พักอาศัยตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โอกาสที่จะตกเป็นคนยากจนจะลดลงถึง 80%

4. เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม ทักษะคติต่อความจน คนที่คิดว่าตัวเองจนส่วนใหญ่ตอบว่าจนเพราะขาดโอกาส แต่คนที่คิดว่าตัวเองไม่จนส่วนใหญ่ตอบว่าจนเพราะขี้เกียจ ทักษะคติที่แตกต่างเช่นนี้ทำให้คนจนที่คิดว่าตนเองจนไม่อาจได้รับโอกาสที่ดีพอจากคนที่คิดว่าตนเองไม่จนได้เลย

จารย์พรหมเกิด(2548 : 19-22) ได้ศึกษาพบความยากจนมาจากหลายสาเหตุ ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ สาเหตุจากตัวบุคคลหรือจากสมาชิกในครอบครัวคือคนจนส่วนใหญ่มีรายรับน้อยกว่ารายจ่าย เพราะประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้น้อย คนจนส่วนใหญ่ขาดความรู้และความสามารถในการจัดการการผลิตและการลงทุนโดยเฉพาะเรื่องการออมทรัพย์ เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยหรือขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เนื่องจากขาดสินทรัพย์ในการค้ำประกันและมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการขาดทุนสูง คนจนส่วนใหญ่มีนิสัยหรือยึดทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง อาทิ มีนิสัยเกียจคร้านและไม่พึ่งพาตนเอง ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย รักความสบายจึงไม่นิยมในระบบทำงานในภาคเกษตรกรรม เพราะเห็นเป็นงานที่หนักแต่มีรายได้น้อย คนจนส่วนใหญ่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบสูง เนื่องจากครอบครัวคนจนมักมีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากพิการหรือเจ็บป่วยและคนจนส่วนใหญ่มีภาระด้านหนี้สินที่ตกทอดลงมาจากตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ทำให้อับจนหนทางมากขึ้น

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในชุมชนไม่น่าอยู่และไม่ถูกสุขลักษณะทำให้เป็นแหล่งแพร่ของเชื้อโรค ส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพอ่อนแอและมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ขณะที่ในบางชุมชนประสบกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีสูง และชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการองค์กรภายในชุมชน เพราะขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขาดการเรียนรู้ต้นแบบจากชุมชนที่เข้มแข็งและขาดข้อมูลข่าวสาร

3. ผลกระทบจากภายนอก ได้แก่ ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ วิกฤตเศรษฐกิจและความแปรปรวนของราคาผลผลิตในตลาดโลก ความทรุดโทรม/ร่อยหรอของแหล่งทรัพยากร และประการที่สำคัญคือ นโยบายภาครัฐที่มีผลลบต่อคนจน อาทิ นโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนจน นโยบายด้านการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนจน นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น นโยบายที่สร้างความไม่สมดุลระหว่างภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม นโยบายที่ไม่เป็นธรรม เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนรายใหญ่ รัฐมุ่งสนองผลประโยชน์ของนักลงทุนรายใหญ่ที่ต้องการให้มีการโยกย้ายแรงงานต่างด้าวอย่างเสรีเพื่อลดต้นทุนในการผลิต นโยบายที่ไม่ยั่งยืนจนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติ ขาดการวางแผนในระยะยาว เนื่องจากการดำเนินงานของรัฐส่วนใหญ่ขาดการติดตามประเมินผลและขาดการวางแผน

แก้ปัญหาในระยะยาว การขาดมาตรการในการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ การบริหารจัดการของรัฐที่ขาดการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาระหว่างหน่วยงานทำให้การดำเนินงานแก้ปัญหาของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกันหรือซ้ำซ้อนกัน

อัมมาร สยามวาลา, และคนอื่น ๆ (2549 : 12) ได้ศึกษาและประเมินความเปราะบางต่อความยากจนของครัวเรือนโดยการประเมินว่าโอกาสที่ครัวเรือนจะตกอยู่ในภาวะความยากจนในอนาคต พบว่าครัวเรือนจะตกอยู่ในความยากจนด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคหรือรายได้ของครัวเรือนในอนาคตถ้าค่าใช้จ่ายหรือรายได้ของครัวเรือนต่ำกว่าเส้นความยากจน พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อการบริโภคเฉลี่ยต่อหัว ประกอบด้วย ขนาดของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ปัจจัยด้านการศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจและลักษณะทางกายภาพของครัวเรือน และยังพบว่าครัวเรือนที่ตกอยู่ในความยากจนอย่างต่อเนื่อง หรือครัวเรือนที่จนเรื้อรังหรือยากไร้เรื้อรัง และครัวเรือนที่เปราะบางอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ การมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือนไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนเปราะบางหรือยากจน อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของครัวเรือนที่เปราะบางข้ามปีและยากจนข้ามปีส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นชายและเป็นครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีคู่สมรสส่วนครัวเรือนที่จนหรือเปราะบางเพียงปีใดปีหนึ่งมีสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นหม้ายค่อนข้างสูง

ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น (2552: 79-81) ได้แบ่งปัจจัยของความยากจนออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้ 1) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การมีครอบครัวขนาดใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท หัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีอายุมาก หัวหน้าและสมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษาขาดทักษะในการประกอบอาชีพ การมีทรัพย์สินและที่ดินทำกินน้อยสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพหรือพิการ ขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ การที่สังคมมีทัศนคติด้านลบต่อคนจนทำให้คนจนถูกละเลยและถูกกีดกันจากสังคมขาดอำนาจต่อรองและโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน การมีวัฒนธรรมการบริโภคที่เน้นค่านิยมด้านวัตถุซึ่งนำไปสู่การมีหนี้สินตลอดจนการมีนิสัยหรือทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง เช่น นิสัยเกียจคร้าน ฟุ่มเฟือยและรักความสบาย 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลของภาครัฐที่เน้นพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม ทั้งที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคเกษตรกรรม 3) ปัจจัยด้านระบบบริหารจัดการ ได้แก่ กลไกทางกฎหมายและกฎระเบียบปฏิบัติยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาความยากจนทำให้คนจนยังขาดโอกาสในการครอบครองทรัพยากรและขาดอำนาจต่อรองการแก้ปัญหาความยากจนในเมืองและชนบทมีลักษณะแยกส่วน ทำให้งบประมาณในการแก้ปัญหาไม่สามารถจัดสรรได้อย่างทั่วถึง การที่ภาครัฐมุ่งแก้ปัญหาความยากจนโดยการให้การสงเคราะห์และสวัสดิการแก่คนจนทำให้ประชาชนรอคอยความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว 4) ปัจจัย

อื่น ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ ความแปรปรวนของสภาพดิน ฟ้าอากาศ ภัยพิบัติธรรมชาติ ความทรุดโทรมของแหล่งทรัพยากรและความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

ฉลาด จันทรสุมบัติ, และคนอื่น ๆ (2555:16-19) อธิบายว่าปัจจัยที่นำคนไทยไปสู่ความยากจนและด้อยโอกาสนั้นมีอยู่ 4 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ท่าทีต่อชีวิต ปัจจัยการผลิตและการเข้าถึงทรัพยากรของสังคมความสัมพันธ์ไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคมและระบบสวัสดิการ

สอดคล้องกับการศึกษาของอานันท์ชนก สกนธวัฒน์ (2555:61) ที่ศึกษาพบว่าสาเหตุของความยากจนสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ระดับภาคและเขตพื้นที่ เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของคนจนพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนจนอาศัยอยู่มากที่สุด ประมาณ 3.05 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.9 ของคนจนทั้งประเทศ 2) ขนาดและองค์ประกอบครัวเรือน คุณลักษณะประการหนึ่งของคนจนคืออาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดใหญ่กว่าร้อยละ 70 ของคนจนในไทยอาศัยในครัวเรือนที่มีสมาชิกตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรืออาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนและขนาดของครัวเรือนเป็นไปในทิศทางเชิงบวก 3) ระดับการศึกษา สถานการณ์ความยากจนระหว่างคนมีการศึกษาระดับสูงและคนที่ไม่มีการศึกษาแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยพบว่าคนที่ได้รับการศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษาจะมีความเสี่ยงต่ำกว่าในการเข้าสู่ความยากจน ในทางกลับกันคนที่มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าจะมีโอกาสที่จะอยู่ในความยากจนสูงมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความยากจนมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม 4) การประกอบอาชีพ ความยากจนยังเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างต่อเนื่องในครัวเรือนเกษตรกรรมโดยคนจนประมาณ 2.8 ล้านคนดำรงชีวิตอยู่ในภาคการเกษตร อย่างไรก็ตาม สัดส่วนคนจนในภาคการเกษตรได้ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากแนวโน้มที่คนหันไปทำงานนอกภาคการเกษตรมากขึ้น 5) การใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดิน ครัวเรือนที่ถือครองที่ดินขนาดเล็กมีอัตราความยากจนสูงสุดที่ร้อยละ 20 ในขณะที่ครัวเรือนที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่มีสัดส่วนครัวเรือนยากจนเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น

สอดคล้องกับการศึกษาของวรายุทธ พลาศรี (2556 : 29) ที่ได้สรุปสาเหตุของความยากจนของครัวเรือนที่ยากจนในเขตชนบทว่ามีลักษณะร่วม คือ หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาต่ำ มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีระดับรายได้ต่ำ มีขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตรน้อย มีระดับความมั่งคั่งต่ำและมีหนี้สินมาก และได้สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือน ได้แก่ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ความมั่งคั่งและภาวะหนี้สินของครัวเรือน

ในทำนองเดียวกับที่กรมการพัฒนาชุมชน (2556 : 5) ได้กล่าวไว้ว่าคนยากจนและครัวเรือนยากจนไม่ได้มีปัญหามาจากสาเหตุเดียว แต่มักมีสาเหตุหลายผสมผสานกันไป เนื่องจาก

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงซ้อน ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาหลายประการ ประกอบกันไปในแต่ละครัวเรือน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557 : 2) ได้สรุปคุณลักษณะของคนหรือครัวเรือนที่มีโอกาสสูงจะตกเป็นคนจน จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในงานวิจัยต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมา และจากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนล่าสุดในปัจจุบันบ่งชี้ได้ว่าลักษณะของบุคคลและครัวเรือนที่มีโอกาสสูงจะเป็นคนจนที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ โดยเฉพาะที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าและไม่เคยเรียนหนังสือ ผู้ที่ทำงานในภาคเกษตร จะมีโอกาสจะตกเป็นคนจนสูงกว่าผู้ที่ทำงานนอกภาคเกษตรเกือบ 2 เท่า ผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรหรือเกษตรกรรมไม่ได้เป็นคนจนทุกคน ครัวเรือนขนาดใหญ่จะมีโอกาสยากจนมากกว่าครัวเรือนขนาดเล็กโดยครัวเรือนขนาด 7 คนขึ้นไปที่มีโอกาสเป็นครัวเรือนยากจนสูงกว่าครัวเรือนขนาด 3 คนประมาณ 2 เท่า องค์ประกอบของครัวเรือนที่มีแต่วัยเด็กกับผู้สูงอายุจะมีโอกาสเสี่ยงเป็นครัวเรือนยากจนสูงที่สุด เนื่องด้วยศักยภาพของเด็กและผู้สูงอายุมิมีความสามารถจำกัดในการทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว

จากแนวคิดความยากจนและสาเหตุที่ก่อให้เกิดความยากจน ที่มีนักวิชาการได้ศึกษาพอสรุปได้ว่าความยากจนและความยากจน ไม่ได้มีปัญหามาจากสาเหตุเดียว แต่มีสาเหตุหลายผสมผสานกันไป เนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงซ้อน ที่ประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาหลายประการประกอบกัน และในมุมมองแนวคิดที่ทำให้คนที่ยากจนสามารถพัฒนาตนเองได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก่อนและทำต่อไปแบบนี้เรื่อย ๆ ในที่สุด คนทั้งประเทศก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ปัจจัยสาเหตุความยากจนต่าง ๆ เหล่านี้สามารถจำแนกออกได้เป็นกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางจิตลักษณะ ปัจจัยนโยบายของรัฐในการศึกษารัฐนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมสาเหตุความยากจน ดังนี้

1. สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความยากจนของประชาชนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เช่นเดียวกับที่ธนพล สราญจิตร (2558: 13-14) ได้อธิบายในประเด็นเดียวกันที่กล่าวถึงความยากจนของเกษตรกรมีสาเหตุมาจากภูมิหลังของตนเองและครอบครัว คือไม่รู้หนังสือและมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ ปัญหาการศึกษามีผลต่อความยากจนในทิศทางตรงกันข้าม ระดับการศึกษาที่ต่ำทำให้ประชาชนมีโอกาสที่จะจนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการไม่มีความรู้และความสามารถหรือทักษะเฉพาะในการทำงานนอกเหนือจากอาชีพการเกษตรซึ่งถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจึงไม่สามารถเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้สูงกว่าอาชีพการเกษตรได้ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ต่ำตามมานอกจากปัญหาทางการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความยากจนของคนจนในประเทศไทยแล้วยังพบปัญหาจากปัจจัยส่วน

บุคคลอื่นๆ ในอีกหลายประการได้แก่ปัญหาทางด้านสุขภาพเนื่องจากขาดสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การมีบุตรหลานและญาติพี่น้องในครอบครัวเป็นจำนวนมากและมีภาระต้องเลี้ยงดู ประกอบกับการมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพจึงก่อให้เกิดปัญหาความยากจนติดตตามมาเป็นลูกโซ่ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นสาเหตุของความยากจนคือขนาดครัวเรือนและโครงสร้างอายุของเกษตรกร ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่มีอายุมาก จากรายงานผลการสำรวจของนักวิชาการด้านการพัฒนาชนบทเองพบว่าเกษตรกรหัวหน้าครัวเรือนในปัจจุบันมีอายุเฉลี่ยมากกว่า 50 ปี ซึ่งเป็นวัยชราขณะเดียวกันยังพบว่าขาดทายาทที่จะมารับช่วงต่อในการประกอบอาชีพการเกษตรเนื่องจากคนหนุ่มสาวจากภาคชนบทในปัจจุบันนิยมอพยพย้ายถิ่นเข้าไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรในตัวเมือง ปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากสาเหตุด้านการศึกษาจึงเป็นสาเหตุสำคัญ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, และคนอื่นๆ, 2546 : 48-65)

บุญธรรม ราชรักษ์ (2548 : 50-51) ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่หัวหน้าครอบครัวได้รับการศึกษาต่ำ ลูกหลานที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นมาน้อยก็มักเป็นการศึกษาแบบสามัญที่ใช้แก้ปัญหาหรือสร้างงานให้ตัวเองไม่ได้ จึงเป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาด การเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการปลูกข้าวและทำเกษตรผสมผสานเพื่อกินเพื่อใช้มาปลูกพืชเดี่ยวเพื่อขายทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ได้ผลตอบแทนต่ำเพราะระบบพ่อค้าผูกขาดการเป็นหนี้เรื้อรังและเสียดอกเบี้ยสูงการเสียเปรียบในเรื่องซื้อแพงขายถูกเป็นผู้เสียเปรียบจากระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบอำนาจนิยมการเล่นพรรคและการนับถือเงินเป็นพระเจ้าคนจนผู้มักจะมีความรู้น้อยจึงทำให้อำนาจต่อรองน้อยยิ่งเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบง่ายแทบทุกด้านพวกเขาต้องจ่ายค่าบริการแพงกว่าคนอื่นต้องจ่ายภาษีเถื่อนหรือค่านายหน้าให้กับผู้มีอำนาจมากกว่าและจ่ายภาษีทางอ้อม คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สูงกว่าคนอื่น ๆ จึงเป็นผู้เสียเปรียบและพ่ายแพ้ในระบบโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมใหม่ทั้งในด้านการผลิตและการบริโภค เช่น ทำงานแข่งขันในระบบทุนนิยมสู้เขาไม่ได้ เพราะเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่ามีทุนน้อยกว่าและมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการผลิต การตลาดน้อยกว่าจึงเป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่า ประสิทธิภาพต่ำกว่าล้มละลายขาดทุนตงงาน ฯลฯ หรือในด้านการใช้ชีวิตการบริโภคก็ปรับตัวไม่เป็นไม่รู้จกอดออมบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เช่น เหล้าบุหรี่ยุติการพนันและการพนันอื่น ๆ ซื้อสินค้าเงินผ่อนหรือเป็นหนี้หลายต่อแบบหมุนเงินไปใช้วัน ๆ ทำให้เสียดอกเบี้ยสูง ค่าใช้จ่ายในการบริโภคสูงโดยไม่คุ้มค่าการเสียเปรียบและพ่ายแพ้ในเชิงโครงสร้างเช่นนี้เป็นการซ้ำเติมให้ผู้มีรายได้น้อยอยู่แล้วยิ่งจนซ้ำซากเรื้อรังอย่างไม่มีทางออกเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ตกงานชราภาพพิการ เป็นเด็กที่ไม่มีคนดูแลที่เหมาะสม เป็นหม้ายเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลลูกหลานมาก ฯลฯ โดยไม่มีงานทุนทรัพย์และไม่มีความสามารถที่จะหางานรายได้หรือความช่วยเหลือเพียงพอแก่การยังชีพในเกณฑ์มาตรฐาน

ในทำนองเดียวกัน วรายุทธ พลาศรี (2556 : 29) ก็ได้สรุปว่าปัจจัยความยากจนมีสาเหตุมาจากปัจจัยส่วนบุคคลคือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวที่พึ่งพาอาศัยกันภายในครอบครัว นอกจากนี้ อิศราภรณ์ ทิพย์คำ (2558 : 1-2) ยังได้สรุปไว้ว่าโครงสร้างประชากรภาคเกษตรของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงจากอดีต โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นและเข้าสู่ผู้สูงวัยอย่างรวดเร็วอีกทั้งไม่มีวัยแรงงานที่เข้าสู่ภาคเกษตรจึงทำให้ในอนาคตภาคเกษตรเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาแรงงานคน เป็นการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและเทคโนโลยีในขั้นตอนการผลิตพืชและสัตว์

สรุปจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นสาเหตุความยากจน ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง

2. สาเหตุจากปัจจัยทางสังคม

สาเหตุของความยากจนจากปัจจัยทางสังคม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาความยากจนตามมา วิทยากร เชียงกุล (2546 : 48) ได้อธิบายถึงที่มาของจนในสังคมไทย ซึ่งคนที่ถูกจัดว่ายากจนส่วนใหญ่จะมาจากความด้อยโอกาสทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นมาจากชาติพันธุ์หรือภูมิภาคหลังทางสังคมที่ถูกจัดว่าเป็นพวกด้อยโอกาสไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับหรือกลายเป็นกลุ่มคนยากจนในสถานการณ์บางอย่าง เช่น เกิดมาพิการผู้ประสบภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติต่างๆ กลุ่มชาวเขา กลุ่มศาสนาที่ไม่เน้นความมั่งคั่ง เป็นต้น ซึ่งความยากจนเชิงเปรียบเทียบในสังคมเกษตรแบบดั้งเดิมไม่ใช่ปัญหาใหญ่ บางชุมชนที่ค่อนข้างมีความเสมอภาคกันมากไม่ได้มีปัญหาคนยากจนหรือไม่มีแนวคิดเรื่องคนยากจนมาก่อน แต่เมื่อประเทศเริ่มพัฒนาวิธีการผลิตและวิถีชีวิตแบบทุนนิยม ความยากจนยุคใหม่ซึ่งเป็นความยากจนที่ขึ้นอยู่กับกรรมรายได้ไม่พอกับรายจ่าย

ในทำนองเดียวกับสามชาย ศรีสันต์ (2552 : 62-65) ที่เห็นว่าความยากจนเป็นผลอันเนื่องมาจากผลของการพัฒนาที่ทำให้กลุ่มคนบางส่วน ได้แก่ นายทุนผู้ประกอบการรายใหญ่และคนชั้นกลางได้ประโยชน์และร่ำรวยขึ้น แต่คนส่วนใหญ่กลับยากจนลง โดยเปรียบเทียบนี้คือความยากจนเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ซึ่งเป็นปรากฏการณ์จากการพัฒนาประเทศตามแนวคิดทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวทุนนิยม ทำให้คนจนจากภาคเกษตรถูกปล่อยปละละเลยเกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนมีกับคนจน สืบทอดกันมาอย่างรุ่นลูกรุ่นหลานเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

สอดคล้องกับผลงานของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, และคนอื่น ๆ (2546 : 48-65) ซึ่งได้ศึกษาทัศนะของคนจนต่อปัญหาความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าสาเหตุของความยากจนมา

จากปัจจัยทางสังคม คือพ่อแม่เป็นคนจนมาก่อนไม่มีทรัพย์สินสมบัติให้รุ่นลูกใช้ทำมาหากินความยากจน จึงเป็นมรดกตกทอดมายังรุ่นลูกหลานในประเด็นดังกล่าว Amartya Sen ได้นำเสนอบทความเรื่อง ความยากจนและอดอยาก (poverty and famines) ซึ่งได้อธิบายถึงความทุกข์ของคนจนโดยอาศัยมิติ ทางด้านสวัสดิการสังคม (social welfare) ว่ามิได้มีสาเหตุโดยตรงจากการขาดแคลนอาหารแต่อย่างใด แต่เกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้างของโลกต่าง ๆ ภายในสังคมที่เข้ามาดำเนินการจัดสรรปันส่วนให้แก่ คนจนที่ไม่เท่าเทียมกัน จนกลายเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมในสังคม เนื่องจากกลุ่มคนรวยมักมีโอกาส ได้รับประโยชน์จากการจัดสรรปันส่วนมากกว่ากลุ่มคนจน (สุทัศน์ ยกส้าน, และคนอื่น ๆ, 2549: 178-179)

ในทำนองเดียวกับรายงานผลการศึกษาของ Muhammad Yunus ประธานธนาคาร กรามีน (Grameen bank) ที่ได้ศึกษาสังคมชนบทในประเทศบังคลาเทศในระหว่างปี พ.ศ. 2516-2517 พบว่าร้อยละ 90 ของประชากรอาศัยในชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนขั้นแค้น เนื่องจาก ประชาชนของบังคลาเทศส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง คนยากจนส่วนใหญ่มีแต่แรงงาน ระบบ สังคมของบังคลาเทศเอื้อต่อการขูดรีดค่าจ้างแรงงานทำให้คนยากจนเสียเปรียบ แต่คนยากจนเหล่านั้น เป็นคนที่ความซื่อสัตย์และมีวินัยทางการเงิน ถึงแม้จะยากจนและมีหนี้สินมากก็พยายามที่จะชดใช้หนี้ โดยไม่มีเจตนาที่จะบิดพลิ้ว ซึ่งแตกต่างจากคนที่มั่งคั่งแต่ไม่ค่อยจะชำระหนี้ นอกจากนี้ปัจจัยด้าน โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นขนาดครัวเรือน จำนวนเด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนล้วนมีผลต่อการใช้จ่ายอุปโภค บริโภคของครัวเรือนทั้งสิ้น (ทศพนธ์ นรทัศน์, 2549: 178-179)

ดังจะเห็นได้ผลการศึกษาของสมชัย จิตสุชน, และคนอื่น ๆ (2551: 15-18) พบว่า สมาชิกในครัวเรือนจะมีระดับรายได้และค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 15-39 ปี โดยเฉพาะบุคคลที่มีอายุ ระหว่าง 35-39 ปี มีระดับรายได้และค่าใช้จ่ายสูงที่สุด หลังจากนั้นรายได้และค่าใช้จ่ายของบุคคลจะ ค่อย ๆ ลดลงจนเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในขณะที่วัยเดียวกันบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปจะเป็นช่วง ที่เริ่มมีการออมเงินเพิ่มสูงขึ้นและมีหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งบุคคลจะมีเงินออมพร้อมกับมีหนี้สิน สูงสุดในช่วงอายุ 45-54 ปี หลังจากนั้นการออมเงินของบุคคลจะเริ่มลดลง หนี้สินคงเหลือของบุคคลจะ ค่อย ๆ ลดลงเรื่อยๆ เช่นเดียวกัน

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุระชัย เชื้อกลิ่นฟ้า (2550: 40-44) ที่ศึกษาพบว่า อายุ ของหัวหน้าครัวเรือนมีลักษณะเป็นไปตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิตและยังพบระดับการศึกษา อาชีพเพศของ หัวหน้าครัวเรือนและอัตราการเป็นภาระมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้และ ยากจน จากผลที่ได้สามารถอธิบายได้ว่าครัวเรือนที่มีจำนวนเด็กและผู้สูงอายุซึ่งไม่สามารถหารายได้ นั้นเป็นตัวสะท้อนถึงภาระให้ครัวเรือนที่ต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู ทำให้รายจ่ายของครัวเรือน เพิ่มขึ้นและครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากจะมีการบริโภคมากขึ้นตามไปด้วยการออมของครัวเรือนก็

จะน้อยลงมีการเป็นหนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำเงินในอนาคตมาใช้จ่ายซึ่งการที่มีอัตราการเป็นภาระในครัวเรือนสูงนั้นจะเป็นตัวที่ลดโอกาสของครัวเรือนในการกู้เงินในระบบ อาชีพหลักของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงบวกและเป็นผลต่อรายได้โดยตรง

และจากการศึกษาของบุญธรรม ราชรักษ์ (2548 : 50-51) พบว่าลัทธิบริโภคนิยมเกิดจากการเอาอย่างและการกระตุ้นส่งเสริมการบริโภคของระบบทุนนิยมที่ต้องการกำไรมากจึงต้องผลิตมากขายให้ได้มากกระตุ้นให้คนบริโภคมามากๆ ในระบบตลาดทุนนิยมจึงเต็มไปด้วยการโฆษณาเชิญชวนให้คนบริโภคกลุ่มคนที่อยากได้อย่างบริโภค แต่รายได้น้อยหากให้ใช้จ่ายเกินตัวก็เป็นหนี้สินจนตกอยู่ในวังวนของความยากจนได้ การศึกษาและทักษะผู้มีความรู้มีขีดจำกัดทักษะทางอาชีพ โอกาสที่จะมีงานทำที่ดีมีรายได้ดีก็จะมีน้อยและมีโอกาสที่จะเป็นคนยากจนมากกว่าผู้มีความรู้ วัฒนธรรมและประเพณี และค่านิยมบางอย่างส่งเสริมความสิ้นเปลืองและนำไปสู่ภาวะยากจน เช่น การจัดงานบวชงานศพ งานแต่งงานที่เกินตัวเกินฐานะ เป็นต้น

เช่นเดียวกับวิทยา เจียรพันธุ์ (2553 : 46) ที่ได้อธิบายว่าสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความยากจนเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้สภาพทางภูมิศาสตร์ยังเป็นปัจจัยที่กำหนดระบบคิดของประชาชนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคด้วยตามที่ได้อธิบายความหมายของภูมิสังคมที่พระราชทานโดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่า “คำว่า ภูมิ คือ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ส่วนคำว่า สังคม หมายถึง ประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่จะคิดไม่เหมือนกัน” ซึ่งในหลวงทรงเตือนว่า “โครงการที่สำเร็จในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งไม่ใช่จะสำเร็จในพื้นที่ทั่วประเทศเพราะประชาชนมีความคิดที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจึงไม่ใช่สูตรสำเร็จที่จะนำไปใช้โดยทั่วไปโดยมิได้คำนึงถึงความแตกต่างกันในทางภูมิสังคมปัจจัยทางด้านพื้นที่มีผลต่อการกำหนดการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้ของครัวเรือน”

สอดคล้องกับจารีย์ พรหมเกิด (2548 : 19-22) ที่กล่าวว่าสาเหตุของความยากจนนอกจากเกิดจากปัจจัยภายในแล้วยังมีปัจจัยภายนอกที่เป็นสาเหตุของความยากจนคือสภาพแวดล้อมภายในชุมชนไม่น่าอยู่และไม่ถูกสุขลักษณะจึงทำให้เป็นแหล่งแพร่ของเชื้อโรคส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพอ่อนแอและมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลงขณะที่ในบางชุมชนประสบกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีสูงและชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการองค์กรภายในชุมชนเพราะขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ขาดการเรียนรู้ต้นแบบจากชุมชนที่เข้มแข็งและขาดข้อมูลข่าวสาร

สรุปจากการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยทางสังคมที่เป็นสาเหตุความยากจนได้แก่ ศาสนา เชื้อชาติ เขตการปกครอง การคมนาคม ลักษณะชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. สาเหตุจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลผลิตอันมีผลต่อรายได้ ซึ่งณัฐพงศ์ ทองภักดี (2557 : 187-190) อธิบายว่าประชากรในประเทศกำลังพัฒนามักประสบความยากจน เนื่องจากส่วนใหญ่ประชาชนเป็นเกษตรกรรายย่อย ขาดปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพและขนาดของที่ดินการเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของครัวเรือน ประกอบกับความจำกัดในเรื่องความรู้ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพดิน ตลอดจนความรู้ในการปลูกพืชที่เหมาะสมและ ข้อจำกัดด้านการตลาดเกษตรกรจึงมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

สอดคล้องกับสมบุรณ์ ศิริประชัย, นิธินันท์ วิศเวศวร, และศุภชัย ศรีสุชาติ (2547 : 94-142) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของความยากจนของเกษตรกรของไทยว่าเกิดจากการขาดแคลน ทรัพยากรที่จะก่อให้เกิดรายได้โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนเนื่องจากครัวเรือนมีที่ดินการเกษตร ขนาดเล็ก จึงมีรายได้น้อย ประกอบกับราคาของผลผลิตการเกษตรตกต่ำไม่แน่นอนและยากต่อ การพยากรณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ความสามารถของเกษตรกรในการเพิ่มรายได้จึงลดน้อยลงสภาพการณ์ ในปัจจุบันของทรัพยากรธรรมชาติไม่เอื้อต่อการผลิตทางการเกษตรและมีปัญหาเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการทำลายป่าไม้ทำให้คุณภาพดินและน้ำตามธรรมชาติ เสื่อมลงเกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องพึ่งน้ำฝนเพียงอย่างเดียว

วาทกานต์ ช่อแก้ว (2546 : 45-60) ซึ่งมีคุณภาพเสื่อมลงระบบการเกษตรของไทยยังเป็นระบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขาดการบำรุงดินให้มีคุณภาพดีอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้เกิดความ แตกต่างทางด้านรายได้ระหว่างเกษตรกรและกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น

สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ปัญหาในสังคมไทยของธนพล สราญจิตร (2558 : 13) ที่สรุปว่าสาเหตุของปัญหาความยากจนของเกษตรกรจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ การไม่มีที่ดินทำกิน การขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาปัจจัยการผลิตสูง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตตกต่ำผลผลิตต่อไร่ได้น้อยไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (น้ำ ดิน ป่า) การขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยีทำให้ศักยภาพการผลิตต่ำผลผลิตต่ำส่งผลให้รายได้ต่ำ ไม่พอเลี้ยงชีพ ประการที่สองคือ ปัญหาด้านการตลาดเพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรนอกจากนี้ ยังถูกพ่อค้าคนกลางตัดวงผลประโยชน์จากการรับซื้อผลผลิตการเกษตรจากเกษตรกรในราคาที่ไม่ เป็นธรรม

สอดคล้องกับข้อมูลการวิจัยของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546 : 64) ยังได้ข้อสรุป เกี่ยวกับปัจจัยที่นำคนไทยไปสู่ความยากจนและด้อยโอกาสได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความไม่ เสมอภาคทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม กล่าวคือความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคนี้คนที่ได้เปรียบ คือ คนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยสามารถควบคุมทั้งทุนและอำนาจ ทางการเมืองเป็นกลุ่มคนที่สามารถใช้กลไกตลาดและกลไกอำนาจทางการเมืองเพื่อดูดีดผลประโยชน์

สู่ตนจึงทำให้คนส่วนใหญ่เสียเปรียบจนเป็นที่มาของความจนและความด้อยโอกาสของคนจำนวนมาก เช่นการดูดซับรายได้คนส่วนใหญ่ไปสู่คนส่วนน้อยโดยกลุ่มคนส่วนน้อยเหล่านี้จะดูดดึงปัจจัยการผลิตต่างๆ และทรัพยากรต่างๆ ของสังคมไปไว้ที่กลุ่มของตนในขณะที่คนจนเข้าไม่ถึงทรัพยากรคนที่เคยเข้าถึงก็ถูกแย่งชิงไปเช่นน้ำถูกระบบเขื่อนไฟฟ้าแย่งชิงไปใช้ในภาคอุตสาหกรรมในเมืองคนชนบทที่เคยใช้ประโยชน์ก็ได้ประโยชน์น้อยลงเป็นต้นความเติบโตทางเศรษฐกิจจึงไปกระจุกตัวอยู่กับคนส่วนน้อยซึ่งเป็นกลุ่มคนรวยทำให้คนรวยกับคนจนมีช่องว่างห่างกันมากขึ้น

สอดคล้องกับบุญธรรม ราชรักษ์ (2548 : 50) ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาความยากจนไว้ว่ามีสาเหตุจากปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปัจจัยการผลิตตามธรรมชาติและปัจจัยการผลิตส่วนบุคคลปัจจัยการผลิตตามธรรมชาติคือน้ำฝนฟ้าอากาศป่าไม้และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตและที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิต ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยเฉพาะการผลิตทางเกษตรเช่นที่ภาคใต้มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการดำรงชีพมากกว่าภาคอีสาน ปัจจัยการผลิตส่วนบุคคล เช่น การไม่มีที่ดิน ไม่มีเครื่องมือการผลิต ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีเงินทุนทำกิน แนวทางการพัฒนาเน้นความเติบโตที่ไม่สมดุลโดยส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่ไม่ได้ส่งเสริมภาคเกษตรอย่างจริงจัง รายได้ของประชาชนจึงไปกระจุกตัวอยู่ที่ภาคอุตสาหกรรม การค้าและการบริการและกลไกเศรษฐกิจทุนนิยมที่ไร้ความเป็นธรรมจึงทำให้ผู้ร่ำรวยมากมีอำนาจซื้อมากใช้ทรัพยากรความมั่งคั่งของชาติได้มากในขณะที่คนจนมีกำลังซื้อน้อยมีโอกาสน้อยก็จะได้รับการแบ่งปันน้อย

ในทำนองเดียวกับบรรยวาท พลาศรี (2556 : 29) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนนอกจากระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและขนาดของครัวเรือนแล้วขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ความมั่งคั่งและหนี้สินของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของครัวเรือน

สรุปจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เป็นสาเหตุความยากจน ได้แก่ ขนาดที่ดินการเกษตร รูปแบบการเกษตร แหล่งน้ำการเกษตร ทรัพย์สินของครัวเรือนเงินออมของครัวเรือนหนี้สินของครัวเรือน

4. สาเหตุจากปัจจัยจิตวิทยา

ปัจจัยทางจิตวิทยาคือทัศนคตินิสัยหรือพฤติกรรมของบุคคลและสมาชิกในครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความยากจนของคนจน ได้แก่ ความเกียจคร้าน การติดอบายมุขเช่นเล่นการพนัน ติดสุราเที่ยวโสเภณีใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ฯลฯ เช่นเดียวกับที่ธนพล สราญจิตร (2558 : 13) อธิบายถึงวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนได้ อาทิ ปัญหาด้านการขาดศีลธรรมและคุณธรรม อบายมุขและยาเสพติด ค่านิยมด้านการบริโภคนิยมที่ทำให้เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิตและปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจนสาเหตุของความยากจนจากพฤติกรรมส่วนบุคคลอันเกิดจากการติดอบายมุข

ขาดความรอบคอบในการใช้ชีวิต การเลียนแบบการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ ปัญหาความยากจนของครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทส่วนหนึ่งจึงมีสาเหตุเชิงพฤติกรรมจากการใช้จ่ายเงินไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดงานบุญงานกุศล การซื้อสิ่งเสพติดและอบายมุข ตลอดจนการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์มือถือและรถจักรยานยนต์ ฯลฯ รวมทั้ง สังคมไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติที่สอนให้คนไทยเชื่อบาปบุญ คุณโทษและเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมที่ชาวชนบทไทยถูกปลูกฝังความเชื่อที่สืบทอดกันมา จนกลายเป็นค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทยว่าสาเหตุที่ในชาตินี้มีฐานะยากจนอันเนื่องมาจากชาติก่อนทำบุญมาน้อย ทำให้คนในชนบทมุ่งสร้างบุญกุศลโดยการให้ทานและไม่เพียรพยายามในการเอาชนะความยากจนเท่าที่ควร

เหมือนกับที่วิทยา เจียรพันธุ์ (2553: 47-48) อธิบายว่าลักษณะอุปนิสัยของคนไทยมีความเชื่อมูลฐานในเรื่องเวรกรรมหรือกฎแห่งกรรมเป็นหลักโดยเชื่อว่าการที่คนมีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันนั้นเป็นเรื่องของฟ้าดินหรือพรหมลิขิตบันดาล เช่น ผู้มีฐานะร่ำรวยนั้นเป็นเพราะเมื่อชาติก่อนหรือแม้กระทั่งชาตินี้ ผู้นั้นหรือบิดามารดาได้สร้างสมบุญกุศลไว้มาก จึงทำให้ชาตินี้มีฐานะมีอำนาจวาสนาอันเป็นการเกิดมากินบุญและในทางตรงกันข้าม คนยากจนนั้นเกิดจากเมื่อชาติก่อนได้สร้างบาปกรรมไว้มากและมีการทำบุญน้อย จึงเกิดมาลำบากหรือเกิดมาใช้เวรใช้กรรมในชาตินี้ การที่ชาวชนบทยอมรับสภาพความแตกต่างของคนในการมีทรัพย์สินและอำนาจนี้จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวชนบทขาดความกระตือรือร้นในการช่วยตนเองหรือพัฒนาฐานะของตนให้ดีขึ้นเพราะเชื่อว่าทำอย่างไรก็มีอาจร่ำรวยและมีฐานะ มีหน้ามีตาหรือมีชื่อเสียงขึ้นมาได้และเมื่อใดก็ตามที่พบกับปัญหาอุปสรรคความยากลำบากหรือทำสิ่งใดไม่สำเร็จตามใจปรารถนาก็เกิดความท้อแท้ใจได้ง่ายและอ้างว่าเป็นเรื่องของเวรกรรม ดังนั้น อุปนิสัยของชาวชนบทที่ฝังใจอยู่กับความเชื่อเรื่องเวรกรรมนี้จึงทำให้ชาวชนบทปล่อยตัวและปล่อยใจไปตามเวรตามกรรม ไม่ดิ้นรนไม่ทะเยอทะยานและไม่ใช้โอกาสจากการพัฒนาชนบทอย่างเต็มที่ในอีกแง่หนึ่งคือความจำกัดในการหาทางออกหรือทางเลือกเนื่องจากความจำกัดของความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาประกอบกับความจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้และยอมรับสภาพที่เป็นอยู่

สอดคล้องกับบุญธรรม ราชรักษ์ (2548 : 50-51) วิเคราะห์ไว้ว่าลักษณะส่วนบุคคล เช่น คนที่เกียจคร้านการงาน ฝึกฝายอบายมุขใช้จ่ายเงินเกินตัว ไม่รู้จักภาวะพอเพียง ไม่อดทนทำมาหากินก็ย่อมต้องประสบภาวะความยากจนได้โดยง่าย ลักษณะทางครอบครัว ถ้ามีครอบครัวขนาดใหญ่แต่หัวหน้าครอบครัวนั้นก็มักจะกลายเป็นครอบครัวยากจน ซึ่งอธิบายได้ว่าเชื่อในกฎแห่งกรรมที่เป็นผลจากการมองไม่เห็นทางเลือกนั่นเอง นอกจากนี้หากพิจารณาถึงค่านิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทยังพบว่าค่านิยมและวัฒนธรรมไทยหลายอย่างอาจเป็นมูลเหตุของความยากจนของคนในชนบทไทยเช่นคนไทยชอบการทำบุญให้ทานโดยหวังผลในชาติหน้า ชอบหางานรับเงินและความสนุกสนาน รวมทั้งการใช้จ่ายทรัพย์สินในปัจจุบันอย่างฟุ่มเฟือย ประกอบกับ

การทำอาชีพการเกษตรยังเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงอยู่ในตัวเองจึงทำให้คนจนในชนบทไทยมีลักษณะชอบเสี่ยงและชอบเล่นการพนัน เป็นต้น ค่านิยมและวัฒนธรรมดังกล่าวจึงมิได้สอนให้คนไทยตระหนักถึงการรู้จักเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามที่เดือดร้อนหรือจำเป็นเนื่องจากในอดีตสามารถพึ่งพาเครือญาติได้ ดังนั้นเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปในลักษณะต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ประกอบกับประสบเหตุการณ์เฉพาะหน้าหากไม่มีเงินทองที่เก็บออมไว้จึงจำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินทำให้เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวที่เป็นสาเหตุของความยากจนเนื่องจากภาระดอกเบี้ยของหนี้สินที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

ต่อมาฉลาด จันทรสมบัติ, และคนอื่นๆ (2555 : 16) ได้นำเสนอประเด็นที่เห็นว่าปัจจัยหนึ่งที่นำคนไทยไปสู่ความยากจนซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาของบุคคล โดยมีทัศนคติและค่านิยมต่อการมองโลกและใช้ชีวิตโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่อดีต ท่าทีทัศนคติการมองโลกมองชีวิตแต่ละคน คนที่เห็นว่าอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ถ้าใช้ความพยายามต่อสู้ฝ่าฟันไม่ท้อถอยตามหลักการผู้ล่องทุกข์ได้ด้วยความเพียร คนๆ นั้นก็มีโอกาสที่จะบรรเทาหรือหลุดพ้นจากความยากจนต่างๆ ได้ดีกว่าคนที่ไม่เพียรพยายาม ท้อถอยเหนื่อยหน่าย พ่ายแพ้และไม่แก้ไขปัญหาชีวิตไปติดบ่วงกุศลกรรมต่างๆ

สรุป จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นสาเหตุความยากจนได้แก่ทัศนคติต่อการทำงาน การชอบความทันสมัย การยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร การชอบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการกู้ยืม

5. สาเหตุจากปัจจัยนโยบายของรัฐ

ปัจจัยนโยบายของรัฐเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรดั่งที่ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2557 : 185) ได้อธิบายว่าคนไทยมีโอกาสเป็นคนจนได้เพราะปัจจัยด้านการเมืองและนโยบายการพัฒนาของรัฐที่ใช้วิสัยทัศน์พัฒนาตามแนวทางของประเทศตะวันตก โดยที่ไม่เข้าใจสังคมไทยอย่างแท้จริง จนกลายเป็นการพัฒนาเพื่อรับใช้คนส่วนน้อยให้มั่งคั่งยิ่งขึ้นแต่คนส่วนใหญ่ของประเทศกลับอดอยากยากจนลง ความยากจนจึงเป็นปัญหาโครงสร้างที่แก้ไขได้ยาก เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยระบบโครงสร้างนโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วง 40-50 ปีที่ผ่านมา นโยบายในการพัฒนาประเทศทำให้การแบ่งสรรทรัพยากรโน้มเอียงไปในทางที่จะทำให้คนที่รวยมีความได้เปรียบยิ่งขึ้นและทำให้คนจนเสียเปรียบมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับบุญธรรม ราชรักษ์ (2548 : 50-51) ที่อธิบายว่าปัจจัยทางการเมืองเป็นสาเหตุของความยากจน คือ การไม่มีดุลยภาพในความสัมพันธ์เชิงอำนาจเนื่องจากคนบางกลุ่มมีอำนาจมากเกินไปมีอภิสิทธิ์มากเกินไป จึงใช้อำนาจและอภิสิทธิ์นั้นไปเอาเปรียบคนอื่นทางเศรษฐกิจ ดังนั้นสังคมจึงต้องสร้างระบบดุลอำนาจที่เหมาะสม ต้องให้ประชาชนมีอำนาจทางสังคมและการเมืองมากขึ้น โดยการสร้างองค์กรมวลชนองค์กรอาชีพความเข้มแข็งของชุมชนที่ทำให้ดุลอำนาจในสังคมมีภาวะสมดุลมากขึ้นเพื่อป้องกันมิให้คนบางกลุ่มใช้อำนาจและอภิสิทธิ์เอาเปรียบคนกลุ่มอื่นๆ ที่ด้วยสิทธิด้วย

อำนาจระบบบริหารและการปกครอง ถ้านักการเมืองและผู้มีอำนาจรัฐ ก็มักจะใช้อำนาจและกลไกทางการเมือง กลไกราชการเอาเปรียบผู้อื่นต่อไป ถ้ากลไกการเมืองและกลไกราชการไม่โปร่งใสก็จะไม่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน การไม่เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นมีความรักชาติรักประชาธิปไตย รักชุมชนของตนเองและพร้อมที่จะต่อสู้ทางการเมืองเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ตนเองและส่วนรวม แต่ถ้าประชาชนไม่มีจิตสำนึกทางการเมืองก็จะตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้ได้เปรียบในสังคมผู้ได้เปรียบนั้นก็จะเอาเปรียบคนอื่น ๆ ในสังคม

ในทำนองเดียวกับธนพล สราวุธจิตร (2558 : 17) ซึ่งชี้ให้เห็นว่านโยบายของรัฐต่าง ๆ มากมาย ที่มุ่งให้รายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น แต่นโยบายต่าง ๆ เหล่านี้กลับส่งผลเสียหายทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น การกระจายรายได้ประชาชาติทำให้คนรวยยิ่งรวยขึ้นอีกและคนจนยิ่งจนลงปัจจัยทางเศรษฐกิจอันเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบากอันเนื่องมาจากปัจจัยการเข้าร่วมโครงการตามนโยบายรัฐ เพื่อหวังผลประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทั้งจากภาครัฐเองในฐานะผู้ให้บริการสาธารณะและประชาชนในฐานะผู้รับบริการต่างเป็นมูลเหตุซ้ำเติมให้เกษตรกรในชนบทให้ประสบปัญหาความยากจนมากยิ่งขึ้นจากการดำเนินโครงการตามนโยบายที่ได้ทำการหาเสียงเอาไว้กับประชาชนของพรรคการเมืองที่เป็นนโยบายประชานิยม ได้มีการดำเนินการจากภาครัฐค่อนข้างเป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรแต่ปรากฏว่าแม้ความยากจนของประชาชนจะลดลงแต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้กลับมิได้ลดลงเท่าใดนักจึงมีนัยสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินนโยบายของรัฐให้มีประสิทธิภาพจึงต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือหาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ประกอบด้วย 6 หลักการสำคัญคือหลักคุณธรรมหลักนิติธรรมหลักความโปร่งใสหลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบหลักความคุ้มค่า จึงจะสามารถนำพาประชาชนในประเทศให้กินดีอยู่ดีและหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้

ในทำนองเดียวกันกับศุภเจตน์ จันทรสาส์น (2552 : 75-76) ที่ได้อธิบายว่าระเบียบและกฎหมายก็เป็นอีกปัจจัยที่เป็นตัวกีดกันคนจนให้หลุดออกไปจากการใช้ทรัพยากรด้วยโดยที่ผ่านมากกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยถูกครอบงำด้วยวิธีการและนโยบายการพัฒนาที่พึ่งทุนต่างชาติ ดังนั้นสังคมไทยต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนเชิงโครงสร้างให้ดีขึ้นว่าความยากจนไม่ใช่ปัญหาเชิงสังคมสงเคราะห์อีกต่อไป

สอดคล้องกับวิทยา เจียรพันธุ์ (2553 : 47-48) ได้อธิบายว่าความยากจนเป็นส่วนหนึ่งของความล้มเหลวของการจัดการทรัพยากรของรัฐซึ่งหมายถึงระบบและโครงสร้างการบริหารจัดการของภาครัฐที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดการควบคุมตรวจสอบอย่างจริงจังเน้นเพียงแต่การดำเนินนโยบายเพื่อหาเสียง เกษตรกรในชนบทส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จจนต้องเลิกล้มโครงการนอกจากจะต้องลงทุนด้วยเงินทุนของตนเองสมทบในโครงการแล้วยังเสียเวลาและเสียโอกาสนอกจากนั้นยังต้องมีภาระหนี้สินติดตัว ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วอันเป็นผลพวงจากนโยบายรัฐและการดำเนินงานที่ผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง

สรุป จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยนโยบายของรัฐที่เป็นสาเหตุความยากจนเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและโครงการในรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนคนยากจนระดับฐานรากในชนบทเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการเช่นโครงการเราชนะ โครงการเรารักกัน โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เป็นต้น จากสาเหตุของความยากจนดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยในลำดับต่อไป

2.2.4 แนวทางการแก้ไขความยากจนของประเทศไทย

สำหรับแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือและเยียวยาประชาชนในกลุ่มต่างๆที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบางต่างๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงมากกว่ากลุ่มอื่นในสังคมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น โครงการเราชนะ โครงการเรารักกัน โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เป็นต้น รวมไปถึงการดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปประเทศทั้งในด้านการกระจายการถือครองทรัพย์สินผ่านการจัดที่ดินให้กับเกษตรกรผู้ไร้ที่ดิน ทำกินหรือมีที่ดินทำกินน้อยการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ อาทิจการให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข การเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มเด็กแรงงานผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตามภายใต้การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นช่องว่างเชิงนโยบาย (policy gaps) ซึ่งให้เห็นความจำเป็นในการยกระดับแนวทางการพัฒนาและการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

นโยบายลดความยากจน/ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยในปัจจุบันเน้นแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลเช่นการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างไรก็ดีสาเหตุที่แท้จริงของความยากจนและความเหลื่อมล้ำไม่ได้อยู่ที่คุณลักษณะหรือสถานการณ์ส่วนบุคคลเพียงลำพังหากส่วนหนึ่งเป็นผลจากโครงสร้างอันไม่เป็นธรรมของสังคม (Devereux, S. & Sabates-Wheeler, R., 2004) ตัวอย่างเช่น (1) ก่อนการปฏิรูปหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทยในปี 2544 ประชากรกลุ่มที่ยากจนที่สุดจำนวนไม่น้อยต้องประสบกับภาวะล้มละลายจากค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ทั้งนี้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าได้ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงสถานบริการระดับปฐมภูมิได้มากขึ้นและลดภาวะที่ครัวเรือนล้มละลายหรือยากจนจากภาระค่าใช้จ่ายลงได้อย่างมีนัยสำคัญ (วิชัย โชควิวัฒน์, 2558) จนได้รับการยกย่องให้เป็นตัวอย่างของประเทศกำลังพัฒนาที่จัดให้คนเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ทุกคนจากการมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (2) สิทธิลาคลอดโดยได้รับค่าจ้างของแรงงานหญิงในปี 2533 กฎหมายแรงงานกำหนดให้ผู้หญิงลาคลอดได้ 60 วัน โดยได้ค่าจ้างจากนายจ้างเพียง 30 วัน ทำให้แรงงานหญิงบางคนกลับมาทำงานทั้งที่ร่างกายยังไม่ฟื้นฟูเต็มที่จากการคลอดเพราะต้องการเงินไปจุนเจือรายจ่าย บางโรงงานได้เลิกจ้างงานเมื่อตั้งครรภ์ทำให้บางคนเลิกทำแท้งเพื่อตัดปัญหาบางคนแท้งเพราะทำงานหนัก พักผ่อนไม่เพียงพอ การมีวันลาคลอดน้อยยังส่งผลถึงเด็กที่ไม่ได้รับนมแม่และไม่ได้ใช้เวลากับแม่เต็มที่ (วงนา วรลยางกูร, 2562) ก่อให้เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำทางด้านสุขภาพและพัฒนาการของเด็กในปี 2536 แรงงานจึงได้ชุมนุมเพื่อเรียกร้องกฎหมายลาคลอด 90 วัน ซึ่งได้ประกาศใช้ในปีเดียวกัน ระบุให้นายจ้างจ่ายค่าแรง 45 วันและประกันสังคมจ่าย 45 วัน ต่อมาในปี 2561 ได้มีประกาศให้ลาคลอดได้เพิ่มเป็น 98 วัน โดยเป็นการเพิ่มวันลาตรวจครรภ์ก่อนคลอด ขณะที่ลูกจ้างยังคงได้รับเงิน 90 วันเท่าเดิม ตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาความยากจน/เหลื่อมล้ำไม่อาจจัดการได้ด้วยนโยบายที่มุ่งเป้าไปยังตัวบุคคลเพื่อช่วยชดเชยความสูญเสียบางส่วนที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมเพียงแค่นั้นแต่รัฐจำเป็นต้องมีนโยบาย/กฎหมายที่ช่วยเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมทางสังคมเพื่อเสริมพลังให้กับกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจหรือกลุ่มคนยากจนควบคู่กันไปด้วย (Sabates-Wheeler, R. & Roelen, K. 2011 : 179-194) ซึ่งประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมได้แก่

1. เงินช่วยเหลือจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการรักษาระดับความเป็นอยู่ให้กับกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย แต่เป็นการแก้ไขปัญหาก็ปลายเหตุและไม่ยั่งยืน แม้ว่าความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในภาพรวมที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจะสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกของประเทศไทยแต่หากพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยละเอียดจะพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ที่ดูจะลดลงนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลจากกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยมีรายได้ที่เข้าใกล้คนที่มีรายได้สูงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม รายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มที่มีรายได้น้อยเป็นการเพิ่มขึ้นของเงินช่วยเหลือจากภาครัฐและบุคคลอื่นไม่ใช่มาจากผลผลิตภาพของแรงงานโดยเฉพาะในกลุ่มที่มีรายได้น้อย

ที่สุดมีสัดส่วนรายได้จากเงินช่วยเหลือภาครัฐสูงที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ที่เป็นตัวเงินทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของรายได้ในกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่พึ่งพิงรายได้จากเงินโอนในระดับสูง แม้รายได้ที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และรายจ่ายลดลงเนื่องจากกลุ่มรายได้น้อยมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น แต่กลับเป็นการบริโภคสิ่งจำเป็นแต่ไม่มีเงินเพียงพอให้สะสมความมั่งคั่ง รวมทั้งมีการก่อหนี้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้คนรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำและไม่มีสวัสดิการทางสังคมที่มั่นคงรองรับจึงเป็นการยากที่จะสามารถเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายฉุกเฉินหรือยามชรา เมื่อคนกลุ่มนี้เข้าถึงวัยสูงอายุโดยไม่มีการเตรียมความพร้อม ด้านการเงินอย่างเพียงพอจะส่งผลให้ความยากจนและความเหลื่อมล้ำสูงขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้นเงินโอนจากรัฐจะช่วยบรรเทาความยากลำบากได้ในระดับหนึ่งแต่เป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น

2. การให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วยส่งผลให้เด็กจากครัวเรือนยากจนไม่สามารถก้าวข้ามกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแนบแน่นและส่งผลถึงกันและกัน แม้ปัจจุบันกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษามีทุนเสมอภาคนักเรียนยากจนพิเศษและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐาน แต่ยังคงไม่เพียงพอทำให้มีเด็กจากครัวเรือนยากจนร้อยละ 60 หรือประมาณ 4 แสนคนไม่อยู่ในเกณฑ์ได้รับเงินอุดหนุน ซึ่งหากต้องการขยายนโยบายให้ครอบคลุมเด็กกลุ่มนี้จะใช้งบประมาณปีละ 800 ล้านบาท (Thai Publica, 2565) ทั้งนี้หากต้องการให้เด็กทุกคนมีโอกาสก้าวข้ามกับดักความยากจนสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ คือ การพัฒนาคุณภาพของครัวเรือนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีไปพร้อมกันด้วย (ปรากฏา ภัทรนรากุล, 2563) เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการคงอยู่ในระบบการศึกษา ดังนั้นประเด็นเรื่องค่าแรง จึงสำคัญกับแรงงานมาก อีกทั้งวิธีทางตรงในการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจคือการเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำให้สะท้อนผลิตภาพแรงงานและค่าครองชีพ ซึ่งมากพอที่จะช่วยเติมเต็มความต้องการ ขั้นพื้นฐานของแรงงานและครอบครัวตลอดจนทำให้แรงงานมีหนทางและเวลาว่างเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง

3. การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลให้แก่สถานศึกษาแบบเดิมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา แม้ที่ผ่านมารัฐไทยจะให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยจัดให้มีโครงการเรียนฟรี การอุดหนุนเพิ่มสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และที่อยู่ในที่กันดารห่างไกลและการอุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนยากจนและด้อยโอกาส แต่ทว่าก็ยังไม่เพียงพอที่จะชดเชยความได้เปรียบเสียเปรียบอันเนื่องมาจากทรัพยากรอื่นที่มาจากภาคครัวเรือนและเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์, 2563 : 182-263) การวัด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อันหนึ่งของนักเรียนผ่านคะแนนผลทดสอบทางการศึกษา (O-NET) ในปี 2564 สะท้อนชัดว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่ทรัพยากรมีจำกัด มีคะแนนผลทดสอบต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ แสดงถึงข้อจำกัดของแนวทางการใช้จ่ายและจัดสรรแบบเดิมซึ่งการอุดหนุนไม่ได้กำหนดขนาดโรงเรียนที่เหมาะสมและอัตราที่ใช้ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษกับโรงเรียนที่มีขนาดกลางและเล็ก อัตราอุดหนุนแบบคงที่ส่งผลให้เกิดการดึงดูดนักเรียนไปยังโรงเรียนที่มีความพร้อมสูงจนกลายเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ นอกจากจะได้ประโยชน์เพราะมีนักเรียนต่อห้องสูง ยังได้รับทรัพยากรเพิ่มเติมจากครัวเรือนและภาคเอกชนอีกด้วยในทางกลับกัน โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อยลง กระทั่งมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อีกทั้งเป็นโรงเรียนที่ต้องรองรับนักเรียนที่มีฐานะยากจนเป็นพิเศษที่ไม่สามารถย้ายไปเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการแข่งขันในการเข้าเรียน ซึ่งการดูแลเด็กกลุ่มนี้มักมีต้นทุนดำเนินการที่สูงกว่าแต่ประเทศไทยยังไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบดังกล่าวมากเท่าที่ควร

4. การให้บริการสาธารณสุขขาดความเป็นเอกภาพแม้ประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิดนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อครอบคลุมพลเมืองทุกคน อีกทั้งพยายามขยายความคุ้มครองของผู้รับสิทธิประโยชน์ของทั้ง 3 ระบบ อันได้แก่ ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ ระบบประกันสังคมและระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แต่ยังคงมีความแตกต่างระหว่างระบบ เช่น งบประมาณที่รัฐบาลอุดหนุน เงื่อนไขการใช้สิทธิและความครอบคลุมของสิทธิประโยชน์ อีกทั้งยังไม่มี การกำหนดมาตรฐานกลางที่เป็นสวัสดิการสุขภาพพื้นฐานที่คนไทยทุกคนพึงได้รับไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบใดก็ตามทำให้ยังมีความไม่เป็นธรรมระหว่างระบบประกันสุขภาพทั้งสามระบบอยู่ (วรธามงคล สืบสกุล, 2565 : 55-69)

5. การออกแบบระบบการจัดการรายได้ยามชราของภาครัฐยังขาดการบูรณาการหาก จำแนกหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ที่จัดการโดยภาครัฐ ตามกลุ่มประเทศองค์การ เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) เป็นระบบบำนาญหลายชั้น พบว่า ผู้สูงอายุ สามารถเข้าถึงรายได้ยามชราภาพอย่างน้อย 1 ชั้น ดังนี้ (คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร, 2564)

5.1 กลุ่มข้าราชการได้รับเงินบำเหน็จหรือบำนาญตลอดชีวิตจากกรมบัญชีกลางและ กรณีที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ซึ่งกำหนดให้ข้าราชการในฐานะลูกจ้าง จ่ายเงินสะสมร้อยละ 3 ต่อเดือน และให้รัฐบาลในฐานะนายจ้างจ่ายเงินสมทบร้อยละ 3 ต่อเดือน เมื่อเกษียณจะได้รับบำเหน็จเท่ากับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนของเงินดังกล่าว

5.2 กลุ่มแรงงานในระบบ ได้รับเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดจากรัฐบาล กรณีเป็น ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 และ 39 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคมและส่งเงินสมทบครบ 180 เดือน

จะมีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย (ที่ฐานเงินเดือนสูงสุด 15,000 บาท) และหากส่งเงินสมทบเกิน 180 เดือนรับเพิ่มอีกร้อยละ 1.5 ของทุกปี กล่าวคือผู้ประกันตนอายุ 60 ปี ที่จ่ายเงินสมทบมาแล้ว 35 ปี และมีรายได้เฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย 15,000 บาท จะได้รับเงินบำนาญสูงสุดเพียง 7,500 บาทต่อเดือนและกรณีเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งมีลักษณะคล้าย กบข. แต่จัดตั้งขึ้นโดยภาคเอกชนเพื่อเป็นสวัสดิการของลูกจ้าง เมื่อเกษียณจะได้รับบำเหน็จจำนวนเท่ากับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนของเงินดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพยังมีจำนวนน้อย นายจ้างเพียงร้อยละ 2.7 จัดให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพโดยมีลูกจ้างร้อยละ 20 เป็นสมาชิก ทั้งนี้มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่เกษียณอายุได้รับเงินบำเหน็จต่ำกว่า 1 ล้านบาท

5.3 กลุ่มแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศได้รับเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดจากรัฐบาลเช่นเดียวกับกลุ่มแรงงานในระบบ กรณีเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ทางเลือกที่ 2 และ 3 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคมจะได้รับเงินบำเหน็จพร้อมผลตอบแทนหรือกรณีเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ซึ่งสามารถออมขั้นต่ำ 50 บาทต่อปีหรือสูงสุด 13,200 บาทต่อปี พร้อมรับเงินสมทบจากรัฐตามช่วงอายุ สูงสุดร้อยละ 100 หรือไม่เกิน 1,200 บาทต่อปี เมื่ออายุครบ 60 ปี จะได้รับบำนาญรายเดือนจากเงินออมสะสม เงินสมทบและผลตอบแทนการลงทุน ซึ่งอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของ กอช. ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2564 อยู่ที่ร้อยละ 1.14 ต่อปี (กองทุนการออมแห่งชาติ, 2564 : 15) สังเกตได้ว่ากองทุนบำเหน็จบำนาญต่าง ๆ ที่รัฐไทยจัดให้เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ยามชราภาพให้กับประชาชนได้ถูกออกแบบเสมือนว่าข้าราชการจะคงเป็นข้าราชการแรงงานในระบบจะอยู่ในระบบและแรงงานนอกระบบจะอยู่นอกระบบ ตลอดช่วงชีวิตการทำงานอย่างไรก็ดีแรงงานจำนวนไม่น้อยมีการโยกย้ายระหว่างการเป็นลูกจ้างในระบบและนอกระบบ (นงาวะสี, พิทวัส พูนผลกุล, ชินวัฒน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา และ พรพจ ปรปักษ์ขาม, 2564 : 10) ซึ่งกลุ่มที่มีการย้ายข้ามระบบ หากระยะเวลาส่งสมทบของแต่ละระบบไม่ยาวนาน ก็มีแนวโน้มที่จะได้เพียงเงินบำเหน็จเท่านั้น ซึ่งไม่อาจเพียงพอต่อการดำรงชีพในช่วงเกษียณอายุ นอกจากนี้สิทธิประโยชน์ของระบบบำเหน็จบำนาญของไทยไม่ได้ปรับตามค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือประกันสังคม มาตรา 33 มาตรา 39 และมาตรา 40 (กอช.) ส่งผลให้มูลค่าที่แท้จริงของเงินลดลงเมื่อเวลาผ่านไป กล่าวโดยสรุปกองทุนเหล่านี้ยังไม่สามารถเป็นหลักประกันได้ว่าผู้เข้าร่วมจะมีรายได้เพียงพอหลังเกษียณอายุ (คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร, 2564)

6. การกระจายอำนาจของไทยไม่ได้ถ่ายโอนไปสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง การลงทุนในท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้ยกระดับขึ้น จำเป็นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง การกระจายอำนาจจะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีการลดอำนาจปกครองของส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีชัดเจนเกี่ยวกับ

อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะว่าภารกิจใดที่เป็นของรัฐบาลหรือ ส่วนราชการภารกิจใดเป็นของ อปท. และภารกิจใดที่จะต้องร่วมทำกัน (ณรงญา ตัญญาพัฒน์กุล, 2563) ซึ่งปัญหาความไม่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดการซับซ้อนในการดำเนินงานหลายกรณีองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นถูกกล่าวว่ดำเนินการนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ทำให้ถูกเรียกเงินคืนจากสำนักงานตรวจเงิน แผ่นดิน(สตง.) (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ), 2559)

การกระจายอำนาจทางการคลังยังไม่ประสบผลสำเร็จตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 250 วรรคสี่ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลดำเนินการให้ อปท. มีรายได้เป็นของ ตนเองผ่านระบบภาษีที่เหมาะสมและพัฒนาการหารายได้เพื่อให้สามารถดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้ อย่างเพียงพอและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) ได้กำหนดสัดส่วนรายได้ของ อปท. ต่อรายได้ของรัฐบาล (ไม่รวมเงินกู้) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และมีเป้าหมายสูงสุดที่ร้อยละ 35 โดยในระหว่างที่ อปท. ยังมี รายได้ไม่เพียงพอ รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนไปพลางก่อน เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อ การจัดทำบริการสาธารณะในพื้นที่ ทั้งนี้สัดส่วนรายได้ของ อปท. (รายได้ที่ อปท. เก็บเองและที่รัฐบาล เก็บให้และแบ่งใหม่ แต่ไม่รวมเงินอุดหนุน) ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยระหว่างปีงบประมาณ 2561 – 2564 สัดส่วนรายได้ของ อปท. ลดลงจากร้อยละ 63.4 อยู่ที่ร้อยละ 59.2 ปัจจัยหลัก ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดเก็บ รายได้คือการบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแทนที่ภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งยังอยู่ในระยะนำกฎหมายใหม่มาใช้ประกอบกับการชะลอตัวของเศรษฐกิจจากวิกฤตการแพร่ ระบาดของโควิด-19 ทำให้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่จัดสรรให้ อปท. ต่อรายได้ทั้งหมดของ อปท. เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 36.6 อยู่ที่ร้อยละ 40.8 การพึ่งพาเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง ค่อนข้างมากสะท้อนถึงระดับความสามารถของ อปท. ในการพึ่งพาตนเอง แต่ในอีกแง่หนึ่งเงินอุดหนุน เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดช่องว่างของศักยภาพระหว่าง อปท. ด้วยกัน โดยเฉพาะ อปท. ที่มีขนาดเล็กก็มี จำนวนประชากรน้อย อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมและมีกิจกรรมเชิงพาณิชย์น้อยจึงจัดเก็บรายได้ได้ ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือเงินอุดหนุนจากส่วนกลางได้ถูกกำหนดวัตถุประสงค์ ค่าใช้จ่ายไว้แล้ว ทำให้ อปท. ขาดอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณการกระจายอำนาจไปสู่ ท้องถิ่นจึงยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงซึ่งทำให้การใช้งบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

7. ระบบภาษีของไทยยังขาดความเป็นธรรม ภาษีเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐเพื่อ นำไปใช้ในการสร้างระบบสวัสดิการและบริการสาธารณะ เช่น การลงทุนด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันให้แก่คนในสังคม แต่ระบบภาษีของประเทศไทย ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่ทำให้สามารถมีบทบาทในการกระจายรายได้ได้ดีและส่งผลให้รัฐ สูญเสียรายได้จำนวนมาก ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บแบบแยกส่วนตามแหล่งที่มาของ รายได้ในอัตราต่างกัน (multiple income tax system) เช่น อัตราภาษีรายได้จากการทำงานที่

ร้อยละ 0-35 อัตราภาษีรายได้จากดอกเบี้ยที่ร้อยละ 15 และอัตราภาษีรายได้จากเงินปันผลที่ร้อยละ 10 ส่งผลให้ผู้ที่มีรายได้เท่ากันแต่ที่มาของรายได้ต่างกันเสียภาษีในอัตราต่างกัน อาจทำให้ผู้เสียภาษีสู้สึกว่าระบบไม่เป็นธรรม ยิ่งไปกว่านั้น มาตรการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปัจจุบันยังเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มที่มีรายได้สูงมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและต่ำอย่างชัดเจน เช่น ผู้มีรายได้สูงได้ประโยชน์จากการอนุญาตให้นำเงินลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาวและกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพมาลดหย่อนภาษีได้ ผู้มีรายได้ปานกลางได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนส่วนตัวและครอบครัว กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินประกันชีวิต เงินบริจาค ขณะที่ผู้มีรายได้น้อยมักไม่มีเงินลงทุนในกองทุนดังกล่าวจึงไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการเหล่านี้ (พรราชชล พงษ์เพียรจันทร์, 2562)

สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทยในปัจจุบันเน้นแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลคือเน้นการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ เช่น โครงการเราชนะ โครงการเรารักกัน โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เป็นต้น

2.2.5 แนวทางการแก้ไขความยากจนในต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

1. การแก้ไขความยากจนในประเทศบังคลาเทศ

การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับมากคือ ธนาคารกรามีน (grameen bank) ของประเทศบังคลาเทศ โดยศาสตราจารย์ยูนุส ท่านเป็นศาสตราจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ผู้ได้รับรางวัลโนเบล ซึ่งได้รับสมญานามว่านายธนาคารขวัญใจคนจน เป็นผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีนแบงก์ (grameen bank) ซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้สำหรับคนยากจน ท่านเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกการปล่อยกู้ (micro-credit lending schemes) คือ การปล่อยกู้โดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ประกันหรือมีเพียงเล็กน้อยสำหรับคนยากจนในบังคลาเทศ

จุดเด่นของแนวคิดนี้คือการละทิ้งสิ่งที่เรียกว่า credit อันหมายถึงหลักทรัพย์ค้ำประกันมาแสดงหาสิ่งที่เรียกว่าไมโครเครดิต (microcredit) หรือสิ่งค้ำประกันแทน นั่นคือความเป็นคนศักดิ์ศรีและความเชื่อใจมิใช่ทรัพย์สิน โดยศาสตราจารย์ยูนุสได้วางมาตรการว่าใครก็ตามที่จะกู้เงินจากธนาคารของเขาจะต้องหาผู้รับรองอีก 4 คน เพราะถือว่าเป็นการบีบบังคับในตัวที่ต้องการเงินคืนให้ธนาคารให้ได้ ซึ่งเป็นการสร้างความกดดันจากสังคมจากกลุ่มเพื่อนฝูงให้คืนเงินให้มิฉะนั้นจะเกิดความละอายใจ ซึ่งยูนุสกล่าวว่าเป็นวิธีที่ดีกว่าการไปกู้เงินนอกระบบ งานของธนาคารคือการสร้างโอกาสให้กับคนระดับรากหญ้า เพื่อพ้นจากความยากจน ได้สร้างสภาพที่ช่วยค้ำจุนเสรีภาพ โดยธนาคารกรามีน เริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 สามสิบปีที่ผ่านมามีผู้กู้ยืมเงิน 6.6 ล้านราย ร้อยละ 97 เป็นผู้หญิง ตามรายงานของธนาคารกรามีน โดยออกเงินกู้ครั้งแรก 27 ดอลลาร์

สหรัฐอเมริกา แก่หญิงคนหนึ่งในหมู่บ้านจอบรา (Jobra) ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยจิตตะกองเพื่อให้เธอนำไปทำธุรกิจผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่และทำอย่างนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของความมีชื่อเสียงของธนาคาร ในฐานะที่ศาสตราจารย์ยูนิส อยู่ในแวดวงการเงินการคลัง เขามีความคิดที่ถือว่าสวนกระแสทฤษฎีหลัก ๆ ของการปล่อยเงินกู้ปกติ ตามทฤษฎีคือสถาบันการเงินไม่ควรปล่อยเงินกู้ให้แก่คนยากจน เพราะถือว่าการเสี่ยงอย่างยิ่ง เนื่องจากเงินที่ให้กู้ไปเป็นเหมือนเงินที่สูญหายไปโดยไม่มีวันได้คืนและธนาคารควรจะปล่อยเงินกู้ให้กับผู้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพราะมีช่องทางที่จะจ่ายคืน แต่ยูนิสกลับเห็นว่าเปอร์เซ็นต์ของคนที่กู้แล้วจ่ายคืนธนาคารนั้นอยู่ที่เพียงร้อยละ 45-50 เท่านั้น ส่วนกลุ่มคนจนที่กู้เงินมีคนถึงร้อยละ 98.5 ที่คืนเงินกู้ให้กับธนาคาร ธนาคารกรามีนเริ่มในช่วงปี ค.ศ. 1974 ซึ่งเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง และความยากจนไปทั่วบังกลาเทศ ศาสตราจารย์ยูนิส จึงมีความคิดก่อตั้งโครงการที่สามารถออกเงินกู้ให้กับคนยากจนเพื่อช่วยให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น จนเกิดเป็นโครงการเงินกู้เตบฮากา คามาร์ (tebhaga khamar) ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1976 ได้พัฒนาจนมาเป็นธนาคารกรามีนที่สามารถช่วยเหลือคนยากจนด้อยโอกาสและขาดแคลนที่ดินทำกินในประเทศ ด้วยการให้สินเชื่อกู้ยืมโดยไม่ต้องใช้หลักประกันทางการเงินที่เรียกว่าระบบกู้ยืมแบบไมโครเครดิต (microcredit) เพื่อนำไปจัดซื้อเครื่องมือประกอบอาชีพของตัวเอง นับเป็นการสร้างเศรษฐกิจและพัฒนาสังคมจากชนชั้นล่างอย่างแท้จริง กิจกรรมของธนาคารกรามีนเจริญเติบโตและก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จากการให้คนยากจนกู้ยืมเงินโดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันใด ๆ เฉลี่ยเพียงรายละ 200 ดอลลาร์สหรัฐฯ ปัจจุบันธนาคารกรามีนที่พัฒนาจนกลายเป็นมูลนิธิกรามีนให้เงินกู้ไปแล้วถึง 5.72 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณราว 211,000 ล้านบาท กระจายถึงมือชาวบ้านยากจนกว่า 6.6 ล้านคน ครอบคลุมพื้นที่ 77,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ ธนาคารกรามีนมีอัตราการได้รับเงินกู้คืนจากชาวบ้านสูงถึงร้อยละ 99 จึงไม่น่าแปลกใจที่ความสำเร็จของธนาคารกรามีนและแนวคิดไมโครเครดิตจะเป็นต้นแบบของการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ชาวบ้านผู้ยากไร้กว่า 100 ประเทศทั่วโลก ตั้งแต่มหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาจนถึงประเทศยากจนขั้นแค้นในอเมริกากลางและแอฟริกา (ทศพนธ์ นรทัศน์, 2553 : 1-13)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องตามแนวคิดของอมาตยา เซน ที่ได้เสนอให้เปลี่ยนตัวชี้วัดการพัฒนาจากรายได้มาเป็นความสามารถของคนที่จะเลือกทำในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่ามีคุณค่า ผลงานมีความโดดเด่นและสามารถนำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมได้จริง เน้นการเสนอกระบวนการทางสังคม คือ การแสดงความเห็นในเวทีสาธารณะ เพื่อปรับแนวคิดและการสร้างกติกาขึ้นมาลักษณะสำคัญ 3 ประการของการใช้เหตุผลสาธารณะ คือ 1) การใช้เหตุผลการเคารพต่อสังคมและการมีขันติธรรมต่อทัศนคติและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน 2) การเรียกร้องให้มีการประชาพิจารณ์อย่างกว้างในประเด็นที่เป็นปัญหาส่วนรวม 3) การส่งเสริมให้เกิดพันธกิจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมสนับสนุนนโยบายการศึกษา

สาธารณสุขสุขขั้นมูลฐานการปฏิรูปที่ดิน การให้สินเชื่อรายย่อยการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2551 : 5-7)

สรุป การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศบังกลาเทศที่ได้รับการยอมรับมาก คือ การสร้างโอกาสให้กับคนระดับรากหญ้าเพื่อพ้นจากความยากจนด้วยการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยถูกให้กับประชาชนยากจนของธนาคารกรามีน (grameen bank) ที่ก่อตั้งโดยศาสตราจารย์ยูนุส แนวคิดนี้มีจุดเด่น คือ การละทิ้งสิ่งที่เรียกว่า credit อันหมายถึงหลักทรัพย์ค้ำประกันมาแสดงหาสิ่งที่เรียกว่าไมโครเครดิต (microcredit) หรือสิ่งค้ำประกันแทน นั่นคือความเป็นคนศักดิ์ศรีและความเชื่อใจมิใช่ทรัพย์สิน โดยศาสตราจารย์ยูนุส ได้วางมาตรการว่าใครก็ตามที่จะกู้เงินจากธนาคารของเขาจะต้องหาผู้รับรองอีก 4 คน เพราะถือว่าเป็นการบีบบังคับในตัวเองที่ต้องหาเงินคืนให้ธนาคารให้ได้ ซึ่งเป็นการสร้างความกดดันจากสังคมจากกลุ่มเพื่อนฝูงให้คืนเงิน

2. การแก้ไขความยากจนในประเทศอินเดีย

ในประเทศอินเดียที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ยากจนแห่งหนึ่งมีนโยบายบัตรเครดิตเกษตรกรที่เริ่มดำเนินการมานานพอสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชนโดยเกษตรกรอินเดียมีบัตรเครดิตใช้มานานแล้วโดยใช้ชื่อว่า kisan credit card ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2542 จุดประสงค์เพื่อช่วยเกษตรกรในการเข้าถึงแหล่งทุนระยะสั้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในทางการเงินให้เกษตรกรสามารถซื้อวัสดุอุปกรณ์ปัจจัยการผลิตหรือลงทุนในกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงเกี่ยวกับการใช้ kisan credit card เช่น เบิกได้ 15,000 รูปีหรือประมาณ 11,250 บาทและจาก ATM สามารถกดได้ 25,000 รูปีหรือประมาณ 18,750 บาทโดยบัตรมีอายุ 3 ปี สามารถได้รับเครดิตเพิ่มหรือลดหรือถูกยกเลิกได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเกษตรกรในการหารายได้และต้องชำระเงินคืนหลังขายผลผลิตได้เป็นต้น ในปัจจุบันเกษตรกร 66.56 ล้านคนทั่วอินเดียมี kisan credit card โดยในปี พ.ศ. 2548 ออกบัตรไป 8 ล้านใบ และในปี พ.ศ. 2549 ออกบัตรไป 7.4 ล้านใบ 5 ปีหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545-2550 ออกบัตรเฉลี่ยปีละ 9 ล้านใบ ผลความสำเร็จของอินเดียต่อ kisan credit card ถือว่าประสบความสำเร็จน่าพอใจในแง่การช่วยเหลือเกษตรกร เพราะสามารถช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงสินเชื่อได้ทันทั่วถึงและครอบคลุมเกษตรกรรายย่อยเกษตรกรที่ใช้ kisan credit card มีผลการดำเนินงานดีกว่าเกษตรกรที่ไม่ใช้ ส่วนปัญหาในเรื่องนี้เสียเป็นปัญหาหลักของนโยบายดังกล่าวผลการศึกษาเกษตรกร 150 คน 7 หมู่บ้านปี พ.ศ. 2547-2548 ในรัฐกรณาฏกะ (karnataka) พบว่า อัตราการชำระหนี้อยู่ที่ร้อยละ 35 เท่านั้น (สาธิต วงศ์อนันต์นนท์, 2555 : 1-14)

สรุป ประเทศอินเดียมีแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนหลายแนวทาง เช่น นโยบายบัตรเครดิตเกษตรกร ชื่อว่า kisan credit card จุดประสงค์เพื่อช่วยเกษตรกรในการเข้าถึงแหล่งทุนระยะสั้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในทางการเงินให้เกษตรกรสามารถซื้อวัสดุอุปกรณ์ปัจจัยการผลิตหรือการลงทุนในกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้อง

3. การแก้ไขความยากจนในประเทศบราซิล

ในประเทศบราซิลซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ประชาชนยังมีปัญหาความยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก บราซิลเป็นประเทศมีพื้นที่สำหรับทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก รัฐบาลบราซิลมีนโยบายให้ความช่วยเหลือเกษตรกร โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือให้เกษตรกรบราซิลให้มีผลผลิตสูงและแข่งขันได้ สนับสนุนให้มีรายได้สูงเพื่อให้เกษตรกรดำรงชีวิตอยู่ได้ผ่านโครงการสินเชื่อชนบท เป็นโครงการที่ธนาคารกลางแห่งชาติของบราซิลเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อโดยให้หน่วยงาน องค์กรและภาคเอกชนต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบการให้สินเชื่อชนบทแห่งชาติ (national system of rural credit) ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว การให้สินเชื่อชนบทแบ่งการให้สินเชื่อเป็น 3 ประเภท คือสินเชื่อเพื่อการผลิตสำหรับต้นทุนการเพาะปลูก สินเชื่อเพื่อการลงทุนประเภทสินค้าและอุปกรณ์ที่ถาวรและใช้เวลานานในการได้ทุนคืนโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งชาติบราซิล (BNDES) จะเป็นผู้ให้สินเชื่อและสินเชื่อเพื่อการตลาดเพื่อประกันว่าเกษตรกรและสหกรณ์ต่าง ๆ จะมีทรัพยากรเพียงพอในการเก็บรักษาผลผลิตในการฉีกราคาพืชผลตกต่ำ นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายประกันรายได้เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและในขณะเดียวกันผู้บริโภคก็สามารถซื้อผลผลิตในราคาที่มีการแข่งขันเป็นนโยบายการประกันราคาขั้นต่ำ (policy of guaranteed minimum price) เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 โดยเป็นการคำนวณราคาขั้นต่ำจากฐานราคาผันแปรของพืชผลหลักแต่ละชนิดที่ผลิตในบราซิลและจากการสนับสนุนของภาครัฐแก่เกษตรกรช่วงเวลาขายผลผลิตเป็นนโยบายเพื่อช่วยลดความผันผวนของราคาและช่วยเกษตรกรในการตัดสินใจทำการเพาะปลูกพืชแต่ละครั้ง นโยบายการประกันราคาขั้นต่ำใช้กลไกการให้ความช่วยเหลือทางการตลาดต่าง ๆ ทั้งโดยการซื้อผลผลิตส่วนเกินโดยตรง การปรับราคาระหว่างราคาตลาดและราคาขั้นต่ำให้สมดุล รวมถึงการเสนอสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าและการให้เงินช่วยเหลือเพื่อเก็บรักษาผลผลิตโดยการซื้อโดยรัฐบาลกลาง การทำสัญญาขายล่วงหน้าแบบมีสิทธิเลือกการนำกลับมาซื้อใหม่หรือการส่งต่อสัญญาขายล่วงหน้าแบบมีสิทธิเลือก การทำสัญญาขายล่วงหน้าแบบมีสิทธิเลือกกับภาคเอกชนและค่าชดเชยความเสี่ยง สำหรับสิทธิทางเลือกของภาคเอกชนเงินอุดหนุนเพื่อการตลาดของผลผลิตและเงินอุดหนุนแบบจ่ายตรงแก่เกษตรกรและรัฐบาลยังมีนโยบายการสนับสนุนเกษตรกรครัวเรือนเนื่องจากพืชผลทางการเกษตรที่ชาวบราซิลบริโภคมาจากเกษตรกรครัวเรือน นโยบายการให้สินเชื่อชนบทและการประกันต่าง ๆ แก่เกษตรกร ครัวเรือนอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงพัฒนาการเกษตร กระทรวงการคลัง โดยสามารถแยกประเภทการสนับสนุนเกษตรกรครัวเรือนของบราซิล ได้แก่ (1)โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรครัวเรือนแห่งชาติเป็นกองทุนให้กู้ยืมทางการเกษตร ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยสามารถกู้ยืมเงินได้ทั้งเพื่อการเก็บเกี่ยวและการลงทุนด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ (2)โครงการความช่วยเหลือด้านการตลาดต่าง ๆ คือโครงการซื้ออาหารจากเกษตรกรครัวเรือน เป็นการซื้อตรงจากเกษตรกรครัวเรือน เพื่อนำผลผลิตไปสนับสนุนชาวบราซิล

ที่ประสบภาวะความไม่มั่นคงทางอาหาร ผ่านโครงการด้านสังคมอื่น ๆ โครงการมื้ออาหารโรงเรียน กฎหมายระบุให้รัฐและเทศบาลเมืองต่าง ๆ ใช้จ่ายงบประมาณที่จัดสรรสำหรับซื้ออาหารแก่นักเรียน ร้อยละ 30 โดยต้องซื้อผลผลิตจากเกษตรกรครัวเรือน รวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงพืชผล การเกษตรโดยการจัดเขต (zoning) พื้นที่เกษตรและการประกันความเสี่ยงต่าง ๆ คือ (1) โครงการจัดเขตการเพาะปลูกตามความเสี่ยงด้านภูมิอากาศ (agricultural zoning of climatic risk) เพื่อลดความเสี่ยงในการได้ผลผลิตต่ำของเกษตรกร ปัจจุบันมีพืชผลกว่า 44 รายการในพื้นที่ 24 รัฐ ซึ่งร่วมโครงการจัดเขตการเพาะปลูกนี้ (2) รัฐประกันกิจกรรมด้านการเกษตร (agricultural activity guarantee program) เป็นการรับประกันภัยกับรัฐบาล โดยเกษตรกรจะจ่ายเบี้ยประกันเป็นประกันค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการผลิต/การเพาะปลูก (3) โครงการให้เงินอุดหนุนสำหรับเบี้ยประกันชนบท (agricultural Insurance premium subsidies program) เป็นโครงการช่วยเหลือเกษตรกรโดยช่วยเงินอุดหนุนจ่ายค่าเบี้ยประกันด้านการเกษตร โดยเกษตรกรที่จะสมัครร่วมโครงการจะต้องทำประกันกับบริษัทประกันที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงเกษตร อัตราส่วนการให้การอุดหนุนจากรัฐบาลจะอยู่ระหว่างร้อยละ 30-70 แตกต่างไปตามประเภทของพืชผล (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิล, 2565)

สรุป ประเทศบราซิลมีแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนหลายแนวทาง เช่น รัฐบาลมีนโยบายให้ธนาคารกลางแห่งชาติของบราซิล ดำเนินโครงการให้สินเชื่อชนบทเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและนโยบายประกันรายได้เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคก็สามารถซื้อผลผลิตในราคาที่มีการแข่งขันเป็นนโยบายการประกันราคาขั้นต่ำ เป็นต้น

4. การแก้ไขความยากจนในประเทศจีน

ประเทศจีนมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยรัฐบาลมีนโยบายพัฒนา และส่งเสริมการเกษตร โดยใช้แผนปฏิรูปทางการเกษตรในเมืองที่ผลิตธัญพืช โดยแต่ละเมืองมีการใช้วิธีการอุดหนุนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการใช้วิธีการอุดหนุนจ่ายเงินแบบคงที่ที่ไม่ขึ้นกับการผลิตหรือราคาตลาดและการจ่ายแบบขึ้นกับการผลิตและราคาตลาดโดยมีวิธีในการดำเนินการ ดังนี้

1. การจ่ายเงินโดยตรงแก่เกษตรกร เป็นการจ่ายเงินแบบคงที่ เป็นการจ่ายเงินที่ไม่ขึ้นกับการผลิตหรือราคาตลาดจะอยู่บนพื้นฐานของปริมาณธัญพืชย้อนหลังที่ครัวเรือนส่งมอบให้กับรัฐบาลและการจ่ายเงินแบบไม่คงที่เป็นการจ่ายที่ขึ้นกับการผลิตหรือราคาตลาด

2. การลดภาษีเกษตรกร รัฐบาลจีนได้ประกาศว่าจะมีการยกเลิกการเก็บภาษีเกษตรกรและภาษีการเกษตรพิเศษต่อมาได้ถูกยกเลิกไป

3. การอุดหนุนวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าเกษตร การอุดหนุนในส่วนนี้เป็นการจ่ายเงินอุดหนุนเมล็ดพันธุ์พืชให้แก่บริษัทที่ผลิตและผู้ซื้อเครื่องจักรทางการเกษตร จ่ายเงินอุดหนุนด้านเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง จ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ผู้ซื้อเครื่องจักรทางการเกษตร เชื้อเพลิง และราคาปุ๋ย

4. การเพิ่มการลงทุนในปัจจัยพื้นฐานการผลิตในชนบท รัฐบาลจีนได้มีแผนที่จะเพิ่มเงินอุดหนุนด้านปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรในปี 2004 เป็น 150 พันล้านหยวน โดยเพิ่มขึ้นจาก 120 พันล้านหยวน จากปี 2003 โครงการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น การปรับปรุงระบบชลประทาน การสร้างถนนในชนบท การก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำในชนบท การทำรั้วฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การทำวิจัย และการก่อสร้างสวนไฮเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งโครงการปรับปรุงระบบชลประทานเป็นแหล่งสำคัญที่ได้ทำให้อัตราการเติบโตของผลผลิตทางการเกษตรของจีนเพิ่มขึ้น

5. การเปิดเสรีตลาดธัญพืช จีนได้ริเริ่มให้มีการเปิดตลาดซื้อขายล่วงหน้าในการซื้อขายข้าวโพดขึ้นมาใหม่ ซึ่งตลาดนี้ได้ถูกยกเลิกชั่วคราวในปี 1990 รวมทั้งได้เริ่มให้มีสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในการนำเข้าถั่วเหลืองและมีการเปิดตลาดซื้อขายล่วงหน้าในสินค้าฝ่ายอีกด้วย โดยรัฐบาลจีนได้ประกาศกฎระเบียบใหม่เพื่อที่จะเปิดเสรีตลาดธัญพืชโดยการลดบทบาทของรัฐวิสาหกิจของจีนลงในตลาดซื้อขายธัญพืชในประเทศ กฎระเบียบนี้ถือเป็นการลดบทบาทของภาครัฐในการผูกขาดตลาดซื้อขายธัญพืชด้วย

6. การปล่อยสินเชื่อแก่ชาวนา สนับสนุนให้มีการลงทุนในการทำการเกษตรโดยการให้สินเชื่อขนาดเล็กมากขึ้นแก่เกษตรกรในชนบท โดยผ่านระบบสหกรณ์เครดิตในชนบท ชุมชนในชนบทหลายแห่งได้นำระบบการแบ่งชั้นสินเชื่อในระบบ micro-loan มาใช้ประเมินค่าครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เพื่อจัดประเภทให้ได้รับสินเชื่อที่แตกต่างกัน เงินกู้เหล่านี้จะใช้สำหรับซื้อปัจจัยการผลิตและการลงทุนขนาดกลาง

7. นโยบายการอุดหนุนด้านราคา การรับซื้อธัญพืชที่ราคาปกป้องนี้ยังใช้กับการรับซื้อธัญพืชเฉพาะในพื้นที่การผลิตที่สำคัญเท่านั้นและส่วนใหญ่ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. 2004 แต่อย่างไรก็ตาม ราคาตลาดได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40-50 ในระหว่างปี ค.ศ. 2003-2004 ไปยังระดับที่สูงกว่าราคาปกป้อง ราคาของธัญพืชส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงถูกกำหนดในตลาดเสรีและราคาซื้อของรัฐบาลจึงเป็นไปตามราคาตลาด

8. การพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีทางการเกษตรของจีนได้มีส่วนอย่างมากในการสร้างอัตราการขยายตัวของภาคเกษตรในจีน ในขณะที่การใช้จ่ายในการวิจัยด้านการเกษตรในจีนได้เพิ่มสูงขึ้น พัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรของจีน ตลอดจนการปรับปรุงความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีที่พัฒนาในสถาบันวิจัยให้เข้ากับความต้องการของครัวเรือนเกษตรกรและการสร้างความแข็งแกร่งให้กับทรัพย์สินทางปัญญาจะช่วยดึงดูดให้เอกชนเข้ามาลงทุนด้านการวิจัยในจีนได้

ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 รัฐบาลกลางของจีนได้กำหนดนโยบายการเกษตรโดยมีมาตรการและแผนงานที่สำคัญ คือ การอนุญาตให้เกษตรกรโอนสิทธิหรือรับโอนสิทธิการถือครองและทำการเกษตรในที่ดินการเกษตรตามความสมัครใจ การสร้างความสมดุลระหว่างเมืองและชนบทด้วย

การพัฒนาอุตสาหกรรม การสร้างสาธารณูปโภค การให้บริการแก่ชุมชน และการสร้างงานทั้งในเมืองและชนบทควบคู่กันไป โดยจะเน้นการพัฒนาแรงงาน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเปลี่ยนอาชีพเข้าไปทำงานในเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนาความปลอดภัยด้านอาหาร ด้วยการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ที่เป็นระบบทันสมัยแบบอุตสาหกรรม รวมทั้งยกระดับรายได้และการครองชีพของเกษตรกร โดยกำหนดเป้าหมายที่จะยกระดับรายได้ของเกษตรกรรวมทั้งการจัดสวัสดิการพื้นฐานทางสังคมให้แก่เกษตรกรให้เท่าเทียมกับประชาชนในสาขาอาชีพอื่น (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2549 : 188-280) นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังมีการให้ความสำคัญต่อนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร โดยเฉพาะสินค้าธัญพืชซึ่งเป็นอาหารหลักของประชากรทั้งประเทศ โดยกำหนดให้มีพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 120 ล้านเฮกตาร์ และมีระบบและมาตรการควบคุมมิให้มีการโอนสิทธิการถือครองที่ดินด้านการเกษตรไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นนอกภาคเกษตร สำหรับธัญพืชจะเน้นการป้องกันมิให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง ยังรวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตธัญพืชโดยการกำหนดให้หน่วยงานในพื้นที่กำหนดเป้าหมายปริมาณการผลิตและการสำรองธัญพืช รวมทั้งการพัฒนาการผลิตธัญพืชในพื้นที่ มาตรการสนับสนุนการปรับปรุงระบบการผลิตธัญพืชให้ทันสมัย เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกร ได้แก่ การช่วยเหลือด้านเงินทุน เทคโนโลยีในด้านการผลิต การเก็บสำรองธัญพืชเพื่อความมั่นคง เป็นต้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่ผลิตธัญพืชไม่เพียงพอกับการบริโภคและต้องนำเข้าธัญพืชจากมณฑลอื่น โดยรัฐบาลจีนได้กำหนดเป้าหมายระยะยาว ด้านความมั่นคงทางอาหารโดยปี ค.ศ. 2020 จีนจะสามารถผลิตธัญพืชได้ร้อยละ 95 ของความต้องการบริโภคของประเทศ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2549 : 10-29)

โดยในปี ค.ศ. 2009 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของจีนได้มีการประชุมหารือและแถลงผลการประชุมร่วมกันเกี่ยวกับมาตรการด้านการเกษตรในปี ค.ศ. 2009 คือ การเพิ่มผลผลิตการเกษตรโดยเฉพาะธัญพืช มีการปรับโครงสร้างการผลิตให้เป็นระบบแบบเดียวกับภาคอุตสาหกรรม การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและการผลิตสินค้าเกษตร/อาหารปลอดภัย ทั้งนี้การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชนบทจะเป็นโครงการสำคัญที่รองรับปัญหาการว่างงานจากวิกฤตเศรษฐกิจและแรงงานอพยพจากเมืองกลับสู่ชนบท รัฐบาลจีนได้ประกาศใช้งบประมาณพิเศษ จำนวน 121 พันล้านหยวน เพื่อเพิ่มผลผลิตเกษตรและยกระดับรายได้ของเกษตรกรในชนบทภาคกลางของประเทศ การยกระดับรายได้ของเกษตรกร ด้วยการเพิ่มระดับราคาซื้อผลผลิตธัญพืชจากเกษตรกร เพิ่มการอุดหนุนการผลิต เพิ่มปริมาณการสำรองธัญพืชของประเทศและรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตร การพัฒนาสวัสดิการสังคมและยกระดับการครองชีพของเกษตรกร ด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ การสนับสนุนด้านพลังงาน การคมนาคมขนส่งและที่อยู่อาศัย รัฐบาลจีนจะให้การอุดหนุนร้อยละ 13 แก่ประชากรในชนบท สำหรับการซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า การพัฒนาระบบการผลิตและการตลาด

สินค้าเกษตรในชนบท โดยอนุญาตให้มีการโอนสิทธิการใช้ที่ดินด้านการเกษตรและจะรักษาพื้นที่เกษตรขั้นต่ำของประเทศให้ไม่ต่ำกว่า 120 ล้านเฮกตาร์ โดยเน้นการผลิตอาหารให้เพียงพอสำหรับประชากร 1,300 ล้านคน และการเพิ่มระดับราคาข้าวเปลือกขั้นต่ำ รัฐบาลจีนได้ประกาศเพิ่มระดับราคาข้าวเปลือกขั้นต่ำประมาณร้อยละ 16 เพื่อยกระดับราคาข้าวในประเทศและจูงใจให้มีการเพาะปลูกข้าวและข้าวสาลีเพิ่มขึ้น

สรุป ประเทศจีนมีแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนหลายแนวทาง เช่น การจ่ายเงินโดยตรงแก่เกษตรกร การลดภาษีเกษตร การอุดหนุนวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าเกษตร การเพิ่มการลงทุนในปัจจุบันพื้นฐานการผลิตในชนบท การเปิดเสรีตลาดธัญพืช การปล่อยสินเชื่อแก่ชาวนา นโยบายการอุดหนุนด้านราคา และการพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งของต่างประเทศและประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ดังนี้

1. การเพิ่มโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของประชาชน

กระทรวงมหาดไทย (2548 : 1-5) กล่าวว่าไว้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายแนวทาง ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมอาชีพ

1.1 ตามหลักการแนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางความไม่ประมาท คำนึงถึงหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลโดยมีความรู้ มีข้อมูล มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุนของท้องถิ่นสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประชาชนรู้เท่าทันเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมีความรอบคอบทั้งการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ วิธีการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มุ่งมั่นเพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีรายได้ อาชีพ พึ่งตนเองได้และมีกำลังที่สนับสนุนแบ่งปันส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของประชาชน ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม อย่างมีความสุข ตามแนวทางการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการส่งเสริมอาชีพดำเนินการ ดังนี้

1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น จัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนวัตถุดิบ ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมตามความต้องการของประชาชน กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิต การปลูก การสร้างผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาสให้เกิดการทำงานสร้างรายได้แก่ประชาชนที่อยู่ในวัยทำงาน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่น

3) ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน อันเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในพื้นที่รับผิดชอบของ ท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี

4) การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ตลอดจน เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของประชาชน

5) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ ทักษะการบริหารจัดการ การปรับปรุงและสร้างโอกาสการแข่งขันทั้งในระดับ ชุมชน ระดับประเทศและต่างประเทศ

6) การส่งเสริมสนับสนุนประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในการจัดทำแผนการ ส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเน้นการมีส่วนร่วม ของประชาชน องค์กรประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

7) มีการติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการ กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพใน ท้องถิ่นและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการของประชาชนในทุกระดับ

1.2 การพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ

1) การลดรายจ่าย ส่งเสริมให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบพอเพียงมีการ ส่งเสริมสนับสนุนวิชาการและนำแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน ส่งเสริมจัดหาแหล่ง น้ำเพื่อการเกษตรและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การลดต้นทุนของการทำการเกษตรในระดับ ชุมชน เช่น การจัดตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ลานตากข้าวชุมชน เป็นต้น

2) การเพิ่มรายได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ติดต่อประสานงานกับภาคเอกชน เช่น สถาน ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เพื่อรับการผลิตที่สามารถใช้ แรงงานแม่บ้านหรืองานที่สามารถดำเนินการภายในครัวเรือนได้โดยเพิ่มการบริหารจัดการที่เหมาะสม กับผลิตภัณฑ์และพื้นที่ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน เช่น การตั้งโรงสีชุมชน การจัดตั้งโรงงาน การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงสินค้าและการตลาดในพื้นที่และการส่งเสริมการตลาด สินค้าโดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น

3) การขยายโอกาส องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการหรือสนับสนุน กิจกรรมเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงปัจจัยในการประกอบอาชีพ ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือนและระดับ

ชุมชน เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การกำหนดพื้นที่ผืนดินเพื่อให้ประชาชน มีสถานที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เช่น ตลาดสาธารณะ ทางสาธารณะ เป็นต้น

1.3 การสำรวจข้อมูลและจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพ

เพื่อให้มีศูนย์กลางในการบริการข้อมูลข่าวสารของชุมชนที่ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรศึกษาและจัดทำ ข้อมูลเพื่อการบริการข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานใน การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น ในการนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรจัดให้มี ทะเบียนข้อมูลด้านอาชีพและวัตถุดิบในท้องถิ่นขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาตอบสนอง ความต้องการการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในชุมชน รวมถึงการกำหนดแนวทางการส่งเสริมอาชีพ ของประชาชนในท้องถิ่นโดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลพื้นที่ที่มีการสำรวจข้อมูลด้านอาชีพ กลุ่มอาชีพ สถานภาพการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและข้อมูลอื่น อันเป็นการส่งเสริม สนับสนุนในการ ประกอบอาชีพ ทำการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลที่ต้องการโดยใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างแบบฟอร์มของการสำรวจข้อมูล ชุมชนและตัวอย่างการรายงานผล คือ แบบฟอร์มที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลชุมชนในเขตองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น แบบฟอร์มที่ 2 แบบสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลุ่มอาชีพ กลุ่ม ส่งเสริมอาชีพในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำระบบฐานข้อมูลการส่งเสริมอาชีพการจัดทำ ระบบฐานข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นการจัดระบบงานด้านอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งวัตถุดิบแหล่งทุนในท้องถิ่นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติแหล่งน้ำธรรมชาติ และปัจจัยพื้นฐานด้านแรงงาน ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านและข้อมูลของกลุ่มอาชีพ เป็นต้น โดยการพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนและข้อจำกัดตลอดจนโอกาสและศักยภาพในด้านต่าง ๆ ใน พื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

3) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเพื่อดำเนินการส่งเสริมอาชีพของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางการจัดทำระบบฐานข้อมูลอาชีพของท้องถิ่นและ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่

4) หลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มอาชีพและการส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการ สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพของชุมชน อย่างมีระบบและสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนภาคการผลิต คือ การรวมกลุ่มของประชาชนที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายร่วมกันเพื่อดำเนิน กิจกรรมการผลิต สร้างพลังของการพึ่งตนเองของกลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่ม

ของประชาชนที่ร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดรายได้และการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้สมาชิก โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก) กลุ่มอาชีพที่มีการรวมตัวกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้านกลุ่มอาชีพ การแปรรูปผลผลิต กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย

ข) กลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ สหกรณ์ ออมทรัพย์ กลุ่มยูวเกษตรกร เป็นต้น โดยมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับของกลุ่มอาชีพที่ถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น แนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนที่มีอาชีพเดียวกัน รวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังของการพัฒนาการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นหรือเป็นแนวทางการร่วมมือระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมประชุม ปรึกษาหารือมองภาพรวมด้านอาชีพของท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพื้นที่เครือข่าย อย่างเป็นทางการไม่เป็นทางการและแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือนและระดับกลุ่ม

1.4 การส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ

การส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน ส่งเสริม สร้างความเข้าใจ และสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนที่ดำเนินการประกอบอาชีพเดียวกัน โดยมีแนวทางในการดำเนินงานของการขอรับการขึ้นทะเบียน คือ ขั้นตอนในการเสนอขอจดทะเบียน

1) การรับจดทะเบียนกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการส่งเสริมและจัดระเบียบของกลุ่มอาชีพและให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่ที่มีการจดทะเบียนจากหน่วยงานราชการเดิมหรือรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมแต่ไม่มีการจดทะเบียนให้มาขอรับการขึ้นทะเบียนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การยื่นคำร้องขอจดทะเบียนกลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพที่มีความประสงค์จดทะเบียนเพื่อจัดตั้งกลุ่มให้รวบรวมสมาชิกก่อตั้งรวมกลุ่มไม่น้อยกว่า 7 คน ประชุมปรึกษาหารือจัดตั้งกลุ่มและเตรียมเอกสารประชุมจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มและยื่นคำร้องขอจดทะเบียนกลุ่มอาชีพตามแบบฟอร์มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมเอกสารของกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย

ก) บัญชีรายชื่อสมาชิกกลุ่ม

ข) คณะทำงานหรือกรรมการบริหารของกลุ่มที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกให้
เป็นตัวแทนพร้อมระบุตัวแทนเพื่อการติดต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มอาชีพและ
กลุ่มอาชีพกับสมาชิกกลุ่มอาชีพ

ค) กิจกรรมหลักของกลุ่มผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ วัตถุประสงค์
ของการจัดตั้งกลุ่มเป้าหมายและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ง) ข้อบังคับระเบียบหรือข้อตกลงของกลุ่มอาชีพ

จ) รายงานการประชุมของกลุ่มไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง

ฉ) เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปถ่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ กรณีที่มี
การดำเนินการอยู่แล้ว เป็นต้น

3) เมื่อเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับแบบคำร้องขอจดทะเบียน
การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารก่อนขึ้นบัญชีกลุ่มอาชีพในกรณี
แบบคำขอหรือเอกสารประกอบไม่ถูกต้องหรือควรแก้ไขเพิ่มเติมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับ
มอบหมายจากกลุ่มอาชีพให้ดำเนินการและให้กลุ่มดำเนินการแก้ไข เมื่อแก้ไขแล้วนำยื่นต่อองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่การตรวจรับเอกสารไม่ผ่านให้เจ้าหน้าที่แจ้งต่อประธานกลุ่ม/หรือ
ตัวแทนผู้ยื่นเอกสารทันที เพื่อให้กลุ่มอาชีพดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไปและสามารถนำมายื่นใหม่
เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงเอกสารแล้ว

4) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการยื่นเอกสารเพื่อรายงานการ
จัดตั้งกลุ่มต่อผู้บริหารท้องถิ่นภายใน 2 วัน

5) เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นเห็นชอบ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการขึ้นทะเบียนประวัติของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดเข้าแผนเพื่อสนับสนุนงบประมาณและความช่วยเหลือ

6) ผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ รายงานผลการปฏิบัติงาน ข้อจำกัด ปัญหา
อุปสรรคในการผลิต การบริหารจัดการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับการช่วยเหลือขอคำแนะนำหรือ
ประสานงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรติดตามการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้
การช่วยเหลือสนับสนุนให้คำแนะนำ การบริหารจัดการและการทำงานของกลุ่มอาชีพในระยะแรกจน
กลุ่มอาชีพสามารถบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้

1.5 การบริหารจัดการและการส่งเสริมกลุ่มอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพที่ได้รับการจด
ทะเบียนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดระบบข้อมูลด้านกลุ่มอาชีพแยกตามประเภทของกลุ่ม
อาชีพ จัดทำทะเบียนประวัติของกลุ่มในกรณีของกลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนต่อหน่วยงานราชการ

อื่นเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจประสานงานขอความร่วมมือในการทำสำเนาเอกสารกลุ่มอาชีพเพื่อจดทะเบียนกลุ่มอาชีพในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2) วิเคราะห์และจัดประเภทระดับการให้การสนับสนุนของกลุ่มอาชีพ

3) ให้การสนับสนุนงบประมาณหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ปัจจัยส่งเสริม การผลิตที่ไม่ขัดกับกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4) ส่งเสริมสนับสนุนให้คำแนะนำและจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นและภาคเอกชน

5) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าหรือข้อจำกัดของปัญหาอุปสรรคของกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง

6) การให้คำปรึกษาแนะนำกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็งและกลุ่มอาชีพที่มีความประสงค์จะยื่นขอจดทะเบียนมาตรฐานผลิตภัณฑ์หรือมาตรฐานอื่นที่มีกฎหมายรองรับหรือเป็นนิติบุคคลเพื่อการส่งเสริมให้กลุ่มสามารถหาแหล่งทุนและมีความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่องอันนำไปสู่การพึ่งตนเองได้

7) ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือ โครงการ กิจกรรมของกลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง

8) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มอาชีพในพื้นที่สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โดยการศึกษาดูงาน จัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

9) การดำเนินการอื่น ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าเหมาะสมและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนหรือเป็นความต้องการของกลุ่มอาชีพที่จะส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

2. ด้านการสนับสนุนงบประมาณ

1) กลุ่มอาชีพมากกว่าหนึ่งกลุ่มขึ้นไปในพื้นที่ร่วมกันจัดทำแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประชุมสมาชิกกลุ่มระดมแนวคิดของปัญหาข้อจำกัดการผลิตผลผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหาแนวทางการพัฒนาเบื้องต้นและจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาโดยมีกรอบการทำงาน มีสมาชิกเป็นแกนหลักของการดำเนินงานและกำหนดระยะเวลาความสำเร็จของแผนที่ชัดเจน

2) ยื่นคำร้อง กรอกรายละเอียดคำร้องตามหลักเกณฑ์การสนับสนุนกลุ่มอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมเอกสารแผนงาน จำนวน 1 ชุด

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเรื่องการขอรับการสนับสนุนจากกลุ่มอาชีพพิจารณาและตรวจสอบเอกสาร สรุปความเห็นเบื้องต้นนำเสนอต่อสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรณีที่มีความเชื่อมโยงต่อเขตพื้นที่หรือเกินอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นนำเรื่องเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยผ่านนายอำเภอหรือปลัดอำเภอ หัวหน้ากิ่งอำเภอแล้วแต่กรณีตามลำดับ

4) เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาอนุมัติให้การสนับสนุนงบประมาณต่อกลุ่มอาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งต่อประธานกลุ่มอาชีพเพื่อจัดทำข้อตกลงการรับการสนับสนุนเป็นลายลักษณ์อักษร

5) การเบิกจ่าย ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องและให้กลุ่มอาชีพทำบันทึกข้อตกลงว่าจะดำเนินการให้เป็นไปตามโครงการที่ได้รับเงินอุดหนุนไว้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่ได้รับการสนับสนุนเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สนับสนุนการผลิตและ/หรือสนับสนุนการพัฒนาการผลิตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพจัดทำทะเบียนวัสดุที่ใช้เฉพาะการส่งเสริมอาชีพ การเบิกจ่ายวัสดุให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนตำบล พ.ศ. 2538

6) กลุ่มอาชีพ จัดทำเอกสาร ใบเสร็จรับเงิน (ถ้ามี) หรือใบสำคัญจ่ายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7) การติดตามผลและประเมินผลของโครงการ แผนงาน กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนโดยให้กลุ่มอาชีพ รายงานผลการดำเนินงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระยะ ๆ

8) เมื่อสิ้นสุดโครงการ แผนงาน กิจกรรมของกลุ่มในกรณีที่เป็นการสนับสนุนทางการเงิน ส่งรายงานผลสำเร็จของโครงการ พร้อมเอกสารหลักฐานการจ่าย พร้อมรับรองสำเนาถูกต้องทุกรายการที่ใช้จ่ายพร้อมเงินเหลือจ่ายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชน โดยการส่งเสริมสนับสนุนงานทางวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการ และ/หรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานเดิม เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมซึ่งถ่ายโอนภารกิจส่งเสริมอาชีพด้านวิชาการ การฝึกอบรมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

3.1 ภารกิจฝึกอบรมอาชีพทางการเกษตร

ภารกิจฝึกอบรมอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทยตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเลือกทำได้โดยอิสระ ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนงานทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของประชาชน ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงนโยบายของรัฐ ยุทธศาสตร์ของชาติ ยุทธศาสตร์

ของจังหวัดและดุลยพินิจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการต่อไป

3.2 หลักเกณฑ์การขอรับการสนับสนุน

1) เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ สมาชิกของสถาบันเกษตรกร องค์กรประชาชนหรือประชาชนที่มีสัญชาติไทย มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การสนับสนุนทางวิชาการสอดคล้องกับหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 มาตรา 67 ข้อ (5) (6) (7) (8) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 51 (3) และมาตรา 57 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 45 (8) และกฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (17) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 16 (6) และมาตรา 17 (15)

3.3 รูปแบบของการสนับสนุนทางวิชาการ

1) รูปแบบที่ 1 การฝึกอบรม ประชาชนกลุ่มอาชีพ ตามที่กลุ่มร้องขอ
 2) รูปแบบที่ 2 การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร้องขอ
 3) รูปแบบที่ 3 การดูงาน ทัศนศึกษา องค์กรประชาชนหรือกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องซึ่งประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างให้กับประชาชน สำหรับกลุ่มอาชีพที่เริ่มก่อตั้งและกลุ่มที่กำลังพัฒนา

4) รูปแบบที่ 4 การอบรมระยะสั้นกับหน่วยงานกลางของภาครัฐที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ

5) รูปแบบที่ 5 การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้หรือองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

6) รูปแบบที่ 6 การเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานและวิจัย

7) รูปแบบที่ 7 การส่งเสริมสนับสนุนทักษะการวิจัยขั้นพื้นฐานให้ประชาชนหรือกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชน และการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในความเชื่อมโยงและเส้นทางของความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภคและการผลิต การแปรรูป การนำเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลไกทางตลาด การกำหนดและควบคุมการผลิตที่สอดคล้องกับพื้นที่และศักยภาพของท้องถิ่น การบริหารจัดการอาจมีรูปแบบแบบเชิงเดี่ยวหรือแบบบูรณาการหรือในเชิงพหุตั้งตัวอย่าง

1. ด้านการเกษตร

การฝึกอบรมอาชีพด้านการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพื่อให้ความรู้ทักษะการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรหรือการแปรรูปทางการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกจำหน่ายเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร การส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาการเกษตรแนวใหม่ เกษตรก้าวหน้า การทำไร่นาสวนผสม การส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ การประมง การส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการให้มีผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการเองหรือร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านการดำเนินงานบูรณาการการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในท้องถิ่น แนวทางการฝึกอบรมเช่นเดียวกับกรณีทั่วไป แต่เพิ่มขบวนการการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การฝึกอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย

ตามกฎหมายและตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนงานด้านการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมไทย ซึ่งเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเลือกทำได้โดยอิสระตามศักยภาพของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อขอรับสนับสนุนด้านวิชาการ การดำเนินงานในภาคประชาชน เพื่อขอการสนับสนุนทางวิชาการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวมกลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนทางวิชาการ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจความต้องการ ความประสงค์จากเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น กลุ่มอาชีพท้องถิ่นนำเสนอความต้องการการอบรมเรียนรู้ฝึกทักษะ การพัฒนาอาชีพตามความประสงค์ของกลุ่มอาชีพโดยการรวมกลุ่ม โดยกำหนดหัวข้อประเด็นความรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น

- 1) การจัดทำโครงการแผนพัฒนากลุ่ม
- 2) การบริหารจัดการกลุ่ม
- 3) เทคนิคการสำรวจข้อมูล การจัดทำข้อมูลกลุ่มเพื่อการพัฒนา
- 4) เทคนิคด้านการตลาด การวิเคราะห์/แหล่งข้อมูลทางการตลาด
- 5) เทคนิคการพัฒนาและเพิ่มผลผลิต/ผลิตภัณฑ์
- 6) การดำเนินการเพื่อขอการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก ราชการ พาณิชย์
- 7) การดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

8)การพัฒนาอาชีพหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

9)การพัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้า เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อประชาชนรวมกลุ่มและประชาชนมีข้อตกลงเพื่อขอรับการสนับสนุนการฝึกอบรมอาชีพให้แจ้งตัวแทนกลุ่มยื่นเรื่องโดยขอแบบฟอร์มเพื่อแจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุนวิชาการเพื่อการฝึกอบรม ฝึกอาชีพในด้านต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเรื่องความต้องการหรือความประสงค์ของกลุ่มอาชีพในการฝึกอบรม ฝึกอาชีพให้มีการลงทะเบียนการขอความช่วยเหลือจากกลุ่มอาชีพดำเนินการรวบรวมและจัดลำดับหัวข้อประเด็นต่างๆ ตามที่กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นแจ้งความประสงค์หรือหัวข้อที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกนำเสนอเป็นระดับขั้นตอนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร/ผู้เชี่ยวชาญโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการประสานงานจัดหาวิทยากรจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหรือตามความเหมาะสมโดยให้อยู่ในดุลยพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานงานและแจ้งผลการให้การสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพในกรณีที่ได้รับการอนุมัติและสนับสนุนให้แจ้งต่อตัวแทนกลุ่มอาชีพทันที โดยระบุประเภทของการสนับสนุนทางวิชาการ ระบุสถานที่ระยะเวลาหัวข้อของการอบรมประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการอบรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือในส่วนของกลุ่มอาชีพให้รายงานการดำเนินงาน การบริหารจัดการโดยรวมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอบรมต่อเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลา 3 เดือน และในส่วนของเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการติดตามโดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงโดยรวม ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการอบรม การทำงานเป็นทีมหรือการพัฒนาอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมอาชีพโดยวิเคราะห์ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลง

4. ด้านการจำหน่ายผลผลิตผลิตภัณฑ์

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น การจัดให้มีการควบคุมตลาด การส่งเสริมการฝึกการประกอบอาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการรวมกลุ่มการผลิตในพื้นที่แล้ว สิ่งที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกประการหนึ่ง คือดำเนินการจัดหา

ตลาด สถานที่จำหน่ายผลผลิตแก่กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพการแปรรูปผลผลิตทาง เกษตร อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย โดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกรมการพัฒนาชุมชน กรมการค้า ภายใน ศูนย์บริการและศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและภาคเอกชน ผู้ประกอบการ เช่น ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้าท้องถิ่นขอความร่วมมือการวางจำหน่ายสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำหน่ายหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดที่สาธารณะจำหน่ายสินค้า ของชุมชน โดยการนำสินค้าที่ผลิตในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงมาวางจำหน่ายตามอำนาจหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการ ดังนี้

4.1 แนวทางการดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ แนวทางการดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนตลอดจนเปิด โอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับโอกาสเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะบริเวณจุดผ่อนผันและสามารถนำ โอกาสที่ได้รับจากการเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะนี้ไปใช้ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินเพื่อ การประกอบอาชีพ โดยไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายที่บังคับใช้อยู่จึงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ พิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ

4.2 การดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือพืชผล ทางการผลิตเพื่อบรรเทาปัญหาของประชาชนในด้านการจำหน่าย การตลาดโดยการจัดพื้นที่ สถานจำหน่ายสินค้าเป็นพื้นที่ผ่อนผันหรืออาจกำหนดพื้นที่ผ่อนผันเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องไม่เป็นอุปสรรค ต่อการใช้ที่สาธารณะในการสัญจรโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ บ้านเมืองตลอดจนไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำความสะอาดในการกำหนดพื้นที่ผ่อนผัน ควรกำหนด ระยะเวลาวันที่ผ่อนผัน พร้อมกับประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ผลิต ผู้ปลูก สามารถนำสินค้ามาจำหน่ายได้โดยตรงต่อผู้บริโภค เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและส่งเสริม การขายในการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดอื่นขอให้เป็นไปตามความเหมาะสมในพื้นที่และอยู่ ในดุลพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3 การส่งเสริมสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจ ดำเนินการในรูปของการให้ความรู้ ทักษะ การฝึกอบรม การส่งเสริมการวิจัยเบื้องต้นเพื่อส่งเสริม คุณภาพของสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด ให้สินค้ามีรูปแบบตามความ ต้องการของตลาดและการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเป็นแนวทางหนึ่ง

4.4 การส่งเสริมการขาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจัดให้มีโครงการ ฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะทางด้านการตลาด เพื่อสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการโดยการนำ

ผู้ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ ปรารถนาชาวบ้านหน่วยงานราชการอื่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การประสานงานกับภาคเอกชน ภาคธุรกิจ เช่น ศูนย์การค้า เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่เพื่อการหาสถานที่การวางจำหน่ายสินค้าโดยมีข้อตกลงที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้การดำเนินการพัฒนา และส่งเสริมรูปแบบการบรรจุภัณฑ์เป็นแนวทางการสร้างรูปลักษณ์ให้น่าสนใจต่อผู้บริโภคควรศึกษา รูปแบบการจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและเหมาะสมกับสินค้า ผลผลิตผลิตภัณฑ์นั้นโดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบรรจุภัณฑ์ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จัดอบรม การจัดทำบรรจุภัณฑ์ตัวอย่างให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

4.5 แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรต้องมีความเข้าใจถึงสถานการณ์ สภาพปัญหาของผู้รับว่ามีปัญหาและความต้องการอย่างไร การพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรมีหลักการ คือ เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง ในการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพเป็นภารกิจที่ได้รับ การถ่ายโอนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มอาชีพโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนที่มีอาชีพเดียวกันร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้ มีศักยภาพในการผลิตการจำหน่ายและกลุ่มอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมอยู่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ที่มีความเข้มแข็งมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้ง ในระดับบุคคล ครอบครัวและระดับชุมชนโดยยึดหลักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตแบบ สบายกลาง คือ ทำเพื่อพอกิน เลี้ยงชีพได้ตามความเหมาะสมกับครอบครัวเหลือจากการดำรงชีพแล้วจึง ได้ขายโดยส่วนหนึ่งเก็บออมไว้เพื่อบริโภคและเพื่อการลงทุนครั้งต่อไป เช่น การทำเกษตรแบบทฤษฎี ใหม่การทำเกษตรแบบผสมผสาน

5. ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มและการพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยบูรณาการงานด้านส่งเสริมอาชีพ ที่มีในระดับพื้นที่ประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ของการสนับสนุนในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันและกระจายการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนได้อย่างทั่วถึงซึ่งอาจดำเนินการในเชิงบูรณาการ ดังนี้

5.1 ทำการสำรวจหาปัญหาความต้องการของประชาชนกลุ่มอาชีพในพื้นที่

5.2 ดำเนินการคัดเลือกแกนนำในการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นคณะทำงานและเป็นตัวแทนประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มอาชีพและระหว่างกลุ่มอาชีพกับกลุ่มอาชีพ

5.3 จัดเวทีแกนนำกลุ่มอาชีพเพื่อหาแนวทางร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นต้น

5.4 การสร้างแรงจูงใจและสร้างค่านิยมที่มีต่อทัศนคติในการสร้างแกนนำในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

5.5 รวบรวมสมาชิกและจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพและตลอดจนสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนและกลุ่มอาชีพเพื่อเข้ารับการสนับสนุนและพัฒนาเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ อันนำไปสู่การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและสามารถบริหารจัดการและพัฒนามาตรฐานของกลุ่มอาชีพ ที่มีการจดทะเบียนโดยมีกฎหมายรองรับ เช่น กลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น

5.6 การอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการ การตลาดและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุผลและมีประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น

5.7 แนะนำแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มร่วมออมทรัพย์หรือลงทุนเป็นทุนดำเนินการ

5.8 สนับสนุนกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก

5.9 จัดตั้งคณะประเมินผลและการดำเนินการประเมินผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำการสำรวจหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาของกลุ่ม หาแนวทางความช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพ รวบรวมเกษตรกร สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรม โครงการส่งเสริมอาชีพความรู้หรือกลุ่มการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มและถ้าเป็นปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในระดับพื้นที่ให้คณะทำงานนำเสนอต่อคณะทำงานในระดับชั้นสูงกว่าต่อไป

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน สรุปได้ว่าการแก้ไขปัญหาความยากจน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมอาชีพ 2) การสนับสนุนงบประมาณ 3) การสนับสนุนทางวิชาการ 4) การจำหน่ายผลผลิตผลิตภัณฑ์ 5) การรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพลังบวร

กระบวนการขับเคลื่อนแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ มีหลายกระบวนการ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ประสบความสำเร็จด้วยพลังบวรซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 ความหมายของ “บวร”

แนวคิดบวรเป็นแนวคิดในการพัฒนาสร้างสรรค์สังคมให้มีความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ เน้นให้เห็นคุณค่าในการสร้างความสามัคคีและความปรองดองระหว่าง 3 สถาบันหลัก ซึ่งเป็นสถาบันที่มีอยู่ควบคู่กันมานาน หากจะแยกสถาบันใดสถาบันหนึ่งออกจากกัน การพัฒนาในด้านสังคมก็คงจะต้องยุติลงและขาดแนวร่วมในการพัฒนา เพราะทั้ง 3 สถาบันจะพัฒนาบุคลากรในลักษณะของการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในลักษณะของการส่งทอดจาก “บ้านสู่วัด วัดสู่โรงเรียน และโรงเรียนสู่บ้าน” ดังนั้นทั้ง 3 สถาบันจึงเป็นตัวแบบการพัฒนาในเชิงสังคมของประเทศ” โดยมีนักวิชาการหลายท่าน ได้มีการให้ความหมายของคำว่า “บวร” ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2539:10) ใช้ศัพท์ว่า “วิถีประชา” หมายถึง การรวมกลุ่มขององค์กรต่าง ๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทุกฝ่ายในระดับพื้นที่อาจเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านหรือพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจ เช่น พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

ชูชัย ศุภวงศ์ (2540:12) กล่าวถึงประชาสังคมในความหมายของการที่ผู้คน สังคม สภาพการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการนำไปสู่การก่อจิตสำนึก ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนหรือภาคสังคม ในลักษณะเป็นทุนร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่าง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งที่ด้วยความรักความสมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกันภายในระบบการบริหารจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเน้นการรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหามีความซับซ้อน โดยเน้นเรื่องการรวมกลุ่มแบบมีเป้าหมายและมีการดำเนินการเป็นเครือข่ายความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ

ประเวศ วะสี (2541:20) กล่าวว่าประชาคมคือการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีการจัดการในระดับกลุ่ม

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2550:15) กล่าวว่าประชาคมคือการที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กรกลไก กระบวนการและกิจกรรมอันหลากหลาย โดยนัยยะของความหลากหลายขององค์กรนี้ไม่ว่าจะเป็น กลุ่ม องค์กร ชุมชน สมาคม ซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นเสมือนสังคมของประชา

จรรยา พุคยาภรณ์ (2552:30)กล่าวไว้ว่าประชาสังคมต่อยอดมาจากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว ซึ่งได้อิงเอาตามหลักการทางด้านสังคมวิทยาเชิงพุทธเข้ามาประกอบการให้ความหมาย หรืออิงแนวพุทธศาสนาในลักษณะของประชาสังคม “บวร” เป็นแนวคิดดั้งเดิมที่นำกลับเข้ามาปิดฝุ่นใช้ใหม่ เพราะแนวทางของการพัฒนาไม่มีความเท่าเทียมกันและไม่มีความยั่งยืน ดังนั้นแนวคิดนี้มีนักวิชาการได้บูรณาแนวคิดจากนักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาดังที่กล่าวมาเข้าเป็นสังคมวิทยาแนวพุทธ เช่น การเชื่อมโยงบทบาทและหน้าที่ทั้งของบ้าน วัด และโรงเรียน เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน บ้านต้องปลูกฝังขั้นต้นให้เกิดขึ้น คือ วินัยสำหรับผู้ครองเรือน ซึ่งก็คือการปฏิบัติตามศีล 5 และศีล 8 โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการเรียนรู้ เพราะแต่เดิมชุมชนท้องถิ่นเป็นสภาพแวดล้อมที่เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ต่อมาเมื่อโรงเรียนเป็นสถาบันใหม่ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกล่อมเกลาเด็กในส่วนของวัด คือ หลักปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความสงบสุขขั้นสูงสุด ประชาสังคมแนวทางบวรเป็นสังคมฐานความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดหลักการและความหมายของนักวิชาการที่อ้างอิงในเรื่อง “บวร”

ชื่อนักวิชาการ	แนวคิดและหลักการ	ความหมาย
ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2539 : 98)	ภาวะการณ์คับขันทางสังคม ผลักดันให้เกิดแนวคิดบวร	การที่ผู้คน สังคม สภาพการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
ชูชัย ศุภวงศ์ (2540 : 25)	วิถีประชาพัฒนาบวรใช้กิจกรรม ภายในชุมชนเป็นตัว เชื่อมโยง เน้นการจัดตั้งอย่างไม่เป็น ทางการ	การรวมกลุ่มขององค์กรต่าง ๆ โดยเอากิจกรรมเป็นศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทุกฝ่ายในระดับพื้นที่อาจเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	แนวคิดและหลักการ	ความหมาย
ประเวศ วะสี (2541 : 4)	ถือเอาวัตถุประสงค์ร่วมกันใน การพัฒนาสังคมและจะต้องมี การจัดตั้งกันอย่างเป็นทางการ	การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีความเอื้ออาทรต่อกัน หรือมีการรวมกลุ่มกันมีความเอื้ออาทรต่อกันโดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการและกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น
จรรยา พุคยาภรณ์ (2552 : 2)	กระบวนการ “บวร” พัฒนา มาจากแนวคิดที่เกิดจากหลัก ศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เป็นตัวเชื่อมโยงองค์กรทุกองค์กร	กระบวนการในการสร้างสำนึกรับผิดชอบและความร่วมมือของบุคคลและองค์กรเพื่อแก้ปัญหาและศีลธรรม โดยเชื่อมโยงบทบาทและหน้าที่ทั้งของบ้าน วัด และโรงเรียนเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

ที่มา : พระมหาธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2554)

จากตารางที่ 2.2 โดยสรุปประชาสังคมแบบ “บวร” จึงหมายถึงการนำเอาสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเองและชุมชนกำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างและ ร่วมกันบริหารจัดการชุมชน คนในท้องถิ่นร่วมกันเป็นเจ้าของ การนำเอารูปแบบและแนวคิดการพัฒนา แบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) มาปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์กรและ สถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ได้แก่ การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน ผนึกกำลังจัดตั้งเป็นองค์กร เพื่อนำมารองรับและดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของทาง ราชการ สถาบันเหล่านั้น ได้แก่

1) สถาบันการปกครอง(บ้าน)บ้าน คือที่พักอาศัยหรือครอบครัวก็ได้ บ้านให้ความรัก ความอบอุ่นความผูกพันแม้จะเป็นหน่วยหรือสถาบันเล็กที่สุดในโครงสร้างของสังคม แต่เป็นจุดเริ่มต้น ของสังคมใหญ่ ๆ เป็นฟันเฟืองชิ้นเล็กที่มีความหมายสำคัญมาก ซึ่งประกอบไปด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหาร ที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย

2) สถาบันศาสนา(วัด)วัดเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางจิตใจของคนไทยมาแต่ครั้งอดีต เป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนคนในชุมชนให้ประพฤติถูกทำนองคลองธรรม นอกจากนี้ เป็น สถานที่ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์แล้วยังเป็นสถานที่ให้คนในชุมชนพบปะกันใคร่เอื้อต่อเนื้อร้อนใจ ก็มาปรึกษากัน วัดประกอบไปด้วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาและกลุ่มหรือชมรม ทางศาสนา

3) สถาบันราชการ หมายถึง หน่วยงานของภาครัฐทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและ ระดับประเทศ

สรุป พลังบวร หมายถึง การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด- ราชการมาผนึกกำลังกันเพื่อทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนที่ อยู่อาศัยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างและร่วมกันบริหารจัดการชุมชน เพราะถ้าหากสามารถประสาน การทำงานของพลังบวรให้มีความเข้มแข็งมากเท่าใด การแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนจะยังมี ประสิทธิภาพมากเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการทำงานร่วมกันของพลังบวรใน การแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีประสิทธิภาพในลำดับต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

การสร้างพลังบวร คือบ้าน-วัด-ราชการในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้มีประสิทธิภาพนั้นมีหลายวิธีการสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความร่วมมือซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ความหมายของความร่วมมือ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความร่วมมือเอาไว้ ดังนี้

พยุงค์ดี จันทรสุนทร (2543) กล่าวว่าความร่วมมือหมายถึงการทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันโดยมี 3 แนวทาง ดังนี้

1. ความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) หมายถึง การปฏิบัติงานรวมกันหรือลงแรงร่วมกันในลักษณะอันเริ่มต้นจากสถานะที่ขาดความสัมพันธ์ก่อนการจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนได้นั้นเป็นต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นเป็นเรื่องแรกของการทำงานร่วมกัน

2. ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในฐานะหุ้นส่วน แม้ว่าจะไม่มีความผูกพันเกี่ยวข้องหรือพันธสัญญามาก่อน หุ้นส่วนแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิหรือความรับผิดชอบเหมือนกัน โดยนัยทางกฎหมายหรือพฤติกรรม ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเป็นหนึ่ง เพราะมีความเสมอภาคเฉกเช่นโน้ตชนเฉกเช่นทักษะและมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันของหุ้นส่วนด้วยกัน

3. ความร่วมมือแบบพันธมิตร (Alliance) หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันแบบพันธมิตรในลักษณะที่รวมตัวกันอย่างใกล้ชิด โดยมีพื้นฐานเชื่อมโยงที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องหรือพันธสัญญาระหว่างพันธมิตรเป็นความภาคภูมิใจส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นจากคุณลักษณะและคุณสมบัติที่สืบสานพัฒนาร่วมกันมาจึงเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจจะเป็นความร่วมมือที่ยั่งยืน

สรุปความร่วมมือ หมายถึง การให้บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วมเพราะต้องการหวังรางวัลตอบแทนเป็นลักษณะที่เข้าร่วมได้ประโยชน์ร่วมกันโดยเป็นไปอย่างอิสระภาพเสมอภาคและมีการกระทำที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและทำให้เกิดความร่วมมือรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

2.4.2 ประเภทของความร่วมมือ

Souder (อ้างถึงในพรชัย ทองเจือ, 2550) ได้ศึกษาประเภทของความร่วมมือ 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเด็กที่ไม่ต้องมีพันธะ เป็นการรวมตัวกันเพื่อการประชุมเสวนาในกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกัน เช่น โครงการของนักศึกษา คณะกรรมการนักศึกษา การประชุมเสวนาเฉพาะกิจในบางเวลาหรือการจัดกลุ่มและมาเพื่อหาข้อตกลง การให้ความร่วมมือในการให้คำปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มหรือการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายที่มีความสนใจร่วมกัน

2. ประเภทความร่วมมือแบบกึ่งทางการ เป็นความร่วมมือที่มีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ระหว่างกลุ่ม ค่อนข้างมีแบบแผน เช่น การขอความร่วมมือในการติดตามขอข้อมูลของบัณฑิตจากสถานศึกษา จากบริษัทผู้ประกอบการต่าง ๆ หรือการกำหนดข้อตกลงใด ๆ ร่วมกัน ความร่วมมือในกลุ่ม คณะกรรมการองค์กรทางอุตสาหกรรมและความร่วมมือที่เกิดจากคณะกรรมการด้านมาตรฐานขององค์กร เป็นต้น

3. ประเภทความร่วมมือแบบเป็นทางการ เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ ที่มีประสงค์ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีแบบแผนโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางการศึกษาหรือความร่วมมือด้านการวิจัยร่วมกัน มีการจัดตั้งองค์กร/หน่วยงานเพื่อดูแลด้านการดำเนินงาน เช่น การทำสัญญาตกลงเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร

สรุปประเภทความร่วมมือนั้นขึ้นอยู่กับองค์กรหรือหน่วยงานที่ได้ประสานความร่วมมือกัน วัตถุประสงค์ความร่วมมือ ความเหมาะสมของแต่ละงาน โดยงานแต่ละอย่างจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้นั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงของแต่ละองค์กรอย่างเหมาะสม โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ ความร่วมมือแบบกึ่งทางการ และความร่วมมือแบบเป็นทางการ

2.4.3 ขั้นตอนของการร่วมมือ

อิริวัชร์ จันทระประเสริฐ (2541 : 10) กล่าวว่า การดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและปัญหาหรือเพื่อสร้างสรรค์ใหม่ที่ เป็นประโยชน์ต่อองค์กร
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาขององค์กร
4. ร่วมตัดสินใจเพื่อใช้ทรัพยากรมีจำกัดให้ผลประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
7. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษา

Gordon (1956 : 41-51) ได้เสนอขบวนการร่วมมือร่วมใจ 3 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้ให้ความร่วมมือร่วมใจได้เรียนรู้และใช้ข้อมูลอย่างกว้างขวางเพื่อนำไปสู่ข้อยุติร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา ปัญหาจะต้องถูกกำหนดและจะต้องกำหนดทรัพยากรที่จะใช้และ ผู้กพันที่จะมีส่วนร่วมร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางกฎแห่งพื้นฐานจะต้องกำหนดขึ้น ได้แก่ การกำหนดขั้นตอน และการกำหนดกลุ่มย่อยที่จะทำงานเพื่อที่จะวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันแสวงหาทางเลือกและกำหนด ข้อตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ หลักการที่จะทำงานร่วมกับหน่วยสนับสนุนข้างนอกจะต้อง กำหนดขึ้น รวมทั้งการจัดองค์ประกอบในการที่จะตรวจสอบ การปฏิบัติแนวคิดในการสร้าง ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และราชการ แนวทางความร่วมมือเป็นหลักของยุทธศาสตร์ที่มี สาระสำคัญของการพัฒนาประเทศทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่และ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีด้านการศึกษาซึ่งอาศัยคุณภาพการลงทุนและความคิด ในขณะเดียวกัน ถ้าขาดทักษะและความชำนาญพิเศษอาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินการของสถาบันการศึกษา เชิงยุทธศาสตร์ได้เช่นกัน

สรุปความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การร่วม วางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ตำบล รวม 5.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,603 ไร่ มีอาณาเขตการปกครอง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลท่าต่อ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลหันสังข์ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลหัวไผ่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลสายทอง อำเภอป่าโมก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลบ้านใหม่

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลบ้านใหม่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วม จึงเหมาะแก่การทำ เกษตรกรรม มีคลองสำคัญ จำนวน 3 สาย โดยมีคลองบางแก้วหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าคลองบาง ประแก้ว เป็นสายน้ำหลักของชุมชน เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศเหนือและแม่น้ำลพบุรีทางทิศใต้ พื้นในชุมชน มีถนนผ่าน 3 สาย ได้แก่ ถนนหลวงสายเอเชีย (32) ผ่านกลางตลอดพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ ถนนชลประทาน และถนนทางหลวงชนบท (อย.4007) นอกจากนี้ยังมีถนนสายย่อยอื่น ๆ ภายในชุมชน อีกด้วย จากหลักฐานของชุมชนตำบลบ้านใหม่ มีประวัติการก่อตั้งโดยชาวไทยเชื้อสายมอญตั้งแต่หลัง กรุงศรีอยุธยาสิ้นสภาพความเป็นราชธานี และมีชื่อว่า “บ้านใหม่วันม” เนื่องจากเดิมชาวบ้านทุก ครัวเรือนทำนาและนิยมเลี้ยงวัวเพื่อช่วยในกิจกรรมการทำนา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเหลือเพียงคำ ว่า “บ้านใหม่” และปัจจุบันอยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ชาวบ้านใน

ตำบลบ้านใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักโดยเฉพาะการปลูกข้าว ข้าวโพด พืชสวนครัว เลี้ยงสัตว์และประกอบอาชีพอาชีพรับจ้าง นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแปรรูปจากการเลี้ยงปลา (ทำปลาเค็มและปลาตากแห้ง) ในหมู่ 4 และกลุ่มเพาะปลูกกล้วยสายพันธุ์ต่างๆ ในหมู่ 3 ในอดีตชาวบ้านมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในหลายกิจกรรม โดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา แต่ปัจจุบันคงเหลือการกิจกรรมประเพณีร่วมกันที่สำคัญคืองานวันศาลพ่อแก่ทองดำ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพของชาวบ้านในตำบลบ้านใหม่ มีการจัดงานเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2565 : 15)

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบความสามารถของอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ มีความสามารถมากที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงไป 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดการองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนความสามารถที่มีน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์มีความสามารถ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ผลการศึกษาความยั่งยืนในการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์มีความยั่งยืนมากที่สุดในด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ และด้านการทำกำไรจากการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 รองลงไป ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 และด้านความสามารถในการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 ตามลำดับ ส่วนที่มีความยั่งยืนน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการขยายกิจการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 และเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ มีความยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของกลุ่มและความยั่งยืนในการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .669$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาระดับการส่งผลของความสามารถของกลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน ที่มีต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ มีการส่งผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ .705 หรือร้อยละ 49.7 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .288$ เมื่อทดสอบแล้ว พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตลาด ($\beta = .392$) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ($\beta = .243$) ด้านการผลิต ($\beta = .218$) และด้านการเงิน ($\beta = .178$) โดยตัวพยากรณ์ที่ทำนายได้ดีที่สุด ได้แก่ ด้านการตลาด สามารถเขียน

สมการพยากรณ์เป็นดังนี้ ความยั่งยืน = $7.94 + .178$ การเงิน + $.392$ การตลาด + $.218$ การผลิต + $.243$ เทคโนโลยี

อสนีัย พรหมสาขา ณ สกลนคร (2557) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน กรณีศึกษา ครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของความยากจนระดับครัวเรือน เรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ ครัวเรือนมีรายได้น้อย รายได้ไม่แน่นอน รายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกในครัวเรือนมีปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้สูงอายุ พิกัดป่วยเรื้อรัง ไม่มีเงินออม สมาชิกในครัวเรือน ติดหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพ ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินหรือเช่าที่ดินทำกิน มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ครัวเรือนมีอาชีพไม่แน่นอน รับจ้างรายวันและครัวเรือนไม่มีสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย กลยุทธ์ มาตรการ 6 แผนงาน 14 โครงการ อาทิ กลยุทธ์ 1) สร้างกระบวนการเรียนรู้ และเพิ่มพูนทักษะในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบพึ่งตนเอง 2) การบริหารจัดการครัวเรือน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือน ยากจนเป้าหมาย 3) เพิ่มขีดความสามารถการใช้ประโยชน์จากแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน

พิมพ์นา เฝ้านาเรนทร์ (2558) ได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในตำบลเขาชกมี ปัญหาความยากจน อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในตำบลเขาชก คือ ภาครัฐหาแนวทางการลดต้นทุนในการทำเกษตร และสนับสนุนในเรื่องของการจัดหาอาชีพเสริมและจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้กับชุมชนในการผลิตผลิตภัณฑ์ไว้ใช้ในครัวเรือนกันเอง 3) รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในตำบลเขาชก คือ การลดรายจ่ายทั้งส่วนตนและครอบครัว การเพิ่มรายได้ คือ หาอาชีพเสริมและสร้างโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าถึงการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐ และ 4) แนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ โครงการผลิตน้ำหมักชีวภาพ โครงการผลิตของใช้ในครัวเรือนและโครงการสานตะกร้าพลาสติก

สุริยะ หาญพิชัย (2559) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ผลจากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการณ์ความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิด้านรายได้ คิดเป็นร้อยละ 64.30 และด้านการเข้าถึงบริการสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 28.80 โดยสาเหตุความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิที่สำคัญ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การขอความทันสมัยและเขตการปกครอง 2) ยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิที่เหมาะสม

เพื่อสังคมเป็นธรรม เกษตรกรรมยั่งยืนมี 5 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ยุทธศาสตร์เพิ่มโอกาสและพัฒนา ศักยภาพเกษตรกร (2) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบสังคมและสวัสดิการสังคม (3) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชน (4) ยุทธศาสตร์ยกระดับคุณภาพชีวิตและเข้าถึงการบริการสังคม (5) ยุทธศาสตร์ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

รัชนิวรรณ มาแก้ว (2562) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการความร่วมมือของบ้านดอยแดน เป็นการดำเนินการ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและประชาชนบ้านดอยแดน ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีองค์ประกอบของกระบวนการความร่วมมือ ได้แก่ ข้อกำหนดเริ่มต้น การออกแบบการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำแบบเอื้ออำนวย และกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งกิจกรรม การสื่อสารที่สำคัญในกระบวนการของความร่วมมือนี้ ประกอบด้วย การสนทนาพบปะพูดคุยกัน ระหว่างหน่วยงานและผู้นำชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันและการสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนิน กิจกรรมร่วมกัน โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำ กิจกรรมและเกิดความรู้สึกถึงการได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยแท้จริงและเมื่อเกิดการรับรู้บทบาทหน้าที่ แล้วจึงเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินกิจกรรม โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในกระบวนการ ความร่วมมือคือความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและการ ประสานการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน

อมรศรี แซ่ตัน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการใช้บริการร้านอาหารพื้นถิ่นของผู้บริโภค จังหวัด ภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุประมาณ 36-40 ปีมีการศึกษา ระดับปริญญาตรี โดยเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ทั้งนี้มีรายได้ประมาณ 10,001-20,000 บาท และมี ภูมิภาคอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต 2) การเลือกใช้บริการร้านอาหารพื้นถิ่น พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือก บริโภคอาหารพื้นถิ่น เพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากอาหารทั่วไป โดยอาหารจานเดียวที่ นิยมบริโภคคือ หมี่ผัดฮกเกี้ยน ส่วนอาหารหลักและกับข้าวที่นิยมบริโภคคือ ไบเหลียงผัดไข่กุ้งเสียบ สำหรับอาหารว่างคาวที่นิยมบริโภคคือ ฮูแซ่ ทั้งนี้อาหารว่างหวานที่บริโภคคือ โกสูล์ และขนมหวานที่ นิยมบริโภคคือ ไอ้เอ๋ว ส่วนใหญ่บริโภคอาหารพื้นถิ่นเดือนละ 1 ครั้ง และจ่ายค่าอาหารครั้งละประมาณ 901-1,300 บาท 3) ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ส่วนรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านอาหารพื้นถิ่น ด้านราคา ด้านบุคคลากร ด้านการ สร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการให้บริการ ด้านส่งเสริมการตลาด 4) เปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านอาหารพื้น ถิ่นของผู้บริโภค จังหวัดภูเก็ต พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและ ภูมิภาคที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเพศ

ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) เปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านอาหารพื้นถิ่นของผู้บริโภค จังหวัดภูเก็ต พบว่า เหตุผลในการบริโภคอาหารพื้นถิ่น ประเภทอาหารพื้นถิ่นที่นิยมบริโภค รายการอาหารพื้นถิ่นที่นิยมบริโภค ความถี่ในการบริโภคอาหารพื้นถิ่นและค่าใช้จ่ายในการบริโภคต่อครั้งที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 6) แนวทางการพัฒนาร้านอาหารพื้นถิ่น จังหวัดภูเก็ต คือ ควรคัดสรรวัตถุดิบจากแหล่งผู้ผลิตโดยตรงเพื่อคงความสดใหม่และมีคุณภาพ นอกจากนี้ ควรกำหนดเกณฑ์ราคาที่เป็นมาตรฐาน มีความเหมาะสมกับคุณภาพของอาหารพื้นถิ่น และมีความยุติธรรมต่อลูกค้า รวมไปถึงควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายโดยสามารถสั่งผ่านระบบออนไลน์ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงมีการฝึกอบรมให้พนักงานเห็นความสำคัญของงานบริการ เน้นให้พนักงานมีความรู้ มีทักษะในการบริการ เช่น ทักษะด้านภาษา อีกทั้งควรตกแต่งร้านให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและควรมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ในเรื่องของเครื่องจักรอาหารเพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ รวดเร็วและป้องกันความผิดพลาด

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อเบตตีรา (Abeydeera) (2003) ได้ศึกษาบทบาทของทุนทางสังคมในโครงการของภาครัฐ และเอกชนที่ทำงานร่วมกันในการลดความยากจนในประเทศศรีลังกา ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรการพัฒนาเอกชนยังมีความร่วมมือกันในระดับน้อยในการหาวิธีการแก้ไขปัญหาของประชาชน สังคมและองค์กร โดยความสัมพันธ์ขององค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนในการพัฒนาและแก้ไขความยากจนร่วมกับภาครัฐ โดยดำเนินการในสองระดับ คือ ระดับชาติ และระดับชุมชน ทั้งนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนได้มีส่วนร่วมของตัวแทนรัฐบาลและกลุ่มอื่น ๆ ในการดำเนินโครงการแก้ไขความยากจนในประเทศศรีลังกา จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกันพบว่าความสัมพันธ์ที่ดีของความไว้วางใจเชื่อมโยงประสานกันระหว่างภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือกัน และมีระบบการบริจาคที่ไม่พึ่งเงินทุนจากรัฐบาล ถูกนำมาปฏิบัติสืบเนื่องกันมาและดำเนินการต่อในประเทศศรีลังกา ปัจจัยเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของทุนทางสังคม แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนมีปัจจัยที่สำคัญ เช่น การสื่อสารกัน การมีส่วนร่วม ผู้นำ ความร่วมมือ และโครงสร้างองค์กรพัฒนา ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเชื่อมโยงกับกระบวนการสร้างขีดความสามารถของทุนทางสังคม และช่วยในการพัฒนาทุนทางสังคมให้มีรูปแบบการดำเนินที่มีศักยภาพเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุความร่วมมือการพัฒนาในประเทศศรีลังกา

ริโกลินี (Rigolini) (2004) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีต่อความยากจน และความไม่เท่าเทียมกัน ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์

กับความยากจนโดยมีลักษณะรูปร่างเป็นรูปตัวยูคว่ำ ซึ่งเกี่ยวกับความยากจนและความไม่เท่าเทียมกัน โดยรวมในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน คือ หากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าความยากจนจะลดลงในระดับต่ำแต่ความไม่เท่าเทียมกันมักจะสูงขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างความยากจน ความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ จะขึ้นอยู่กับกิจกรรมทางการเมืองและการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้สิทธิในทรัพย์สินของประชาชนแตกต่างกัน กิจกรรมทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของความยากจนของประชาชน ในขณะที่ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมเกิดจากการสนับสนุนให้มีกระจายรายได้อย่างไม่เท่าเทียมกันในสังคม ความยากจนมีประเด็นที่ต้องได้รับการกระตุ้นในด้านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาคการเกษตร ป่าไม้ การท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน

ฮอรัลลiday (Holliday) (2006) ได้ศึกษารูปแบบที่แตกต่างกันของความไม่เท่าเทียมกันในเมือง: พื้นที่ใกล้เคียงซานเมืองที่มีความยากจน ความยากจนในสถานที่แถบชานเมืองได้รับส่วนใหญ่ไม่สนใจหรือถือว่าเป็นตรงกันกับความยากจนใจกลางเมือง แต่การวิจัยที่ผ่านมามีอยู่ในระดับที่ชานเมืองได้ระบุว่าความยากจนชานเมืองที่มีการเติบโตและมีแนวโน้มที่แตกต่างจากความยากจนกลางเมือง อย่างไรก็ตาม การวิจัยทางวิชาการน้อยได้รับการทุ่มเทให้กับการขยายความรู้ของเราจากความยากจนชานเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่ใกล้เคียง ดังนั้น ผมจึงใช้การสำรวจสำมะโนประชากร 2,000 ข้อมูลระดับพื้นที่ใกล้เคียงที่จะเพิ่มความรู้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชานเมือง การสร้างความยั่งยืนโดยการเพิ่มปริมาณการผลิตและการบริโภคในท้องถิ่น ประการที่สองเพื่อที่จะระบุลักษณะที่แตกต่างจากความยากจนละแวกชานเมือง ผมเปรียบเทียบลักษณะของเมือง ชานเมืองและย่านกลางสูง ความยากจนและการประเมินอิทธิพลของโครงสร้างปริณทลในความยากจนที่มีความเข้มข้นชานเมือง ในขณะที่ความยากจนละแวกชานเมืองเป็นไปตามคาดยังคงแพร่หลายน้อยกว่าความยากจนกลางพื้นที่ใกล้เคียงเมือง สำหรับพื้นที่นครบาลบางยากจนละแวกชานเมืองเป็นที่กว้างขวางพบว่ามียังน้อยสามารถรูปแบบของความยากจนชานเมืองแบบอเมริกัน แบบวงแหวนรอบและแบบกลางเมืองผสม นอกจากนี้ยังพบว่าความยากจนละแวกชานเมืองแตกต่างส่วนใหญ่เพราะมันไม่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในพื้นที่นครบาลแยกชนกลุ่มน้อย แต่แทนที่จะมีความสัมพันธ์กับการคิดแยกทั่วเมืองหลวงของประเทศสเปนและโปรตุเกส สิ่งสำคัญที่สุดคือการวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างความยากจนในวงกว้างของพื้นที่ชานเมืองละแวกใกล้เคียงและกลางเมืองที่สูงความยากจนและละแวกใกล้เคียงชานเมืองที่มีความยากจนสูงเป็นหนึ่งเดียวกัน ที่ขาดเพราะพวกเขาล้มเหลวที่จะจับภาพทั้งลักษณะเด่นของที่อยู่อาศัยสูง และโครงสร้างปริณทลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความเข้มข้นในสถานที่ที่แตกต่างกันในพื้นที่เทศบาล

ลี (Lee) (2008) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงความยากจนสำหรับผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ การตรวจสอบความการเปลี่ยนแปลงความยากจนของผู้สูงอายุ และผลกระทบของเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อความยากจนในผู้สูงอายุอย่างไร เนื่องจากประชากรวัยสูงอายุมี

การเพิ่มอย่างรวดเร็ว และความยากจนของผู้สูงอายุมีสาเหตุและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน จากการศึกษา พบ อัตราความยากจนของผู้สูงอายุในช่วงปี 1990-2000 มีอัตราค่อนข้างคงที่ การแก้ไขปัญหาความยากจน มีอัตราความยากจนลดลงในช่วงปี 1990 แต่อัตราความยากจนกลับเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2000 อัตราความยากจนสำหรับบุคคลทั่วไปค่อนข้างต่ำและระยะเวลาของการความยากจนยังเป็นที่ค่อนข้างสั้น เป็นระยะเวลาที่ไม่ยากจนเพิ่มขึ้นของอัตราความยากจนกลับเข้าที่มีอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 การเกษียณอายุและการเจ็บป่วยมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความยากจนของผู้สูงอายุ และคนที่ความยากจนผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะยังคงอยู่เพราะเป็นผลสืบเนื่องและแนวโน้มในการหารายได้ที่ลดลง

สติล, คาณิเมลอน (Stiles, & Cameron) (2009) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ : ชุมชนชนบท เกษตรกรรม องค์กรและประชาสังคมเพื่อการพัฒนาในแอตแลนติก ประเทศแคนาดา พบว่าการดำเนินงานในระดับโลก ภูมิภาคและจังหวัดของภาครัฐมีความท้าทายต่อชุมชนชนบทของที่มีการทำการเกษตรเป็นหลักมีแตกต่างกันในด้านวิถีชีวิตในชนบททั้งนั้นนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ นโยบายการจ้างงานในชนบท พลังงานและนโยบายด้านอาหาร จากรายงานเกี่ยวกับความยากจนในชนบทมีประเด็นสำคัญในด้านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาคการเกษตร ป่าไม้ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน ผลสรุปในการแก้ปัญหาเรื่องการสร้างความยั่งยืนทั้งในระดับจังหวัดและภูมิภาค คือ การเพิ่มปริมาณการผลิตทางการเกษตร และการบริโภคในท้องถิ่น แต่หลังจากมีนโยบายการปรับราคาน้ำมันให้สูงขึ้น ทำให้ภาคการผลิตเกษตรกรรมต้องปรับตัวและดำเนินการอย่างระมัดระวัง อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและระบบนิเวศที่มีความเปราะบาง ทำให้ภาคการผลิตอาหารมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลควรสนับสนุนการลงทุนการผลิตและสร้างความสามัคคีในชุมชนให้มากขึ้นและส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้มีการวางแผนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและชุมชน

เรน (Ren) (2011) ได้ศึกษารูปแบบจำลองพลวัตความยากจนในย่านปานกลางความยากจน : วิธีการหลายระดับ ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารของประชาชนได้รับการตระหนักถึงปัญหาความยากจนที่มีความเข้มข้นเป็นรากของปัญหาทางสังคมมากมาย เป้าหมายในการศึกษาได้ให้ความสนใจพื้นที่ในเมืองที่ยากจนที่ความเข้มข้นของความยากจนที่มีอยู่แล้ว การศึกษานี้ให้มุมมองทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความยากจนความเข้มข้นโดยการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของความยากจนในละแวกใกล้เคียงปานกลางความยากจนในพื้นที่นครบาลสหรัฐ 1990-2000 และนโยบายของรัฐบาล ประกอบด้วย นโยบายการจ้างงาน พลังงาน และนโยบายด้านอาหาร มีทฤษฎีพื้นฐานของการศึกษานี้คือการที่สถานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียง ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุดที่จะต่อสู้กับความยากจนที่มีความเข้มข้นคือการค้นพบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงความยากจนในละแวกใกล้เคียงที่ไม่ดีพอสมควร การค้นพบที่น่าสนใจหลายค้นพบ คือ 1) การรักษาเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ดีต่อสุขภาพเป็นวิธีที่เชื่อถือ

ได้มากที่สุดของการแก้ไขปัญหาคือความยากจนความเข้มข้น 2) กระบวนการสืบทอดความยากจนพื้นที่ใกล้เคียงสามารถจำลองจากมุมมองของการแข่งขันเป็นย่านที่ผู้ที่มีตำแหน่งที่ได้เปรียบมีโอกาสน้อยกว่าที่จะได้สัมผัสกับการเจริญเติบโตของความยากจน และละแวกใกล้เคียงที่มีตำแหน่งที่ด้อยโอกาสเผชิญกับการลดลงอย่างต่อเนื่อง 3) ส่วนใหญ่มาจากทั้งเก่าและสต็อกที่อยู่อาศัยใหม่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเจริญเติบโตของความยากจนในอนาคต 4) การปรากฏตัวของชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติคือการคาดการณ์การเพิ่มขึ้นของความยากจนในอนาคต แต่ผลที่ได้รับการปรับตัวลดลงในขณะที่ความยากจนพื้นที่ใกล้เคียง ประเภทเพิ่มขึ้น 5) เจ้าของบ้านมากขึ้นและการปรากฏตัวของผู้ประกอบการสถานะสูงช่วยในการต่อต้านการลดลงในอนาคต 6) ผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญของกองกำลังที่ไม่ใช่ตลาดมีการระบุและผลกระทบที่ได้รับที่แข็งแกร่งในละแวกใกล้เคียงที่ยากจนระดับที่สูงขึ้น

กานดิวัล่า Kandula (2012) ได้ศึกษาสาเหตุของความยากจนที่แตกต่างกันไปตามประเภทของภูมิศาสตร์ เพื่อการศึกษาลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อความยากจนและเป็นการเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของความยากจนที่แตกต่างกันตามสถานที่ตั้งของชุมชน สภาพพื้นที่จึงมีความสำคัญและผลกระทบที่รุนแรงต่อความยากจนของแต่ละเขตและชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นผลต่อการมีรายได้และการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์นี้คือ การเข้าใจว่าสาเหตุของความยากจนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่ไม่ซ้ำกัน ถัดไปตัวแปรที่สอดคล้องกับสาเหตุของความยากจนที่ถูกระบุและเข้าสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรในการอธิบายการวิเคราะห์การถดถอยอธิบายการเปลี่ยนแปลงในความยากจนในทุกประเภทของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันและปริมาตร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสาเหตุความยากจนจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยแบ่งตามพื้นที่ที่สามารถช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์ในการต่อต้านความยากจนในพื้นที่ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไปได้

ฟาร์ริน (Farrin) (2013) ได้ศึกษาการหลุดพ้นจากกับดักความยากจนเป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการแทรกแซงนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรและสวัสดิการสังคมของคนยากจนในชนบท การศึกษาได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับสามวิธีการที่ส่งผลกระทบต่อ นโยบายการเกษตรและการยอมรับเทคโนโลยีของครัวเรือนยากจนในชนบทของประเทศกำลังพัฒนาพบว่า นโยบายดังกล่าวจะมีผลต่อสวัสดิการของครัวเรือนยากจน แนวทางแรกคือการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่เกษตรกรในชนบท รูปแบบการพัฒนาการนำเทคโนโลยีมาให้โดยการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อให้การเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตร อันเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชนในชนบทและทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจนได้ แนวทางที่สองคือ การตรวจสอบราคาอาหารและน้ำมันคงด้านอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพขาดแคลนและมีราคาสูงขึ้น จนทำให้ประชาชนไม่มีความมั่นคงทางด้านราคาที่มีความเสี่ยงต่อการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าหลัก จำนวนประชาชนที่

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแต่การผลิตอาหารยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของประชากรได้ การหลุดพ้นจากความยากจนจึงต้องสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสนับสนุนการผลิตอาหารและสินค้าพื้นฐาน และแนวทางสามได้นำเสนอการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของผลกระทบจากการปลูกพืชระยะสั้นหรือพืชเงินสดที่มีต่อสวัสดิการของใช้ในครัวเรือน จากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของผู้ประกอบการคนยากจนให้สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยการวางแผนการผลิตทางการเกษตรใช้ข้าวโพดมาลาวิและยาสูบซึ่งยาสูบและข้าวโพดมีผลสัมพันธ์กับรายได้ของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญที่แตกต่างกัน

กีวเซอร์มาเทียส(Guizar-Mateos)(2013)ได้ศึกษาพัฒนาการการเงินที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและกับตักความยากจน มุ่งศึกษาอิทธิพลของการพัฒนาทางการเงินกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ขนาดที่กำหนดไว้ในวงกว้างของการพัฒนาทางการเงินในการเอาชนะกับตักความยากจนผ่านการยอมรับอย่างต่อเนื่องของเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย โดยสำรวจตัดสินใจครัวเรือนเกษตรกรของการใช้และทั้งเทคโนโลยีการผลิตที่สูงขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันของการรวมเป็นตลาดสินเชื่อและเงินฝาก สภาพแวดล้อมทางการเงินต้นเป็นลักษณะลึมห่างอัตราดอกเบี้ยสูง ค่าใช้จ่ายในการกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผลกระทบของสินเชื่ออย่างน้อยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่เป็นผลกระทบของเงินฝาก การประมาณค่าของรูปแบบคงที่สำหรับการละทิ้งให้หลักฐานทางสถิติเกี่ยวกับอิทธิพลของเงินฝาก ประมาณการรูปแบบไดนามิกระบุว่าเงินฝากบวกส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการอยู่ในระบอบการปกครองของการผลิตที่ทันสมัยในขณะที่ผลกระทบของสินเชื่อที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากศูนย์ นอกจากนี้ผลการเสริมสร้างความคิดของผู้ประกอบการที่ติดอยู่ในเทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิม โดยการแสดงให้เห็นว่าสถานะเทคโนโลยีในระยะเริ่มแรกมีความสัมพันธ์อย่างมากกับแรงจูงใจที่จะนำมาใช้ในขณะที่ความก้าวหน้าในครัวเรือนในวงจรชีวิตของการตรวจสอบยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากรูปแบบคงที่และแบบ

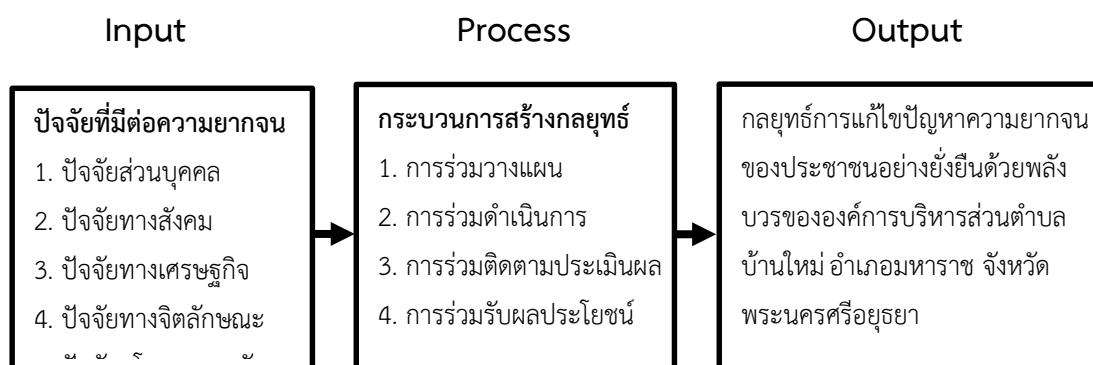
เคแซนเดียน (Kazandjian)(2014)ได้ศึกษาความยากจนในเมืองและสภาพของการวางแผนในเมืองจีน ด้วยวิธีการสำรวจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมือง พบว่าการอาศัยอยู่ในเมืองมีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกันตามพื้นที่ ประชาชนบางส่วนมีรายได้น้อย ความมั่งคั่งของคนเมืองมีรายได้น้อยต่ำ เกิดเป็นความยากจนในเมืองขึ้น ซึ่งผู้มีรายได้น้อยที่อยู่อาศัยในเมืองซึ่งประเทศจีนต่างขาดแคลนปัจจัยในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน เนื่องจากรายได้น้อยจำกัด การดำเนินโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยให้ผู้ที่ไม่มีรายได้น้อยต่ำจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการวางแผนในการแก้ไขปัญหาความยากจน นโยบายของภาครัฐยังคงไม่ประสบผลสำเร็จนัก ปัญหาที่อยู่อาศัยนับเป็นปัญหาที่สำคัญของคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เนื่องจากความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญและมีสัดส่วนคนจนจำนวนมาก ปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ปัญหาความยากจนในเมือง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของที่อยู่อาศัย

ที่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองฉะเชิงเทราซึ่งประสบอยู่ เกิดเป็นข้อพิพาทในการจัดสรรที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อย รัฐบาลจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือประชาชน

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญของนานาประเทศ ความยากจนเกิดได้จากหลายสาเหตุ การแก้ไขความยากจนเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐบาลที่ต้องให้ความช่วยเหลือประชาชน การดำเนินนโยบายดังกล่าวบางครั้งพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การจัดการความยากจนของประชาชนในประเทศจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินการของทุกรัฐบาล

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

รูปภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการประยุกต์ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยปัญหาความยากจน ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากบ้าน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 1) กำนันตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน และ 3) ตัวแทนประชาคมหมู่บ้านจาก 4 หมู่บ้าน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 4 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 4 และ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากวัด จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย พระสงฆ์จากวัดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1)นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2)ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน และ 3)เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 1 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 1 คน

ส่วนที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากบ้าน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 1)กำนันตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2)ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน และ 3)ตัวแทนประชาคมหมู่บ้านจาก 4 หมู่บ้าน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 4 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 4 และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากวัด จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย พระสงฆ์จากวัดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มประชากรตัวแทนจากหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1)นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน 2)ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 คน และ 3)เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ฝ่ายความมั่นคง จำนวน 1 คน ฝ่ายพัฒนาสังคม จำนวน 1 คน และฝ่ายส่งเสริมอาชีพ จำนวน 1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale) คือ

5	คะแนน	หมายถึง	มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มีผลอยู่ในระดับมาก
3	คะแนน	หมายถึง	มีผลอยู่ในระดับปานกลาง

2	คะแนน	หมายถึง	มีผลอยู่ในระดับน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	มีผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนสำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2534: 99-100)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีผลอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีผลอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีผลอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกผลการทำประชาคม A-I-C ในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในความคิดที่ริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อหากลยุทธ์ในการพัฒนาและดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติงานในโครงการและกิจกรรม

ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกผลการทำประชาคม SWOT ในการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.4.1 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดกรอบเพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยกำหนดขอบเขตการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถาม
4. นำเครื่องมือเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 3 คน

ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยกำหนด
คะแนน ความคิดเห็น ดังนี้ (ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร, 2541 : 85)

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความตรงตามเนื้อหา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความตรงตามเนื้อหา

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่ตรงตามเนื้อหา

และผู้วิจัยได้นำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ค่าคะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อมาหาค่าIOC (Index of Congruence) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC ตั้งแต่ระดับ 0.66 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการครอนบาคและได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2543 : 199)

3.4.2 ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยนำปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในแต่ละด้านมาจัดลำดับความสำคัญมาสรุปเป็นประเด็นคำถาม

2. สร้างแบบสัมภาษณ์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยการแจกและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. สรุปปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอสัมภาษณ์และขอเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (WorkShop) เรื่องการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้วิจัยนำประเด็นสรุปปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในแต่ละด้านมาจัดลำดับความสำคัญ

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (WorkShop) เพื่อระดมความคิดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน A-I-C เพื่อกำหนดกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

4.1 การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Appreciation) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน อีกทั้งให้กำหนดทิศทางในอนาคตว่าต้องการพัฒนาในทิศทางใด

4.2 การสร้างแนวทางในการพัฒนา (Influence) โดยการระดมความคิดริเริ่มของแต่ละคน มาช่วยกำหนดเป็นกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ การจัดทำโครงการ และกิจกรรม

4.3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) การกำหนดแผนปฏิบัติว่าใครจะทำอะไร ทำอย่างไร เมื่อใด มีค่าใช้จ่ายเท่าใด เงินจากที่ใด โดยกำหนดกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

5. นำผลจากการสัมภาษณ์และผลจากกระบวนการ A-I-C มาสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอสัมภาษณ์และขอเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (WorkShop) เรื่องการประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (WorkShop) เพื่อระดมความคิดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการ SWOT เพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

3.1 จุดแข็งหรือข้อดี (Strengths) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์วิเคราะห์จุดแข็งหรือข้อดีของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร

3.2 จุดอ่อนหรือข้อเสีย (Weaknesses) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์วิเคราะห์จุดอ่อนหรือข้อเสียของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร

3.3 โอกาสที่จะดำเนินการได้ (Opportunities) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์วิเคราะห์โอกาสที่จะนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวรไปใช้

3.4 อุปสรรค ข้อจำกัดหรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์กร (Threats) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์วิเคราะห์อุปสรรค ข้อจำกัดหรือปัจจัยที่คุกคามการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวรไปใช้

4. นำผลจากการสัมภาษณ์และผลการประเมินจากกระบวนการ SWOT มาปรับปรุงกลยุทธ์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3. ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

5. ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.3 การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.5 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.6 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.7 องค์ความรู้ใหม่

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	187	46.75
หญิง	213	53.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 และน้อยที่สุดเป็นเพศชาย จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75

ตารางที่ 4.2 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18 - 30 ปี	47	11.75
31 - 40 ปี	88	22.00
41 - 50 ปี	112	28.00
51 ปีขึ้นไป	153	38.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.25 รองลงมาคืออายุ 41 - 50 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และน้อยที่สุดมีอายุ 18 - 30 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.75

ตารางที่ 4.3 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	163	40.75
สมรส	205	51.25
หม้าย/หย่าร้าง	32	8.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 รองลงมาคือสถานภาพโสด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 และหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00

ตารางที่ 4.4 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
---------------	------------	--------

ประถมศึกษา	92	23.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	60	15.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	97	24.25
สายอาชีพ	59	14.75
ปริญญาตรี	59	14.75
สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.25 รองลงมา มีระดับประถมศึกษาจำนวน 92 คน และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25

ตารางที่ 4.5 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับราชการและทำงานรัฐวิสาหกิจ	35	8.75
ลูกจ้างเอกชน	73	18.25
ธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย	106	26.50
รับจ้างทั่วไปและลูกจ้างรายวัน	81	20.25
เกษตรกร	45	11.25
แม่บ้านและอื่น ๆ	60	15.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและลูกจ้างรายวัน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 และน้อยที่สุด มีอาชีพรับราชการและทำงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75

ตารางที่ 4.6 ความถี่และค่าร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,500 บาท	45	11.25
1,501 – 2,000 บาท	31	7.75
2,0001 - 3,000 บาท	25	6.25

3,001 บาทขึ้นไป	299	74.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 74.75 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 1,500 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25 และน้อยที่สุด มีรายได้ 2,0001 - 3,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

(n=400)

ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ปัจจัยส่วนบุคคล	2.88	1.25	ปานกลาง	2
2. ปัจจัยทางสังคม	2.61	1.23	ปานกลาง	4
3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	2.93	1.23	ปานกลาง	1
4. ปัจจัยทางจิตวิทยา	2.81	1.15	ปานกลาง	3
5. ปัจจัยนโยบายของรัฐ	2.58	1.13	ปานกลาง	5
รวม	2.76	1.09	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ปัจจัยทาง เศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.23 รองลงมา คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.25 และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยนโยบายของรัฐ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

(n=400)

ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. เพศของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของ ท่านเพียงใด	2.91	1.45	ปานกลาง	3
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของ ท่านเพียงใด	2.96	1.44	ปานกลาง	2
3. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อ ความยากจนของท่านเพียงใด	2.98	1.38	ปานกลาง	1

4. อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.83	1.29	ปานกลาง	4
5. รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.77	1.27	ปานกลาง	5
รวม	2.82	1.34	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.38 รองลงมา คือ อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.44 และน้อยที่สุด คือ รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.27 มีค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n=400)

ปัจจัยทางสังคม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ศาสนาที่ท่านนับถือมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.45	2.52	น้อย	4
2. เชื้อชาติมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.31	1.29	น้อย	5

3. เขตการปกครองมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.60	1.29	ปานกลาง	3
4. ลักษณะชุมชนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.78	1.33	ปานกลาง	1
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.76	1.34	ปานกลาง	2
รวม	2.75	1.31	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ และระดับน้อย 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ลักษณะชุมชนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 รองลงมา คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.34 และน้อยที่สุดคือ เชื้อชาติมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.29

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n=400)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ขนาดที่ดินการเกษตรมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.98	1.36	ปานกลาง	2
2. รูปแบบการทำเกษตรมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.99	1.35	ปานกลาง	1
3. แหล่งน้ำการเกษตรมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.95	1.38	ปานกลาง	3
4. ทรัพย์สินของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.90	1.32	ปานกลาง	4
5. หนี้สินของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.86	1.30	ปานกลาง	5
รวม	2.92	1.31	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ รูปแบบการทำเกษตรมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.35 รองลงมาคือ ขนาดที่ดินการเกษตรมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.36 และน้อยที่สุดคือ หนี้สินของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อปัญหาความยากจน
ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

(n=400)

ปัจจัยทางจิตวิทยา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. พฤติกรรมความเกียจคร้านของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	3.15	1.43	ปานกลาง	1
2. พฤติกรรมการติดต่อบายมุขของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	3.02	1.44	ปานกลาง	2
3. พฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของสมาชิกใน ครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	3.00	1.42	ปานกลาง	3
4. การยอมรับสภาพความแตกต่างของคนในการมี ทรัพย์สินและอำนาจมีผลต่อความยากจนของท่าน เพียงใด	2.50	1.26	ปานกลาง	5
5. ความเชื่อเรื่องความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ ปัญหา มีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.60	1.18	ปานกลาง	4
รวม	2.61	1.15	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนใน
เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่
ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15 เมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ พฤติกรรม
ความเกียจคร้านของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.43 รองลงมา คือ พฤติกรรมการติดต่อบายมุขของสมาชิกในครอบครัว
มีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.44 และ
น้อยที่สุด คือ การยอมรับสภาพความแตกต่างของคนในการมีทรัพย์สินและอำนาจมีผลต่อความ
ยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยนโยบายของรัฐที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n=400)

ปัจจัยนโยบายของรัฐ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. นโยบายการส่งเสริมอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.71	1.96	ปานกลาง	1
2. นโยบายการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.57	1.19	ปานกลาง	3
3. นโยบายการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.64	1.21	ปานกลาง	2
4. นโยบายการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.54	1.15	ปานกลาง	5
5. นโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด	2.55	1.21	ปานกลาง	4
รวม	2.52	1.20	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ปัจจัยนโยบายของรัฐที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือนโยบายการส่งเสริมอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.96 รองลงมา คือนโยบายการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21 และน้อยที่สุด คือนโยบายการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลมีผลต่อความยากจนของท่านเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15

4.3 การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

(n=400)

การแก้ไขปัญหาคาความยากจน ของประชาชนด้วยพลังบวร	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การส่งเสริมอาชีพด้วยพลังบวร	3.87	1.00	มาก	5
2. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้วยพลังบวร	3.94	1.00	มาก	2
3. การสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพด้วยพลังบวร	4.00	1.04	มาก	1
4. การส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ด้วยพลังบวร	3.91	1.03	มาก	4
5. การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพด้วยพลังบวร	3.92	1.05	มาก	3
รวม	3.93	0.97	มาก	

จากตารางที่ 4.13 พบว่า การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพด้วยพลังบวร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04 รองลงมา คือ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพด้วยพลังบวร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เท่ากับ 1.00 และน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมอาชีพด้วยพลังบวร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมอาชีพ

(n=400)

ด้านการส่งเสริมอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.95	1.13	มาก	2
2. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.97	1.03	มาก	1
3. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.87	1.09	มาก	3
4. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.82	1.15	มาก	7
5. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.84	1.11	มาก	5
6. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.86	1.07	มาก	4

7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.83	1.11	มาก	6
รวม	3.87	1.00	มาก	

จากตารางที่ 4.14 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมอาชีพด้วยพลังบวร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 รองลงมาคือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13 และน้อยที่สุดคือ หน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ

(n=400)

ด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.93	1.08	มาก	4
2. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.89	1.09	มาก	5
3. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	4.09	.98	มาก	1
4. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านมีการร่วมมือกันตัดสินใจเรื่องการใช้งบประมาณเพื่อ	4.03	.97	มาก	2

พัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด				
5. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการสนับสนุนงบประมาณ พัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.96	1.05	มาก	3
6. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับ ประชาชนเพียงใด	3.85	1.14	มาก	6
7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการ สนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน เพียงใด	3.84	1.14	มาก	7
รวม	3.94	1.00	มาก	

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การแก้ไขปัญหาคำยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุน งบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อย อันดับแรกคือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนสนับสนุน งบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 รองลงมา คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านมีการร่วมมือกันตัดสินใจเรื่อง การใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.97 และน้อยที่สุด คือ หน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันควบคุมและ ติดตามประเมินผลการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาคำยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพ

(n=400)

ด้านการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
----------------------------------	-----------	------	-------	-------

1. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการสนับสนุน วิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.98	1.06	มาก	3
2. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการสนับสนุน วิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.95	1.05	มาก	5
3. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันวางแผนสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพ ให้กับประชาชนเพียงใด	3.88	1.10	มาก	7
4. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันตัดสินใจการสนับสนุนวิชาการพัฒนา อาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.91	1.07	มาก	6
5. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันปรับปรุงการสนับสนุนวิชาการพัฒนา อาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	3.96	1.06	มาก	4
6. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพให้กับ ประชาชนมากน้อยเพียงใด	4.28	1.98	มาก	1
7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการ สนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน เพียงใด	4.02	1.00	มาก	2
รวม	4.00	1.04	มาก	

จากตารางที่ 4.16 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุน
วิชาการพัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เท่ากับ 1.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา
น้อย อันดับแรก คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสนับสนุนวิชาการ
พัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.98 รองลงมา คือ

บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 และน้อยที่สุด คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์

(n=400)

ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนเพียงใด	3.94	1.03	มาก	2
2. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนเพียงใด	3.91	1.07	มาก	3
3. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนเพียงใด	3.89	1.10	มาก	6
4. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันตัดสินใจเลือกวิธีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนเพียงใด	3.90	1.11	มาก	4
5. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนเพียงใด	3.96	1.04	มาก	1
6. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนเพียงใด	3.90	1.11	มาก	4

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

(n=400)

ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการ จำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชน เพียงใด	3.89	1.13	มาก	5
รวม	3.91	1.03	มาก	

จากตารางที่ 4.17 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04 รองลงมา คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาเหตุของปัญหาการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 และน้อยที่สุด คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ

(n=400)

ด้านการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันศึกษาเหตุของปัญหาการรวมกลุ่ม พัฒนาอาชีพของประชาชนเพียงใด	4.07	1.01	มาก	1
2. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการรวมกลุ่ม พัฒนาอาชีพให้กับประชาชนเพียงใด	4.02	1.00	มาก	2
3. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน	3.93	1.13	มาก	3

ร่วมมือกันวางแผนการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพให้กับ ประชาชนเพียงใด				
---	--	--	--	--

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

(n=400)

ด้านการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
4. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันตัดสินใจเลือกวิธีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ ให้กับประชาชนเพียงใด	3.87	1.16	มาก	5
5. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ ให้กับประชาชนเพียงใด	3.86	1.14	มาก	6
6. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันส่งเสริมการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพของ ประชาชนเพียงใด	3.89	1.12	มาก	4
7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่าน ร่วมมือกันติดตามประเมินผลการรวมกลุ่มพัฒนา อาชีพของประชาชนเพียงใด	3.83	1.17	มาก	7
รวม	3.92	1.05	มาก	

จากตารางที่ 4.18 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการรวมกลุ่ม
พัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก
คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของปัญหาการรวมกลุ่ม
พัฒนาอาชีพของประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01 รองลงมา คือ
บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการรวมกลุ่ม
พัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 และน้อย
ที่สุด คือ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันติดตามประเมินผลการรวมกลุ่ม
พัฒนาอาชีพของประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17

4.4 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษาการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด

การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นางสาวแสงดาว เพ็งจรูญ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีหลายปัจจัย เช่น น้ำท่วม ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคความยากจนในช่วงที่ผ่านมา

ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากปัจจัยของความยากจนมีหลายปัจจัยทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนไม่ตรงจุด ทำให้เสียเวลา เสียทรัพยากรและเสียงงบประมาณจำนวนมาก”

สอดคล้องกับนายวิรัชต์ เผือกขวาม่อง ที่กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีหลายสาเหตุ เช่น 1) พหุติกรรมชี้แจง 2) ประชาชนบางคนไม่มีที่ทำการเกษตร 3) ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพ 4) ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อนำไปลงทุนพัฒนาอาชีพ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรลงพื้นที่สำรวจข้อมูลสาเหตุของปัญหาความยากจนอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อจะได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ”

สอดคล้องกับนางอารี สิงห์ทยาน ที่กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ขาดการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นการตั้งแบบลอย ๆ ไม่ชัดเจน ไม่เห็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมว่าจะการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนแบบไหน เมื่อไหร่และมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร”

สอดคล้องกับนางเขาวน เฉลิมก้อย ที่กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การตั้งเป้าหมายเลื่อนลอย ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่มีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน ไม่มีวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนงานที่ชัดเจน”

สอดคล้องกับนางสมพงษ์ ลอยความสุข กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การตั้งเป้าหมายไม่ชัดเจน เนื่องจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในช่วงที่ผ่านมา ไม่ต่างจากการเดินทางโดยไม่มีแผนที่และมันก็ไม่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้”

สอดคล้องกับนางเขาวน เฉลิมก้อย กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาความยากจนเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานให้ชัดเจนว่าสิ่งที่ต้องการจากการดำเนินงานคืออะไร เพราะถ้าเป้าหมายไม่ชัดเจน กระบวนการในการดำเนินการ แผนงาน การกำหนดกิจกรรมในการดำเนินการ การใช้ทรัพยากรทั้งคน เงิน วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ก็จะไม่ชัดเจนตามไปด้วย สำหรับเป้าหมายของแก้ไขปัญหาความยากจน คือ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยยึดหลักตามลำดับความสำคัญ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อให้ประชาชนที่ตกงาน ผู้สูงอายุ ผู้พิการและเยาวชน มีอาชีพและมีความรู้ในการพัฒนาศักยภาพตนเอง ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ของปัญหาที่ไม่ทราบได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้นในระหว่างทางและจะสิ้นสุดเมื่อไหร่”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายกว้างเกินไป เพราะว่าไม่ใช่ประชาชนยากจนทุกคนที่จะได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะได้กลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความต้องการแล้วยังสามารถกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายประชาชนที่มีปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสิ่งสำคัญเพราะยิ่งเรารู้จักกลุ่มเป้าหมายลึกมากเท่าไร ก็จะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนมากเท่านั้น แต่ปัญหาที่ผ่านมา คือ เราไม่ได้กำหนดว่าคนยากจนกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร ทำอาชีพอะไร จะดำเนินการตอนไหน กลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ไหน กลุ่มเป้าหมายจะให้ความร่วมมือกับเราทำไม และจะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างไร”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ขาดการกำหนดกลุ่มเป้าหมายมีลักษณะอย่างไร คือ 1) เพศ คือ ไม่ได้กำหนดไว้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร 2) อายุ คือ ไม่ได้กำหนดไว้สมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่เท่าไรถึงเท่าไร 3) รายได้ คือ ไม่ได้กำหนดไว้สมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเท่าไรและควรจะมีรายได้ประมาณเท่าไร 4) พฤติกรรม คือ ไม่ได้กำหนดไว้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง และ 5) สถานที่ คือ ไม่ได้กำหนดไว้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไหนบ้าง และมีอาชีพหลักทำอะไร ที่ผ่านจึงทำให้เราไม่สามารถกำหนดกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย”

สรุป การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะว่าการไม่สามารถกำหนดขอบเขตของปัญหาความยากจนได้ว่าคนที่ยากจนเป็นใคร อยู่ที่ไหน เพศอะไร อายุเท่าไร มีการศึกษาระดับใดและมีพฤติกรรมอย่างไร ทำให้การช่วยเหลือของหน่วยงานของรัฐไม่ตรงกับผู้ที่มีความยากจนจริง ๆ การจัดกิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ ก็จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงส่งผลทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ผลเท่าที่ควร

1.2 ปัจจัยด้านการขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้

การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นางอารี สิงห์ทยาน กล่าวไว้ว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ ทำให้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อรายจ่าย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเดียว คือ การทำนา พอหมดช่วงทำนารายได้ก็จะไม่มี ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้บริหารและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ควรจะลงพื้นที่สำรวจสภาพปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่จริง เพื่อจะได้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่ตรงจุด ซึ่งจะทำได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย”

สอดคล้องกับนางเชาวน์ เถลิ้มก้อย กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากในตำบลบ้านใหม่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก ซึ่งขาดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาอาชีพเพราะมีการศึกษาน้อย มีความเหลื่อมล้ำ มีความเกียจคร้าน เลือ่งานที่สบายรายได้สูง”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ไม่มีการศึกษา ทำให้ขาดความสามารถในการพัฒนาอาชีพให้มีผลผลิตที่ดีและพัฒนาผลผลิตให้มีมูลค่าเพิ่ม และไม่สามารถหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ขาดรายได้ที่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้คนหนุ่มสาวต้องออกไปหางานทำงานในเมืองด้วยการไปขายแรงงาน”

สอดคล้องกับนางทองทิพย์ จำเนียรผล กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์แก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร และไม่มีองค์กรต้นแบบให้ศึกษา ทำให้ไม่สามารถไปศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ทำให้การดำเนินการขาดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อกระตุ้นในประชาชนเกิดความรู้สึกต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน”

สอดคล้องกับนางปราณี อ่วมท่าวัง กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการสัมมนาอบรมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรให้ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง”

สรุป ปัจจัยด้านการขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และที่สำคัญไม่สนใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพหรือกิจกรรมพัฒนาอาชีพที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น

1.3 ปัจจัยด้านการไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้

การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นางทัศนากำนงธรรม กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน ได้แก่ 1) ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลทำนาก็จะไม่มีรายได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้กับประชาชน 2) ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการและงบประมาณ เพื่อส่งเสริมอาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้”

สอดคล้องกับนางสมควร เข้มแข็ง กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนในการประกอบอาชีพและขาดความรู้ความสามารถในการลงทุน เพราะที่ผ่านมาพบว่าประชาชนหลายคนลงทุนไปแล้วแต่ได้ผลกำไรไม่คุ้มค่ากับการลงทุนไป ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในชุมชนไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาที่ดีในระดับสูงเท่าที่ควร ทำให้ปัญหาความยากจนเป็นห่วงโซ่ผูกพันกันต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ทำสวน พอหมดฤดูกาลแล้วก็จะไม่มีรายได้ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ประชาชนไม่มีอาชีพเสริมจากการประกอบอาชีพหลักคือการทำนา ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะสนับสนุนให้กับประชาชนมีอาชีพเสริม เช่น อาชีพเผาถ่าน และอาชีพผลิตภาชนะต่าง ๆ จากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา ใบสีก กาบหมาก เป็นต้น”

สอดคล้องกับนายณรงค์ วนะสิทธิ์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน คือ ปัญหาการขาดการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะสนับสนุนให้กับประชาชนมีอาชีพเสริม เช่น อาชีพผลิตปลาเค็มแบบภูมิปัญญาโบราณ เป็นต้น”

สรุป ปัจจัยด้านการไม่มีอาชีพเสริมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนาและทำสวน เป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ ประชาชนไม่มีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้จากอาชีพหลัก

1.4 ปัจจัยด้านการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ปัจจัยด้านการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นางสาวตะไล ม่วงประดิษฐ์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ผลผลิตทางการเกษตรขายได้ราคาต่ำ เนื่องจากประชาชนขาดแคลนช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน”

สอดคล้องกับนางสมพงษ์ ลอยความสุข กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การค้าขายขาดทุน ไม่มีกำไร ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะจัดหาที่ขายของทำเลดี ๆ มีคนพลุกพล่าน”

สอดคล้องกับนางเขว่น เถลิมก้อย กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การขาดแคลนตลาดเพื่อรองรับสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน ทำให้ประชาชนไม่มีที่จำหน่ายสินค้าที่ผลิตออกมาได้ ทำให้ล้มเลิกการผลิต ส่งผลให้สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ การขาดระบบการบริหารสินค้าและบริการที่ดี ขาดการตลาดออนไลน์เก็บข้อมูลสถิติระดับชุมชนเพื่อวางแผนการผลิตการพัฒนาซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญของโลกปัจจุบันและอนาคต”

สรุป ปัจจัยด้านการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาก เพราะว่าขาดแคลนตลาดเพื่อรองรับสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน การขาดระบบการบริหารสินค้าและบริการที่ดี ขาดตลาดออนไลน์ ทำให้ประชาชนไม่มีที่จำหน่ายสินค้าที่ผลิตออกมา ทำให้สินค้าราคาตกต่ำและส่งผลให้ประชาชนล้มเลิกการผลิตในที่สุด

1.5 ปัจจัยด้านประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

การที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นางเครือวัลย์ มหาเอียร กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ไม่ค่อยอดทนต่อการทำงาน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะหาวิธีส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของประชาชน”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน พอหมดฤดูกาลแล้วก็จะไม่มีรายได้ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการและเยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อมในการทำมาหากินและขาดคนดูแล”

สรุป การที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านสุขภาพ เป็นการดูแลผู้สูงอายุ และปัญหาการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ส่งผลให้ประชาชนยากจนเพราะมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายโดยเฉพาะค่ายา ค่าหมอ ค่ารักษาสุขภาพ

1.6 ปัจจัยด้านการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ

การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังที่นายณรงค์ วนะสิทธิ์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ขาดความรู้ความสามารถในการแปรรูปผลผลิตให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพน่าสนใจ และขาดแคลนความรู้ความสามารถในด้านการตลาด และด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมการขายสินค้า ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะคิดหาวิธีส่งเสริมการให้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ วิธีส่งเสริมการให้ความรู้ความสามารถในการแปรรูปผลผลิตให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพน่าสนใจและวิธีส่งเสริมการให้ความรู้ความสามารถในด้านการตลาดและด้านเทคโนโลยีสมัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมการขายสินค้า”

สอดคล้องกับนางทองทิพย์ จำเนียรผล กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาหาร ขนม ของที่ระลึกและของฝากให้มีคุณภาพ และไม่มีความพร้อมในการออกร้านเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานรัฐและเอกชน เพื่อสร้างรายได้เพิ่ม”

สอดคล้องกับนางปราณี อ่วมท่าวัง กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ประชาชนไม่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยสามารถขอเลขมาตรฐาน อย. ได้ เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสินค้า และไม่สามารถลงทุนซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพราะมีราคาสูงมาก ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถยกระดับมาตรฐานการผลิตแบบครบวงจรยกระดับการจัดจำหน่ายเพื่อช่วยลดต้นทุนของผู้ประกอบการลงและเป็นการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ”

สอดคล้องกับนายวัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ คือ ผู้ประกอบการตัวเล็ก ชาวบ้าน นักศึกษาจบใหม่และประชาชนทั่วไปที่ต้องการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็ นมาตรฐานอุตสาหกรรมหรือมาตรฐานอาหารและยา ปัญหาคือสถานที่ผลิต เครื่องมือ เครื่องจักรที่มีมาตรฐาน รวมถึงอาคารสถานที่ก็ไม่มี เนื่องจากมีต้นทุนที่แพง จึงทำให้หมดโอกาสในการล้มตาอำปากต่อไปได้ แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามช่วยผู้ประกอบการในการยกระดับมาตรฐานสินค้า ช่วยให้คนมีอาชีพ มีรายได้ มันก็จะไปติดปัญหาเหล่านี้ เพราะต้องใช้เงินทุนที่สูงมาก ใครที่มีกำลังทำเองได้ ธนาคารก็อาจจะให้กู้เงิน แต่ถ้ากู้มาแล้วผู้ประกอบการลงทุน 1-2 ล้านบาท ยังไม่รวมการผลิตสินค้าอีก เกิดสินค้าไปต่อไม่ได้ตลาดไม่ตอบรับก็เจ๊งทันที ถ้ามีผลิตภัณฑ์ส่วนตัว 100 รายการ ก็ต้องใช้เงินหลายล้านบาทต่อผลิตภัณฑ์และถ้ารวมทั้งประเทศมีเป็ นหมื่นผลิตภัณฑ์ก็เท่ากับต้องใช้เงินหลายหมื่นล้านบาท แต่ถ้าเราทำห้องปฏิบัติการชุมชนแบบนี้ขึ้นทั่วประเทศ อาจจะใช้เงินแค่ 2-3 ล้านบาทต่อแห่ง โดยรัฐเป็นผู้ลงทุน ประชาชนสามารถมาใช้งานได้ ทั้งเพื่อทดลองผลิต ทดลองตลาด คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้นก็สามารถมาใช้ได้ ชาวบ้านเพียงแค่เอาวัตถุดิบกับฝีมือมา สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก เพราะมีเครื่องจักรพร้อมและฝึกฝนทักษะการใช้เครื่องมือให้ชาวบ้านด้วย สินค้าได้มาตรฐานมีเลข อย. จะทำให้เกิดการยกระดับพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการของประชาชนในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง”

สรุป การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะว่าการผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ดีมีคุณภาพ สอดคล้องกับ

ความต้องการของตลาดหรือลูกค้าในปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาก จึงจะทำให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการยอมรับ แต่ประชาชนในตำบล บ้านใหม่ไม่มีความรู้ความสามารถด้านนั้นจึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพได้

จากข้อมูลผลการสัมภาษณ์ดังกล่าวสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด 2) การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ 3) การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้เพราะประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะมีรายได้ 4) การขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5) ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 6) การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ

2. การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

2.1 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน พบว่า การร่วมวางแผนในชุมชนตำบลบ้านใหม่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่มีการร่วมประชุมเป็นประจำทุกเดือน โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ในวัดวชิรธรรมาราม ร่วมถึงจะมีการแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่าง ๆ นำผลการดำเนินงานของประชาชนในแต่ละเดือนมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกัน ซึ่งเป็นการมองภาพรวมของงานเมื่อได้รับเป้าหมายว่าเป้าหมายของงานคืออะไร และทำอย่างไรจะได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน วัดในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และโรงเรียน โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา และวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร

ดั่งที่นางอารี สิงห์ทยาน กล่าวไว้ว่า “ผู้นำชุมชน วัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่และโรงเรียนในชุมชน ร่วมกันวางแผนการประสานงาน สร้างความร่วมมือและจัดหาแหล่งทุนจากภายนอกชุมชน เป็นทฤษฎีใหม่ขึ้นก้าวหน้าสู่ภายนอกชุมชน เพื่อร่วมมือกับส่วนราชการ วัด

โรงเรียนองค์การเอกชน ธนาคาร ในด้านเงินทุน การผลิต การตลาด การจัดการและข่าวสารข้อมูลเพื่อช่วยเหลือในการประกอบอาชีพและการจัดหาเงินทุน” จะเห็นได้ว่าประชาชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ในการดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่ในการกำกับกำกับการดำเนินงาน การประเมินผล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เข้ามาส่งเสริมรายได้แก่ประชาชนในชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าอย่าง ต่อเนื่อง

สอดคล้องกับนางทัศนากำจรธรรม ที่กล่าวว่า “การตั้งเป้าหมายในการทำการแก้ไข ปัญหาความยากจนต้องให้มีความเหมาะสม ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง การใช้จ่ายงบประมาณต้องเป็นไปในแนวทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า โดยใช้หลักความพอประมาณในการลงทุน การใช้ทรัพยากรทุกภาคส่วนที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดรายได้ด้วยลักษณะเครือข่าย คือ การผลิตเพื่อจำหน่าย และบริโภค รวมถึงกระจายไปยัง ภายนอกชุมชน” แสดงให้เห็นว่าการร่วมวางแผนเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากพลังบวร ทั้งผู้นำ ชุมชน ประชาชน พระสงฆ์ พนักงาน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และผู้บริหาร โรงเรียนในชุมชน ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวร นอกจากนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน รวมทั้งภาคเอกชน ได้มีการร่วมกันพัฒนาแผนการ ส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ที่ช่วยบรรเทาหรือลดความเหลื่อมล้ำพัฒนา เศรษฐกิจด้วยนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ยังเข้ามาให้ความรู้ในการประกอบที่ที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่น

ตั้งที่นางสาวตะไล ม่วงประดิษฐ์ กล่าวว่า “ประชาชนในชุมชนของเรา ร่วมกัน จัดทำแผนงานและโครงการที่มีความเป็นไปได้ตามงบประมาณที่มีอยู่หรือคาดว่าจะได้รับ ใช้งบประมาณตามแผนโดยประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยและมีความคุ้มค่า มีการศึกษาตามคำแนะนำจาก เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งวัด หน่วยงานราชการ จะมาแนะนำให้เราวางแผนอย่างรอบคอบและมีความยั่งยืน โดยอาศัยหลักวิชาการต่าง ๆ” จะเห็นได้ว่าในตำบลบ้านใหม่ จะมีระบบติดตามและประเมินผลการ ดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่ดำเนินการ มีแผนบริหารหรือลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน มีการจัดทำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลางและ ระยะยาว ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าประสงค์ให้เกิดความมั่นคง สมดุลและยั่งยืน

ตั้งที่นางสมควร เข้มแข็ง กล่าวว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ทำโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร เป็นดำเนินการที่หวัง ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น บนพื้นฐานของการแบ่งปันและมุ่งให้ทุก

ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม มุ่งบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาดโดยการพึ่งพาตนเองและหน่วยงานภายนอกที่เป็นพันธมิตรกัน” แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับวัดในชุมชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อความยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การวางแผนมีความสำคัญต่อการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะการวางแผนเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างมีหลักเกณฑ์ การวางแผนเป็นระบบช่วยป้องกันการสูญเสียโอกาสและลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน การวางแผนช่วยการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมดำเนินการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมดำเนินการ พบว่า ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร โดยร่วมดำเนินการกำหนดเป้าหมายการทำงานเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ พลังบวร เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่เป็นผู้นำในการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพของประชาชนหลายด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และการวัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ส่วนวัดให้พื้นที่เปิดศูนย์การเรียนรู้และเป็นพื้นที่จำหน่ายสินค้าชุมชนขนาดใหญ่ เป็นระบบความร่วมมือในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่น ๆ และภายนอก มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพมีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอกเพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ดังที่นางสมพงษ์ ลอยความสุข กล่าวว่า “ผู้นำชุมชน วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ มีส่วนรวมในการสนับสนุนพื้นที่ฝึกอบรมทักษะ ความรู้ในการพัฒนาอาชีพและเป็นสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของประชาชนในชุมชน” จะเห็นได้ว่าวัดในตำบล

บ้านใหม่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาอาชีพของประชาชนให้มีคุณภาพมากขึ้นให้ประชาชนสามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้เพื่อนำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนในที่สุด

สอดคล้องกับนางเขาวน เฉลิมก้อย ที่กล่าวว่า “ผู้นำชุมชน วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น ร่วมการส่งเสริม สนับสนุนการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ มีกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือนลดต้นทุน การผลิตในการประกอบอาชีพ สร้างขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ สร้างกระบวนการผลิตที่เน้นเพื่อการบริโภคและเพื่อจัดจำหน่ายภายในชุมชนเป็นหลักเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปสู่ภายนอกชุมชน”

แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจากพลังบวร ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจากผู้เชี่ยวชาญโดยการติดต่อประสานงานและให้การสนับสนุนของพลังบวร ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้และทักษะต่างๆ และการจัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อไปศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร ดังที่นายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนจะเป็นการร่วมดำเนินการถ่ายทอด ซึ่งเริ่มต้นจากบุคคลในครอบครัว และการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่และวัดในชุมชน ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพื่อให้นำความรู้ไปใช้ในพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่ม เพื่อจะได้หลุดพ้นจากความยากจน” บ่งบอกได้ว่าประชาชนในตำบลบ้านใหม่ ผู้นำชุมชน วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้มีการร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ดังที่นางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “การส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ ได้เรียนรู้และพัฒนาอาชีพตนเอง เพื่อเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายทั้งประชาชน วัดในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่” แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลบ้านใหม่ ผู้นำชุมชน วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ

กล่าวโดยสรุปการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมดำเนินการ ได้แก่ การที่พลังบวร ประกอบด้วย บ้าน คือ ผู้นำชุมชน ประชาชน วัด คือ พระสงฆ์จากวัดในชุมชนและนอกชุมชน ราชการ คือ พนักงาน เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่และหน่วยงานภาครัฐจากภายนอกชุมชน ร่วมมือกันสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้น ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำจนสามารถนำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนในที่สุด

2.3 การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลัง บวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการ ร่วมติดตามประเมินผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมติดตามประเมินผล พบว่า การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้านการติดตามและประเมินผล เมื่อเริ่มวางแผนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรและร่วมกันดำเนินการแล้ว เพื่อนำผลการดำเนินการมาปรับปรุงและการพัฒนากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ดีขึ้น ดังนั้น จำเป็นต้องมีการร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังที่ นางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าววว่า “ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ร่วมกันติดตามประเมินผลกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรให้ประสบความสำเร็จ”

สอดคล้องกับนายณรงค์ วนะสิทธิ์ ที่กล่าวว่า “ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ของเรา ถือวว่าโชคดีมากที่มีทั้งพลังบวร ทั้งหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและร่วมติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด” บ่งบอกได้ว่า ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับตัวและสามารถพัฒนาอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีคุณภาพดี และสามารถนำไปจำหน่ายในตลาดหลวงปู่ทวด ที่วัดวชิรธรรมารามได้อย่างดีไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีสำหรับการแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยการพัฒนาคุณภาพคน ด้วยการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพตลาด ดังที่ นางทองทิพย์ จำเริญผล กล่าววว่า “ประชาชนต้องให้ความสนใจรับฟังข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร และคอยติดตามประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เพราะจะช่วยให้ประชาชนมีงานทำอย่างต่อเนื่องและมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย” แสดงให้เห็นว่าการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ สามารถช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถพัฒนาอาชีพ สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ได้จริง

การรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครือข่ายในชุมชน ทำให้ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ได้รับความสะดวกต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมในชุมชนได้อย่างทั่วถึง จึงเกิดกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล วิเคราะห์

ปัญหาเสนอปัญหา ความต้องการและคัดเลือกแนวทางแก้ไขปรับปรุงที่เหมาะสม วัดและหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนความต้องการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ แสดงออกถึงความเกื้อกูลกันในทางสังคม และสำหรับกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเป็นส่วนสำคัญของการมีส่วนร่วมเพราะการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การที่ประชาชนภายในชุมชน มีการรวมกลุ่มเป็นประชาคมหรือองค์กรชุมชนก็เพื่อแสดงออกถึงเป้าหมายที่ต้องการผ่านผู้นำกลุ่มที่เป็นตัวแทน ดังที่นางปราณี อ่วมท่าวุ้ง กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยพลังบวรช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้ระดับมาตรฐานที่สูงขึ้น รวมถึงการรักษาระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนความรู้ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานขอมาตรฐาน”

สรุป การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรอยู่ในรูปคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในบทบาทร่วมออกแบบแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ จากสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อ และยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ทั้งในด้านองค์ความรู้และงบประมาณ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐวัดในพื้นที่ร่วมกันสร้างศูนย์จำหน่ายหรือกระจายสินค้าของประชาชนในชุมชน พร้อมทั้งทำการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการจัดระบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าให้มีความต่อเนื่องเกิดการมีส่วนร่วมในศูนย์ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและเกิดความยั่งยืนต่อไป

2.4 การสร้างกลยุทธิ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมรับผลประโยชน์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธิ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า การร่วมรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร นับเป็นแนวทางสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน เพราะการรวมตัวกัน นอกจากจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง ทั้งด้านการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตแล้วยังนำมาซึ่งความร่วมมือกันของหมู่คณะ ซึ่งกลุ่มมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ปัญหา สามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

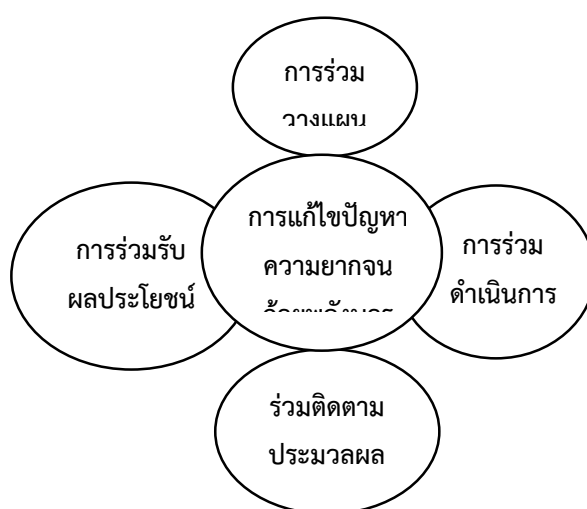
ดังที่นายวิรัชต์ เผือกขาวพ่อง กล่าวว่า “การได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ประชาชนต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการกำหนดกฎข้อตกลงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ทำอะไรก็ต้องเคารพกติกาของกลุ่มหรือเครือข่ายที่กำหนดขึ้นมา และสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกันควรมีความซื่อสัตย์

ทั้งต่อตนเองและต่อสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน” แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งจากประชาชนด้วยตัวเอง จากการสนับสนุนส่งเสริมของเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ผู้นำชุมชน วัด และหน่วยงานราชการในพื้นที่ในการดำเนินงานของประชาชนในตำบลบ้านใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชนอย่างเป็นธรรม การประชุมพบปะระหว่างอย่างสม่ำเสมอ การสร้างการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร โดยการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลเรียนรู้ และร่วมรับผลประโยชน์ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ช่วย สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น พึ่งตนเองได้ จึงจะสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างยั่งยืน ดังที่นางปัญจาง เฉลิมมุข กล่าวไว้ว่า “ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของประชาชนในชุมชนและการตลาดที่ทันสมัย ส่วนมากมาจากการให้การฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่หรืออาจจะสืบค้นข้อมูลของหน่วยงานราชการจากอินเทอร์เน็ต หากประชาชนนำมาบอกเล่าให้เพื่อนรับรู้ข่าวสารด้วยกันจะได้ช่วยกันคิดวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรของประชาชนในชุมชนได้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด รวมถึงอาจได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตสินค้าเกษตรที่ทันสมัยซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน”

สอดคล้องกับนางสาวคณินดิษฐ์ จิตตฤกษ์ ที่กล่าวว่า “การให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน การช่วยเหลือ สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การจัดการด้านการตลาดเพื่อให้ประชาชนได้ขายสินค้าในราคาที่ยุติธรรม การสนับสนุนด้านการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อรอเวลาขายในช่วงที่ราคามีความเหมาะสม เป็นต้น ถ้าพลังบวรสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างครบวงจรแบบนี้ ประชาชนจะเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพและเห็นความสำคัญของกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร” แสดงให้เห็นว่าประโยชน์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร ยังมีอีกมากมายถ้าเราได้ฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจถึงความสำคัญของกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร การรวมตัวกันเข้าใจถึงการบริหารงานและเข้าใจถึงการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

กล่าวโดยสรุปการร่วมรับผลประโยชน์จากกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรมีประโยชน์มากต่อประชาชน เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมของเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ผู้นำชุมชน วัด และหน่วยงานราชการในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิต การตลาดที่ทันสมัย เกิดความร่วมมือร่วมกันวางแผนการพัฒนาอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนได้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด รวมถึงอาจได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตรที่ทันสมัย ซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน จากกระบวนการ

สร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

รูปภาพที่ 4.1 กระบวนการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร

4.5 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มากที่สุด 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด 2) การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ 3) การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้เพราะประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ 4) การขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5) ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 6) การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้กำหนดกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียด ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านความพอประมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายประกอบอาชีพตามสถานะความเป็นอยู่ เนื่องจากความพร้อมของทุนชุมชนและศักยภาพของประชาชนที่มีความสามารถในการผลิต การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร ต้องเริ่มการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยร่วมกับภาคประชารัฐทุกภาคส่วน ครอบคลุมเข้มแข็ง อบอุ่น สังคมอยู่ดีมีสุข จากการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเอง เกิดเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนด้วยพลังบวร ดังที่นางเครือวัลย์ มหาเธียร กล่าวว่า “จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรตามหลักความพอประมาณ โดยประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากการเปิดพื้นที่ในวัด ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกลุ่มอย่างมีพลัง ใช้ชีวิตอย่างพออยู่พอกิน”

สอดคล้องกับนายอดิศักดิ์ สุขพันธ์ ที่กล่าวว่า “ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ นำหลักการ 3 ประสาน คือ บ้าน วัด ราชการ มาเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพให้ตรงกับความต้องการของแต่ละชุมชน”

บ่งบอกได้ว่าประชาชนในตำบลบ้านใหม่ใช้หลักการมีส่วนร่วม 3 ประสาน คือ บ้าน วัด ราชการ ร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ดังที่ นางอารี สิงห์ทยาน กล่าวว่า “แก้ไขปัญหาความยากจนให้ประสบผลสำเร็จ ประชาชนต้องยึดความประหยัด รู้จักเก็บออม ถนอมให้ทรัพย์สิน ใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์สิน รู้จักประเมินฐานะทางการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมทรัพย์สิน

ใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่ายอยู่เสมอ การประหยัดคือออมเป็นหนทางสู่รากฐานแห่งความสำเร็จ”

แสดงให้เห็นว่าความพอประมาณ ความพอดีไม่ทำมากจนเกินไป ทำตามสมควร แม้แต่การใช้ก็พอประมาณ ไม่ต้องมีมากมาย อยู่อย่างรู้ตัว ไม่ใช่เงินลงทุนเกินกำลัง ไม่กู้เงิน ใช้ร่างกาย การอยู่ การใช้จ่ายพิจารณาตนเองเสมอ ประมาณตน ประมาณการใช้จ่ายพิจารณาตามรายวัน วางแผนล่วงหน้าตามกำลังร่างกาย ประมาณการเงินให้ใช้จ่ายอยู่ได้ อยู่แบบสมถะและเรียบง่ายจะทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรประสบผลสำเร็จ

การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เป็นการดำเนินงานที่มีการหวังผลประโยชน์หรือผลตอบแทนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น บนพื้นฐานของการแบ่งปันและมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม มุ่งบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาดโดยการพึ่งพาตนเองและหน่วยงานภายนอกที่เป็นพันธมิตรกัน ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความถนัดหรือเชี่ยวชาญของตนเอง ดังที่นางทัศนีย์ จำนงธรรม กล่าวไว้ว่า “กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนให้ประสบผลสำเร็จ ประชาชนต้องยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต รักในอาชีพ ประชาชนที่ทำอยู่ทำด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ทำสิ่งปลอมปนมาใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งความซื่อสัตย์ ยับยั้งซึ่งใจในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง รู้จักควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเอง หากคนในสังคมขาดคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สังคมจะวุ่นวาย ประชาชนในชุมชนก็จะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน” แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลบ้านใหม่ นำทุนทางวัฒนธรรมและความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ใช้กระบวนการคุ้มบ้านและแบบเครือญาติ ให้เข้าถึงและใกล้ชิดกับชาวบ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ โดยประชาชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายประกอบอาชีพตามสถานะความเป็นอยู่ แต่เนื่องจากความพร้อมของทุนชุมชนและศักยภาพของคนในชุมชนที่มีความสามารถในการผลิต สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านหลักความพอประมาณ โดยนำหลักการ 3 ประสาน คือ บ้าน วัด ราชการ มาเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นเจ้าหลอมชีวิตให้ถูกต้องดีงาม

2. การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล มีรายละเอียด ดังนี้

ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล ดำเนินชีวิตที่ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท มีสติสัมปชัญญะ รู้จักกาลเทศะและวางแผนดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบด้วยข้อมูลที่เพียงพอ ใช้จ่ายเงินทองอย่างเหมาะสมให้คุ้มค่าตามความจำเป็นไม่หลงยึดติดกระแสมากเกินไปและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด คิดและตัดสินใจทำอะไรจะต้องมีเหตุผลโดยพิจารณาเหตุปัจจัยหรือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นด้วยจากการกระทำนั้น ๆ ปฏิบัติงานหนักให้สมาชิกครอบครัวรู้บทบาทหน้าที่ที่ตนเอง ครอบครัว สังคม อธิบายได้ว่าทุกการกระทำและการดำเนินชีวิตเป็นไปเพื่อให้ตน และคนในครอบครัวมีความสุข สงบ แข็งแรง ปลอดภัย โดยไม่เบียดเบียนคนอื่น เมื่อมีมากก็พร้อมแบ่งปันให้คนอื่น วางแผนชีวิตและครอบครัวที่มีเป้าหมายที่เน้นความสุขไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น รับประทานอาหารในความคิดเห็น รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัว พัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิก ลูกหลานให้ทันสมัย ทันต่อโลกต่อเหตุการณ์ มีวิถีคิดแบบองค์รวมในเชิงระบบคิดแบบบูรณาการ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร และบริหารเวลาให้สมดุลและเกิดประโยชน์ตามสมควร ดังที่นางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มีพระราช มีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันร่วมกันคิดวิเคราะห์ถึงความถูกต้องของภารกิจงานชุมชน ขอร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานของชุมชน อีกทั้ง ชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ผู้นำมาจากบุคคลภายนอกชุมชน เพราะเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นจะมีแนวคิดที่แตกต่างในเรื่องของการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี”

บ่งบอกได้ว่าวางแผนดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ ด้วยการใช้จ่ายเงินทองอย่างเหมาะสมให้คุ้มค่าตามความจำเป็น ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน ดังที่นางสาวตะไล ม่วงประดิษฐ์ กล่าวว่า “ประชาชนในชุมชนบ้านเรานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร มาเป็นหลักเราทำงานอะไรเราจะทำกันในนามหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านทุกภาคส่วนมาร่วมกันเป็นกองหนุนในการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ” สอดคล้องกับนางสมพงษ์ ลอยความสุข ที่กล่าวว่า “การดำเนินชีวิตประจำวันโดยทำเป็นตัวอย่างให้กับชาวบ้านในชุมชนที่มาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ที่วัด มาดูการทำปุ๋ยหมักชีวภาพหรือน้ำยา EM แนะนำวิธีทำให้เกษตรกรในชุมชนเข้าใจวิธีทำและแจกจ่ายให้กับเกษตรกรเพื่อนำไปรดต้นไม้ที่ปลูก” แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีระบบงานและการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล พบว่า ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการรู้จักการกินอยู่และการใช้จ่ายอย่างประหยัดพอดีกับตนเองยึดค่านิยมของชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ชยัน ประหยัด เกื้อบอม พึ่งตนเองก่อนคิดพึ่งคนอื่น

3. การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรมอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่โดยวัดทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ร่วมวางแผน ดำเนินการพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรมโรงเรียนมีบทบาทในการสร้างเยาวชนไว้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขขณะเดียวกันชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ดังนั้น การประสานการทำงานของสามประสาน คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน/ราชการ มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการเปิดพื้นที่ในชุมชน วัด ศาสนสถานให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรและคนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกลุ่มอย่างมีพลัง ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน พอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ดังที่นางเขาวน เฉลิมก้อย กล่าวว่า “พลังบวร (บ้าน วัด ราชการ) นั้นเป็นพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการพัฒนาให้ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ มหาราชเข้มแข็ง เกิดกระบวนการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ โดยวัดทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ร่วมวางแผน ดำเนินการพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรม โรงเรียนมีบทบาทในการให้ความรู้กับเกษตรกรให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ ที่กล่าวว่า “ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ มหาราช มีการเชื่อมโยงกับทางโรงเรียนและวัดยังทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ใช้ชีวิตพออยู่ พอกิน พอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมตามสภาพของชุมชนและวัฒนธรรมในท้องถิ่น” จะเป็นได้ว่าประชาชนในตำบลบ้านใหม่ ยังมีภูมิคุ้มกันด้านทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ชาวบ้านจึงมีความมั่นคงจากการถือครองเพราะมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ตนเองถือครองเป็นโฉนดอย่างชัดเจนและมีความมั่นคงจากระบบนิเวศน์ เพราะมีน้ำตามธรรมชาติตลอดปีประกอบดินยังคงความอุดมสมบูรณ์รวมถึงปริมาณและความหลากหลายของพืชและสัตว์ตามธรรมชาติในระดับที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป”

นอกจากนี้ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ใช้เทคโนโลยีที่เกิดจากภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นได้รับความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ และส่งเสริมด้านการจัดจำหน่ายโดยวัดเข้ามามีส่วนสำคัญในการพัฒนาและจัดการด้านพื้นที่ ดังที่นางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่มุ่ง

ให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ไม้ไว้แต่ดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่ต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อน ไม้มุ่งหวังแต่เพียงความเจริญแต่เพียงอย่างเดียว มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักการประมาณตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีเหตุมีผล อาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตนให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มในชุมชนและดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรยา ที่กล่าวว่า “ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มหาราช มีภูมิคุ้มกันมีเหตุผลและการจัดการเนื่องจากมีความรู้ที่เพิ่มพูน กล่าวคือชาวบ้านมีทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ มีศูนย์การเรียนรู้ที่คอยให้ความรู้รวมถึงมีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้อื่นด้วยและมีความมั่นคงจากการมีทายาทที่จะสืบทอดการเกษตรทฤษฎีใหม่ต่อไป” แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาด้วยพลังบวร บ้าน-วัด-ราชการ ซึ่งเป็น 3 องค์ครหลักเป็นกลไกในการพัฒนาให้กับเกษตรกรในพื้นที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งต่างมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

สรุปได้ว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต โดยการกระตุ้นให้ประชาชนแสวงหาความรู้ ทักษะและแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งประชาชนก็มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตซึ่งล้วนแล้วส่งผลให้เกิดความมั่นคง

กลยุทธ์ที่ 2 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ ดั่งที่นางอารี สิงห์หยาน กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน เนื่องจากการสำรวจรวบรวมความต้องการประชาชนในทุกครัวเรือน เพื่อรวบรวมข้อมูลและเข้าถึงปัญหาสาเหตุของความยากจนแบบเจาะลึกถึงบ้าน เพื่อนำมาวางแผนและกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด”

สอดคล้องกับนางทัศนีย์ จันทร์ธรรม กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เป็นเรื่องสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน สำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่นั้นมีหลายวิธีการ เช่น

- 1) การสำรวจรายบุคคล
- 2) การสำรวจทางโทรศัพท์
- 3) การสำรวจที่ผู้ตอบ ตอบแบบสอบถามด้วย

ตนเองบนกระดาษ 4) การสำรวจที่ผู้ตอบ ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนคอมพิวเตอร์ (ออนไลน์) เป็นต้น”

สอดคล้องกับนางสาวตะไล ม่วงประดิษฐ์ กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่นั้นมี 2 วิธี ได้แก่ 1) การสำรวจทางโทรศัพท์ เป็นการสำรวจด้วยการโทรศัพท์หากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแล้วใช้วิธีการอ่านคำถามเพียงไม่กี่คำถาม เพื่อให้ได้คำตอบกลับมา โดยวิธีนี้จะเป็นการสำรวจหรือการทดลองที่ทำได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ที่สามารถสำรวจได้แค่ในกลุ่มผู้มีโทรศัพท์เท่านั้น รวมถึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมจะใช้ร่วมกับวิธีอื่น ๆ เพราะถามคำถามได้น้อย ส่วนใหญ่จึงมักใช้ในการทวงถามใบแบบสอบถามหรือสอบถามเพิ่มเติมเมื่อมีข้อสงสัยหากไม่ได้รับคำตอบที่ถูกต้องกลับมา และ 2) การสำรวจโดยการสัมภาษณ์จากบุคคลผู้ให้คำตอบโดยตรง เป็นการส่งทีมงานออกไปหาบุคคลผู้ให้คำตอบแบบตัวต่อตัว ผู้ถามกับผู้ตอบแบบสอบถามจะเห็นหน้ากันและกัน หลังจากนั้นให้บันทึกคำตอบลงในแบบสอบถาม มักนิยมใช้ในการสำรวจลงพื้นที่ เช่น สำรวจสำมะโนครัว ฯลฯ มีข้อดี คือทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ได้รับคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ รวมด้วย เช่น ความเข้าใจของผู้ตอบคำถาม ลักษณะของคำถามที่ต้องชัดเจนและเข้าใจง่าย ความตั้งใจของผู้ตอบและความสุจริตใจที่จะให้คำตอบ ความซื่อสัตย์ของทีมงานที่จะไม่ทำการกรอกข้อมูลเอง เป็นต้น”

สอดคล้องกับนางสมควร เข้มแข็ง กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประมวลผลหรือจัดเก็บเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ การเก็บข้อมูลสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การสำรวจแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์หรือการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การเก็บข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนต่อไป”

สอดคล้องกับนางสมพงษ์ ลอยความสุข กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่โดยทั่วไปมีวิธีการ ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีผู้ชักถามแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คำตอบผู้ตอบการซักถาม การสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสอบถาม หมายถึง ซักถามตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (2) การสัมภาษณ์ที่ไม่ใช่แบบสอบถาม หมายถึง ซักถามโดยใช้ดุลยพินิจของผู้ซักถามในการติดตามประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการ 2) การสำรวจข้อมูลปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏซึ่งสัมผัสได้

ด้วยประสาททั้ง 5 เช่น การสำรวจด้วยภาพที่ปรากฏแก่สายตาจริงว่าประชาชนที่มีความยากจนมีสภาพการเป็นอยู่อย่างไร ทำอาชีพอะไร มีรายได้เท่าไร เป็นต้น 3) การทอดแบบสอบถาม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เอกสารแบบฟอร์มที่ได้จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ แล้วให้กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การทอดแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (2) การทอดแบบสอบถามโดยนำไปให้ด้วยตนเอง 4) การศึกษาเอกสาร เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ คือ จากเอกสารที่แหล่งข้อมูลนั้นได้จัดเก็บไว้แล้ว เช่น สำมะโนประชากร สถิติด้านต่าง ๆ เป็นต้น”

สอดคล้องกับนางเชวรินทร์ เฉลิมก้อย กล่าวว่า “การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่โดยทั่วไปมีวิธีการ ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณอาจใช้แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะข้อมูลที่ต้องจัดเก็บอะไรบ้าง ที่มาของข้อมูลจากแหล่งใดแล้วจึงนำวิธีการจัดเก็บข้อมูลที่เสนอข้างต้นที่เหมาะสมที่สุดมาใช้ในการเก็บข้อมูลที่ต้องการ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขอื่น ๆ เพื่อเป็นการนำมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่มีอยู่ต่างหากอีกด้วย 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นการจัดเก็บข้อมูลที่มีลักษณะมุ่งสู่ประเด็นของเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน กิจกรรมสุดท้ายของขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการประมวลผลข้อมูล คือ ภายหลังจากที่ได้จัดเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเรียบร้อยแล้วต้องนำข้อมูลนั้นมาสรุปผลแยกประเภทและจัดกลุ่มเพื่อเป็นการเสนอผลของการเก็บรวบรวมในเบื้องต้นว่าเป็นอย่างไร 1) ในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นการประมวลผลข้อมูลแล้วสรุปออกมาในรูปแบบของตาราง เอกสารคำแนะนำการจัดเก็บข้อมูล 2) ในกรณีข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นการเสนอผลข้อมูลที่จัดเก็บโดยสรุปลงในผลการตอบ แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ เป็นต้น จากวิธีการดังกล่าวเป็นเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งพอสรุปได้ว่าข้อมูลที่ต้องการจะเก็บรวบรวมมีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวยังถือเป็นข้อมูลดิบ กล่าวคือ หลังจากที่ได้รับการจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลแล้วก็ยังไม่สามารถแสดงผลหรือชี้ให้ทราบถึงประเด็นหลักของการพัฒนาที่จะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนได้โดยทันทีจำเป็นต้องผ่านขั้นตอนของเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเสียก่อน ซึ่งจะเป็นการใช้เทคนิคเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และแผนที่แผนภาพและอาจใช้เทคนิคซ็อพ (ZOPP) มาใช้ได้เช่นกัน เพื่อที่จะแปลความหมายของข้อมูลดิบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลออกมาเป็นข้อมูลหลักในการจัดทำแผนต่อไป”

สรุป การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน เนื่องจากการสำรวจรวบรวมความต้องการประชาชนในทุกครัวเรือน เพื่อรวบรวมข้อมูลและเข้าถึง

ปัญหาสาเหตุของความยากจนแบบเจาะลึกถึงบ้าน เพื่อนำมาวางแผนและกำหนดทิศทางการแก้ไข ปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่มีหลายวิธีการ เช่น 1) การสำรวจรายบุคคล 2) การสำรวจทางโทรศัพท์ 3) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง บนกระดาษ 4) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนคอมพิวเตอร์ (ออนไลน์) เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุดเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ดังที่นายมานพ ผลลูกสะ กล่าวไว้ว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากการดำเนินแผนงาน/โครงการโดยตรงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มาก เนื่องจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายกว้างเกินไป เพราะฉะนั้นประชาชนทุกคนที่มีความยากจนที่จะได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะได้กลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความต้องการแล้ว ยังสามารถกำหนดแผนงาน และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตรงจุด”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนที่มีปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการจะเข้าไปช่วยเหลือให้พ้นจากความยากจน นั้น เราใช้ข้อมูลประชากรมาเป็นตัวกำหนด เช่น เพศ อายุ รายได้หรือรูปแบบการใช้ชีวิต ข้อมูลเหล่านี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้การกำหนดกลุ่มเป้าหมายมีความชัดเจนและตรงจุดประสงค์มากขึ้น ยิ่งเรารู้จักกลุ่มเป้าหมายลึกเท่าไร ยิ่งเป็นผลดีกับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนมากขึ้นเท่านั้น”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากการดำเนินแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โดยใช้กลยุทธ์ STP: Segment, Target, Position ได้แก่ 1) Segmentation คือ การแบ่งกลุ่มประชาชนผู้ยากจนตามลักษณะเฉพาะของกลุ่ม ได้แก่ (1) การแบ่งกลุ่มตามข้อมูลประชากร เช่น เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ศาสนา เป็นต้น (2) การแบ่งกลุ่มตามหลักภูมิศาสตร์ เช่น กลุ่มที่อยู่ใกล้กับตลาด และกลุ่มที่อยู่ห่างไกลจากตลาด 2) Targeting คือ การตัดสินใจกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ดีที่สุดในปัจจุบัน การตัดสินใจแบ่งกลุ่มเป้าหมายจะใช้ข้อมูลจาก Segmentation มาวิเคราะห์เป้าหมายของการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ

การพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดมีโอกาสที่จะพัฒนาด้วยการให้การส่งเสริมสนับสนุนให้พ้นจากความยากจนได้มากที่สุด 3) Positioning คือ การวางตำแหน่งกิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการที่เป็นจุดแข็งของเรา เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของกิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อให้ประชาชนที่ยากจนรับรู้และเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานและให้ความร่วมมือโดยพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มเป้าหมาย (Segmentation) และจุดที่ประชาชนที่ยากจนก็มีปัญหา (Pain Point) จากกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการวางตำแหน่งกิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนของเรา”

สอดคล้องกับนายณรงค์ วนะสิทธิ์ กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนที่มีปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมมีเพียงพอหรือไม่ กลุ่มเป้าหมายจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนจริงหรือไม่ และกลยุทธ์ในแก้ไขปัญหาคความยากจนมีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ เพราะว่าถ้ากิจกรรม มาตรการ แผนงานและงบประมาณมีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมก็จะทำให้การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนไม่เป็นผลสำเร็จ”

สอดคล้องกับนางทองทิพย์ จำเนียรผล กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนที่มีปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสิ่งสำคัญเพราะยิ่งเรารู้จักกลุ่มเป้าหมายลึกมากเท่าไรก็จะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนมากเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) Who : เขาเป็นใคร ให้นึกถึงกลุ่มเป้าหมายของเรายังมีความชัดเจนได้เท่าไรยิ่งดี อาจจะทำข้อมูลประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ หรือการทำงาน เป็นต้น 2) What : อาชีพอะไรที่ประชาชนสนใจหรือความต้องการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนประสบความสำเร็จโดยอาจศึกษาจากการสัมภาษณ์ และการนำเสนอแผนงานให้ประชาชนได้เข้าใจ จะช่วยให้สามารถกำหนดกิจกรรม มาตรการ และแผนงานที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้ 3) When : จะดำเนินการตอนไหน คือ ต้องกำหนดแผนงาน แผนกิจกรรม และแผนเวลาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายว่าแต่ละกิจกรรมควรจะทำช่วงไหนที่จะเป็นประโยชน์ สามารถช่วยประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 4) Where : กลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ไหนคือ การกำหนดรัศมีของกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ไกลตลาดมากเกินไป ควรจะจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างไร จึงจะเหมาะสม 5) Why : กลุ่มเป้าหมายจะให้ความร่วมมือกับเราทำไม การตั้งคำถามว่าทำไมกลุ่มเป้าหมายถึงต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนกับเรา จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อค้นหาจุดเด่นที่เรามี และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการเข้าร่วมกับโครงการของเรา เช่น การ

ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านการตลาดเพื่อการพัฒนาอาชีพ เป็นต้น และ 6) How : จะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างไร โดยพิจารณาจากการใช้ชีวิต พฤติกรรมของประชาชนที่ยากจน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เช่น อาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาผลผลิต การเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การมีช่องทางการจัดจำหน่าย การมีตลาดรองรับสินค้าและบริการ เป็นต้น”

สอดคล้องกับนางปราณี อ่วมทำวุง กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนที่มีปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสิ่งสำคัญเพราะการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้ทราบว่าการกลุ่มประชาชนที่มีปัญหาคความยากจนที่เราต้องการแท้จริงแล้วเป็นใคร เพื่อที่จะได้สื่อสารให้เข้าถึงได้ เฉพาะเจาะจง เป็นการช่วยประหยัดต้นทุนและสามารถเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ตรงจุด”

สอดคล้องกับนายวิรัชต์ เผือกขาวผ่อง กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนที่มีปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรจะพิจารณา ดังนี้ คือ 1) เพศ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร 2) อายุ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่เท่าไรถึงเท่าไร 3) รายได้ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเท่าไร และควรจะมีรายได้ประมาณเท่าไร เพื่อจะได้วางกลยุทธ์เรื่องการพัฒนาอาชีพและรายได้ให้เหมาะสม 4) พฤติกรรม คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นอย่างไร เพื่อวางแผนพัฒนาให้ตรงจุด และ 5) สถานที่ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ตรงไหนและมีอาชีพหลักทำอะไร เพราะจะทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมและแผนงานการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย”

สอดคล้องกับนางปัญจาง เฉลิมมุข กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนมีประโยชน์หลายประการ เช่น 1) จะทำให้เราสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ 2) จะทำให้การสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจเรื่องกระบวนการและวิธีการแก้ไขปัญหาคความยากจนกับกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างง่ายดาย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงใจ จนกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจให้ความร่วมมือได้ไม่ยาก และ 3) จะทำให้รู้พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายว่ามีพฤติกรรมอย่างไร แบบไหนและทำให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนสอดคล้องความต้องการและตรงความรู้ความสามารถของประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น เป็นต้น”

สอดคล้องกับนางสาวคณินนิตย์ จิตตฤกษ์ กล่าวว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมายประชาชนที่มีปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่ ควรจะวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ตรงจุด เพื่อให้เราสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนตั้งแต่แรกและไม่ควรกว้างมากเกินไป เช่น เพศ ช่วงอายุ ปัญหาของการประกอบอาชีพ ต้นทุนของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น จะช่วยให้เราสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จริง ๆ ว่าประชาชนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนั้นกำลังประสบปัญหาด้านใด และกำลังมองหาแนวทางในการที่จะเข้าไปช่วยอะไรเขาได้บ้าง โดยที่เราสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการได้เบื้องต้นจากข้อมูลประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและพฤติกรรม”

สรุป การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เนื่องจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายกว้างเกินไป เพราะว่าไม่ใช่ประชาชนทุกคนที่มีความยากจนที่จะได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายนอกจากจะได้กลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความต้องการแล้ว ยังสามารถกำหนดแผนงาน และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) เพศ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร 2) อายุ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่เท่าไรถึงเท่าไร 3) รายได้ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเท่าไร และควรมีรายได้ประมาณเท่าไร เพื่อจะได้วางกลยุทธ์เรื่องการพัฒนาอาชีพและรายได้ให้เหมาะสม 4) พฤติกรรม คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นอย่างไร เพื่อวางแผนพัฒนาให้ตรงจุด และ 5) สถานที่ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ตรงไหน และมีอาชีพหลักทำอะไร เพราะจะทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมและแผนงานการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ด้านการเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน ดังที่ นางเครือวัลย์ มหาเธียรกล่าวว่า “เมื่อเราได้รู้ข้อมูลเชิงลึกถึงสาเหตุของปัญหาความยากจนว่าประชาชนขาดตกบกพร่องให้ด้านใดแล้ว การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน จึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมาก เพราะว่าเป็นการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินแก้ไขปัญหาความยากจนให้ประสบความสำเร็จจากแหล่งที่เป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน”

สอดคล้องกับนายอดิศักดิ์ สุขพันธ์ กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนมาก เพราะว่าการศึกษาดูงาน คือ การศึกษานอกสถานที่รูปแบบหนึ่งเพื่อการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่คาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค/ข้อควรระวังที่จะได้เรียนรู้จากองค์กรที่ไปศึกษาดูงาน ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศโดยการไปพบเห็นสิ่งใหม่ซึ่งสามารถเสริมสร้างแนวคิดใหม่และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ทักษะและประสบการณ์ให้กับประชาชน อีกทั้งเป็นการเปิดมุมมองที่จะรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ สร้างความพร้อมให้แก่ทั้งตัวประชาชนเองและสร้างผลสัมฤทธิ์ให้แก่ทีมงาน/หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง”

สอดคล้องกับนางอารี สิงห์ทยาน กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมาก เพราะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ดังนั้นผู้ที่ไปศึกษาดูงานควรเตรียมความพร้อมสำหรับการไปศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) ก่อนไปศึกษาดูงาน ควรจะดำเนินการ ดังนี้ (1) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการที่นำมาถึงการไปศึกษาดูงาน (2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการไปศึกษาดูงานให้ชัดเจน (3) คัดเลือกองค์กรที่มีแบบอย่างที่ดีสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการศึกษาดูงาน (4) ประสานงานล่วงหน้า เช่น วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขอบข่าย/สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ระยะเวลาในการศึกษาดูงาน จำนวนและบทบาทของผู้เข้าศึกษาดูงาน พาหนะในการเดินทางเพื่ออำนวยความสะดวกด้านสถานที่จอดรถ เพื่อให้องค์กรที่รับศึกษาดูงาน ได้เตรียมความพร้อม (5) ร่วมกันตั้งคำถามหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ก่อนไปศึกษาดูงาน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเข้าใจขอบเขตและประเด็นที่ต้องการมากขึ้นและ (6) เตรียมความพร้อมของทีมโดยมอบหมายผู้รับผิดชอบ ด้านการบริหารจัดการด้านเนื้อหาในการดูงาน การซักถามและการจดบันทึก 2) ระหว่างการศึกษาดูงาน ควรจะดำเนินการ ดังนี้ (1) เตรียมผู้กล่าวเปิด-ปิดการศึกษาดูงาน (2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงานและ (3) สอบถาม สังเกตการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน 3) เสร็จสิ้นการศึกษาดูงาน ควรจะดำเนินการ ดังนี้ (1) สรุปผลที่ได้จากการศึกษาดูงานทั้งรายบุคคลและทีมโดยจัดทำรายงานผลการศึกษาดูงาน ถอดบทเรียนและสรุปผลลัพธ์และแผนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานขององค์กร/หน่วยงาน/ทีม/รายบุคคล และ (2) จัดทำแบบประเมินผลการรับศึกษาดูงานให้ทีมงานและองค์กรที่ไปศึกษาดูงาน”

สอดคล้องกับนางทัศนีย์ จานงธรรม กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากเพราะมีประโยชน์ต่อการทำงานทั้งระดับองค์กรและหน่วยงานที่ช่วยก่อให้เกิดความคิดในการต่อยอดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อเราต้องไปศึกษาดูงานในองค์กรต่าง ๆ ก็สามารถนำ

เทคนิคและวิธีการไปปรับใช้ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการไปศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเต็มประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการ ทำงาน รวมทั้งมีการถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชน ส่งผลทำให้ประชาชนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง”

สอดคล้องกับนางสาวตะไล ม่วงประดิษฐ์ กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษา ดูงานมีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ดังนี้ 1) เปิดโลกทัศน์ใหม่ได้รับความรู้และได้สัมผัสกับสถานการณ์จริง 2) ได้แลกเปลี่ยนมุมมอง ทักษะและร่วมแชร์ความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงาน 3) มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคีกับเพื่อน 4) ได้ตระหนักถึงความตั้งใจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งมั่น สร้างความก้าวหน้าให้กับองค์กรของตน 5) ได้รับความรู้เทคนิคการทำงาน การบริหารงาน หลากหลายวิธีจากผู้บริหารองค์กรที่ประสบความสำเร็จ 6) ทำให้เข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาความ ยากจนได้ง่ายขึ้นจากการศึกษาดูงาน ณ สถานที่จริง 7) ได้รู้ถึงความต้องการของตลาดในปัจจุบันทำให้ มีการวางแผนเส้นทางอาชีพในอนาคตของได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ 8) เป็นแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมาก เพราะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ดังนั้น พนักงานและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ได้เตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่จะ เดินทางไปศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน 2) มีการวางแผนและศึกษารายละเอียด ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่จะได้รับ 3) มีการติดต่อประสานงานล่วงหน้าอย่าง รัดกุม และมั่นใจว่าจะได้รับความร่วมมือและอำนวยความสะดวกจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) วางแผน เวลาให้เหมาะสมและเพียงพอที่จะช่วยให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ตามวัตถุประสงค์และ 5) ที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่ง คืองบประมาณค่าใช้จ่ายต้องมีเพียงพอและควรจะคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ จากการศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง”

สอดคล้องกับนางสมควร เข้มแข็ง กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมาก ดังนั้น ประชาชนที่จะเดินทางไป ศึกษาดูงานจำเป็นต้องมีเทคโนโลยีที่ช่วยในการรวบรวม บันทึกและจัดเก็บข้อมูลและประสบการณ์ ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและปริมาณเพียงพอ เช่น กล้องถ่ายภาพ บันทึกวีดิทัศน์ บันทึกเสียง เป็นต้น และส่วนเจ้าของสถานที่ที่ไปดูงานจำเป็นต้องมีการจัดระบบการนำเสนอประสบการณ์ที่ ผู้ศึกษาดูงานต้องการและสนใจ มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ได้รับข้อมูลหรือ ประสบการณ์อย่างถูกต้องรวดเร็ว น่าสนใจและเกิดความประทับใจ อาจใช้ตั้งแต่สิ่งง่าย ๆ เช่น เอกสาร แผ่นพับ รูปภาพของจริงไปจนกระทั่งการจัดแสดงและนำเสนอข้อมูลและประสบการณ์ผ่าน

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ทั้งระบบในที่และบริการผ่านเครือข่ายออนไลน์หรือระบบมัลติมีเดีย รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาคุณงานมีส่วนร่วมในการทดลอง ผึกหัด ประกอบกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงที่มีความหมาย”

สอดคล้องกับนางสมพงษ์ ลอยความสุข กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาคุณงานมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนมาก เพราะการศึกษาคุณงานเป็นกระบวนการเรียนรู้นอกสถานที่ที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับประสบการณ์ตรงจากการไปเรียนรู้ในสถานที่จริงหรือได้ศึกษาวิธีการทำงานของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของตนให้ดียิ่งขึ้น”

สอดคล้องกับนางเชววัน เฉลิมก้อย กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาคุณงานมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนมาก ดังนั้น พนักงานและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้เตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่จะเดินทางไปศึกษาคุณงานอาจจะมีทั้งระยะสั้น ระยะยาว และการศึกษาคุณงานเฉพาะเจาะจงหรือเฉพาะเรื่อง เช่น คุณงานด้านการสร้างศูนย์พลังบวร ด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร เป็นต้น แต่ก่อนที่จะเข้าไปในรายละเอียดเฉพาะเรื่องควร จะรับฟังบรรยายสรุปของหน่วยงานนั้นตามที่ได้เตรียมการไว้ก่อนเพื่อรับฟังข้อมูลต่าง ๆ ให้เห็นภาพรวมทั้งหมดก่อน หลังจากนั้นจึงจะศึกษาหรือหาข้อมูลในรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยจะแบ่งผู้คุณงานออกเป็นกลุ่ม ๆ ไปตามหัวข้อที่ได้จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไว้แล้ว สำหรับวิธีการในการหาข้อมูลหรือรายละเอียดอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การใช้แบบตรวจสอบ เป็นต้น สรุปการศึกษาคุณงานที่ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการเตรียมการที่ดีมีการประสานงานและการให้ข้อมูลแก่ผู้คุณงานอย่างเพียงพอเพื่อการเตรียมตัวก่อนการไปศึกษาคุณงานและดำเนินการคุณงานอย่างถูกวิธี ตลอดจนมีการประเมินผลอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ผู้บริหารโครงการ/วิทยากรจะต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษาคุณงานไม่ทำให้ผู้คุณงานรู้สึกว่าการศึกษาคุณงานเหมือนการไปพักผ่อน แต่จะต้องพยายามทำให้การศึกษาคุณงานเกิดประโยชน์สูงสุด คัดค้านต่อค่าใช้จ่ายที่ได้ลงทุนไปในแต่ละครั้งเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุด”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาคุณงานมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนมาก เพราะการไปศึกษาคุณงานนั้นเป็นกิจกรรมหนึ่งในการพัฒนาประชาชน ในอันที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ทักษะประสบการณ์ให้กับตัวประชาชน อีกทั้งเปิดมุมมองที่จะรับกับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ สร้างความพร้อมให้แก่ทั้งตัวประชาชนเอง ดังนั้น ผู้ที่ไปศึกษาคุณงานควรคำนึงถึงประโยชน์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) การไปศึกษาคุณงานในครั้งนี้จะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับตนเองอย่างไร 2) การไปศึกษาคุณงานในครั้งนี้จะก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่นำไปใช้กับการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างไร และ 3) การไปศึกษาคุณงานในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวรอย่างไร”

สรุป การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ เนื่องจากการศึกษานอกสถานที่รูปแบบหนึ่งเพื่อการเรียนรู้และ แสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่คาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในแก้ไขปัญหาคความยากจน ทั้งปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค/ข้อควรระวังที่จะได้เรียนรู้จากองค์กรที่ไปศึกษาดูงานทั้งยังเป็น การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโดยการไปพบเห็นสิ่งใหม่ซึ่งสามารถเสริมสร้างแนวคิดใหม่และนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ให้กับประชาชน อีกทั้งเป็นการเปิดมุมมองที่จะรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ สร้างความ พร้อมให้แก่ประชาชนและสร้างผลสัมฤทธิ์ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน ใหม่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะมีส่วนในการแก้ไข ปัญหาความยากจนให้กับตนเองอย่างไร 2) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่ นำใช้กับการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างไร และ 3) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อการ แก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวรอย่างไร และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราช ได้ เตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่จะเดินทางไปศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน 2) มีการวางแผนและศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่จะได้รับ 3) มีการติดต่อประสานงานล่วงหน้าอย่างรัดกุม และมั่นใจว่าจะได้รับความร่วมมือและอำนวยความสะดวก จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) วางแผนเวลาให้เหมาะสมและเพียงพอที่จะช่วยให้ได้รับ ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ และ 5) ที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งก็คือ งบประมาณ ค่าใช้จ่ายต้องมีเพียงพอและควรจะคุ้มค่างกับสิ่งที่จะได้รับจากการศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง

กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ด้านการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ เพราะประชาชนมีอาชีพทำ นานเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนของ ประชาชนด้วยพลังบวร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ดังที่นางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคความ ยากจนด้วยการให้การส่งเสริมอาชีพการเผาถ่านคุณภาพสูงเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายด้วย เตาเผาถ่านระบบใหม่สำหรับเผาถ่านไม้ไผ่และกิ่งไม้ลดการตัดไม้ยืนต้นในตำบล พัฒนาผลิตภัณฑ์จาก ถ่านเป็นถ่านบำรุงดิน ถ่านกรองน้ำ สบู่ถ่าน ฯลฯ”

สอดคล้องกับนางสาวแสงดาว เพ็งจรรุญ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยการ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากถ่านอย่างต่อเนื่องและจริงจัง การแข่งขันทางด้านการตลาดในยุคปัจจุบันที่มี

ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก็ต้องมีการก้าวทันเทคโนโลยีและความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าด้วยเช่นกัน”

สอดคล้องกับนายณรงค์ วนะสิทธิ์ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคาความยากจนด้วยการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากถ่านในพื้นที่ของตำบลบ้านใหม่ เช่น การจัดทำจุดจำหน่ายสินค้าบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล และตลาดหลวงปู่ทวด ที่วัดวชิรธรรมาราม เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จากถ่านตลอดจน การส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากถ่านด้วยการนำสินค้าร่วมออกงาน โครงการเคลื่อนที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมให้ชุมชนมีความยั่งยืนจากการมีอาชีพที่มั่นคงมีรายได้ที่แน่นอน เป็นความสำเร็จของกลุ่มอาชีพที่ควรเผยแพร่ต่อไป”

สอดคล้องกับนางทองทิพย์ จำเนียรผล กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคาความยากจนด้วยการส่งเสริมการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา ใบสีกาบหมาก เป็นต้น เพื่อจำหน่ายซึ่งสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชนได้เป็นอย่างดี”

สอดคล้องกับนายวิรัชต์ เผือกขวาม่อง กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคาความยากจนด้วยการส่งเสริมการผลิตภาชนะจากผักตบชวา ซึ่งสามารถนำมาทำเป็นข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายอย่าง เช่น กระเป่า จาน ถ้วย แก้ว ไปจนถึงเสื้อผ้าจากผักตบชวา ผักตบชวาสามารถนำมาแปรรูปเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ อย่างเครื่องจักสาน เปลญวน รองเท้าแตะ เสื้อ กระเป๋า ตะกร้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในด้านเชื้อเพลิงโดยใช้ผสมกับแกลบอัดเป็นแท่งเชื้อเพลิง”

สอดคล้องกับนางปราณี อ่วมท่าวุ้ง กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคาความยากจนด้วยการส่งเสริมการผลิตปลาเค็มคุณภาพสูงที่ไม่ใช่ปลาแดดเดียวหรือปลาแช่น้ำเกลือ แต่จะใช้วิธีการเค็มเกลือเม็ดและตากแดดสามแดดแบบโบราณ ทำให้ปลาดีรสชาติที่ดีและสามารถเก็บไว้ได้นานยิ่งขึ้น”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาคาความยากจนด้วยการส่งเสริมการผลิตโคมไฟจากส้อมไม้” ที่ติดสว่างไสวไปทั่วทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอ महाराज จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยงบประมาณไม่ถึง 5 แสนบาท แต่มีไฟสว่างนับ 1,000 จุด ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบล “นายก้อ” วัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ महाराज ผู้จุดประกายความคิดโคมไฟส้อมไม้ ไฟสว่าง สร้างความสวยงาม นำรายได้สู่ชุมชน จุดเริ่มต้นของแนวคิดโคมไฟส้อมไม้คือประมาณปี 2560 หรือราว 4 ปีก่อนทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ผมไปช่วยดูแลออกแบบตลาดอยุธยาไนท์มาร์เก็ต ซึ่งตอนนั้นในพื้นที่ที่จะเปิดตลาดค่อนข้างมืด ไม่มีแสงไฟ แต่มีต้นไม้เยอะ ผมคิดว่าทำอย่างไรดีถึงจะสวย ประหยัด ราคาไม่แพง จึงได้ทดสอบนำส้อมไม้มาแขวนกับหลอดไฟ LED ช่วงแรกก็คิดว่า นอกจากส้อมไม้ ก็ยังมีจักสานชนิดอื่น ๆ ด้วย เช่น ลอบ กรงนก ผลลัพธ์ที่ได้คือ พื้นที่ตลาดสว่าง สวยงาม ในราคาประหยัด ช่วงนั้นชาวบ้านและนักท่องเที่ยวให้ความ

สนใจ แทะแหงกันมาถ่ายรูปเป็นจำนวนมาก นอกจากพื้นที่ตลาดอยุธยาไนท์มาร์เก็ต ก็ได้้นำแนวคิดนี้มาใช้ตกแต่งบริเวณหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย สำหรับที่มาของโคมไฟสุ่มไก่ ในตำบลบ้านใหม่ นายกฤษ์ เล่าว่าเมื่อประมาณ 3 ปีที่แล้ว บริเวณหมู่บ้านในตำบลบ้านใหม่ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ต้นกำมพู ต้นไทร กลางคืนดูแล้วมืดทึบน่ากลัวและวังเวง จึงได้นำโคมไฟสุ่มไก่มาติดไว้ ซึ่งต่อมาก็ได้ขยายจุดติดไปเรื่อย ๆ ทำไมต้องเป็น “สุ่มไก่” คือพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ถือเป็นแหล่งค้าขายเครื่องจักสานที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุ่มไก่ที่นิยมใช้เป็นหนึ่งสินค้าจักสาน ซึ่งเป็นสินค้า OTOP จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดจากฝีมือชาวบ้านในพื้นที่สืบทอดกันมาเป็นภูมิปัญญา วัสดุที่ใช้คือผิวไม้ไผ่สานขัดกันไปมาจึงมีความคงทนแข็งแรง สุ่มที่ใช้มีหลายขนาด ราคาแตกต่างกันไปตามขนาดและรายละเอียดของลวดลาย ราคาเริ่มต้นตั้งแต่หนึ่งร้อยกว่าบาทถึงสามร้อยบาท สาเหตุที่เลือกใช้สุ่มไก่ทำโคมไฟ นายกฤษ์ ให้เหตุผลว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ เป็นท้องถิ่นแห่งเล็ก ๆ ที่มีงบประมาณเพียง 20 ล้านบาท ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายประจำแล้ว คงเหลือเป็นงบพัฒนาเพียง 4-6 ล้านบาท ดังนั้น การเลือกใช้โคมไฟในราคาสูง ๆ จึงไม่เคยอยู่ในความคิด อีกทั้งมองว่าการเลือกใช้โคมไฟที่ทำเองจากสุ่มไก่ มีความสวยงามตามธรรมชาติ เป็นงานฝีมือที่มีเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ติดตั้งแบบบ้าน ๆ คือ การติดโคมไฟสุ่มไก่ นายกฤษ์ พิจารณาตามความจำเป็นและความเหมาะสมของพื้นที่ โดยยึดหลักประโยชน์ คือ “ความสว่าง” เป็นหลัก โดยปกติติดบริเวณถนนและในซอยที่มีเสาไฟฟ้าสาธารณะเข้าถึง ไม่ต้องตั้งเสาใหม่ จากที่เคยติดบริเวณต้นไม้ เสาไฟฟ้าก็เริ่มเข้าพื้นที่ชุมชนในตรอกก็ติดตามชายคาบ้านเรือน ตรงนี้ชาวบ้านอนุญาติ เพราะเห็นว่าหมู่บ้านสว่างขึ้นและสวยงาม อายุการใช้งานของโคมไฟสุ่มไก่ เดิมโคมไฟมีทั้งแบบสุ่มไก่และกรงนก แต่จากการใช้งานพบว่าแบบกรงนกไม่คงทน ชำรุดเสียหายได้มากกว่าโดยเฉพาะตัวฐานของกรง เมื่อหลุดออกนกพากันคาบเศษหญ้าเข้าไปทำรังกลายเป็นกรงนกของจริง ไฟก็ไม่สว่างเต็มที่ ปัจจุบันเครื่องจักสานที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่เลือกใช้จึงมีแต่แบบสุ่มไก่ เพราะดูแลรักษาง่ายกว่าในด้านความคงทน นายกฤษ์ คอนเฟิร์มว่าสุ่มที่ติดเมื่อ 3 ปีก่อน ปัจจุบันยังคงถูกใช้งานอยู่ไม่พังเสียหาย

สรุป การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ เนื่องจากประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยพลังบวร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับประชาชนหลายอาชีพ เช่น 1) การส่งเสริมอาชีพการเผาถ่านคุณภาพสูงเพื่อใช้ในครัวเรือน และจำหน่ายด้วยเตาเผาถ่านระบบใหม่ สำหรับเผาถ่านไม้ไผ่และกิ่งไม้ลดการตัดไม้ยืนต้นในตำบลพัฒนาผลิตภัณฑ์จากถ่านเป็นถ่านบำรุงดิน ถ่านกรองน้ำ สบู่ถ่าน ฯลฯ 2) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากถ่านในพื้นที่ของตำบลบ้านใหม่ เช่น การจัดทำจุดจำหน่ายสินค้าบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลและตลาดหลวงปู่ทวดที่วัดวชิรธรรมาราม เป็นต้น 3) การส่งเสริมการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา

ใบสัก กาบหมาก เป็นต้น เพื่อจำหน่าย ซึ่งสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชนได้เป็นอย่างดี 4) การส่งเสริมการผลิตปลาเค็มคุณภาพสูงที่ไม่ใช่ปลาแดดเดียวหรือปลาแช่น้ำเกลือ แต่จะใช้วิธีการเกลือเม็ดและตากแดดสามแดดแบบโบราณ ทำให้ปลามีรสชาติที่ดีและสามารถเก็บไว้ได้นานยิ่งขึ้น และ 5) การส่งเสริมการผลิตโคมไฟจากสุมไก่ ไฟสว่าง สร้างความสวยงาม นำรายได้สู่ชุมชน

กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ ดังที่นายวิรัชต์ เผือกขาวผ่อง กล่าวว่า “เนื่องจากตำบลบ้านใหม่เป็นแหล่งจำหน่ายเครื่องจักสานและปูนปั้นมากที่สุดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่ตั้งตลาดต้องชม ตลาดหลวงปู่ทวดซึ่งโครงการนี้ได้เริ่มต้นเมื่อปี 2013 โดยคณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ร่วมใจกันสร้างขึ้นมาโดยจะเห็นองค์หลวงปู่ทวดเด่นชัดด้วยขนาดที่สูงถึง 51 เมตร และหน้าตักกว้าง 24 เมตร ภายในโครงการจะมี ตลาดน้ำที่น้ำเดินตกแต่งบรรยากาศได้สวยงามร่มรื่น จำหน่ายอาหาร ของที่ระลึก สินค้าโอท็อปและอื่น ๆ ข้อมูลทั่วไป สินค้าที่ซื้อขาย : ของที่ระลึก สินค้าโอท็อป อาหาร ขนมไทยโบราณและอื่น ๆ ก่อตั้งเมื่อ : 10 มกราคม 2556 ได้รับการส่งเสริมเมื่อ : 13 เมษายน 2560 วันเปิดทำการ : ทุกวัน เวลาเปิดทำการ : 08.00-17.00 น.”

สอดคล้องกับนายอดิศักดิ์ สุขพันธ์ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยการสร้างตลาดน้ำหลวงปู่ทวด พุทธอุทยานนมหาราช อยุธยา ซึ่งเป็นตลาดน้ำเดินของดีใกล้กรุงเทพฯ มาเที่ยวที่นี่ได้ทั้งกิน เที่ยวและทำบุญ จบครบในที่เดียว หลวงปู่ทวดองค์ใหญ่สีทองอร่าม สังกะสีเห็นชัดจากริมถนนสายเอเชีย สร้างขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งตั้งใจให้เป็นหนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ บันเนื่อที่กว่า 200 ไร่ภายในอุทยานกว้างขวางร่มรื่น โอบล้อมด้วยบึงน้ำขนาดใหญ่ มีการจัดทำพื้นที่อย่างสวยงามให้ประชาชนมากราบไหว้องค์หลวงปู่ทวด พระภิกษุซึ่งชาวไทยให้ความเคารพอย่างสูงในทุกพื้นที่ทั่วประเทศและยังถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้ผ่านเส้นทางไปมา”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “วัดวชิรธรรมารามเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมได้สร้างเป็น โครงการพุทธอุทยานนมหาราช ตั้งอยู่บนเนื้อที่กว้างขวางกว่า 200 ไร่ เหตุที่ใช้ชื่อนี้เพราะเนื่องจากเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อได้ซื้อที่ดิน 200 ไร่ จึงได้ปรึกษากับสมเด็จพระวันรัต รักษาการเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต วัดบวรนิเวศราช

วรวิหาร และสมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร เลขาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุต กรรมการมหาเถรสมาคม ตลอดจนพระเถระผู้ใหญ่เห็นชอบให้สร้างวัดขึ้น รวมถึงโรงเรียนในพื้นที่เดียวกัน เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ผู้ขออนุญาตสร้างวัด คือนายวัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ ตั้งวัดเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2555 ภายในพุทธอุทยานมีความโดดเด่นด้วยรูปหล่อหลวงพ่อดลสีทององค์ใหญ่หน้าตักขนาด 24 เมตร สูง 51 เมตร ซึ่งตามประวัติศาสตร์นั้นหลวงพ่อดลเคยเดินทางมาพำนักที่กรุงศรีอยุธยาเป็นเวลาหลายปีมีร้านค้าต่าง ๆ ตลาดย้อนยุค เรียงรายอยู่กว่า 130 ร้าน เรือนไทยขนาดใหญ่ 2 หลัง เสนาสนะมีอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ศาลาปฏิบัติธรรมและกุฏิสงฆ์ ปุชนิยมวัดที่สำคัญ คือ พุทธเมตตาเสนานาถ เป็นพระประธานประจำวิหาร

วัดวชิรธรรมาราม เป็นวัดสร้างใหม่ที่เกิดจากความตั้งใจของคุณวัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ (อุ๊ กรุงเทพมหานคร) ประธานมูลนิธิพระเทพราชโพธิสัตว์ ซึ่งต้องการเห็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะตามหลักการ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน และต้องการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมถึงส่งเสริมคุณธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา รักษาสิ่งแวดล้อมพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิธียั่งยืนอีกทั้งยังมีปณิธานแน่วแน่ที่จะดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม โครงการนี้ตั้งอยู่ที่หลักกิโลเมตรที่ 44 ทางหลวงหมายเลข 32 (ถนนสายเอเชีย) ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนรอยต่อของอำเภอบางปะหันและอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อเนื่องกับอำเภอบ้านแพรกและอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์เส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงได้ชื่อว่าพุทธอุทยานมหาราช เพื่อความเป็นสิริมงคล คุณวัชรพงษ์ได้ซื้อที่ดินจำนวน 200 ไร่และได้สร้างรูปเหมือนสมเด็จพระหลวงพ่อดลเหยียบน้ำทะเลเจ็ดขนาดหน้าตักกว้าง 24 เมตร ความสูงรวมฐาน 51 เมตร สร้างจากปูนหุ้มสัมฤทธิ์เคลือบสีทองทั้งองค์ นับได้ว่าเป็นรูปเหมือนพระสงฆ์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกซึ่งตามประวัติศาสตร์ หลวงพ่อดลเคยเดินทางมาพำนักที่กรุงศรีอยุธยาเป็นเวลาหลายปี เป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศที่ดำรงบทบาทในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน และวัดวชิรธรรมารามแห่งนี้ยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธเมตตาเสนานาถ พระพุทธรูปแห่งมหามงคลสมัยอันทรงคุณค่า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนามและตราสัญลักษณ์ 84 พรรษาให้กองทัพบกจัดสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นที่สักการะแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมีสมเด็จพระวันรัต เจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต กรรมการมหาเถรสมาคม ดำรงตำแหน่ง รักษาการเจ้าอาวาสวัดวชิรธรรมาราม รูปแรก กลุ่มคนที่ใช้ กลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ครอบครัว ผู้สูงอายุ วัยทำงาน นักเรียนนักศึกษา เยาวชน วัยรุ่น เป็นต้น จำนวนผู้ที่อาศัย จำนวนประชากรของตำบลบ้านใหม่ทั้ง 4 หมู่ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,078 คน แยกเป็นชาย 991 คน หญิง 1,087 คน 603 ครัวเรือนโดยประมาณ”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการจัดทำระบบ Local Digital Commerce เพื่อบริหารจัดการชุมชน สร้างระบบการบริหารสินค้าและบริการทุกมิติ เพื่อสร้างศักยภาพและเชื่อมต่อกับโลกสู่องค์การบริหารส่วนตำบล 5.0 การตลาดออนไลน์เก็บข้อมูลสถิติระดับชุมชน เพื่อวางแผนการผลิตการพัฒนา ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญของโลกปัจจุบันและอนาคตมีระบบเดลิเวอรี่ชุมชน”

สรุป กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรเนื่องจากตำบลบ้านใหม่เป็นแหล่งจำหน่ายเครื่องจักสานและปูนปั้นมากที่สุดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่ตั้งตลาดต้องชม ตลาดหลวงปู่ทวด ซึ่งโครงการนี้ได้เริ่มต้นเมื่อปี 2013 โดยคณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ร่วมใจกันสร้างขึ้นมาโดยจะเห็นองค์หลวงปู่ทวดเด่นชัดด้วยขนาดที่สูงถึง 51 เมตร และหน้าตักกว้าง 24 เมตร ภายในโครงการจะมีตลาดน้ำที่นำเดินตกแต่งบรรยากาศได้สวยงามร่มรื่น จำหน่าย อาหาร ของที่ระลึก สินค้าโอท็อปและอื่น ๆ ข้อมูลทั่วไป สินค้าที่ซื้อขาย : ของที่ระลึก สินค้าโอท็อป อาหาร ขนมไทยโบราณและอื่น ๆ ก่อตั้งเมื่อ : 10 มกราคม 2556 ได้รับการส่งเสริมเมื่อ : 13 เมษายน 2560 วันเปิดทำการ : ทุกวัน เวลาเปิดทำการ : 08.00-17.00 น. ตลาดน้ำหลวงปู่ทวด พุทธอุทยานมหาราช อยุธยา ตั้งอยู่ในวัดวชิรธรรมาราม ซึ่งเป็นวัดสร้างใหม่ตามหลักการ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด ราชการและต้องการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมถึงส่งเสริมคุณธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา รักษาสิ่งแวดล้อมพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิธียั่งยืนอีกทั้งยังมีปณิธานแน่วแน่ที่จะดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการจัดทำ Logistics ครีวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดทำ Logistics ครีวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังที่นายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “การจัดสวัสดิการท้องถิ่น โดยการจัดทำ “ครีวชุมชน” เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุในรูปแบบของการใช้พืชผลด้านการเกษตรของตำบลบ้านใหม่และพื้นที่ใกล้เคียงมาจัดทำเป็นครัวกลางของชุมชน โดยมีคนในชุมชนที่มีฝีมือในการทำอาหารเป็นแม่ครัวของ “ครีวชุมชน” พร้อมระบบการจัดส่ง (Logistics) เพื่อจัดส่งอาหารพร้อมรับประทานและอาหารพร้อมปรุงรวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อมและผู้สนใจในบริการจากครีวชุมชน ซึ่งรายได้จากการจัดทำ “ครีวชุมชน” จะนำมาสนับสนุนกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ”

สอดคล้องกับนายวิรัชต์ เพื่อกชาวผ่อง กล่าวว่า “การจัดทำ Logistics คริวชุมชนเพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุมีประโยชน์มากและสามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อมได้มาก เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายได้มาก เพราะประชาชนกลุ่มนี้จะยากจนมากเพราะมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายและยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ด้วย การมีโครงการดี ๆ แบบนี้ถือว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่เข้าใจปัญหาและต้องการแก้ไขปัญหอย่างจริงจังและตรงจุดด้วย”

สอดคล้องกับนายมานพ ผลลูกสะ กล่าวว่า “การจัดทำ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นการตอบโจทก์ของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพราะว่าการจัดทำโครงการในลักษณะนี้เป็นการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประชาชน เพราะว่าประชาชนในชุมชนตำบลบ้านใหม่ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุและเด็กจำนวนมาก การที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มาทำแบบนี้ ถือว่าดีมาก เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นฐานที่มาถูกทางแล้วขอทำเป็นเรื่อง ๆ ประชาชนจะได้หายจากความยากจน”

สรุป กลยุทธ์การจัดทำ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากประชาชนในชุมชนตำบลบ้านใหม่ ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุและเด็กจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราชจึงได้จัดทำโครงการ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ ในรูปแบบของการใช้พืชผลด้านการเกษตรของตำบลบ้านใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง มาจัดทำเป็นครัวกลางของชุมชน โดยมีคนในชุมชนที่มีฝีมือในการทำอาหารเป็นแม่ครัวของครัวชุมชน พร้อมระบบการจัดส่ง เพื่อจัดส่งอาหารพร้อมรับประทานและอาหารพร้อมปรุง รวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อม

กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง ดังที่นายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ด้วยการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน สามารถขอ อย. และ GMP ได้ลดต้นทุนของชาวบ้านลงโดยใช้ระบบอุปกรณ์และพื้นที่ครัวกลางที่มีมาตรฐานรองรับ เป็นส่วนกลางของชุมชน จะทำให้สินค้าชุมชนไปได้ไกลในทุกช่องทางตลาดและมาตรฐานสากลที่เชื่อถือได้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ด้วยการสร้างห้องผลิตสินค้า

ชุมชน ซึ่งห้อง อย. กลาง นี้จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยสามารถขอเลขมาตรฐาน อย. ได้ โดยชาวบ้านไม่ต้องลงทุนในเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพียงนำวัตถุดิบและฝีมือมาทำเท่านั้น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ร่วมกับภาคีเครือข่ายมีสถาบันการศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและทีมโอท็อปเทรดเดอร์ประเทศไทย จะเป็นที่ปรึกษาที่เลี้ยงในการยกระดับมาตรฐานการผลิตแบบครบวงจร จนกระทั่งถึงการจัดจำหน่าย เป็นการช่วยลดต้นทุนของผู้ประกอบการลงอย่างมาก สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ สร้างงานในชุมชน สามารถผลิตสินค้าชุมชนที่มีมาตรฐานสากลได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบแห่งแรกขององค์กรปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย ที่มีห้องผลิตสินค้ามาตรฐานหรือห้อง อย.กลาง ของชุมชนและสามารถขยายผลไปได้ทั่วประเทศ”

สอดคล้องกับนายอดิศักดิ์ สุขพันธ์ กล่าวว่า “นายกฯ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้เข้ารับมอบรางวัลจากนายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ณ กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ โดยภายในงานยังได้มีการนำผลิตภัณฑ์สินค้าของตำบลบ้านใหม่ที่ขึ้นชื่อ คือ ละครมุด 100 ปีบ้านใหม่ (สินค้าได้รับมาตรฐาน GI) ที่ได้แปรรูปเป็น “ไอศกรีมละครมุด” ที่มีรสชาติอร่อยและไม่เหมือนใคร ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศรางวัลผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อป (knowledge base otop KBO) ระดับประเทศ ปี 2565 ที่งานโอท็อปซิลปาชีพ เมืองทองธานี เมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา และได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก และต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไอศกรีมละครมุด 100 ปีบ้านใหม่ มีรสชาติอร่อยถูกปาก มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่ไม่เหมือนใคร” ซึ่งทั้งหมดถือได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจของตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

สรุป กลยุทธ์การสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจำหน่ายในตลาดได้จำนวนมากโดยเฉพาะในตลาดหลวงปทุมทวด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนให้มีที่จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราช จึงได้ดำเนินการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน สามารถขอ อย. และ GMP เพื่อช่วยให้ประชาชนลดต้นทุนลงโดยใช้ระบบอุปกรณ์และพื้นที่ครัวกลางที่มีมาตรฐานรองรับเป็นส่วนกลางของชุมชน จะทำให้สินค้าชุมชนไปได้ไกลในทุกช่องทางตลาดและมาตรฐานสากลที่เชื่อถือได้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราช ดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ด้วยการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน ซึ่งห้อง อย. กลาง นี้จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยสามารถขอเลขมาตรฐาน อย. ได้ โดยชาวบ้านไม่ต้องลงทุนในเครื่องจักร

อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพียงนำวัตถุดิบและมีมือมาทำเท่านั้น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ร่วมกับภาคีเครือข่ายมีสถาบันการศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและทีมโศปเทรตเตอร์ประเทศไทย จะเป็นที่ปรึกษาที่เลี้ยงในการยกระดับมาตรฐานการผลิตแบบครบวงจร จนกระทั่งถึงการจัดจำหน่าย เป็นการช่วยลดต้นทุนของผู้ประกอบการลงอย่างมาก สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ สร้างงานในชุมชน สามารถผลิตสินค้าชุมชนที่มีมาตรฐานสากลได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบแห่งแรกขององค์กรปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยที่มีห้องผลิตสินค้ามาตรฐานหรือห้อง ออย.กลาง ของชุมชนและสามารถขยายผลไปได้ทั่วประเทศ

กลยุทธ์ที่ 9 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล ดังที่นางอารี สิงห์ทยาน กล่าวว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาเมนูอาหารชุมชนทั้งคาวและหวานให้มีมาตรฐาน และใช้นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ถนอมอาหาร ยืดอายุจนกระทั่งจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเจ้าของและผู้บุกเบิกตลาดโอท็อปชุมชน พุทธอุทยานหลวงปู่ทวด กล่าวว่า “แม่ค้าร้านขนมไทยวัยทีน ในตลาดหลวงปู่ทวด แจ้งว่าบริษัท PT Max mart ได้ติดต่อมาว่าสนใจซื้อขนมไทยของทางร้าน เพื่อนำไปจำหน่ายในร้านกาแฟพันธุ์ไทย ทั่วประเทศ จึงขอมาดูความพร้อมและกำลังการผลิต ซึ่งหลังจากที่ได้มาดูห้องผลิตสินค้ามาตรฐานชุมชน หรือที่เรียกว่า ออย.กลาง หรือ ออย.ชุมชนนั้น เขาตัดสินใจเซ็นสัญญาทันที และสั่งออเดอร์ขนม 170,000 ชิ้น ซึ่งเท่ากับการขายหน้าร้านและในทุกช่องทางของแม่ค้ารายย่อยถึงเกือบสองปี เป็นการฉลองการสร้างออย.กลางเสร็จพอดี”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “ห้องผลิตสินค้ามาตรฐานชุมชนตำบลบ้านใหม่มหาราช ถือเป็นที่แรกและที่เดียวของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ที่อื่นเท่าที่ทราบก็ยังไม่มี โดยหลักการคือผู้ประกอบการตัวเล็กชาวบ้าน นักศึกษาจบใหม่ หรือคนทั่วไป ที่ต้องการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็มาตรฐานอุตสาหกรรมหรือมาตรฐานอาหารและยา ปัญหาคือ สถานที่ผลิต เครื่องมือ เครื่องจักรที่มีมาตรฐาน รวมถึงอาคารสถานที่ที่ไม่มี เนื่องจากมีต้นทุนที่แพง จึงทำให้หมดโอกาส ในการลืมตาอ้าปากต่อไปได้ รัฐบาลเองแม้จะพยายามช่วยผู้ประกอบการยกระดับมาตรฐานสินค้า ช่วยให้คนมีอาชีพ มีรายได้ มั่นกั

จะไปติดด้านพวกเหล่านี้ เพราะต้องใช้เงินทุนที่สูงมาก ใครที่มีกำลังทำเองได้ ธนาคารก็อาจจะให้กู้เงิน แต่ถ้ากู้มาแล้ว ผู้ประกอบการลงทุน 1-2 ล้านบาท ยังไม่รวมการผลิตสินค้าอีก เกิดสินค้าไปต่อไม่ได้ ตลาดไม่ตอบรับ ก็เจ๊งทันที ถ้ามีผลิตภัณฑ์ส่วนตัว 100 รายการ ก็ต้องใช้เงินหลายล้านบาทต่อผลิตภัณฑ์ และถ้ารวมทั้งประเทศ มีเป็นหมื่นผลิตภัณฑ์ก็เท่ากับต้องใช้เงินหลายหมื่นล้านบาท แต่ถ้าเราทำห้องปฏิบัติการชุมชนแบบนี้ขึ้นทั่วประเทศ อาจจะใช้เงินแค่ 2-3 ล้านบาทต่อแห่ง โดยรัฐเป็นผู้ลงทุน ประชาชนสามารถมาใช้งานได้ ทั้งเพื่อทดลองผลิต ทดลองตลาด คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ก็สามารถมาใช้ได้ ชาวบ้านเพียงแค่เอาวัตถุดิบกับฝีมือมา สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก เพราะมีเครื่องจักรพร้อม และฝึกฝนทักษะการใช้เครื่องมือให้ชาวบ้านด้วย สินค้าได้มาตรฐาน มีเลข อย. จะทำให้เกิดการยกระดับพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการของประชาชน ในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง”

นายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ ยังบอกด้วยว่าเมื่อผู้ประกอบการมีความพร้อมทั้งร้าน ผู้ซื้อต่าง ๆ ทั้งรายเล็ก รายใหญ่ ก็จะตัดสินใจที่จะมาซื้อได้ง่ายขึ้น ที่ผ่านมามีบริษัทยักษ์ใหญ่ไม่ยอมช่วยชาวบ้าน แต่เพราะชาวบ้านไม่พร้อม การผลิตไม่ได้มาตรฐาน และไม่สามารถผลิตในปริมาณมากได้ จะหาตลาดให้ก็เสี่ยงเกินไป จึงทำให้ดูเหมือนเขาไม่ช่วย อย่างไรก็ตาม เราต้องให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย รัฐบาลต้องช่วยให้ถูกจุดในสิ่งที่เขาต้องการและมีความยั่งยืน คือ ความเท่าเทียมกับเป็นธรรมทุกฝ่าย สำหรับเจ้าของออเดอร์ขนมไทย 170,000 ชิ้น คือ นางสาวแก้วตา เดชธนู เจ้าของ “ร้านขนมไทยวัยทีน” โดยปกติจะเปิดจำหน่ายอยู่ที่ตลาดหลวงปู่ทวด เปิดเผยว่า เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา บริษัท PTT Max mart กำลังหาขนมไทยเพื่อนำไปจำหน่ายในร้านกาแฟพันธุ์ไทย ทั่วประเทศ จึงได้สอบถามไปทางกรมการพัฒนาชุมชน (พช.) และแจ้งความประสงค์ว่าต้องการขนมไทยไปแต่งหน้าเค้ก จากนั้น พช. ก็ติดต่อมาทางร้านของเรา เพื่อนัดเข้ามาดูสินค้า กระบวนการผลิตและกำลังการผลิต จึงได้มีการส่งตัวอย่างให้ดูและลองชิม และเมื่อทางบริษัทฯ ได้มาดูพื้นที่จริงและดูกำลังการผลิต ก็ตัดสินใจออเดอร์ขนมฝอยทองกรอบจำนวน 170,000 ชิ้น ในราคาส่งชิ้นละ 5 บาท จากปกติขายหน้าร้านชิ้นละ 10 บาท โดยทำการผลิตและส่งล็อตแรก 72,000 ชิ้น ในวันที่ 30 มิถุนายน และอีก 12,000 ชิ้น ในวันที่ 4 กรกฎาคม จากนั้นก็ทยอยส่งที่เหลือจนครบภายใน 2 เดือน

สอดคล้องกับนางสาวแก้วตา กล่าวว่า “โดยปกติแล้วก็จะสามารถขายได้เรื่อย ๆ และจะขายเป็นฝอยทองสด แต่บริษัทฯ ต้องการฝอยทองกรอบ จึงได้ทดลองทำโดยใช้ตู้อบและเครื่องจักรของห้องปฏิบัติการชุมชนทำการผลิต และจ้างคนงาน ซึ่งเป็นคนในชุมชน เข้ามาช่วยกันทำและแพคของ โดยในช่วงนี้จะปิดหน้าร้านไว้เนื่องจากต้องทุ่มกำลังการผลิตเพื่อให้ทันล็อตแรก ส่วนค่าใช้จ่ายนั้นก็จ่ายให้กับทางห้องปฏิบัติการวันละ 300 บาท เป็นค่าไนโตรเจน และค่าเครื่องจักรผลิต และค่าคนงานวันละ 320 บาทต่อคน จำนวนประมาณ 10 คน สำหรับกระบวนการผลิตก็เริ่มจากการทำฝอยทองสด จากนั้นนำมาลงบล็อก เข้าเครื่องอบ นำไปผึ่งเย็น และลงกล่องเพื่อรอแพคถุง ซึ่งเป็นถุง

ในธรรมดาไม่ต้องออกแบบแบรนด์หรือทำแพคเกจจิ้ง เนื่องจากทางกาแฟพันธุ์ไทยจะนำไปที่ออปปัง แต่งหน้าเค้กกาแฟ ไม่ได้วางขายทั่วไป หลังจากนั้นก็จะมีการประเมินผลประกอบการ เพื่อทำการส่งต่อเนื้อต่อไป”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวเพิ่มเติมว่า “ห้องผลิตสินค้าชุมชนดูเหมือนจะธรรมดา แต่เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะสามารถช่วยเศรษฐกิจระดับฐานราก ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้ ชาวบ้านต้องตื่นนอนขวนขวายพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ให้มีความสามารถในการผลิตสินค้า ส่วนมาตรฐานต่าง ๆ ภาครัฐในการช่วยสนับสนุนเรื่องอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร บรรจุภัณฑ์ การออกแบบดีไซน์ การพัฒนาคุณภาพ รสชาติอาหาร และความต้องการของตลาด ภาคการศึกษา มหาวิทยาลัย องค์กรต่าง ๆ สามารถช่วยได้ ฝ่ายการตลาด ห้างร้านต่าง ๆ ผู้ซื้อก็สามารถจะมาออเดอร์และสั่งได้ว่าควรจะมีสินค้าประเภทไหน เป็นการหาตลาดก่อนการผลิต ไม่ใช่ผลิตแล้วหาตลาด เป็นการลดปัญหาเรื่องการผลิตแล้วขายไม่ได้ลง ถ้าขยายผลไปในระดับตำบล ท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ที่พร้อมสามารถทำเรื่องนี้ได้ เพราะองค์กรบริหารส่วนตำบล จะรู้จักชาวบ้านดี ก็สามารถใช้งบท้องถิ่นได้เลย สามารถช่วยชาวบ้านได้หลายพันหลายหมื่นคน ที่สามารถเข้ามาใช้บริการ แล้วถ้ามีห้องปฏิบัติการชุมชนทั่วประเทศ มาตรฐานสินค้าเราก็จะสูงขึ้นในภาพรวม โอกาสที่ชาวบ้านจะขายของได้มีมากขึ้น คนจะลืมตาอ้าปากได้ โดยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและของรายได้ลง”

สอดคล้องกับนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ กล่าวว่า “เราพร้อมเป็นโมเดล ให้ขยายผลได้ทั่วประเทศ และผมในฐานะที่เป็นทีมเศรษฐกิจพรรคกล้า ก็จะนำโมเดลนี้เป็นนโยบายของพรรค เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะช่วยผู้ประกอบการรายย่อยอยู่แล้ว และจะเป็นตัวเสริมว่า การช่วยเหลือคนตัวเล็กให้ลืมตาอ้าปากได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน แต่เป็นเรื่องที่จับต้องได้ มีตัวชี้วัด มีคนที่ทำแล้วได้เงินจริง มีออเดอร์จริง และในขณะนี้ก็มีหลายหน่วยงานเริ่มเข้ามาแสดงความพร้อมที่จะสนับสนุนทุนแล้วด้วย สำหรับห้องผลิตสินค้ามาตรฐานชุมชนนี้ พื้นที่อาคารเป็นอาคารโอทอปของกรมการพัฒนาชุมชน ส่วนงบประมาณในการต่อยอดมาจากงบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหाराช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการกั้นห้องและเติมในส่วนของวัสดุอุปกรณ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องใช้โดยมีเครือข่ายโอทอปเทรดเดอร์ประเทศไทยประสานงานในการดูแลร่วมกับผู้ประกอบการโอทอป ซึ่งจะเรียกว่า “ห้อง อย. กลางระดับชุมชน” ก็ได้ โครงการนี้จะเป็นการปฏิวัติเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานสินค้าชุมชนทั่วประเทศ ทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งและเดินหน้าต่อไปได้ไม่ตัน”

สรุปลงทุนการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล (Local food To Global food) เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบล

บ้านใหม่มหาราชไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล (Local food To Global food) เพื่อพัฒนาเมนูอาหารชุมชนทั้งคาวและหวานให้มีมาตรฐาน และใช้นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ถนอมอาหาร ยืดอายุจนกระทั่งจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ เพราะห้องผลิตสินค้าชุมชนสามารถช่วยเศรษฐกิจระดับฐานราก ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้ ชาวบ้านต้องดิ้นรนชวนขายพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ให้มีความสามารถในการผลิตสินค้า ส่วนมาตรฐานต่าง ๆ ภาครัฐในการช่วยสนับสนุนเรื่องอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร บรรจุภัณฑ์ การออกแบบดีไซน์ การพัฒนาคุณภาพ รสชาติอาหาร และความต้องการของตลาด ภาคการศึกษา มหาวิทยาลัย องค์กรต่าง ๆ สามารถช่วยได้ ฝ่ายการตลาด ห้างร้านต่าง ๆ ผู้ซื้อก็สามารถจะมาออเดอร์และสั่งได้ว่าควรจะทำผลิตสินค้าประเภทไหน เป็นการหาตลาดก่อนการผลิต ไม่ใช่ผลิตแล้วหาตลาด เป็นการลดปัญหาเรื่องการผลิตแล้วขายไม่ได้ลง ถ้าขยายผลไปในระดับตำบล ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ที่พร้อมสามารถทำเรื่องนี้ได้ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบล จะรู้จักชาวบ้านดี ก็สามารถใช้งบท้องถิ่นได้เลย สามารถช่วยชาวบ้านได้หลายพันหลายหมื่นคน ที่สามารถเข้ามาใช้บริการ แล้วถ้ามีห้องปฏิบัติการชุมชนทั่วประเทศ มาตรฐานสินค้าเราก็จะสูงขึ้นในภาพรวม โอกาสที่ชาวบ้านจะขายของได้มีมากขึ้น คนจะลืมตาอ้าปากได้ โดยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและของรายได้ลง

กลยุทธ์ที่ 10 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ ดังที่นายมานพ ผลลูกสะ กล่าวไว้ว่า “การจัดกลุ่มรวบรวมผู้ประกอบการต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการในโครงการ ทั้งอาหาร ขนม ของที่ระลึก ของฝาก พัฒนาขึ้นเป็นทีมผู้ประกอบการหมู่บ้านโอท็อปชุมชน (OTOP Village) ที่มีคุณภาพและความพร้อมในการออกงานเพื่อจำหน่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ทั่วประเทศร่วมกับหน่วยงานภาคีภาครัฐและเอกชนเป็นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนสืบทอดรุ่นสู่รุ่นได้ พัฒนาชุมชนพระนครศรีอยุธยา ร่วมแสดงความยินดีผลิตภัณฑ์ไอศกรีมละมุด 100 ปีบ้านใหม่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช ในโอกาสเข้ารับรางวัลรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ การประกวดและเผยแพร่ผลการดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge – Based OTOP : KBO) จังหวัดดีเด่น ประจำปี 2565 วันที่ 20 สิงหาคม 2565 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี นายสมคิด จันทมฤก อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เป็นประธานมอบรางวัลชนะเลิศ การประกวดและเผยแพร่ผลการดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge – Based OTOP : KBO) ผลิตภัณฑ์

ไอศกรีมละมุด 100 ปี บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีนายวัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนละมุด 100 ปีบ้านใหม่ เป็นผู้แทนเข้ารับรางวัลนางประทีป ตัณฑะตะนัย ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ ร่วมแสดงความยินดีในครั้งนี้”

สอดคล้องกับนายวิรัชต์ เผือกขวาม่อง กล่าวว่า “กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ควบคู่ไปกับการตลาด รวมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge-Based OTOP : KBO) จังหวัด เพื่อให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน เครือข่ายผู้ผลิตชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ภายในจังหวัดผนึกกำลังองค์ความรู้ พัฒนาขีดความสามารถของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาด เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP โดยรัฐพร้อมที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้สมัยใหม่ แหล่งเงินทุน และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการตลาด เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า และเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการเครือข่ายองค์ความรู้ KBO จังหวัด เพื่อให้เป็นอีกกลไกหนึ่งในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP สู่การแข่งขันทางการตลาดได้”

สอดคล้องกับนางสมทรง ญาณจันทร์ กล่าวว่า “ไอศกรีมละมุด 100 ปี อัตลักษณ์โดดเด่นสร้างรายได้ให้ชุมชนคว่ำแชมป์ นายวัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ เจ้าของฉายา “อุ๊ กรุงสยาม” ในฐานะนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำทีมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คว่ำแชมป์การแข่งขัน Knowledge Based OTOP (KBO) เครือข่ายองค์ความรู้จังหวัดดีเด่น ประจำปี 2565 ที่งานโอท็อป ศิลปอาชีพ เมืองทองธานี ภายหลังจากเข้ารับรางวัล เขากล่าวว่าเวทีนี้ แม้จะเป็นโอท็อปก็ตาม แต่คุณภาพสูงมาก ต้องผ่านด่านแข่งขันของแต่ละจังหวัด มาสู่สนามใหญ่ 77 ทีม 77 จังหวัด จากนั้นคัดเหลือ 8 จังหวัด แล้วแข่งกันอีกรอบ ด้วยการนำเสนอบนเวทีใหญ่ต่อหน้ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ 18 คน มีระดับดีออกเตอร์หลายคน ชักถามโดยละเอียดและมีการชิมผลิตภัณฑ์พร้อมกัน งานนี้เป็นการนำพาชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นมาแถวหน้าและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นชัดเจน ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างอาชีพสร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชนท้องถิ่น” นายภู กักล่าว “ตนใช้เวลา ตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปีนี้ 9 ปีเต็ม กับการปลูกปั้นละมุด

100 ปีบ้านใหม่ขึ้นมาจนได้รางวัลผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับประเทศ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำเร็จของกระบวนการแผนงานที่ได้พยายามนำเสนอและผลักดันเรื่องความคิด 1 ท้องถิ่น 1 ทีมโอท็อป เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนและตัวชาวบ้านในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยลดภาระงบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชนลง เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่กว่า 7,000 แห่งทั่วประเทศ มีงบประมาณในมือและอยู่ใกล้ชิดชุมชนที่สุด”

สรุป กลยุทธ์การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้าน เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ นำโดยนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ ตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปีนี้ 9 ปีเต็มกับการปลูกปั้นละมุด 100 ปีบ้านใหม่ขึ้นมา จนได้รางวัลผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับประเทศ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำเร็จของกระบวนการแผนงานที่ได้พยายามนำเสนอและผลักดันเรื่องความคิด 1 ท้องถิ่น 1 ทีมโอท็อป เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่อย่างทั่วถึงเป็นการนำพาชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นมา แลวงหน้าและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นชัดเจน ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างอาชีพสร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบทอดรุ่นสู่รุ่นได้

ตารางที่ 4.19 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนกับกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร

ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชน	กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร
1. ปัญหาความยากจนของประชาชนในภาพรวม	กลยุทธ์ที่ 1 การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด	กลยุทธ์ที่ 2 การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ กลยุทธ์ที่ 3 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน
3. การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพ	กลยุทธ์ที่ 4 การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน
4. การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้	กลยุทธ์ที่ 5 การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้
5. การขาดช่องทางจัดจำหน่าย	กลยุทธ์ที่ 6 การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่

ผลิตภัณฑ์ของชุมชน	
6. ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ	กลยุทธ์ที่ 7 การจัดทำ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ
7. การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ	กลยุทธ์ที่ 8 การสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล กลยุทธ์ที่ 10 การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่

4.6 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เพื่อระดมความคิดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการ SWOT เพื่อประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1. จุดแข็งหรือข้อดี (Strengths) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่

1.1 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดประสบการณ์ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาความยากจนในชุมชนเอง ทำให้รู้จักตนเองเพิ่มมากขึ้น

1.2 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้เกิดเครือข่ายภาคีความร่วมมือในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้มีแกนนำต้นแบบในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และพัฒนาอาชีพแบบพอเพียงอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ และสามารถที่จะพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้

1.4 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้มีสมาชิกครอบครัวต้นแบบทุกครัวเรือนได้รับการพัฒนาทักษะและยกระดับองค์ความรู้ ในการจัดการชุมชนด้วยตนเอง

1.5 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้จักทรัพยากร และสามารถจัดการทรัพยากรได้ มีการวิเคราะห์ตนเองนำไปสู่การวางแผนพัฒนาตนเองผ่านแผนแม่บทชุมชนเป็นแผนในการพัฒนาชุมชนตนเองร่วมกัน

1.6 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วยให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนที่หลากหลายทั้งในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และ จังหวัด

1.7 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วยอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนได้หลายอาชีพ

1.8 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วยสร้างตลาดสำหรับจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.9 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีคุณภาพ

2. จุดอ่อนหรือข้อเสีย (Weaknesses) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วย ได้แก่

2.1 ทศนคติต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนยังไม่ดีขึ้น ความต่อเนื่องและการนำข้อมูลรายรับ-รายจ่าย มาศึกษาและวิเคราะห์และนำสู่การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วยยังไม่ต่อเนื่อง

2.2 การสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วย ขาดความต่อเนื่องและไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับช่วงระยะเวลาหรือความต้องการของชุมชน

2.3 ขาดการบูรณาการทุนชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมีการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ

2.4 การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วย ยังไม่ได้ดำเนินการพัฒนาหรือปฏิบัติการ

2.5 การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบรรช่วย เป็นการสร้างกลไกพัฒนาแบบภาคี โดยเน้นระดับหัวหน้า ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นกลไกสำคัญ ทำให้ขาดการประสานงานร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากภารกิจแต่ละองค์กรมีจำนวนมากและขาดการบูรณาการแผนของชุมชน สู่การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ขององค์กรของตนเองเพื่อการ สนับสนุนพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

2.6 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการแก้ไขปัญหาคเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมบนวิถีพอเพียง (รู้ตนเอง เข้าใจตนเอง และสามารถกำหนดตนเอง) เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อขจัดความยากจน และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

2.7 กระบวนการวางแผนพัฒนาขององค์กรภาคีท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากสามารถเรียนรู้ที่จะนำข้อมูลบัญชีครัวเรือน แผนพัฒนาคุณภาพชีวิต และแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ชุมชนศึกษา รวบรวมสู่การกำหนดเชิงนโยบาย ข้อมูลจากล่างขึ้นบนจะทำให้

ให้แผนพัฒนาต่าง ๆ ตรงกับความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้น และการสนับสนุนพัฒนาต่าง ๆ ก็จะสอดคล้องกับบริบทชุมชนและทันต่อสถานการณ์มากขึ้น

3. โอกาสที่จะดำเนินการได้ (Opportunities) ของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่

3.1 กลยุทธ์ส่งเสริมให้พลังกลุ่มภาคีจากภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนและมีส่วนสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

3.2 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีแหล่งเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพสร้างรายได้

3.3 กลยุทธ์ส่งเสริมให้พรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญและสนับสนุน

3.4 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีพลังทรัพยากร คือ ประชาชนมีความตั้งใจจริง ชุมชนมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการพัฒนา

3.5 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้เรื่องการบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวต้นแบบและขยายสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในชุมชนให้ครอบคลุม

3.6 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนครอบครัวต้นแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม

3.7 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

3.8 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพแกนนำครอบครัวต้นแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.9 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนสถาบันการเงินชุมชนให้เข้มแข็ง

3.10 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีเวทีขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

3.11 กลยุทธ์ส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน

4. อุปสรรค (Threats) ของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่

4.1 ประชาชนบางส่วนยังเข้าไม่ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร เนื่องจากขาดข้อมูลข่าวสารเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

4.2 ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพจากศูนย์แก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

4.3 ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการด้านสังคมซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

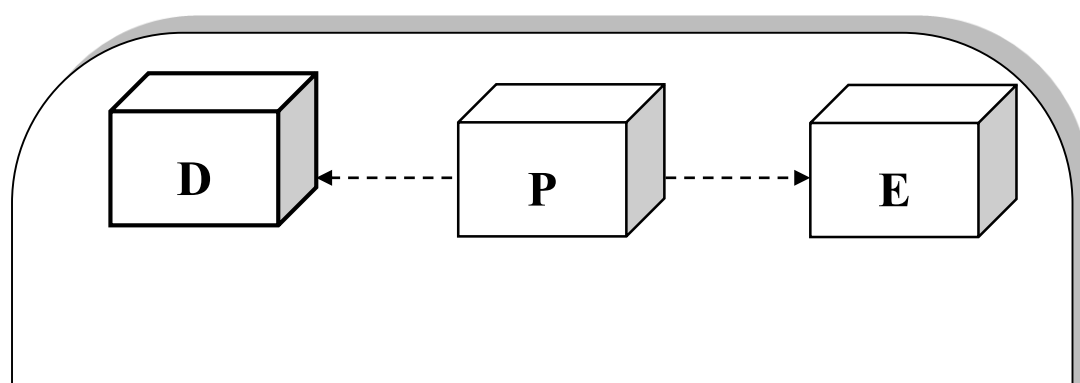
4.4 ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

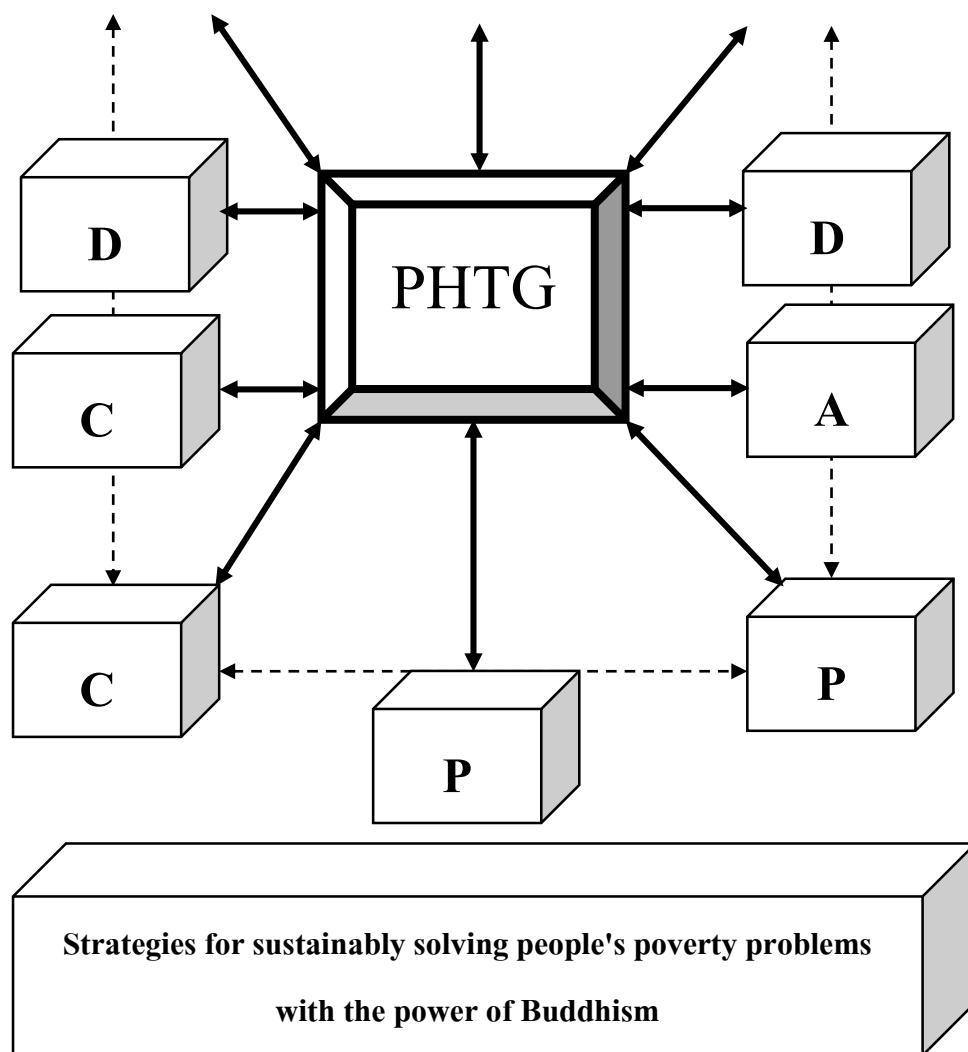
4.5 นโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาคาความยากจนไม่เอื้อต่อการบริหารงานภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

4.6 ระบบฐานข้อมูลชุมชน (บัญชีครัวเรือน) หากไม่นำข้อมูลมาสู่การวิเคราะห์มาสู่การวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

4.7 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาผู้วิจัยนำมาสร้าง PEDAPCCDD Model กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รูปภาพที่ 4.2 PEDAPPCCDD Model กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จาก PEDAPPCCDD Model กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อธิบายได้ ดังนี้

P = Philosophy of sufficiency economy กลยุทธ์ที่ 1 การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านความพอประมาณ คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่หาราช

มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายประกอบอาชีพตามสถานะ ความเป็นอยู่แต่เนื่องจากความพร้อมของทุนชุมชนและศักยภาพของคนในชุมชนที่มีความสามารถในการผลิต สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำหลักความพอประมาณ โดยชุมชนนำหลักการ 3 ประสาน คือ บวร (บ้าน วัด ราชการ) และภาคประชารัฐ มาเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นเป้าหมายชีวิตให้ถูกต้องดังาม 2) ด้านความมีเหตุผล คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยผ่านเวทีประชาคม ครอบงำด้วยการรู้จักการกินอยู่และการใช้จ่ายอย่างประหยัดพอดีกับตนเองยึดค่านิยมของชุมชน ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขยัน ประหยัด เก็บออม พึ่งตนเองก่อนคิดพึ่งคนอื่น และ 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มหาราช มีการพึ่งตนเองให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตกระตุ้นให้บุคคลคิดแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งประชาชนก็มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตซึ่งล้วนแล้วส่งผลให้เกิดความมั่นคง

E = Exploring in-depth information in every dimension กลยุทธ์ที่ 2 การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ หมายถึง กลยุทธ์การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน เนื่องจากการสำรวจรวบรวมความต้องการประชาชนในทุกครัวเรือน เพื่อรวบรวมข้อมูลและเข้าถึงปัญหาสาเหตุของความยากจนแบบเจาะลึกถึงบ้าน เพื่อนำมาวางแผนและกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่มีหลายวิธีการ เช่น 1) การสำรวจรายบุคคล 2) การสำรวจทางโทรศัพท์ 3) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนกระดาษ 4) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนคอมพิวเตอร์ (ออนไลน์) เป็นต้น

D = Defining the target group clearly กลยุทธ์ที่ 3 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน หมายถึง กลยุทธ์การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด เนื่องจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายกว้างเกินไป เพราะไม่ใช่ประชาชนทุกคนที่มีความยากจนที่จะได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะได้กลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความต้องการแล้ว ยังสามารถกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) เพศ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร 2) อายุ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่เท่าไรถึงเท่าไร 3) รายได้ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเท่าไร และควรจะมีรายได้

ประมาณเท่าไร เพื่อจะได้วางกลยุทธ์เรื่องการพัฒนาอาชีพและรายได้ให้เหมาะสม 4) พฤติกรรม คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นอย่างไร เพื่อวางแผนพัฒนาให้ตรงจุด และ 5) สถานที่ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ตรงไหน และมีอาชีพหลักทำอะไร เพราะจะทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมและแผนงานการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

A = Adding knowledge by going on study tours กลยุทธ์ที่ 4 การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน หมายถึง กลยุทธ์การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ เนื่องจากการศึกษานอกสถานที่รูปแบบหนึ่งเพื่อการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่คาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค/ข้อควรระวังที่จะได้เรียนรู้จากองค์กรที่ไปศึกษาดูงาน ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศโดยการไปพบเห็นสิ่งใหม่ซึ่งสามารถเสริมสร้างแนวคิดใหม่และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้กับประชาชน อีกทั้งเป็นการเปิดมุมมองที่จะรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ สร้างความพร้อมให้แก่ทั้งตัวประชาชนเอง และสร้างผลสัมฤทธิ์ให้แก่ทีมงาน/หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราชได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ 1) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับตนเองอย่างไร 2) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างไร และ 3) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวรอย่างไร และองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราช ได้เตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่จะเดินทางไปศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน 2) มีการวางแผนและศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่จะได้รับ 3) มีการติดต่อประสานงานล่วงหน้าอย่างรัดกุม และมั่นใจว่าจะได้รับความร่วมมือและอำนวยความสะดวกจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) วางแผนเวลาให้เหมาะสมและเพียงพอที่จะช่วยให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ และ 5) ที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่ง คือ งบประมาณค่าใช้จ่ายต้องมีเพียงพอและควรจะมีมูลค่ากับสิ่งที่จะได้รับจากการศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง

P = Promoting additional careers to increase income กลยุทธ์ที่ 5 การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ หมายถึง กลยุทธ์การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ เนื่องจากประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราชได้จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับประชาชนหลายอาชีพ เช่น 1) การส่งเสริมอาชีพการเผาถ่านคุณภาพสูงเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายด้วยเตาเผาถ่านระบบใหม่

สำหรับเผาถ่านไม้ไฟและกิ่งไม้ลดการตัดไม้ยืนต้นในตำบล พัฒนาผลิตภัณฑ์จากถ่านเป็นถ่านบำรุงดิน ถ่านกรองน้ำ สปู่ถ่าน ฯลฯ 2) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จาก ถ่านในพื้นที่ของตำบลบ้านใหม่ เช่น การจัดทำจุดจำหน่ายสินค้าบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วน ตำบล และตลาดหลวงปู่ทวด ที่วัดวชิรธรรมาราม เป็นต้น 3) การส่งเสริมการผลิตภาชนะจากวัสดุ ธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา ใบสีก กาบหมาก เป็นต้น เพื่อจำหน่าย ซึ่งสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเยาวชนได้เป็นอย่างดี 4) การส่งเสริมการผลิตปลา เค็มคุณภาพสูงที่ไม่ใช่ปลาแดดเดียวหรือปลาแช่น้ำเกลือ แต่จะใช้วิธีการเค็มเกลือเม็ดและตากแดด สามแดดแบบโบราณ ทำให้ปลามีรสชาติที่ดีและสามารถเก็บไว้ได้นานยิ่งขึ้น และ 5) การส่งเสริมการ ผลิตโคไฟจากสุมไก่ ไฟสว่าง สร้างความสวยงาม นำรายได้สู่ชุมชน

P = Product marketing promotion กลยุทธ์ที่ 6 การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบล บ้านใหม่ หมายถึง กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาด ช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วย พลังบวรเนื่องจากตำบลบ้านใหม่เป็นแหล่งจำหน่ายเครื่องจักสานและปูนปั้นมากที่สุดของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เป็นที่ตั้งตลาดต้องชม ตลาดหลวงปู่ทวด และมีละมุด 100 ปีบ้านใหม่ เป็นละมุด GI ต้องมีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง สำหรับตลาดน้ำหลวงปู่ทวด พุทธอุทยานมหาราช อยุธยา โครงการนี้ได้เริ่มต้นเมื่อปี 2013 โดยคณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ร่วมใจกันสร้างขึ้นมาโดยจะเห็น องค์กรหลวงปู่ทวดเด่นชัดด้วยขนาดที่สูงถึง 51 เมตร และหน้าตักกว้าง 24 เมตร ภายในโครงการจะมี ตลาดน้ำที่น้ำเดินตกแต่งบรรยากาศได้สวยงามร่มรื่น จำหน่าย อาหาร ของที่ระลึก สินค้าโอท็อปและ อื่น ๆ ข้อมูลทั่วไป สินค้าที่ซื้อขาย : ของที่ระลึก สินค้าโอท็อป อาหาร ขนมไทยโบราณและอื่น ๆ ก่อตั้งเมื่อ : 10 มกราคม 2556 ได้รับการส่งเสริมเมื่อ : 13 เมษายน 2560 วันเปิดทำการ : ทุกวัน เวลาเปิดทำการ : 08.00-17.00 น ตลาดน้ำหลวงปู่ทวด พุทธอุทยานมหาราช อยุธยา ตั้งอยู่ใน วัดวชิรธรรมาราม ซึ่งเป็นวัดสร้างใหม่ตามหลักการ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน และต้องการทำ กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมถึงส่งเสริมคุณธรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนา รักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาท้องถิ่นด้วยวิธีที่ยั่งยืนอีกทั้งยังมีปณิธานแน่วแน่ที่จะดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จเป็น รูปธรรม

C = Creating community kitchen logistics for the welfare of the elderly กลยุทธ์ที่ 7 การจัดทำ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ หมายถึง กลยุทธ์การจัดทำ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็น ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากประชาชนในชุมชนตำบล บ้านใหม่ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุและเด็กจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านใหม่มหาราชจึงได้จัดทำโครงการ Logistics คริวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ ในรูปแบบ

ของการใช้พืชผลด้านการเกษตรของตำบลบ้านใหม่ และพื้นที่ใกล้เคียง มาจัดทำเป็นครัวกลางของชุมชน โดยมีคนในชุมชนที่มีฝีมือในการทำอาหารเป็นแม่ครัวของ “ครัวชุมชน” พร้อมระบบการจัดส่งเพื่อจัดส่งอาหารพร้อมรับประทาน และอาหารพร้อมปรุง รวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อม

C = Creating a FDA standard central kitchen, 1 subdistrict, 1 central kitchen กลยุทธ์ที่ 8 การสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง หมายถึง กลยุทธ์การสร้างครัวกลางมาตรฐาน อย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่มีคุณภาพเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจำหน่ายในตลาดได้จำนวนมาก โดยเฉพาะในตลาดหลวงปทุมทวด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนให้มีที่จำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีหาราช จึงได้ดำเนินการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน สามารถขอ อย. และ GMP เพื่อช่วยให้ประชาชนลดต้นทุนลงโดยใช้ระบบอุปกรณ์และพื้นที่ครัวกลางที่มีมาตรฐานรองรับเป็นส่วนกลางของชุมชน จะทำให้สินค้าชุมชนไปได้ไกลในทุกช่องทางตลาดและมาตรฐานสากลที่เชื่อถือได้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีหาราช ดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ ด้วยการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน ซึ่งห้อง อย. กลางนี้จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยสามารถขอเลขมาตรฐาน อย. ได้ โดยชาวบ้านไม่ต้องลงทุนในเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพียงนำวัตถุดิบและฝีมือมาทำเท่านั้น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ร่วมกับภาคีเครือข่ายมีสถาบันการศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและทีมโอท็อปเทรดเดอร์ประเทศไทย จะเป็นที่ปรึกษาที่เลี้ยงในการยกระดับมาตรฐานการผลิตแบบครบวงจร จนกระทั่งถึงการจัดจำหน่าย เป็นการช่วยลดต้นทุนของผู้ประกอบการลงอย่างมาก สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ สร้างงานในชุมชนสามารถผลิตสินค้าชุมชนที่มีมาตรฐานสากลได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบแห่งแรกขององค์กรปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย ที่มีห้องผลิตสินค้ามาตรฐานหรือห้อง อย. กลางของชุมชนและสามารถขยายผลไปได้ทั่วประเทศ

D = Development of local food To Global food กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล หมายถึง กลยุทธ์การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล (Local food To Global food) เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่มีหาราชไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีหาราช ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล

(Local food To Global food) เพื่อพัฒนาเมนูอาหารชุมชนทั้งคาวและหวานให้มีมาตรฐานและใช้นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ถนอมอาหาร ยืดอายุจนกระทั่งจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ เพราะห้องผลิตสินค้าชุมชนสามารถช่วยเศรษฐกิจระดับฐานราก ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้ ชาวบ้านต้องตื่นนอนขวนขวายพัฒนาตนเองให้มีความรู้ให้มีความสามารถในการผลิตสินค้า ส่วนมาตรฐานต่าง ๆ ภาครัฐในการช่วยสนับสนุนเรื่องอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรบรรจุภัณฑ์ การออกแบบดีไซน์ การพัฒนาคุณภาพ รสชาติอาหาร และความต้องการของตลาด ภาคการศึกษา มหาวิทยาลัย องค์กรต่าง ๆ สามารถช่วยได้ ฝ่ายการตลาด ห้างร้านต่าง ๆ ผู้ซื้อก็สามารถจะมาออเดอร์และสั่งได้ว่าควรจะมีผลิตสินค้าประเภทไหน เป็นการหาตลาดก่อนการผลิต ไม่ใช่ผลิตแล้วหาตลาด เป็นการลดปัญหาเรื่องการผลิตแล้วขายไม่ได้ลง ถ้าขยายผลไปในระดับตำบล ท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ที่พร้อมสามารถทำเรื่องนี้ได้ เพราะองค์กรบริหารส่วนตำบล จะรู้จักชาวบ้านดี ก็สามารถใช้งบท้องถิ่นได้เลย สามารถช่วยชาวบ้านได้หลายพันหลายหมื่นคนที่สามารถเข้ามาใช้บริการ แล้วถ้ามีห้องปฏิบัติการชุมชนทั่วประเทศ มาตรฐานสินค้าเราก็จะสูงขึ้นในภาพรวม โอกาสที่ชาวบ้านจะขายของได้มีมากขึ้นโดยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและของรายได้ลง

D = Development of One Subdistrict, One Team, OTOP Community กลยุทธ์ที่ 10 การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ หมายถึง กลยุทธ์การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวร เนื่องจากที่ผ่านสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ นำโดยนายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ ตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปีนี้ 9 ปีเต็ม กับการปลูกปั้นละมุด 100 ปีบ้านใหม่ขึ้นมา จนได้รางวัลผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับประเทศ เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำเร็จของกระบวนการแผนงานที่ได้พยายามนำเสนอและผลักดัน เรื่องความคิด 1 ท้องถิ่น 1 ทีมโอท็อป เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนและตัวชาวบ้านในพื้นที่อย่างทั่วถึง เป็นการนำพาชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขึ้นมาแถวหน้า และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นชัดเจน ก่อให้เกิดประโยชน์สร้างอาชีพสร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบทอดรุ่นสู่รุ่นได้ และสามารถช่วยลดภาระงบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชนลง เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่กว่า 7,000 แห่งทั่วประเทศมีงบประมาณในมือและอยู่ใกล้ขีดชุมชนที่สุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการผลการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.25 มีสถานภาพสมรส จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.25 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีรายได้ต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 74.75

2. ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปาน และปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อปัญหาคาความยากจนมากที่สุด

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัญหาคาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อปัญหาคาความยากจนมากที่สุด

2.2 ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อปัญหาคาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะชุมชนมีผลต่อปัญหาคาความยากจนมากที่สุด

2.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อปัญหาคาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และรูปแบบการทำเกษตรมีผลต่อปัญหาคาความยากจนมากที่สุด

2.4 ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมความเกียจคร้านของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อปัญหาความยากจนมากที่สุด

2.5 ปัจจัยนโยบายของรัฐที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และนโยบายการส่งเสริมอาชีพของรัฐบาลมีผลต่อปัญหาความยากจนมากที่สุด

3. การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพด้วยพลังบวรมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากที่สุด

3.1 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมอาชีพด้วยพลังบวรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันคิดหาและสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากที่สุด

3.2 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากที่สุด

3.3 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากที่สุด

3.4 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์ให้กับประชาชนมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากที่สุด

3.5 การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาสาเหตุของ

ปัญหาการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพของประชาชนมีผลต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนมากที่สุด

4. การสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาคความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มหาราช จากข้อมูลผลการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนไม่ตรงจุด 2) การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนารายได้ 3) การไม่มีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ เพราะประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ 4) การขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5) ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 6) การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ

4.2 กระบวนการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

1) การวางแผนมีความสำคัญต่อการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะการวางแผนเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างมีหลักเกณฑ์ การวางแผนเป็นระบบช่วยป้องกันการสูญเสียโอกาสและลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน การวางแผนช่วยการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการร่วมดำเนินการ ได้แก่ การที่พลังบวร ประกอบด้วย บ้าน คือ ผู้นำชุมชน ประชาชน วัด คือ พระสงฆ์จากวัดในชุมชนและนอกชุมชน ราชการ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และหน่วยงานภาครัฐจากภายนอกชุมชนร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้นตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำเพื่อให้ประชาชนสามารถลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้นจนสามารถนำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนในที่สุด

3) การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรอยู่ในรูปคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนในบทบาทร่วมออกแบบแผนปฏิบัติการเพื่อสร้าง

ความเข้มแข็ง การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ จากสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อและยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ทั้งในด้านองค์ความรู้และงบประมาณ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ วัตถุประสงค์ในพื้นที่ร่วมกันสร้างศูนย์จำหน่ายหรือกระจายสินค้าของประชาชนในชุมชน พร้อมทั้งทำการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการจัดระบบการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้าให้มีความต่อเนื่องเกิดการมีส่วนร่วมในศูนย์ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและเกิดความยั่งยืนต่อไป

4) การร่วมรับผลประโยชน์จากกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบวร มีประโยชน์มากต่อประชาชน เนื่องจากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมของเครือข่าย ทั้งจากภาครัฐ ผู้นำชุมชน วัตถุประสงค์ และหน่วยงานราชการในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิต การตลาดที่ทันสมัย เกิดความร่วมมือร่วมกันวางแผนการพัฒนาอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนได้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดรวมถึงอาจได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตรที่ทันสมัยซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

5. กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสรุปได้ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านความพอประมาณ คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพตามสถานะความเป็นอยู่ และมีความสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านหลักความพอประมาณโดยชุมชนนำหลักการ 3 ประสาน คือ บ้าน วัด ราชการ มาเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นเจ้าหลอมชีวิตให้ถูกต้องดีงาม 2) ด้านความมีเหตุผล คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยผ่านเวทีประชาคม ครอบงำด้วยการรู้จักการกินอยู่และการใช้จ่ายอย่างประหยัดพอดีกับตนเอง ยึดค่านิยมของชุมชน ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขยัน ประหยัด พึ่งตนเองก่อนคิดพึ่งคนอื่นและ 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือ ประชาชนในตำบลบ้านใหม่มีการพึ่งตนเองให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตกระตุ้นให้บุคคลคิดแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งประชาชนก็มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

กลยุทธ์ที่ 2 การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลและเข้าถึงปัญหาสาเหตุของความยากจนแบบเจาะลึกถึงบ้าน เพื่อนำมาวางแผนและกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่มีหลายวิธีการ เช่น 1) การสำรวจรายบุคคล 2) การสำรวจทางโทรศัพท์ 3) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนกระดาษ 4) การสำรวจผู้ที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองบนคอมพิวเตอร์ (ออนไลน์) เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนโดยมีเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) เพศ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร 2) อายุ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่เท่าไรถึงเท่าไร 3) รายได้ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเท่าไรและควรจะมีรายได้ประมาณเท่าไร เพื่อจะได้วางกลยุทธ์เรื่องการพัฒนาอาชีพและรายได้ให้เหมาะสม 4) พฤติกรรม คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่เป็นอย่างไร เพื่อวางแผนพัฒนาให้ตรงจุด และ 5) สถานที่ คือ กำหนดให้ได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่ยากจนนั้นส่วนใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ตรงไหนและมีอาชีพหลักทำอะไร เพราะจะทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมและแผนงานการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์ที่ 4 การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน โดยตั้งวัตถุประสงค์ของการไปศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง 3 ข้อ ได้แก่ 1) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับตนเองอย่างไร 2) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้จะก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่นำใช้กับการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างไร และ 3) การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพลังบรรอย่างไร

กลยุทธ์ที่ 5 การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่ม เช่น 1) การส่งเสริมอาชีพการเผาถ่านคุณภาพสูง 2) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากถ่านในพื้นที่ตลาดหลวงปู่ทวดที่วัดวชิรธรรมาราม 3) การส่งเสริมการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา ใบสีก กาบหมาก เป็นต้น 4) การส่งเสริมการผลิตปลาเค็มคุณภาพสูง และ 5) การส่งเสริมการผลิตโคมไฟจากสุ่มไก่อไฟสว่าง สร้างความสวยงาม นำรายได้สู่ชุมชน

กลยุทธ์ที่ 6 การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ โดยการสร้างตลาดน้ำหลวงปู่ทวดในวัดวชิรธรรมาราม

กลยุทธ์ที่ 7 การจัดทำ Logistics ครัวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุโดยการใช้พืชผลด้านการเกษตรของตำบลบ้านใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง มาจัดทำเป็นครัวกลางของชุมชนและให้คนในชุมชนที่มีฝีมือในการทำอาหารเป็นแม่ครัวของครัวชุมชน พร้อมจัดทำระบบการจัดส่งอาหารพร้อม

รับประทานและอาหารพร้อมปรุง รวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชนวัยเรียนหรือผู้ที่ไม่มีความพร้อม

กลยุทธ์ที่ 8 การสร้างครัวกลางมาตรฐาน ออ. 1 ตำบล 1 ครัวกลางโดยสร้างห้องผลิต สินค้าชุมชน สามารถขอ ออ. และ GMP เพื่อช่วยให้ประชาชนลดต้นทุนลงโดยใช้ระบบอุปกรณ์และ พื้นที่ครัวกลางที่มีมาตรฐานรองรับเป็นส่วนกลางของชุมชนจะทำให้สินค้าชุมชนไปได้ไกลในทุก ช่องทางการตลาดและมาตรฐานสากล

กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากลด้วยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่น ของกินพื้นบ้านสู่สากลเพื่อพัฒนาเมนูอาหารชุมชนทั้งคาวและหวานให้มีมาตรฐานและใช้นวัตกรรม ทางวิทยาศาสตร์ถนอมอาหาร ยืดอายุอาหารจนกระทั่งจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 10 การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ ด้วยการพัฒนา หนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ให้มีอัตลักษณ์โดดเด่นชัดเจน ก่อให้เกิดประโยชน์สร้าง อาชีพสร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบทอดรุ่นสู่รุ่นได้

6. การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ ดังนี้

6.1 จุดแข็งหรือข้อดี (Strengths) ของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของ ประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่ 1) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่าง ยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดประสบการณ์ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาความยากจนใน ชุมชนเองทำให้รู้จักตนเองเพิ่มมากขึ้น 2) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่าง ยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้เกิดเครือข่ายภาคีความร่วมมือในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ 3) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลัง บวรช่วยให้มีแกนนำต้นแบบในการใช้ชีวิตวิถีแบบพอเพียงและพัฒนาอาชีพแบบพอเพียงอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้และสามารถที่จะพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้ 4) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้มีสมาชิก ครอบครัวต้นแบบทุกครัวเรือนได้รับการพัฒนาทักษะและยกระดับองค์ความรู้ในการจัดการชุมชนด้วย ตนเอง 5) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยทำให้ชุมชน รู้จักตนเอง รู้จักทรัพยากรและสามารถจัดการทรัพยากรได้ มีการวิเคราะห์ตนเองนำไปสู่การวางแผน พัฒนาตนเองผ่านแผนแม่บทชุมชนเป็นแผนในการพัฒนาชุมชนตนเองร่วมกัน 6) กลยุทธ์การแก้ไข ปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคน ที่หลากหลายทั้งในระดับชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด 7) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของ ประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนได้หลายอาชีพ

8) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยสร้างตลาดสำหรับจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี 9) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีคุณภาพ

6.2 จุดอ่อนหรือข้อเสีย (Weaknesses) ของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่ 1) ทักษะคิดต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนยังไม่ดีขึ้น ความต่อเนื่องและการนำข้อมูลรายรับ-รายจ่ายมาศึกษาและวิเคราะห์และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรยังไม่ต่อเนื่อง 2) การสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขาดความต่อเนื่องและไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับช่วงระยะเวลาหรือความต้องการของชุมชน 3) ขาดการบูรณาการทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมีการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ 4) การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรยังไม่ได้ดำเนินการพัฒนาหรือปฏิบัติการ 5) การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร เป็นการสร้างกลไกพัฒนาแบบภาคี โดยเน้นระดับหัวหน้า ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นกลไกสำคัญทำให้ขาดการประสานงานร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากภารกิจแต่ละองค์กรมีจำนวนมากและขาดการบูรณาการแผนของชุมชนสู่การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ขององค์กรของตนเองเพื่อการสนับสนุนพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน 6) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมบนวิถีพอเพียง คือ รู้ตนเอง เข้าใจตนเองและสามารถกำหนดตนเองเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อขจัดความยากจนและเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน 7) กระบวนการวางแผนพัฒนาขององค์กรภาคีท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากสามารถเรียนรู้ที่จะนำข้อมูลบัญชีครัวเรือน แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ชุมชนศึกษารวบรวมสู่การกำหนดเชิงนโยบาย ข้อมูลจากล่างขึ้นบนจะทำให้แผนพัฒนาด้านต่าง ๆ ตรงกับความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้นและการสนับสนุนพัฒนาต่าง ๆ ก็จะสอดคล้องกับบริบทชุมชนและทันต่อสถานการณ์มากขึ้น

6.3 โอกาสที่จะดำเนินการได้ (Opportunities) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่ 1) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีพลังกลุ่มภาคีจากภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนและมีส่วนสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น 2) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีแหล่งเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพสร้างรายได้ 3) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญและสนับสนุน 4) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีพลังทรัพยากร คือ ประชาชนมีความตั้งใจจริง ชุมชนมี

ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการพัฒนา 5) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้เรื่องการบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวต้นแบบและขยายสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในชุมชนให้ครอบคลุม 6) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีการสนับสนุนครอบครัวต้นแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม 7) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 8) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้การพัฒนาศักยภาพแกนนำครอบครัวต้นแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 9) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนสถาบันการเงินชุมชนให้เข้มแข็ง 10) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้เวทีขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม 11) กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรส่งเสริมให้มีการพัฒนากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน

6.4 อุปสรรค (Threats) ของกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ได้แก่ 1) ประชาชนบางส่วนยังเข้าถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร เนื่องจากขาดข้อมูลข่าวสารเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 2) ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพจากศูนย์แก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 3) ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการด้านสังคมเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 4) ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 5) นโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาคความยากจนไม่เอื้อต่อการบริหารงานภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร 6) ระบบฐานข้อมูลชุมชนหากไม่นำข้อมูลมาสู่การวิเคราะห์มาสู่การวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 1 ได้แก่ การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ประชาชนสามารถลดรายจ่ายทั้งส่วนตนและครอบครัว การเพิ่มรายได้คือหาอาชีพเสริมและสร้างโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าถึงการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์งา เพ็ญนาเรนทร์ (2558 : 52-64) ได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาคความยากจนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในตำบลเขาชกมีปัญหาคความยากจนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนในตำบลเขาชกคือภาครัฐหาแนวทางการลดต้นทุนในการทำการเกษตรและสนับสนุนในเรื่องของการจัดหาอาชีพเสริมและจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้กับชุมชนในการผลิตผลิตภัณฑ์ไว้ใช้ในครัวเรือนกันเอง 3) รูปแบบการแก้ไขปัญหาคความยากจนในตำบลเขาชก คือการลดรายจ่ายทั้งส่วนตนและครอบครัว การเพิ่มรายได้คือหาอาชีพเสริมและสร้างโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าถึงการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐ และ 4) แนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ โครงการผลิตน้ำหมักชีวภาพ โครงการผลิตของใช้ในครัวเรือนและโครงการสานตะกร้าพลาสติก

2. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 2 ได้แก่ การสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการสำรวจข้อมูลเชิงลึกทุกมิติของประชาชนทุกครัวเรือนในพื้นที่จะทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ความยากจนของประชาชนอย่างแท้จริงและชัดเจน และทราบถึงสาเหตุความยากจนของประชาชนในแต่ละครัวเรือนด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการขจัดความยากจนของประชาชนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุริยะ หาญพิชัย (2559) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ผลจากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการณ์ความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิด้านรายได้ คิดเป็นร้อยละ 64.30 และด้านการเข้าถึงบริการสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 28.80 โดยสาเหตุความยากจนของเกษตรกรใน

จังหวัดชัยภูมิที่สำคัญ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การชอบความทันสมัย และเขตการปกครอง

2) ยุทธศาสตร์จัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิที่เหมาะสมเพื่อสังคมเป็นธรรม เกษตรกรรมยั่งยืนมี 5 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ยุทธศาสตร์เพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร (2) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบสังคมและสวัสดิการสังคม (3) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชน (4) ยุทธศาสตร์ยกระดับคุณภาพชีวิตและเข้าถึงการบริการสังคม (5) ยุทธศาสตร์ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

3. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 3 ได้แก่ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนจะทำให้สามารถแยกแยะ จัดประชาชนที่ยากจนของเป็นหมดหมู่ ตามสาเหตุของความยากจนที่แท้จริง เพื่อที่จะได้กำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงจุด เนื่องจากความยากจนเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ ครัวเรือนมีรายได้น้อย รายได้ไม่แน่นอน รายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกในครัวเรือนมีปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้สูงอายุ พิกการป่วยเรื้อรัง ไม่มีเงินออม สมาชิกในครัวเรือนติดหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพ ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินหรือเช่าที่ดินทำกิน มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ครัวเรือนมีอาชีพไม่แน่นอน รับจ้างรายวัน และครัวเรือนไม่มีสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัสนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร (2557 : 45-52) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน กรณีศึกษาครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของความยากจนระดับครัวเรือนเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ ครัวเรือนมีรายได้น้อย รายได้ไม่แน่นอน รายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกในครัวเรือนมีปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้สูงอายุ พิกการป่วยเรื้อรัง ไม่มีเงินออม สมาชิกในครัวเรือน ติดหนี้สิน สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพ ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินหรือเช่าที่ดินทำกิน มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ครัวเรือนมีอาชีพไม่แน่นอน รับจ้างรายวัน และครัวเรือนไม่มีสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย กลยุทธ์ มาตรการ 6 แผนงาน 14 โครงการ อาทิ กลยุทธ์ 1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบพึ่งตนเอง 2) การบริหารจัดการครัวเรือน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือนยากจนเป้าหมาย 3) เพิ่มขีดความสามารถการใช้ประโยชน์จากแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน

4. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 4 ได้แก่ การเติมองค์ความรู้ด้วยการไปศึกษาดูงาน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสาเหตุสำคัญของความยากจนของประชาชน คือ การขาดแคลนความรู้ทางวิชาการในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของฮอร์ลiday (Holliday) (2006) ได้ศึกษารูปแบบที่แตกต่างกันของความไม่เท่าเทียมกันในเมือง : พื้นที่ใกล้เคียงชานเมืองที่ความยากจน ความยากจนในสถานที่แถบชานเมืองได้รับส่วนใหญ่ไม่สนใจหรือถือว่าเป็นตรงกันกับความยากจนใจกลางเมือง แต่การวิจัยที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ชานเมือง ได้ระบุว่าความยากจนชานเมืองที่มีการเติบโตและมีแนวโน้มที่แตกต่างจากความยากจนกลางเมือง อย่างไรก็ตาม การวิจัยทางวิชาการน้อยได้รับการทุ่มเทให้การขยายความรู้ของเราจากความยากจนชานเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่ใกล้เคียง ดังนั้น ผมจึงใช้การสำรวจสำมะโนประชากร 2,000 ข้อมูลระดับพื้นที่ใกล้เคียงที่จะเพิ่มความรู้ในการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของชานเมือง การสร้างความยั่งยืนโดยการเพิ่มปริมาณการผลิตและการบริโภคในท้องถิ่น

5. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 5 ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลักพอหมดฤดูกาลประชาชนก็จะไม่มีรายได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาคาความยากจน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจนดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ได้จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับประชาชนหลายอาชีพ เช่น การส่งเสริมอาชีพการเผาถ่านคุณภาพสูงเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายด้วยเตาเผาถ่านระบบใหม่ การส่งเสริมการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบผักตบชวา ใบสัก กาบหมาก เป็นต้น เพื่อจำหน่าย การส่งเสริมการผลิตปลาเค็มคุณภาพสูงและ 5) การส่งเสริมการผลิตโคมไฟจากส้อมไก่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาคาความยากจนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการส่งเสริมอาชีพ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2548 : 1-5) ตามหลักการแนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางความไม่ประมาท คำนึงถึงหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล โดยมีความรู้ มีข้อมูล มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุนของท้องถิ่นสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประชาชน รู้เท่าทัน เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมีความรอบคอบทั้งการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ วิธีการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยัน ความอดทน มุ่งมั่น เพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีรายได้ มีอาชีพ พึ่งตนเองได้และมีกำลังที่สนับสนุนแบ่งปัน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของประชาชน ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม อย่างมีความสุข ตามแนวทางการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการส่งเสริมอาชีพ

ดำเนินการ ดังนี้ 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพของประชาชน ในท้องถิ่นจัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนวัตถุดิบ ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างระบบฐานข้อมูล เพื่อการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมตามความต้องการ ของประชาชน กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิต การปลูก การสร้างผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาสให้เกิดการทำงานสร้างรายได้แก่ประชาชนที่อยู่ใน วยทำงาน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่น 3) ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพที่ เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มี อยู่แล้วในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี 4) การส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการประกอบ อาชีพของประชาชน 5) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่นเพื่อ สร้างองค์ความรู้ทักษะการบริหารจัดการ การปรับปรุงและสร้างโอกาสการแข่งขันทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศและต่างประเทศ 6) การส่งเสริมสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในการจัดทำ แผนการส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการมี ส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ 7) มีการติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการ กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่นและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการ ของประชาชนในทุกระดับ

6. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 6 ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ตำบลบ้านใหม่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะประชาชนใน ชุมชนตำบลบ้านใหม่เป็นแหล่งจำหน่ายเครื่องจักสานและปูนปั้นมากที่สุดของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ประสบกับปัญหาการขาดช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จึงได้ดำเนินการจัดสร้าง ตลาดต้องชม ตลาดหลวงปู่ทวด โดยคณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ร่วมใจกันสร้างขึ้นมา ซึ่งสอดคล้อง กับแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น, 2548: 1-5) ด้านการจำหน่ายผลผลิตผลิตภัณฑ์ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมือง พัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น การจัดให้มีการควบคุมตลาด การส่งเสริมการฝึก การประกอบอาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริม การลงทุนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรใน การพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ

เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการรวมกลุ่มการผลิตในพื้นที่แล้ว สิ่งที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกประการหนึ่ง คือ ดำเนินการจัดหาตลาด สถานที่จำหน่ายผลผลิตแก่กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทยโดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกรมการพัฒนาชุมชน กรมการค้าภายใน ศูนย์บริการและศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตร สำนักงานพาณิชย์จังหวัดและภาคเอกชน ผู้ประกอบการ เช่น ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้าท้องถิ่น ขอความร่วมมือการวางจำหน่ายสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนจำหน่ายหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดที่สาธารณะจำหน่ายสินค้าของชุมชนโดยการนำสินค้าที่ผลิตในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงมาวางจำหน่าย ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) แนวทางการดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ แนวทางการดำเนินการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับโอกาสเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะบริเวณจุดผ่อนผัน และสามารถนำโอกาสที่ได้รับจากการเข้าจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะนี้ไปใช้ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินเพื่อการประกอบอาชีพ โดยไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายที่บังคับใช้อยู่จึงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาดำเนินการตามขั้นตอน การจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ
- 2) การดำเนินการการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือพืชผลทางการเกษตร เพื่อบรรเทาปัญหาของประชาชนในด้านการจำหน่ายการตลาด โดยการจัดพื้นที่ สถานที่จำหน่ายสินค้าเป็นพื้นที่ผ่อนผันหรืออาจกำหนดพื้นที่ผ่อนผันเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ที่สาธารณะในการสัญจร โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตลอดจนไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำความสะดวก การกำหนดพื้นที่ผ่อนผัน ควรกำหนดระยะเวลา วันที่ผ่อนผัน พร้อมกับประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ผลิต ผู้ปลูกสามารถนำสินค้ามาจำหน่ายได้โดยตรงต่อผู้บริโภค เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและส่งเสริมการขาย ในการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดอื่นขอให้เป็นไปตามความเหมาะสมในพื้นที่และอยู่ในดุลพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) การส่งเสริมสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจดำเนินการในรูปของการให้ความรู้ ทักษะ การฝึกอบรม การส่งเสริมการวิจัยเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพของสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดให้สินค้ามีรูปแบบตามความต้องการของตลาดและการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเป็นแนวทางหนึ่ง
- 4) การส่งเสริมการขายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดให้มีโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะทางการตลาด เพื่อสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการโดยการนำผู้ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ วิชาชีพชาวบ้าน หน่วยงานราชการอื่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่

มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การประสานงานกับภาคเอกชน ภาคธุรกิจ เช่น ศูนย์การค้า เป็นต้น และการสร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่เพื่อการหาสถานที่การวางจำหน่ายสินค้าโดยมีข้อตกลงที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ การดำเนินการพัฒนา และส่งเสริมรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เป็นแนวทางการสร้างรูปลักษณ์ที่น่าสนใจต่อผู้บริโภค ควรศึกษารูปแบบการจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและเหมาะสมกับสินค้า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ นั้นโดยขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบรรจุภัณฑ์ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จัดอบรมการจัดทำบรรจุภัณฑ์ตัวอย่างให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มอาชีพ เป็นต้น และ 5) แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรต้องมีความเข้าใจถึงสถานการณ์ สภาพปัญหาของผู้รับว่ามีปัญหาและความต้องการอย่างไร การพัฒนากลุ่มอาชีพ ควรมีหลักการ คือ เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะ การพึ่งตนเองในการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพเป็นภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนเพื่อการ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา อาชีพของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน ประชาชนที่มีอาชีพเดียวกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้มีศักยภาพในการ ผลิตการจำหน่าย และกลุ่มอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมอยู่แล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งเสริม สนับสนุนให้มีการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งในระดับ บุคคล ครอบครัวและระดับชุมชนโดยยึดหลักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตแบบสายกลาง คือ ทำเพื่อพอกิน เลี้ยงชีพได้ตามความเหมาะสมกับครอบครัว เหลือจากการดำรงชีพแล้วจึงได้ขาย โดยส่วนหนึ่งเก็บออมไว้เพื่อบริโภคและเพื่อการลงทุนครั้งต่อไป เช่น การทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน

7. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 7 ได้แก่ การจัดทำ Logistics ครีวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ ทั้งนี้จะเป็นเพราะในปัจจุบันกลยุทธ์การจัดทำ Logistics ครีวชุมชน เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจาก ประชากรวัยสูงอายุมีการเพิ่มอย่างรวดเร็ว และความยากจนของผู้สูงอายุมีสาเหตุและความสัมพันธ์ที่ ซับซ้อนและการเจ็บป่วยมีผลกระทบต่อความยากจนของผู้สูงอายุมากและผู้สูงอายุที่ยากจนมีแนวโน้ม ที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสามารถในการหารายได้ที่ลดลง ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยของลี (Lee, 2008) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนความยากจนสำหรับผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์ของ การศึกษาครั้งนี้ คือ การตรวจสอบความการเปลี่ยนแปลงความยากจนของผู้สูงอายุ และผลกระทบของ เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อความยากจนในผู้สูงอายุอย่างไร เนื่องจากประชากรวัยสูงอายุมิ การเพิ่มอย่างรวดเร็วและความยากจนของผู้สูงอายุมีสาเหตุและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน จากการศึกษา

พบว่า อัตราความยากจนของผู้สูงอายุในช่วงปี 1990-2000 มีอัตราค่อนข้างคงที่ การแก้ไขปัญหาความยากจน มีอัตราความยากจนลดลงในช่วงปี 1990 แต่อัตราความยากจนกลับเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2000 อัตราความยากจนสำหรับบุคคลทั่วไปค่อนข้างต่ำ และระยะเวลาของการความยากจนยังเป็นที่ค่อนข้างสั้น เป็นระยะเวลาที่ไม่ยากจนเพิ่มขึ้นของอัตราความยากจนกลับเข้าที่มีอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 การเกษียณอายุและการเจ็บป่วยมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความยากจนของผู้สูงอายุ และความยากจนของผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะยังคงอยู่ เพราะเป็นผลสืบเนื่องและแนวโน้มในการหารายได้ที่ลดลง

8. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 8 ได้แก่ การสร้างครัวกลางมาตรฐาน ออย. 1 ตำบล 1 ครัวกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสาเหตุของปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชนตำบลบ้านใหม่ในปัจจุบัน อีกสาเหตุหนึ่ง คือ การขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เพราะเวลาที่ผ่านมามีสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่มหาราชไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถจำหน่ายในตลาดได้จำนวนมาก โดยเฉพาะในตลาดหลวงปู่ทวด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนให้มีที่จำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่จึงได้ดำเนินการสร้างห้องผลิตสินค้าชุมชน สามารถขอ ออย. และ GMP เพื่อช่วยให้ประชาชนลดต้นทุนลงโดยใช้ระบบอุปกรณ์และพื้นที่ครัวกลางที่มีมาตรฐานรองรับ เป็นส่วนกลางของชุมชน จะทำให้สินค้าชุมชนไปได้ไกลในทุกช่องทางตลาดและมาตรฐานสากลที่เชื่อถือได้ สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขความยากจนในประเทศจีน (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2549 : 188-280) ข้อที่ 8 คือ การพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีทางการเกษตรของจีนมีส่วนอย่างมากในการสร้างอัตราการขยายตัวของภาคเกษตรในจีน ในขณะที่การใช้จ่ายในการวิจัยด้านการเกษตรในจีนได้เพิ่มสูงขึ้น การพัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรของจีน ตลอดจนการปรับปรุงความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีที่พัฒนาในสถาบันวิจัยให้เข้ากับความต้องการของครัวเรือนเกษตรกรและการสร้างความแข็งแกร่งให้กับทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property right) จะช่วยดึงดูดให้เอกชนเข้ามาลงทุนด้านการวิจัยในจีนได้

9. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 9 ได้แก่ การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ เป็นสาเหตุของปัญหาความยากจนเนื่องจากการประกอบอาชีพด้านอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านทั้งเมนูอาหารคาวและหวานไม่มีมาตรฐาน และไม่มีนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์การถนอมอาหารเข้ามาช่วยเพื่อยืดอายุจนกระทั่ง

จำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่จึงได้ดำเนินการแก้ไขด้วยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของกินพื้นบ้านสู่สากล ด้วยการพัฒนาเมนูอาหารชุมชนทั้งคาวและหวานให้มีมาตรฐานโดยการใช้นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ถนอมอาหาร เพื่อยืดอายุของอาหารจนกระทั่งจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมพล และคณะ (2560 : 96-113) ที่ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของคุณค่าที่รับรู้ต่อความไว้นื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจการบอกต่อและการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณค่ารับรู้ด้านความคุ้มค่า คุณค่าที่รับรู้ด้านคุณภาพและคุณค่าที่รับรู้ด้านอารมณ์มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้นื้อเชื่อใจของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร 2) คุณค่ารับรู้ด้านความคุ้มค่า คุณค่าที่รับรู้ด้านคุณภาพ คุณค่าที่รับรู้ด้านอารมณ์และความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร 3) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร และ 4) ความไว้นื้อเชื่อใจและความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร

10. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาดราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลยุทธ์ที่ 10 ได้แก่ การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ ทั้งนี้จะเป็นเพราะที่ผ่านมามีสินค้าชุมชนของประชาชนตำบลบ้านใหม่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ดังนั้น นายวัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งทีมโอท็อปชุมชนตำบลบ้านใหม่ให้ประสบความสำเร็จระดับประเทศ เช่น การพัฒนาไอศกรีมละมุด 100 ปีบ้านใหม่ โดยเริ่มดำเนินการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน จนประสบความสำเร็จได้รางวัลชนะเลิศเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์ (2554 : ง) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบความสามารถของอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาความยั่งยืนในการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมชนบท (OTOP) ในจังหวัดสุรินทร์มีความยั่งยืนมากที่สุดในด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ และด้านการทำกำไรจากการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 รองลงไป ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 และด้านความสามารถในการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 ตามลำดับ

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวร พบว่ามีจุดแข็งหรือข้อดี คือ การกระตุ้นให้ชุมชนเกิดประสบการณ์ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาคความยากจนในชุมชนเองทำให้รู้จักตนเองเพิ่มมากขึ้น และก่อให้เกิดเครือข่ายภาคีความร่วมมือในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ และช่วยให้มีแกนนำต้นแบบในการใช้ชีวิตชีวิตแบบพอเพียงมากที่สุด ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะทำให้การส่งเสริมสนับสนุนกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้ให้เป็นกลยุทธ์ต้นแบบในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ประชาชนทั้งประเทศ เนื่องจากกลยุทธ์นี้ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าใช้ได้ผลดีเป็นที่ประจักษ์แล้ว

2. จากผลการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวร พบว่ามีจุดอ่อนหรือข้อเสีย คือ ประชาชนยังมีทัศนคติต่อต้านและขาดความต่อเนื่องในนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปปฏิบัติและขาดการบูรณาการทุนชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมีการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะได้ศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างละเอียดตลอดจนนำไปเป็นต้นแบบให้กับองค์กรบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ได้นำปฏิบัติโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมพัฒนาชุมชนเป็นผู้ดำเนินการควบคุม ติดตามประเมินผลการทำงานนำกลยุทธ์นี้ไปใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. จากผลการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวร พบว่ามีโอกาสที่จะนำกลยุทธ์นี้ไปเผยแพร่ขยายผลให้นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากผลการวิจัยแล้วยืนยันว่ามีโอกาสไปเป็นได้ในการพัฒนาต่อยอด ซึ่งสังเกตได้จากการที่กลยุทธ์นี้สามารถส่งเสริมให้มีพลังกลุ่มภาคีจากภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน และมีสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้มีแหล่งเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพสร้างรายได้และช่วยให้มีพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญและสนับสนุนตลอดจนช่วยผลักดันให้ประชาชนมีความตั้งใจจริงในการนำไปปฏิบัติ ดังนั้น รัฐบาลควรจะทำให้มีความสำคัญโดยนำไปกำหนดเป็นนโยบายระดับประเทศ เพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนา กำหนดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ออกมาสนับสนุนเพื่อให้เกิดมีการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนผู้ยากจนเป็นจำนวนมาก

4. จากผลการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน ด้วยพลังบวร พบว่ามีอุปสรรค การมีประชาชนบางส่วนยังเข้าไม่ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร เนื่องจากขาดข้อมูลข่าวสาร ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพจากศูนย์แก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร และที่สำคัญนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาคความยากจนไม่เอื้อต่อการบริหารงานภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะศึกษากลยุทธ์อย่างละเอียด เพราะวากลยุทธ์เริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาคความยากจน คือ การสำรวจข้อมูลความยากจนของประชาชนเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนและนำไปสู่กระบวนการพัฒนาส่งเสริมด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาคความยากจนของแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการความรู้การส่งเสริมอาชีพ การสร้างตลาดรองรับรับสินค้า ผลิตภัณฑ์ของประชาชนในชุมชน การดูแลรักษาและช่วยเหลือผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งถ้าผู้นำมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะนำกลยุทธ์นี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนอย่างจริงจังคาดว่าจะประสบความสำเร็จดังเช่นองค์การบริหารบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ที่เป็นองค์กรต้นแบบและประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับประเทศ

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาแนวทางการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปปฏิบัติในท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศไทย
2. ควรจะศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรในพื้นที่อื่น ๆ ทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย
3. ควรจะศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

บรรณานุกรม

1. ตำรา หนังสือ เอกสาร

- กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). คู่มือการวิเคราะห์ประเมินชุมชนด้วยเครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ปทีเอสเพรส.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2556). สรุปผลการดำเนินงานการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ : ชี้นำชีวิต จัดทำเข้มทิศชีวิต บริหารจัดการชีวิตและดูแลชีวิต. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). รายงานประจำปี 2549. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรนำพาประเทศไทย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- กองทุนการออมแห่งชาติ. (2564). กอช. เผยผลการดำเนินงานล่าสุดยังคงสร้างผลตอบแทนให้สมาชิกได้ดีอย่างต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ : กองทุนการออมแห่งชาติ.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์. (2550). แนวคิดทฤษฎีรัฐสวัสดิการเพื่อนโยบายสาธารณะ : รัฐสวัสดิการจากขวาใหม่-ถึงซ้ายใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). กลยุทธ์และกลวิธีการสร้างคุณภาพในองค์กรด้านสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2553). การคิดเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2546). การคิดเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ซีเคสมิเดีย.
- โกวิท พวงงาม. (2554). ชุมชนท้องถิ่นสวัสดิการ : ข้อเสนอสวัสดิการสังคมมิติใหม่. ใน ประชุมวิชาการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมระดับชาติ วันที่ 20 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกศล วงศ์สวรรค์, สุธีลา ตุลยะเสถียร และสถิต วงศ์สวรรค์. (2547). ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมสาส์น.
- จรรยา พุคยาภรณ์. (2552). กลยุทธ์หยุดความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.

- จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (ม.ป.ป.). *หนังสือชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เล่มที่ 10 ด้านการจัดสวัสดิการสังคมและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักร ดิงศภัทย์ และกฤษฎา ปราโมทย์ธนา. (2552). *การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย : มิติใหม่ของภาครัฐ (Governing by network)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- จักร ดิงศภัทย์. (2549). *กลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ทการพิมพ์.
- จิระประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). *การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ฉลาด จันทรสสมบัติ, และคนอื่น ๆ. (2555). *โครงการพัฒนาความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนพัฒนาสังคมและสุขภาวะจังหวัดมหาสารคาม ระยะที่ 1 (ปี 2554)*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์. (2563). *เหลื่อมล้ำในวัยเรียน : สองทศวรรษของความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษาและการจัดสรรทรัพยากรระดับพื้นที่ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549). *สุดยอดผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมมลการพิมพ์.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2539). *การเมืองกับการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัทพิฆเนศพรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2549). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเรื่องการบริหารราชการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์สมมิตรพรินต์ติ้ง.
- ชาย โพธิสิตา. (2547). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์แอนด์พับลิชชิง.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2540). *การพัฒนาสร้างเสริมขององค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ฐิติมา วัฒนจิ่ง. (2556). *แนวทางการบรรเทาความยากจนของเกษตรกรโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). *สวัสดิการสังคมในมิติกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็ดิชั่นเพรสโปรดักส์.

- ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2557). *เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และจินตนา บุญบงการ. (2548). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2547). *การจัดการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2548). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐกานต์ โนรี. (2554). *นักสังคมสงเคราะห์ : บทบาทในการประสานงานเครือข่ายทางสังคม*. ในประชุมวิชาการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมระดับชาติ วันที่ 22 มกราคม 2554 (หน้า 132-146). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ JPRINT.
- ทรงพล ตูละทา. (2547). *การปฏิรูปที่ดี*. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (ม.ป.ป.). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเล่ม 1 : คู่มือปฏิบัติการวิจัยประยุกต์เพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน สังคม*. นครราชสีมา : สำนักพิมพ์โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง.
- ทศพนธ์ นรทัศน์. (2553). *การเงินชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจน : กรณีศึกษา ธนาคารคนจนบังคลาเทศ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ทัศนีย์ ลักษณะภักขินชัย. (2545). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีผู้ชุมชนเข้มแข็ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาสังคม*. ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, เครือข่ายประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น.
- ธีระยุทธ บุญมี. (2536). *สังคมเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร.
- นงพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). *คู่มือวิจัยและพัฒนา*. นนทบุรี : โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก.
- นงา วะสี, พิทวัส พูนผลกุล, ชินวัฒน์ เทพหัสติน ณ ออยุธยา และพรพจ ปรปักษ์ขาม. (2564). *ระบบจัดการรายได้ผู้สูงอายุ : ควรปรับเปลี่ยนอย่างไรให้เพียงพอและยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นิธินาถ สันตุเดชะ. (2549). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง*. นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้ง.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอ็กเพรส.
- บุญกิจ ว่องไวกิจไพศาล. (2551). *เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2543). *การวิจัย การวัดและการประเมินผล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศรีอนันต์.
- บุญธรรม ราชรักษ์. (2548). *การคลังว่าด้วยการกระจายความเป็นธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเสริม บุญเจริญผล. (2547). *ทำอย่างไรถึงจะยากจน : ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจน*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ..
- ประชุม โปธิกุล. (2539). *เทคนิคการประชุม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายใจ.
- ประยูร รัตนเสนีย์. (2564). *ประกาศกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเรื่องผลการคัดเลือกองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2564*. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพอนามัยชีวิตแลสังคม*. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- _____. (2557). *ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง หัวใจของการปฏิรูปประเทศ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิหมอชาวบ้าน.
- _____. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พยุงค์ดี จันทรสุนทร. (2543). *การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชัย ทองเจือ. (2550). *การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนในการเปลี่ยนผ่านด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). *ธรรมบุญชีวิต*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พสุ เดชะรินทร์. (2548). *Balanced scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี สีโรรส. (2546). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรี สีโรรส, โสภารัตน์ จารุสมบัติ และอรทัย กักผล. (2549). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน*. นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้ง.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภา.

- พิบูล ทีปะปาล. (2548). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : อมราการพิมพ์.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2546). *การบริหารสังคม : ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- _____. (2550). *แผนที่ความดีฉบับไพบูลย์วัฒนศิริธรรม*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2557). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ : เทคโนโลยีและนวัตกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). *เศรษฐศาสตร์การพัฒนา*. นนทบุรี : ผู้แต่ง.
- ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2548). *การตลาดการบริการ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยุภา รักไทย และสุภาวดี วิหะประพันธ์. (2544). *กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์ตเน็ท.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย Social welfare in the Thai society*.
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- ระพีพรรณ คำหอม และคนอื่น ๆ. (2549). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศ
ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- _____. (2549). *หลักการและกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จุลภาค*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รังสรรค์ เลิศในสัตย์. (2548). *วิธีการทำแผนกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การพิมพ์.
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์และคณะ. (2554). *Strategic Management*. กรุงเทพฯ : อินเฮาส์โนว์เลจ.
- วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2546). *การประเมินผลในระบบเปิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2549). *เศรษฐกิจการเมืองจีน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย มีชาติ. (2548). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2542). “การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร” *บรรยายในการสัมมนานายจ้างและ
ลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ 6-
8 มีนาคม 2546*. ชลบุรี : กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
กระทรวงแรงงาน.
- วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร. (2542). *มนุษย์กับสังคม*. ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2549). *สารานุกรมเศรษฐกิจจีน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- _____. (2551). *หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค*. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชิต อุ๋อัน. (2546). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

- วิทยา เจียรพันธุ์. (2553). *หนังสือภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2546). *การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระวุธ มาณะศิริานนท์ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. (2548). *การพัฒนา Balanced scorecard*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Be Bright Books (ในเครือเอ็กซ์เปอร์เน็ทบุ๊กส์)
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). *พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา.
- ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร. (2541). *การวิจัย : หลักการและการปฏิบัติ = Research : principle and practice*. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สมชาย ภาคาสน์วิวัฒน์. (2547). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหารงานบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรตติ้ง.
- _____. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมวงศ์ พงศ์สถาพร. (2546). *Service marketing*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นันทรีพับลิค
- _____. (2550). *เคล็ดลับการตลาดบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ยูบีซีแอลบุ๊กส์.
- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สาธิต วงศ์อนันต์นนท์. (2555). *รูปแบบและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการส่วนกลางของไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. (2549). *รายงานประจำปี 2549 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (255). *คู่มือการจัดเก็บข้อมูลการประเมินการจัดมาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมที่ยั่งยืนในช่วงแผนฯ 11*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2557). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2555*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2556ข). *วิวัฒนาการของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเมือง.
- _____. (2556). *สังเคราะห์แนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). *คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2541). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ : บริษัททเวนตีวันเซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2552). *คู่มือการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2553). *TQA Criteria (2nd ed.) 2553-2554*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ คิวา โกลด์ มีเดีย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2551). *ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2563). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- สุทัศน์ ยกส้าน, และคนอื่น ๆ. (2549). *100 ผู้พิชิตรางวัลโนเบล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปาเจรา.
- สุพรรณิ อินทร์แก้ว. (2550). *การตลาดธุรกิจบริการเฉพาะอย่าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธนาเพรส.
- สุพัตรา สุภาพ. (2546). *ปัญหาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2542). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา.

- สุภาพร พิศาลบุตร. (2543). *หลักการวางแผน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์เอกสารและตำราสถาบัน
ราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมิตร สุวรรณ. (2549). *การศึกษาศาสนาเพื่อการเรียนการสอนวิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป :
รายวิชามนุษย์กับสังคม (999141)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุริยา วีรวงศ์. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* .(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาสน์.
- สุวิทย์ เมษินทรินย์. (2556). *โลกเปลี่ยนไทยปรับ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.
- _____. (2550). *โลกพลิกโฉมความมั่งคั่งในนิยามใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม เอ็มแอนด์บี
พับลิชชิง.
- _____. (2549). *จุดเปลี่ยนประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุวิมล คาวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- เสน่ห์ จามริก และคณะ. (2543). *คลังสมองคนจน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2545). *การบริหารงานบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ไสว บุญมา. (2543). *เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย ความหมายและข้อเสนอ*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ พี.เอ.ลีฟ.
- กระทรวงมหาดไทย. (2548). *หนังสือด่วนที่สุด มท. 0891.4/ว 658 แจ้งแนวทางการแก้ไขปัญหา
ความยากจนของประชาชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
กระทรวงมหาดไทย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่*.
พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่.
- อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). *สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน : แนวคิด
นโยบาย แนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็ดิสันเพรส โปรดักส์.
- อัญชลี มีมุข. (2546). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ลิขากษ์.
- อิระวัชร จันทระประเสริฐ. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abeydeera, Wijewickrama P.P. (2003). *The Role of Social Capital in Collaborative
Governmental and Non-governmental Programmes on the Poverty*

- Reduction in Sri Lanka*. Doctor of Philosophy's Thesis, University of Guelph, Canada.
- Baron and Haris, Baron, S., & Haris, K. (2003). *Services marketing : Text and cases*. (2nd ed.). New York : Palgrave Macmillan.
- Coulshed, V., Mullender A., Jones, D. N., & Thompson, N. (2006). *Management in social work (3rd ed.)*. New York : Palgrave Macmillan.
- Fitzsimmons, J. A., & Fitzsimmons, M. J. (2006). *Service management : Operations, strategy, information technology*. (9th ed.). Singapore : McGraw-Hill.
- Friedlander, W. A., & Apte, R. Z. (1980). *Introduction to social welfare*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.
- Gronroos, C. (1990). *Service management and marketing : Managing themoments of truth in service competition*. Singapore : Maxwell Macmillan.
- Holliday, Amy Lynn. (2006). *Understanding a Distinct form of Urban Inequality : Suburban Neighborhood Poverty*. America : Ohio State University.
- Hugman, R. (1998). *Social welfare and social value : the role of the caring professions*. Basingstoke, UK : Macmillan.
- Ketner, P. M. (2002). *Achieving excellence in the management of human service organizations*. Boston : Pearson Education.
- Kinloch, Graham C. (1977). *Sociological Theory : Its Development and Major Paradigms*. New York : McGraw-Hill.
- Lauffer, A. (1982). *Getting the resources you need*. New York : Sage.
- Metters, R.D., King-Metters, K.H., Pullman, M., & Walton, S. (2006). *Successful service operations management*. Santa Fe, NM : Southwestern College.
- Spicker, P. (2000). *The welfare state : A general theory*. London : Sage.
- Swanson, Burton E (ed.). (1984). *Agricultural Extension: A Reference Manual*. Rome : Food and Agriculture Organization of United Nations.
- Tenner, A. R., & Detoro, I. J. (1992). *Total quality management : Three steps to continuous improvement*. Reading, MA : Addison-Wesley.

2. งานวิจัย/บทความวิชาการ-บทความวิจัย/วารสาร

- โกวิทย์ พวงงาม. (2547). พื้นที่สังคมสงเคราะห์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 12(1), 61-75.
- _____. (2554). ชุมชนท้องถิ่นสวัสดิการ : ข้อเสนอสวัสดิการสังคมมิติใหม่. ใน *ประชุมวิชาการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมระดับชาติ วันที่ 20 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จารย์ พรหมเกิด. (2548). *การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการทำแผนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน บ้านพังสิงห์ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ชัยพร พิบูลศิริ. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 48(1), 57-84.
- ณัฐธา วินิจฉัยภาค. (2549). การประเมินผลความสำเร็จขององค์การภาครัฐโดย Balanced scorecard. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 4(2), 57-71.
- ชนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(2), 13-14.
- ธิดะ จันทราเดช. (2546). *บทบาทของธุรกิจชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทในภาคเหนือของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชะนะภัย. (2538). *อนาคตของประเทศไทยกับการออกกฎหมายสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- พรทิพย์ ชมเดช. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ กรณีศึกษา กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระมหาธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2554). *การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ภา เพ็จนารินทร์. (2548). การแก้ไขปัญหาความยากจนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 9(2), 52-64.
- ระพีพรรณ คำหอม, ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล, สิริกร บุญสังข์ และวิรัชญา แก้วเกตุ. (2551). *รายงานการศึกษาการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รัชนิวรรณ มาแก้ว. (2562). *กระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- วรธา มงคลสืบสกุล. (2565). การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของไทย : ภาพสะท้อนและความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางทางสังคม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 6(1), 55-69.
- วรายุทธ พลาศศรี. (2556). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบท : กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(1), 29-38.
- วิริฐฐา แก้วเกตุ. (2551). *การจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชนโดยหุ้นส่วนการพัฒนาหลายฝ่าย ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- วาทกานต์ ช่อแก้ว. (2546). ความยากจนแก้ไขได้ถ้าใช้ข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช.2ค. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 42(10), 45-60.
- วิทยา เจียรพันธุ์. (2549). ความยากจนและคนจนในภาคชนบทไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาชนบทธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร*, 6(18), 49.
- ศิริโรตม์ พรหมวิหาร. (2551). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยในการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2552). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ในประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 25(2), 79-81.
- สนิรัช แก้วมี, และประพิณวดี ศิริสกุลักษณ์. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* 14(1), 17-29.
- สมชัย จิตสุชน, และคนอื่น ๆ. (2551). *การศึกษาหนี้สินและพฤติกรรมการออม (ระยะที่หนึ่ง) ภายใต้โครงการพัฒนาเครื่องมือนโยบายเศรษฐกิจมหภาค. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ.*
- สมบุรณ์ ศิริประชัย, นิธินันท์ วิศเวศวร และศุภชัย ศรีสุชาติ. (2547). นโยบายเศรษฐศาสตร์มหภาคกับความยากจนในประเทศไทย : การสำรวจสถานะความรู้. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 22(3), 94-142.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่น ๆ. (2546). เสียงของคนจน : การประเมินความยากจนแบบมีส่วนร่วม
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*,
22(1), 48-65.
- สามชาย ศรีสันต์. (2552). *ความจนในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายัณห์ ปีกวงศ์. (2549). *การสนทนา. วารสารยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร*, 1(1), 84 – 89.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่
และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ*. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา
- สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า. (2550). *พฤติกรรมกรรมาการก่อนหน้าภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจใน
ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2559). *ยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ*. ดุษฎีนิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อัมมาร สยามวาลา และคนอื่น ๆ. (2549). *การประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคม :
การวัดภาวะความยากไร้และความเปราะบางสังคมสู่แนวทางการนำไปปฏิบัติได้ในประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อัสนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2557). ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองใน
ระดับครัวเรือนกรณีศึกษา ครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโคกศรี
สุพรรณ จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 11(53),
45-52.
- อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). *พลวัตของความยากจน : กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขต
ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันคลังสมองของ
ชาติ.
- อิสราภรณ์ ทิพย์คำ. (2558). *ภาคเกษตรไทยกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ*. *วารสารวิจัยและพัฒนา
ช.ก.ส.* 3(13),1-2.
- Abdel-Baki M. (2011). A community-based framework for poverty alleviation : the
case of post-revolution Egypt. *International Journal of Social Economics*.
39(1), 81–96.
- Abeydeera, Wijewickrama P.P. (2003). *The Role of Social Capital in Collaborative
Governmental and Non-governmental Programmes on the Poverty*

- Reduction in Sri Lanka*. Doctor of Philosophy's Thesis, University of Guelph, Canada.
- Chris Ansell and Alison Gash. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory* 9(13), 544-545.
- Devereux, S. & McGregor, J.A. (2014). Transforming social protection : Human well being and social justice. *European Journal of Development Research*, 22(26), 296-310.
- Farrin, Kathleen Maura. (2013). *Escape from Poverty Traps : Three Essays on the Effects of Policy Intervention on Agricultural Productivity and Welfare Among the Rural Poor*. Doctor of Philosophy's Thesis, Ohio State University, America.
- Gordon, W.J.J. (1956). Operational Approach to Creativity. *Harvard Business Review*, Vol. 34,(6),41-51.
- Guizar-Mateos, Isai. (2013). *Financial Development, The Dynamics of Technology Choices and Poverty Traps*. Doctor of Philosophy's Thesis, Ohio State University, America.
- Kandula, Uday Bhaskar. (2012). *Do the Causes of Poverty Vary by Neighborhood type ?* Doctor of Philosophy's Thesis, Cleveland State University, America.
- Kazandjian, Mihran Walter. (2014). *Land Politics, Urban Poverty and Exclusionary Planning in an Inland Chinese city*. Doctor of Philosophy's Thesis, Kent State University, America.
- Lasker and Weiss. (2001). Partnership Synergy : A Practical Framework for Studying and Strengthening the Collaborative Advantage. *R. Miller ; Published 1 June 2001 ; Medicine ; The Milbank quarterly* Vol. 79,(2),179-205.
- Lee. (2008). *Poverty Transitions for the Elderly*. Doctor of Philosop Thesis, Ohio State University, America.
- Ren, Chunhui. (2011). *Modeling Poverty Dynamics in Moderate-Poverty Neighborhoods : A multi-level approach*. Doctor of Philosophy's Thesis, The Ohio State University, America.

- Ricardo S. Morse. (2005). *Facilitating Interposol Collaboration : Community and The Soft Skills of Public Management*. The 8th National Public Management Research Conference.
- Rigolini, Jamele. (2004). *On Macroeconomic Implications of Poverty and Inequality*. Doctor of Philosophy's Thesis, New York University, America.
- Sabates-Wheeler, R. & Devereux, S. (2007). Social protection for transformation. *IDS Bulletin*, 38(3), 23-28.
- Sabates-Wheeler, R. & Roelen, K. (2011). Transformative social protection programming for children and their carers : A gender perspective. *Gender & Development*, 19(2), 179-194.
- Sanderson, I. (1996). Evaluation, learning and the effectiveness of public services : Towards a quality of public service model. *International Journal of Public Sector Management*, 9(5/6),90-108.
- Sowa, J.E., Selden, S.C., & Sandfort, J.R. (2004). No longer unmeasurable? Multidimensional integrated model of nonprofit organizational effectiveness. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(4),711-728.
- Stiles, & Cameron. (2009). Changing paradigms ? : Rural communities, agriculture, corporate and civic models of development in Atlantic Canada. *Journal of Enterprising Communities*, 3(4), 341-354.

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *ความสัมพันธ์ของมาตรฐานต่าง ๆ กับองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566
จาก http://www.thailocaladmin.go.th/work/e_book/eb1/eb051150.pdf
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). *ทุนทางสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566
จาก http://www.m-society.go.th/document/edoc/edoc_5730.pdf
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). *แบบสำรวจข้อมูลการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของท้องถิ่น (อปท. 1)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566
จาก <http://www.nakhonphanom.m-society.go.th/site%20root/report12.doc>

- คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร. (2564). รายงานผลการพิจารณาศึกษา
เรื่องแนวทางการเสนอกฎหมายบำนาญพื้นฐานแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2566
จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/588480>
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2565). ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน.
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566
จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1008930>
- ชินชัย ชีเจริญ. (ม.ป.ป.). ความรู้การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566
จาก http://www.m-society.go.th/document/page/page_3496.ppt
- ณรงญา ตัญญาพัฒน์กุล. (2563). “รัฐต้องปล่อยให้ท้องถิ่นเป็นผู้เล่นอย่างแท้จริง” ก้าวต่อไปของ
เลือกตั้งท้องถิ่นและการกระจายอำนาจกับวีระศักดิ์ เครือเทพ.
สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566
จาก <https://www.the101.world/weerasak-kruethep-interview/>
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2564). อบต. การปกครองท้องถิ่นของคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ถูกด้อยค่า.
สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2566
จาก <https://www.the101.world/subdistrict-administrative-organization>
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัชช. (2551). การส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนของมูลนิธิเพื่อการบริหารสังคม.
สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2566
จาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1040>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2565). ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน.
สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.probaton.go.th>.
- ปรางชนา ภัทรนรากุล. (2563). อ่านปัญหาความเหลื่อมล้ำจากอเมริกา : เมื่อการลงทุนแก้การศึกษา
อย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566
จาก https://www.the101.world/education-wont-fix-inequality/#_ftn2
- พรชชล พงษ์เพ็ญจันทร์. (2562). ปฏิรูปภาวชื่ออย่างไร แก้ไขความเหลื่อมล้ำ.
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief>
- ระพีพรรณ คำหอม. (2550). การเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้ขององค์กรสวัสดิการสังคม.
สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566
จาก <http://www.tu.ac.th/org/socadm/center/download.pdf>
- รังสรรค์ ณะพรพันธ์. (2565). ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน.
สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.probaton.go.th>.

- วจนา วรलयงกูร. (2562). *ลาคลอดไม่ใช่เรื่องส่วนตัวเดินหน้าสู่ครอบครัวเข้มแข็งด้วยสิทธิแรงงาน.*
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2566
จาก <https://www.the101.world/parental-leave/>
- วรชัย ทองไทย. (2557). *ปริทัศน์นิยาม.* สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2565
จาก <http://www.popterms.Mahidol.ac.th/newsletter/showarticle.php?articleid=291>.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2558). *ตำนานบัตรทอง (15) นานาชาติยกย่องความสำเร็จหลักประกันสุขภาพไทย.*
สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2566
จาก <https://www.hfocus.org/content/2015/08/10766>
- ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ). (2559). *เปิดแฟ้มตัวอย่างข้อเท็จจริงจาก สตง. Checklist อปท. ทำได้-ทำไม่ได้.* สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2566
จาก <https://www.tcijthai.com/news/2016/27/scoop/6563>
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิเลีย. (2565). *นโยบายสนับสนุนภาคเกษตรกรรมของบราซิล.*
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566
จาก http://thaiembassybrazil.com/pdf/br_agriculture.pdf.
- สมชัย จิตสุชน. (2553). *การสร้างระบบสวัสดิการพื้นฐาน : การจัดหาและจัดสรรทรัพยากรทางการเงินเพื่อรองรับระบบสวัสดิการ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566
จาก http://tdri.or.Th/wp-content/uploads/2012/10/sec2.2_ppt.pdf
- สำนักงาน ก.จ., ก.ท. และ ก.อบต. (2549). *หนังสือราชการ ที่ มท. 0809.3/ว.25 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2549 เรื่องการกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษสำหรับข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น.* สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566
จาก <http://www.phraelocal.go.th/mydoc/4-post/01/16-V%2025.pdf>
- สำนักปลัดนายกรัฐมนตรี. (2566). *รายงานผลการประเมินเป้าหมายมาตรฐานในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล.* สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566
จาก http://www.dloc.opm.go.th/Upload/Attachment/1161_380.pdf
- เสกสรร สารสีสด. (2565). *เทคโนโลยีสารสนเทศกับกลยุทธ์ธุรกิจ.*
สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2566
จาก http://www.sirikitdam.cgat.com/WEB_MIS/117/mis.htm.

Devereux, S. & Sabates-Wheeler, R. (2004). *Transformative social protection (IDS Working Paper No. 232)*. Institute of Development Studies, UK.

สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2566

จาก <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/4071/Wp232.pdf?sequence=1>

Joint Review Team. (2011). *Making ends meet : A website for managing the money in social services*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566

จาก from <http://www.joint-reviews.gov.uk/money>

Lecy, J., Swedlund, H., & Schmitz, H. P. (2011). *Non-governmental and notfor-profit organizational effectiveness : A modern synthesis*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2566

จาก <http://lecy.info/resources/NGO%20Effectiveness.pdf>.

National Institute of Standards and Technology. (2011). *The Criteria for performance excellence 2011-2012*. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2566

จาก http://www.sc.Mahidol.ac.th/scpn/webscpn/images/PNPdf/2011_2012_Education_Criteria.

Thai Publica. (2565). “เรียนฟรี 15 ปี” ไม่อยู่จริง เด็กยากจนพิเศษ 2.4 ล้าน ส่อหลุดนอกระบบ.

สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2566,

จาก <https://thaipublica.org/2022/07/eef-29-05-2565/>

The Enterprise Foundation. (2023). *Evaluating your executive director : A guide for boards of nonprofit community development organizations*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2566

จาก <http://www.enterprisefoundation.org>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต โพธิ์เงิน	อาจารย์มหาวิทยาลัยปทุมธานี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภพ ระงับทุกข์	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตอนที่ 3 ความร่วมมือของพลังบวรในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขต
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน
หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับและจะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการ

เท่านั้น

3. ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูง
สำหรับความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิด ดั่งตลิ่ง
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ( ) ชาย
- ( ) หญิง

2. อายุ

- ( ) 18 - 30 ปี
- ( ) 31 -40 ปี
- ( ) 41 -50 ปี

- ( ) 51 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส
- ( ) โสด
- ( ) สมรส
- ( ) หม้าย/หย่าร้าง
4. ระดับการศึกษา
- ( ) ประถมศึกษา
- ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
- ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ( ) สายอาชีพ
- ( ) ปริญญาตรี
- ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ
- ( ) รับราชการและทำงานรัฐวิสาหกิจ
- ( ) ลูกจ้างเอกชน
- ( ) ธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย
- ( ) รับจ้างทั่วไปและลูกจ้างรายวัน
- ( ) เกษตรกร
- ( ) แม่บ้านและอื่น ๆ
6. รายได้ต่อเดือน
- ( ) ต่ำกว่า 10,000 บาท   ( ) 10,001 –15,000 บาท
- ( ) 15,001 –20,000 บาท   ( ) 20,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัจจัยส่วนบุคคล					
1. เพศของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
6. ความพิการของสมาชิกในครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
ปัจจัยทางสังคม					
1. ความด้อยโอกาสทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ขาดที่ดินหรือภูมิหลังทางสังคมมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. ภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติต่างๆ มีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. หลักคำสอนของศาสนาที่ท่านนับถือมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. ทัศนคติบริโภคนิยม คือ ความอยากบริโภคแต่รายได้ก็น้อยหรือการใช้จ่ายเกินตัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
5. วัฒนธรรมและประเพณีและค่านิยมบางอย่าง เช่น การจัดงานบวช งานศพ งานแต่งงานที่เกินตัวเกินฐานะ เป็นต้น มีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. สภาพแวดล้อมทางสังคมภายในชุมชนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ					
1. คุณภาพและขนาดของที่ดินทำกินมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. ความรู้ในการปลูกพืชที่เหมาะสมมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. ปัจจัยการผลิตตามธรรมชาติ คือ น้ำฝน พืช อากาศ ป่าไม้ และสภาพแวดล้อมมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. เงินทุนและเทคโนโลยีการผลิตมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
5. การตลาดเพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
6. หนี้สินของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
ปัจจัยทางจิตวิทยา					
1. ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมว่าสาเหตุที่ในชาตินี้มีฐานะยากจนเนื่องจากชาติก่อนทำบุญมาน้อยของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. พฤติกรรมความเกียจคร้านของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. พฤติกรรมการติดอบายมุข เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา เที่ยวโสเภณี เป็นต้น ของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. พฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
5. พฤติกรรมการขาดศีลธรรมและคุณธรรมของสมาชิกใน					

ครอบครัว มีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
6. พฤติกรรมการติดยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัจจัยนโยบายของรัฐ					
1. โครงการเราชนะมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. โครงการ ม.33 เรารักกันมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. โครงการคนละครึ่งมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. โครงการยิ่งใช้ยิ่งได้มีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
5. โครงการเยียวยาผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและกลุ่มผู้ต้องการความช่วยเหลือพิเศษมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
6. โครงการสินเชื่อสู้ภัยโควิด-19 มีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					
7. โครงการ SFIs พักชำระหนี้ ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยมีผลต่อความยากจนของท่านมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 ความร่วมมือของพลังบวรในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการส่งเสริมอาชีพ					
1. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาปัญหาการส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
2. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
3. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
4. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
5. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
6. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพของประชาชนมาก					

น้อยเพียงใด					
7. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันติดตามประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
ด้านการสนับสนุนงบประมาณ					
1. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาปัญหาการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
2. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสร้างรูปแบบการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
4. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านมีการร่วมมือกันตัดสินใจเรื่องงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
5. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
6. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
7. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันติดตามประเมินผลการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
ด้านการสนับสนุนวิชาการ					

1. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ศึกษาปัญหาการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของ ประชาชนมากน้อยเพียงใด					
2. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน สร้างรูปแบบการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของ ประชาชนมากน้อยเพียงใด					
3. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน วางแผนสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของประชาชนมาก น้อยเพียงใด					
4. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ตัดสินใจสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของประชาชนมาก น้อยเพียงใด					
5. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ปรับปรุงวิชาการพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อย เพียงใด					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน สนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อย เพียงใด					
7. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ติดตามประเมินผลการสนับสนุนวิชาการพัฒนาอาชีพของ ประชาชนมากน้อยเพียงใด					
ด้านการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์					
1. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ศึกษาปัญหาการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของ ประชาชนมากน้อยเพียงใด					
2. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน สร้างรูปแบบการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของ					

ประชาชนมากน้อยเพียงใด					
3. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
4. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันตัดสินใจเลือกวิธีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
5. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันปรับปรุงวิธีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
6. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
7. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันควบคุมและติดตามประเมินผลการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพ					
1. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันศึกษาปัญหาการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันสร้างรูปแบบการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
3. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกันวางแผนการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของประชาชนมากน้อยเพียงใด					
4. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน					

ตัดสินใจเลือกวิธีการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของ ประชาชน มากน้อยเพียงใด					
5. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ปรับปรุงวิธีการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน เพียงใด					
6. บ้าน วัดและหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของประชาชนเพียงใด					
7. บ้าน วัด และหน่วยงานราชการในชุมชนของท่านร่วมมือกัน ติดตามประเมินผลการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของ ประชาชนเพียงใด					

ขอขอบพระคุณท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตอนที่ 3 กระบวนการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน
ด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตอนที่ 4 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ขอความกรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับและจะนำมา
วิเคราะห์ทางวิชาการ เท่านั้น
3. ขอความร่วมมือในการตอบคำถามครบทุกข้อ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูง
สำหรับความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิด ดั่งศิริ
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
3. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
4. หมายเลขโทรศัพท์.....

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ท่านคิดว่าปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยามากที่สุด คืออะไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 กระบวนการสร้างกลยุทธิ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ท่านคิดว่าจะแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้อย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพลังบวร สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่มีวิธีการหรือกระบวนการในการสร้างกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรอย่างไร จึงประสบความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ใช้กลยุทธ์อะไรบ้าง จึงประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวร

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ .....

(.....)

...../...../.....

ภาคผนวก ง

แบบประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน
อย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่

อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แบบประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน
อย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
ตอนที่ 2 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่าง
ยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
2. ขอความกรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับและจะนำมา
วิเคราะห์ทางวิชาการ เท่านั้น

3. ขอความร่วมมือในการตอบคำถามครบทุกข้อ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูง
สำหรับความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิด ดั่งวงติลี
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....

ตำแหน่ง.....

หมายเลขโทรศัพท์ .....

**ตอนที่ 2 การประเมินผลการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วย
พลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

1. ท่านคิดว่าจุดแข็ง (Strengths) ของการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน
อย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด ?

.....
 .....
 .....
 2. ท่านคิดว่าจุดอ่อน (Weaknesses) ของการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด ?

.....
 .....
 .....
 3. ท่านคิดว่าโอกาส (Opportunities) ของการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด ?

.....
 .....
 .....
 4. ท่านคิดว่าอุปสรรค (Threats) ของการนำกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืนด้วยพลังบวรไปใช้ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด ?

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ .....

(.....)

...../...../.....

ภาคผนวก จ
ใบผ่านจริยธรรมและการวิจัยในคน

No. SPU.KK. 25660035

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

มอบวุฒิบัตรนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

ผศ.ดร.พนัด ดั่งวงดีลี

ได้ผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (รูปแบบ) ออนไลน์
หลักสูตรการฝึกอบรม ๑ วัน เรื่อง หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ประกอบด้วย ๕ ประเด็นความรู้

ประเด็นความรู้ที่ ๑	วิวัฒนาการของจริยธรรมการวิจัย (History of Research Ethics)
ประเด็นความรู้ที่ ๒	หลักจริยธรรมการวิจัยพื้นฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Principles of Research Ethics, Laws, and Regulations)
ประเด็นความรู้ที่ ๓	กระบวนการขอความยินยอม (Informed Consent Process)
ประเด็นความรู้ที่ ๔	การวิจัยในกลุ่มอ่อนแอ/เปราะบาง (Research among Vulnerable Population)
ประเด็นความรู้ที่ ๕	การรักษาความลับ (Confidentiality)
ประเด็นความรู้ที่ ๖	การประเมินคุณประโยชน์และความเสี่ยง (Risk and Benefit Assessment)
ประเด็นความรู้ที่ ๗	จริยธรรมการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ (Ethical Consideration in Social Studies)
ประเด็นความรู้ที่ ๘	หน้าที่ความรับผิดชอบของนักวิจัยทั้งก่อนและหลังได้รับการรับรอง (Responsibility of Investigators including Pre and Post Review Process)
ประเด็นความรู้ที่ ๙	ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

จัดโดยมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
วุฒิบัตรนี้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๘
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.พญ.จันทร์ภา กาบวัง เหล่าถาวร)

ประธานมูลนิธิ SIDCER-FERCAP

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมกิตตานนท์)

ประธานจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิด ดั่งตลี

ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539 ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2542 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม

มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2562 ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2567 อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

พ.ศ. 2559 บทความวิจัยเรื่องการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. 2564 บทความวิจัยเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรสำหรับปรับพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา

ผลงานการทำวิจัย

พ.ศ. 2556 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. 2563 การประเมินผลการใช้หลักสูตรสำหรับปรับพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา

สถานที่ทำงาน

57/1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาชิรลางกรณราชวิทยาลัยอำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์ 0-3574- 5037-8

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย สีลสมปนโน)

ตำแหน่ง ผู้ร่วมวิจัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2550 M.A. Delhi University, India.

พ.ศ. 2566 Ph.D. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2553 บรรจุตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์

พ.ศ. 2560 - 2563 คณบดี คณะศาสนาและปรัชญา

พ.ศ. 2562 – ปัจจุบัน รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

สถานที่ทำงาน

57/1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยอำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์ 0-3574- 5037-8

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำราญ ศรีคำมูล

ตำแหน่ง ผู้ร่วมวิจัย

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 ศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2543 M.A (Linguistics), Delhi University, India.
- พ.ศ. 2562 ศีษศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.) คณะศึกษาศาสตร์ (สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2567 อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2567 ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาชิรลางกรณราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

- พ.ศ. 2544 บทความวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสถาบัน

ราชภัฏ

- พ.ศ. 2549 บทความวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้บริการที่มีต่อการให้บริการในเทศบาลตำบลลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2551 บทความวิจัยเรื่องการนำหลักสันโดษมาประยุกต์ใช้ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของประชาชนตำบลสนับทึบ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2552 บทความวิจัยเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2559 ผู้บทความวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2560 บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2560 บทความวิจัยเรื่องรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย
- พ.ศ. 2561 บทความวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2561 บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สาขาวิชาปรัชญา : ศึกษารายกรณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2563 บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในช่วงวิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานการทำวิจัย

- พ.ศ. 2544 ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหาร

- กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
- พ.ศ. 2549 ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้บริการที่มีต่อการให้บริการในเทศบาลตำบลลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2551 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการนำหลักสันโดษมาประยุกต์ใช้ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของประชาชนตำบลสนับทึบ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2552 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2559 ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2560 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2560 ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย
- พ.ศ. 2561 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมในการพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2561 ผู้ร่วมโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สาขาวิชาปรัชญา : ศึกษารายกรณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2563 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในช่วงวิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

57/1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยอำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์ 0-3574- 5037-8